NORGES OFFISIELLE STATISTIKK

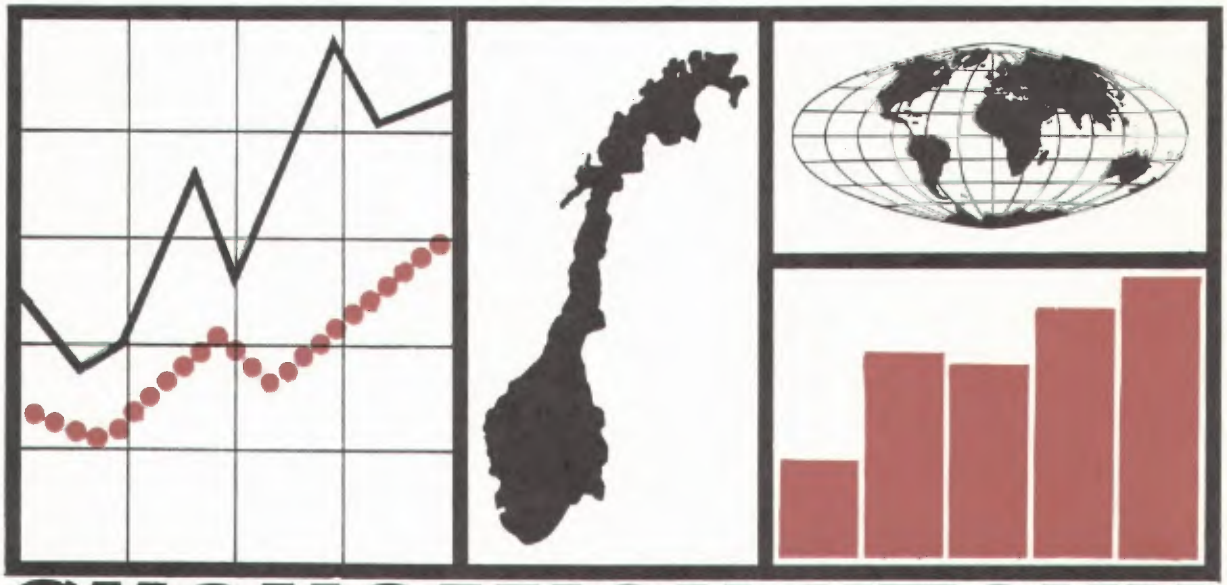

ØKONOMISK UTSYN OVER ÅRET 1967

ECONOMIC SURVEY 1967

STATISTISK SENTRALBYRÅ
CENTRAL BUREAU OF STATISTICS
OSLO - NORWAY

NORGES OFFISIELLE STATISTIKK XII 228

ØKONOMISK UTSYN

OVER ÅRET 1967

ECONOMIC SURVEY
1967
With a Summary in English

STATISTISK SENTRALBYRÅ
CENTRAL BUREAU OF STATISTICS OF NORWAY
OSLO 1968

GRØNDAHL & SØN BOKTRYKKERI, OSLO

Forord

Økonomisk utsyn over året 1967 er stort sett lagt opp etter samme retningslinjer som i tidligere år.

Publikasjonen er utarbeidd ved Statistisk Sentralbyrås forskningsavdeling under ledelse av forskningssjef Arne Amundsen og forsker Juul Bjerke, og er redigert av konsulent Kåre Amundsen. Avsnittet om fiske og selfangst er utarbeidd av Fiskeridirektoratet, avsnittet om hvalfangst av Fiskeridepartementet, avsnittet om arbeidsmarkedet av Arbeidsdirektoratet og avsnittet om bygge- og anleggsvirksomhet av Boligdirektoratet. De andre avsnitt er skrevet av funksjonærer i Byrået.

Statistisk Sentralbyrå, Oslo, 16. januar 1968.

Petter Jakob Bjerve

Preface

Economic Survey 1967 mainly follows the same outline as for previous years.

The publication has been prepared by the Research Department of the Bureau under the supervision of Arne Amundsen, Director of Research, and Mr. Juul Bjerke. The publication has been edited by Mr. Kåre Amundsen. The chapter on fisheries and sealing has been prepared by the Directorate of Fisheries, the chapter on whaling by the Ministry of Fisheries, the chapter on labour market by the Labour Directorate and the chapter on construction by the Housing Board. The other chapters have been prepared by the staff of the Bureau.

Central Bureau of Statistics, Oslo, 16 January 1968.

Petter Jakob Bjerve

Innhold.

	Side
Verdensøkonomien	5
Verdensproduksjonen	5
Råvarepriser	6
Verdenshandelen	7
Den økonomiske utvikling i Vest-Europa	9
Sambandsstatene	19
Konjunkturutsiktene	22
Norge	25
Utenriksøkonomien	25
Utenriksregnskapet	25
Vareomsetningen med utlandet	29
Produksjon og sysselsetting	42
Hovedtrekk av utviklingen	42
Arbeidsmarkedet	44
Jordbruk	50
Skogbruk	53
Fiske	57
Selfangst	61
Hvalfangst	62
Bergverksdrift m. v., industri og kraftforsyning	62
Bygge- og anleggsvirksomhet	70
Sjøfart	73
Annen samferdsel	79
Inntekter og inntektsnytting	85
Inntekter	85
Privat konsum	89
Investering	93
Finanser, kredittmarked og priser	98
Offentlige finanser	98
Kredittmarkedet	109
Prisutviklingen	120
Sluttord	129
Sammendrag på engelsk	136
Økonomisk-politisk kalender	144
Tabeller	*1
Publikasjoner sendt ut fra Statistisk Sentralbyrå siden 1 januar 1967	*9

Standardtegn

. Tall kan ikke forekomme.
.. Oppgave mangler
– Null
* Foreløpig eller beregnet tall
—— Brudd i den loddrette serie
| Brudd i den vannrette serie

Contents.

	Page
World economic situation	5
World production	5
Prices of primary materials	6
World trade	7
Economic development in Western Europe.	9
United States	19
Current economic trends	22
Norway	25
External economy	25
Balance of payments	25
External trade	29
Production and employment	42
General trends	42
Labour market	44
Agriculture	50
Forestry	53
Fisheries	57
Sealing	61
Whaling	62
Mining, quarrying, manufacturing and electricity production	62
Construction	70
Shipping	73
Other transport and communication	79
Incomes and their disposal	85
Incomes	85
Private consumption	89
Capital formation	93
Finances, money and credit, prices	98
Public finance	98
Money and credit	109
Prices	120
Concluding remarks	129
English summary	136
Calendar of economic events	144
Tables	*1
Publications issued by the Central Bureau of Statistics since 1 January 1967	*9

Explanation of Symbols

. Category not applicable
.. Data not available
– Nil
* Provisional or estimated figures
—— Break in the homogeneity of a vertical series
| Break in the homogeneity of a horizontal series

Verdensøkonomien.

Verdensproduksjonen økte mindre i 1967 enn i 1966. Dette skyldes for en vesentlig del den svakere produksjonsframgang i Vest-Europa og i Sambandsstatene som særlig rammet industriproduksjonen. Verdens industriproduksjon (unntatt landene med sentraldirigert planøkonomi i Øst-Europa og i Asia) økte i 1965 og i 1966 med om lag 7 prosent. I 1967 var økingen bare vel 2 prosent. Jordbruksproduksjonen i verden har antakelig økt noe i år sammenliknet med produksjonen i fjor.

For utviklingslandene har den økonomiske stilling fortsatt forverret seg. Matvareproduksjonen pr. innbygger har gått tilbake helt siden 1964. Tilbakegangen har antakelig ikke vært fullt så stor i 1967 som i de to foregående årene. En medvirkende årsak til den forverrede stilling for utviklingslandene har også i 1967 vært det ugunstige bytteforholdet (terms of trade).

I Vest-Europa har særlig Vest-Tyskland hatt lav kapasitetsutnyttelse, og bruttonasjonalproduktet har sunket med om lag 1 prosent i 1967. Svak vekst var det også i Storbritannia (+ 1 til + 2 prosent) og til dels i Sambandsstatene (+ 2,8 prosent). I Frankrike var veksten i bruttonasjonalproduktet 3,4 prosent, mens Italia hadde like sterk vekst i år som i fjor + 5,4 prosent). Den sterke produksjonsøkingen som fant sted i Japan i 1966 fortsatte også i 1967.

Verdensproduksjonen.

Verdens jordbruksproduksjon — når Kina holdes utenfor — viste etter FAO's (Food and Agriculture Organization of the United Nations) foreløpige beregninger en øking på 3 prosent i 1966. (Mens FAO tidligere beregnet produksjonen splittet opp på to halvår, har organisasjonen nå gått over til å beregne produksjonen for kalenderåret. Tall for 1967 foreligger ennå ikke.) Året før var produksjonsøkingen under 1 prosent. Den gjennomsnittlige årlige produksjonsøkingen i tiårsperioden 1954—64 var 3,3 prosent.

Den rene matvareproduksjonen økte med 4 prosent i 1966. Størsteparten av produksjonsøkingen fant sted i de utviklede land som hadde en produksjonsøking på 6 prosent. I utviklingslandene økte matvareproduksjonen bare med litt over 1 prosent i 1966.

Innenfor de utviklede land var det jamt over øking i matvareproduksjonen i 1966, men styrken i produksjonsøkingen varierte en god del. Store kornavlinger i Sovjetunionen førte til at matvareproduksjonen i Sovjetunionen og Øst-Europa (under ett) økte med vel 10 prosent i 1966. I Australia og New Zealand var avlingene likeledes gode og matvareproduksjonen økte med hele 13 prosent. I Vest-Europa og Nord-Amerika økte matvareproduksjonen med 2 til 3 prosent i 1966.

Blant utviklingslandene var det bare i landene i det Fjerne Østen og i Midt-Østen at det fant sted en viss øking i matvareproduksjonen i 1966. I Afrika og Latin-Amerika, der matvareproduksjonen hadde begynt å synke i 1965, var det en ytterligere nedgang på 1 prosent i 1966. Matvareproduksjonen økte med 3 prosent i det Fjerne Østen og med 2 prosent i Midt-Østen i 1966.

Matvareproduksjonen pr. innbygger økte i de utviklede land med 4,6 prosent i 1966. I 1964 og i 1965 var det en nedgang på henholdsvis 0,9 og 2,7 prosent. For utviklingslandene under ett var matvareproduksjonen pr. innbygger uforandret i 1963 og i 1964. I 1965 og i 1966 var det en nedgang i matvareproduksjonen pr. innbygger på 2,8 og 0,9 prosent. Ernæringssituasjonen i utviklingslandene er som følge av produksjons- og befolkningsutviklingen svært vanskelig. (For nærmere detaljer om dette se Økonomisk utsyn over året 1966 s. 5 og 6.)

Verdens jordbruksproduksjon viste bare såvidt øking fra foregående år i 1965, mens produksjonsøkingen i 1966 var forholdsvis stor. Produksjonsøkingen dekker imidlertid over store variasjoner i produksjonsresultatene for de enkelte produkter. Særlig viktig var produksjonsøkingen på 8 prosent i 1966 for korn (inkl. ris). Det var produksjonsøking for alle sorter korn i forhold til året i forveien. Hveteproduksjonen økte med hele 18 prosent — klart den største produksjonsøkingen av alle kornslagene. Kjøttproduksjonen økte med 4 prosent i 1966, mens økingen i produksjonen av mjølk og egg var ubetydelig i 1966 sammenliknet med året i forveien. Kaffe, som hadde den største produksjonsframgangen i 1965 (+ 30 prosent), hadde den største produksjonsnedgangen med hele 15 prosent i 1966. Det var sterk nedgang også i bomullsproduksjonen (— 11 prosent) bl. a.

p.g.a. stor reduksjon i dyrkningsarealet i USA. Jute og sydfrukter hadde en produksjonsøking i 1966 på 14 prosent, mens kakao- og soyabønneproduksjonen gikk opp med henholdsvis 7 og 9 prosent.

Etter de sparsomme opplysninger som foreligger over utviklingen av planteproduksjonen i 1967, ser det ut til at kornproduksjonen også dette året vil bli stor. I Øst- og Vest-Europa har høsten vært god og i Nord-Amerika ser det ut til at avlingene blir rekordhøye. Bortsett fra Australia, der tørke har satt mesteparten av avlingene tilbake, er det meldt om produksjonsframgang også i andre områder av verden.

Verdensproduksjonen i industri og bergverk (utenom Kina og Øst-Europa) økte etter FN's beregninger både i 1965 og i 1966 med om lag 7 prosent. I 1967 vil økingen anslagsvis bare bli noe over 2 prosent.

Nedgangen i produksjonsveksten det siste året skyldes i høy grad produksjonsutviklingen i Vest-Europa. I 1966 var produksjonsøkingen bare 3,8 prosent. Mellom 2. kvartal 1966 og 3. kvartal 1967 stagnerte industriproduksjonen helt. Fra 1966 til 1967 har det derfor ikke vært noen øking å snakke om i industriproduksjonen i Vest-Europa.

I 1967 økte industriproduksjonen forholdsvis lite også i Nord-Amerika. Mens industriproduksjonen i Sambandsstatene økte med vel 9 prosent i 1966, regnes det i 1967 bare med en øking på 1,8 prosent. I Canada var produksjonsøkingen i industrien 8 prosent i 1966. I 1967 ventes det en noe sterkere øking enn i Sambandsstatene (+ 2,3 prosent).

I Japan var den økonomiske vekst sterk i 1966, og industriproduksjonen økte med 12 prosent. Veksten fortsatte også i 1967 og industriproduksjonen steg med anslagsvis 20 prosent.

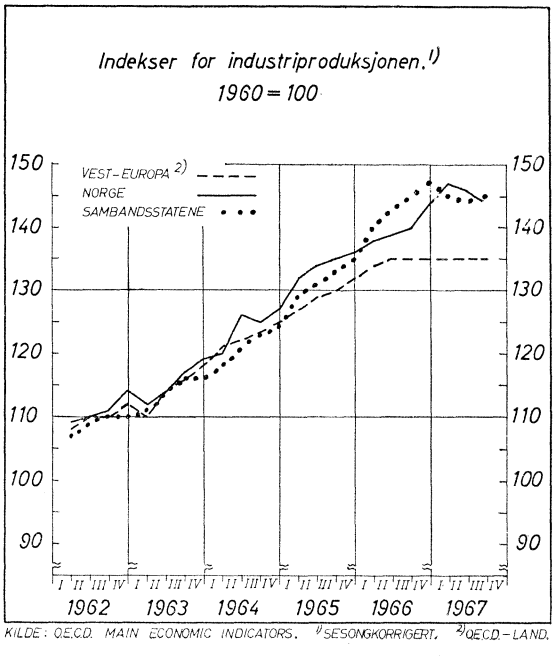

Fig. 1.

Råvarepriser.

I løpet av 1966 var det en forholdsvis kraftig nedgang i råvareprisene. Den amerikanske råvareprisindeksen (Moody's) var i desember 1965 110 (1960 = 100). I de to første måneder av 1966 økte indeksen til 112 i februar. Deretter sank den fram til sommeren 1966. Midtsommers — i juni og juli — var det igjen en liten oppgang i indeksen til 109 og 110. Resten av året var det imidlertid jamn nedgang, og i desember 1966 var indeksen kommet ned i 101. Reuter's råvareindeks (britisk) hadde et noenlunde liknende forløp i 1966 som Moody's indeks. Den var i desember 1965 108 (1960 = 100). Indeksen steg til 112 i januar 1966 og holdt seg uforandret på dette nivået fram til mai. Deretter var det jamn nedgang fram til desember da indekstallet lå på 101.

Prisene på omtrent alle de viktigste internasjonale råvarene lå i ro eller viste tilbakegang i 1966. Men for enkelte næringsmidler som hvete og mais var det en ikke ubetydelig prisoppgang. Blant metaller gikk prisene ned på kopper, tinn og bly, mens prisene på sink og aluminium var omtrent uforandret.

I 1967 fulgte de to råvareprisindeksene hverandre ganske godt gjennom året og varierte mindre enn i 1966. Både Reuter's og Moody's råvareprisindekser varierte i 1966

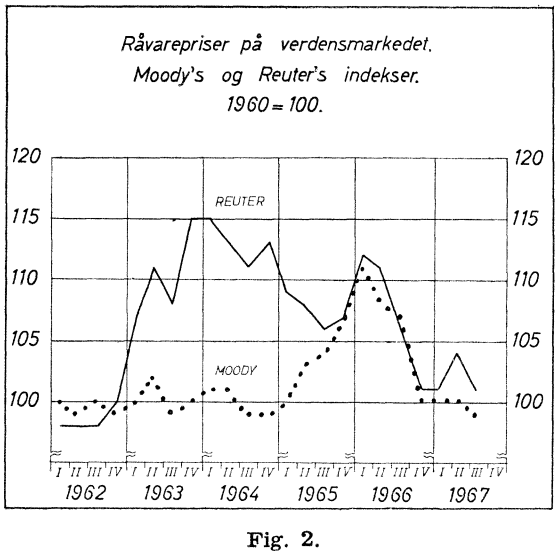

Fig. 2.

innenfor et område på 11 poeng. I de første 9 måneder av 1967 varierte den mest konjunkturfølsomme — Reuter's indeks — innenfor et område på 6 poeng og Moody' innenfor et område på bare 3 poeng.

Den svakere økonomiske vekst i Vest-Europa og Sambandsstatene i mesteparten av 1967 ser foreløpig ut til å ha hatt liten innvirkning på etterspørselen etter råvarer på verdensmarkedet. Da det heller ikke var større endringer på tilbudssiden i råvaremarkedet sammenliknet med i fjor, ble det i 1967 bare en svak tendens til synkende råvarepriser når en ser alle råvarepriser under ett.

I 1. kvartal 1967 lå Reuter's og Moody's råvareprisindekser på henholdsvis 101 og 100. Det var en forbigående oppgang i indeksene i 2. kvartal. Reuter's indeks slo sterkest ut og nådde 106 i juni under Midt-Østen-krisen, mens Moody's indeks ikke steg sterkere enn til 101. Etter denne tid har det vært en liten nedgang i indekstallene. I september 1967 lå Reuter's indeks på 100 og Moody's indeks på 98.

Av råvarepriser som steg sterkt i juni var kopra- og sukkerprisene de viktigste. I forhold til april 1967 økte kopra- og sukkerprisene med henholdsvis 12 og 20 prosent. Mindre prisøking fant sted i denne måneden for bomull,

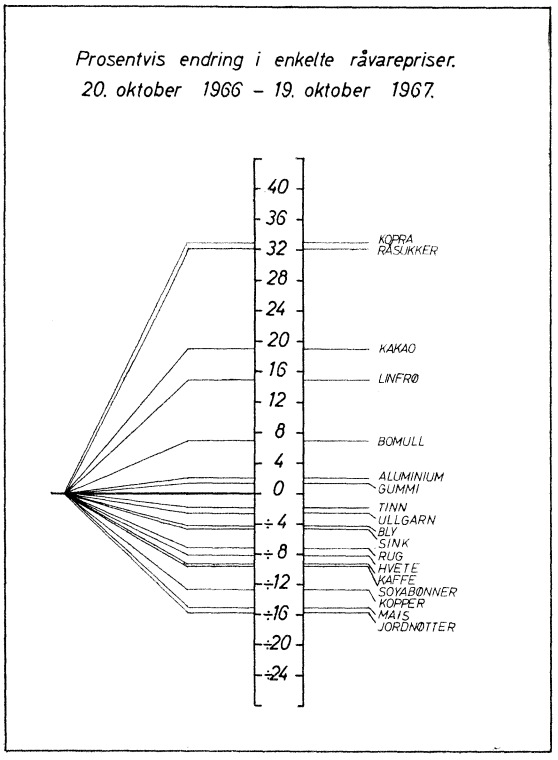

Fig. 3.

tinn, kaffe, soyabønner og jordnøtter. I 1966 og 1967 var det omtrent ikke endringer i løpet av året i prisene på sink og aluminium. Prisen på tinn var i 1967 mer stabil enn i året før. Prisfallet på bly stoppet opp i løpet av 1967. Prisen på kopper fortsatte å synke fram til 4. kvartal 1967, men er fortsatt høy.

Hvete- og maisprisene var blant de få viktigere råvareprisene som i fjor viste stigning i løpet av året. I 1967 var disse råvareprisene omtrent konstante i første halvdel av året, mens de sank noe i annet halvår.

Den bedring i konjunktursituasjonen som inntraff i Vest-Europa og i Sambandsstatene i 2. halvår 1967, vil antakelig skape økt etterspørsel etter råvarer i 1968. Totalt sett er lagerbeholdningene av råvarer ikke unormalt høye. Det er derfor rimelig å vente at en økt etterspørsel fra de industrialiserte land i verden vil føre med seg en viss tendens til stigning i råvareprisene i det kommende år. Men for størrelsen av prisoppgangen vil styrken og varigheten av konjunkturomslaget bli avgjørende.

Verdenshandelen.

Verdenshandelen har (basert på eksportoppgaver) vist en nokså jamn øking de siste tre årene til tross for den svake produksjonsstigning i de vestlige industriland og i Sambandsstatene det siste halvannet år. I 1965 økte volumet av verdenshandelen med 7,1 prosent. I 1966 var stigningen 7,8 prosent og i 1. halvår 1967 var volumet av verdenshandelen hele 8,5 prosent større enn i samme tidsrom i fjor. Handelen med industrivarer økte litt mer (med om lag + 9,5 prosent) i 1965 og i 1966 enn handelen med andre varer. I 1967 var veksten i handelen med industrivarer og i handelen med andre varer omtrent den samme.

For de utviklede land (Nord-Amerika og Vest-Europa, Australia, New Zealand og Sør-Afrika) har eksporten i de siste årene steget meget sterkt. I 1965 og 1966 var økingen i volum 8,1 prosent. For første halvår 1967 var økingen hele 8,8 prosent sammenliknet med første halvår 1966 trass i den nedsatte vekst i økonomien innenfor store deler av dette området. Eksporten fra utviklingslandene har hele tiden økt svakere enn eksporten fra de utviklede land. I 1965 var eksportøkingen for utviklingslandene 5,6 prosent og i 1966 bare 4 prosent. Handelen tok seg opp igjen i 1967, da eksporten fra utviklingslandene i første halvår viste en øking på 6,5 prosent sammenliknet med samme tidsrom i 1966.

Veksten i importvolumet i de utviklede land var sterk både i 1965 og 1966 (+ 8,2 og + 9,2

Tabell 1. *Verdenshandelen. Volumindekser for eksport. 1958 = 100.*

	1962	1963	1964	1965	1966	Prosentvis endring fra samme periode året før		
						1966	1. kvartal 1967	2. kvartal 1967
Verden i alt	131	141	156	167	180	7,8	8,1	8,9
Industriland	132	143	160	173	187	8,1	8,5	9,1
Vest-Europa	138	149	164	180	193	7,2	7,6	8,9
Nord-Amerika ..	118	128	146	147	163	10,9	9,7	8,4
Råvareland	127	134	143	151	157	4,0	5,0	6,8
Oversjøisk sterlingområde	127	137	146	152	158	3,9	7,7	..

Kilde: Monthly Bulletin of Statistics, United Nations.

prosent). I 1967 førte svakere produksjonsvekst til noe mindre importøking, men utslaget var ikke stort. I gjennomsnitt for 1. halvår 1967 økte importvolumet med 7,7 prosent sammenliknet med tilsvarende periode året før. Importøkingen i utviklingslandene har i de siste år vært forholdsvis lav. I 1965 var den bare 4,7 prosent, men den gikk opp til 6 prosent i 1966. I første halvår 1967 var importøkingen mindre (+ 5,1 prosent sammenliknet med første halvår 1966) til tross for forholdsvis sterk eksportøking i samme tidsrom. En medvirkende årsak til at inntektsøkingen i utviklingslandene og dermed også importvolumøkingen i 1967 ikke ble større, var den ugunstige utviklingen i bytteforholdet (terms of trade) for utviklingslandene. I 1965 og 1966 lå bytteforholdet for disse land på 97 (1958 = 100), mens det sank i første halvdel av 1967 til 96. For de utviklede land var bytteforholdet 104,5 i første halvdel 1967 mot 104 i 1965 og 1966. Utviklingslandenes eksportinntekter i 1966 — som hadde betydning for importen i 1967 — var også forholdsvis lave.

Det er i første rekke råvarer utviklingslandene eksporterer, og mengden av denne eksporten avhenger sterkt av konjunktursituasjonen i de utviklede land. For 1968 bedømmes konjunkturutsiktene for de utviklede land som relativt lyse, og dette skulle normalt virke stimulerende for utviklingslandenes eksport og gunstig for disse landenes bytteforhold i året som kommer.

Vest-Europas utenrikshandel.

Den økonomiske aktivitet i Vest-Europa, uttrykt ved industriproduksjonen, har vist avtakende vekstrater i de siste årene. Veksten i importen har også avtatt i samme tidsrom, men ikke så sterkt som veksten i industriproduksjonen. I 1965 og 1966 økte industriproduksjonen i Vest-Europa med 4,8 og 3,8 prosent. I første halvår 1967 var det ingen vekst i industriproduksjonen sammenliknet med første halvår året i forveien. Både i 1965 og i 1966 økte importvolumet i Vest-Europa med 7,1 prosent. Senere har stigningen vært svakere. I første halvår 1967 økte importen i volum bare med 4,3 prosent sammenenliknet med første halvår 1966. Regnet i verdi økte Vest-Europas import med 8,6 prosent i 1966. I første halvår 1967 var importøkingen bare 3,7 prosent sammenliknet med ett år tidligere.

Totaltallene for Vest-Europas import dekker over store variasjoner i importen fra ulike land og landområder. Den intereuropeiske handel som i 1966 utgjorde 56,3 prosent av Vest-Europas samlede import, holdt seg godt oppe både i 1966 og i 1967. I 1966 økte importen fra andre vesteuropeiske land i verdi med 9,8 prosent og i første halvår 1967 med 5,6 prosent sammenliknet med første halvår 1966. Fra de østeuropeiske land var det i 1966 en importøking på 10,7 prosent og i første halvår 1967 en øking på 6 prosent sammenliknet med første halvår 1966. Det var særlig stor importøking i 1966 fra Kina (fastlandet) (+ 23,8 prosent), men i første halvår 1967 lå importverdien fra Kina bare 1,2 prosent over nivået i første halvår året i forveien. Importøkingen fra Japan var stor både i 1966 og i 1967 (+ 14,6 i 1966 og + 15,1 prosent i 1. halvår 1967). Fra Sambandsstatene, fra land i Midt-Østen, fra land i det Fjerne Østen (utenom Japan) og fra Australia var importøkingen forholdsvis lav allerede i 1966 (henholdsvis + 7,1, + 5,2, + 4,8, + 1,6 prosent). I 1967 var det nedgang

Tabell 2. *Verdien av varebyttet i Vest-Europa. Mill. dollar. Gjennomsnittstall pr. måned.*

	1964	1965	1966	Prosentvis endring fra samme periode året før		
				1966	1. kvartal 1967	2. kvartal 1967
Vest-Europa:						
Eksport[1]	5 786	6 413	7 010	9,3	7,7	8,1
Av dette til Nord-Amerika	517	610	729	19,5	9,2	5,4
—»— tredje land	1 548	1 706	1 817	6,5	13,6	12,8
Import[1]	6 693	7 260	7 860	8,3	2,9	4,6
Av dette fra Nord-Amerika	933	992	1 049	5,7	— 5,2	5,6
—»— tredje land	2 000	2 119	2 255	6,4	2,7	0,2
CEE-land:						
Eksport	3 550	3 992	4 388	9,9	8,9	7,4
Import	3 744	4 083	4 472	9,5	2,6	2,8
EFTA-land:						
Eksport	2 036	2 212	2 374	7,3	4,7	10,1
Import	2 550	2 684	2 826	5,3	4,7	8,2

Kilde: OECD, Main economic Indicators.
[1] Vesteuropeisk samhandel medregnet.

i importen fra disse landområder. Sammenliknet med 1. halvår 1966, sank importen fra disse land i første halvår 1967 med henholdsvis 0,4, 0,5, 4,1 og hele 18,0 prosent. Importnedgangen fra landene i det Fjerne Østen i 1967 var særlig markert for varer fra Indonesia og Malaysia. Importøkingen til Vest-Europa fra land i Latin-Amerika og Afrika (utenom Sør-Afrika) var i 1966 henholdsvis 4,6 og 7,9 prosent. I første halvår 1967 holdt importen seg forholdsvis godt oppe fra land i Latin-Amerika (+ 4,3 prosent), mens importøkingen fra Afrika bare var 2,9 prosent sammenliknet med samme tidsrom i 1967.

Den økonomiske utvikling i Vest-Europa.

For Vest-Europa under ett økte bruttonasjonalproduktet med 4,6 prosent pr. år i perioden 1956—1965. Fra 1965 til 1966 var økingen 3,7 prosent, og for 1967 regnes det med at veksten i bruttonasjonalproduktet bare vil bli 2,2 prosent.

Produksjonsveksten i de fleste industrilandene var forholdsvis svak i 1. halvår 1967. I løpet av 2. halvår tok produksjonsstigningen seg noe opp. Blant de større landene er det bare Italia som kan regne med en forholdsvis sterk vekst i nasjonalproduktet i 1967 (mer enn 5 prosent). Blant de mindre industriland i Vest-Europa står Norge i en særstilling med omtrent like sterk vekst i bruttonasjonalproduktet i 1967 som Italia. For Sverige er økingen i bruttonasjonalproduktet i 1967 anslått til 3 prosent.

Veksten i industriproduksjonen i Vest-Europa stoppet opp etter 2. kvartal 1966. Den sesongjusterte kvartalsindeks som OECD beregner for industriproduksjonen i de europeiske medlemsland har vist følgende forløp (1960 = 100):

1965	1. kvartal	127
	2. »	128
	3. »	129
	4. »	131
1966	1. kvartal	133
	2. »	134
	3. »	134
	4. »	134
1967	1. kvartal	134
	2. »	134
	3. »	134

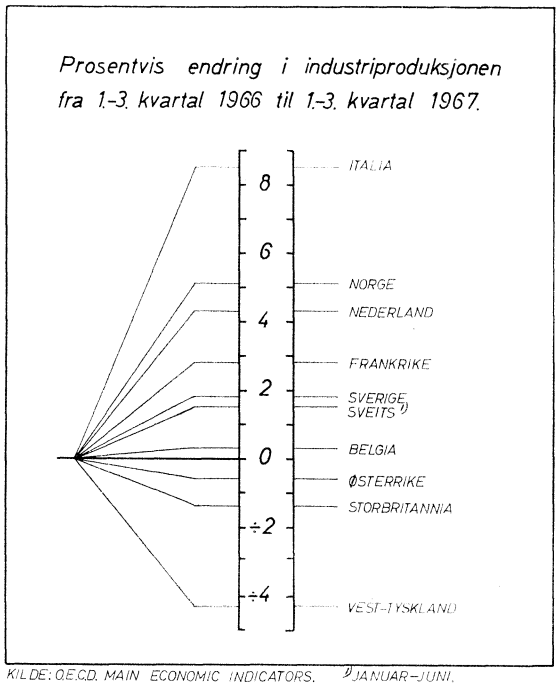

Fig. 4.

En sterkt medvirkende årsak til stagnasjon i Vest-Europas industriproduksjon har vært den tilstramningspolitikk som ble ført av flere ledende industriland i 1966 (Storbritannia, Vest-Tyskland og Frankrike). Alt før årsskiftet 1966—67 var produksjonsveksten avtakende, særlig i Storbritannia og Vest-Tyskland, og denne utviklingen fortsatte i første del av 1967. Tilstramningstiltakene rammet særlig investeringsetterspørselen. I næringslivet har det etter hvert utviklet seg en betydelig ledig produksjonskapasitet, og også dette har nok hatt tilbakevirkninger på investeringsetterspørselen.

Mest følelig var tilbakeslaget i Vest-Tyskland. Dette gav seg utslag bl. a. i en kraftig importnedgang i 1967 som umiddelbart fikk følger for Frankrikes og Storbritannias og flere europeiske lands eksport. Eksporten fra Vest-Tyskland holdt seg imidlertid meget godt oppe, og Italia hadde bare en ubetydelig avtakende vekst i eksporten i 1967.

For å motvirke konjunkturtilbakeslaget satte myndighetene i Vest-Tyskland, Storbritannia og Frankrike i løpet av 1967 i verk finanspolitiske stimuleringstiltak, men omfanget var ikke tilstrekkelig til å få noen avgjørende innflytelse på konjunkturforløpet siste år. Stimuleringstiltakene vil kunne få større betydning for den økonomiske utvikling i 1968. Konjunkturbunnen ble nådd etter alt å dømme utpå sommeren 1967 for de fleste land i Vest-Europa, men veksten utover i 2. halvår 1967 var fortsatt svak.

I Storbritannia fikk vedvarende vansker med utenriksøkonomien og vedvarende press på pundet den britiske regjering til å sette i verk en kraftig tilstramningspolitikk sommeren 1966 (de såkalte julitiltakene, se Økonomisk utsyn over året 1966 s. 14). Denne tilstramningspolitikken sammen med en mindre gunstig utvikling for utenrikshan-

Tabell 3. *Bruttonasjonalproduktet i Storbritannia etter anvendelse. 1958-priser.*

	1966 Mill. £	Prosentvis endring fra foregående periode[1]						
		1966	1966				1967	
			1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	1. kv.	2. kv.
Privat konsum	19 723	1,6	2,4	— 0,5	— 1,9	— 0,1	1,9	0,3
Offentlig konsum	4 512	3,4	— 0,9	1,3	1,8	0,9	1,9	0,2
Investering i fast kapital	5 634	— 1,7	— 1,8	— 1,4	4,3	8,0	6,7	4,8
Lageropplegg	200							
Eksport	6 289	3,7	0,4	— 4,2	5,4	3,3	1,8	— 3,7
— Import	6 489	1,9	1,7	— 2,3	3,9	— 6,9	8,9	2,9
Bruttonasjonalprodukt	29 869	1,6	0,8	— 0,8	0,1	0,7	1,3	— 0,3

Kilde: Monthly Digest of Statistics.
[1] Beregnet på grunnlag av sesongjusterte oppgaver.

delen på grunn av vanskelige forhold på viktige eksportmarkeder fikk stor betydning for den økonomiske aktivitet og vekst i landet i 1967.

Bruttonasjonalproduktet i faste priser økte i 1965 med 2,2 prosent. I 1966 var økingen bare 1,6 prosent. Etter sesongjusterte foreløpige oppgaver var veksten i bruttonasjonalproduktet i første halvår 1967 om lag 1,5 prosent sammenliknet med første halvår 1966. For året 1967 under ett ventes bruttonasjonalproduktet å øke med 1 — 2 prosent i forhold til 1966.

Industriproduksjonen viste ingen endring i de 3 første kvartaler og en mindre nedgang i 4. kvartal 1966. Fra januar til august 1967 var det bare små endringer i den sesongjusterte produksjonsindeksen uten noen markert synkende eller stigende tendens.

Industriens ordrereserver viste fra årsskiftet og fram til utgangen av juli en svak, men jamn tilbakegang, og det var også svikt i ordretilgangen. Det var i første rekke ordrene fra hjemmemarkedet som sviktet, mens eksportordrene til dels holdt seg oppe.

Tilstramningen i 1966 førte til betydelig arbeidsløshet allerede tidlig i 3. kvartal 1966. I de tre første kvartaler i 1967 var arbeidsløshetsprosenten gjennomsnittlig 2,3 prosent mot bare 1,3 prosent i den tilsvarende periode i 1966. Arbeidsløshetsprosenten i september 1967 (2,4 prosent) er det høyeste septembertallet som er registrert siden 1940. Også tallet på arbeidsledige pr. ledig plass økte sterkt. Gjennomsnittlig var det om lag 2 arbeidsløse pr. ledig plass i de tre første kvartaler i 1967. I den tilsvarende periode i 1966 var tallet bare 0,7.

Vedtaket i juli 1966 om streng pris- og lønnskontroll førte til at lønnsstigningen i første halvår 1967 ble forholdsvis beskjeden. Dette sammen med større arbeidsløshet, mindre overtidsarbeid og kortere arbeidstid pr. uke førte til bare en svak stigning i den disponible inntekt og til stagnasjon i det private konsumet. I samme retning virket de skjerpede restriksjoner som ble innført i forbindelse med avbetalingshandelen.

I løpet av 2. halvår 1966 fant det sted en viss nedgang i det private konsumet, etter sesongjusterte oppgaver. De sesongjusterte månedstall for det private konsumet — i faste priser — viste i de to første kvartaler av 1967 omtrent ingen endringer og lå stort sett på samme nivå som i 1. kvartal 1966, mens det i de mellomliggende kvartaler i 1966 hadde vært en liten nedgang. De tall som foreligger for 3. kvartal 1967 viser på nytt noen vekst (sesongjustert) i det private konsumet. Dette kan ha flere årsaker. Fra juli har økingen i timelønnen igjen vært sterkere enn i første halvår 1967. Utbetalingene gjennom de offentlige trygder har også økt betydelig i 2. halvår 1967. Visse lettelser i avbetalingshandelen har dessuten blitt gjennomført fra sommeren av, og særlig for bilsalget har dette hatt stor betydning.

Prisene — uttrykt ved detaljomsetningsprinindeksen — var stabile i 12-månedersperioden juli 1966 — juli 1967, bl. a. som følge av den strenge pris- og lønnskontrollpolitikken som ble ført. Detaljomsetningspris-

Tabell 4. *Storbritannia. Noen økonomiske hovedtall.*

	1966				1967		
	1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	1. kv.	2. kv.	3. kv.*
Sysselsetting i alt[1] 1 000	23 194	23 301	23 325	23 016	22 728	..	..
» i industri[3] 1 000	8,9	8,9	8,9	8,8	8,6	8,5	8,5
Arbeidsledige 1 000	334	283	307	514	591	536	536
Industriproduksjon[2] ..... 1959 = 100	127	127	127	126	126	127	127
Eksportvolum, varer ..... »	132	125	124	141	138	137	120
Importvolum » ..... »	142	137	138	131	149	150	140
Boliger under arbeid[3] 1 000	454	466	472	450	464	504	512
Detaljomsetning[2] ..... 1959 = 100	134	135	135	135	137	136	138
Konsumpris ..... »	123	125	126	126	127	128	128
Valutabeholdning[3] ..... Mill. £	1 276	1 170	1 129	1 107	1 164	1 012	976

Kilde: Monthly Digest of Statistics, Board of Trade, Statistical Indicators ECE, Ministry of Labour Gazette.

[1] Sysselsetting gjelder lønnsmottakere (Total employees in Employment). [2] Sesongjustert. [3] Ved kvartalets utgang.

indeksen har steget svakt i 2. halvår 1967. En del av prisstigningen på høsten kan føres tilbake til prisstigning på olje etter stengningen av Suezkanalen.

I 1966 og i 1967 var de totale investeringene i fast kapital stigende. I 1966 var det en øking på 1,2 prosent og i første halvår 1967 på 5,7 prosent sammenliknet med første halvår 1966. Men de private investeringene i fast kapital sank både i 1966 (med 2,9 prosent) og fra 1. halvår 1966 til 1. halvår 1967 (med 0,3 prosent). For den offentlige sektor økte investeringene i fast kapital i 1966 med 6,7 prosent og i første halvår 1967 med hele 13,4 prosent sammenliknet med første halvår 1966. Boligbyggingen (privat og offentlig) gikk tilbake med 3,1 prosent i 1966, men i første halvår 1967 var det en øking på 7 prosent sammenliknet med første halvår 1966. Det var særlig sterk øking i den offentlige boligbyggingen (+ 16,3 prosent).

I løpet av 1966 var eksportutviklingen gjennomgående gunstig for Storbritannia. Bortsett fra en liten tilbakegang i 2. kvartal, var det gjennom hele året en vekst i vareeksporten. De sesongjusterte tall for vareeksporten viste et gjennomsnittlig månedstall for 1. kvartal 1966 på £ 432 millioner, mens gjennomsnittet for 4. kvartal var £ 461 millioner. Vareeksporten økte noe også i begynnelsen av 1967. I gjennomsnitt for 1. kvartal 1967 ble det eksportert for £ 465 millioner pr. måned, men i 2. kvartal sank eksporten noe, til i gjennomsnitt £ 447 millioner. Noen bedring, totalt, skjedde heller ikke i 3. kvartal. Det var særlig mindre eksport til Vest-Tyskland som etter hvert gjorde seg gjeldende. I første halvår 1967 sank eksporten til Vest-Tyskland (i verdi) med 10,8 prosent sammenliknet med første halvår 1966. I samme tidsrom var det en eksportøking på 5 prosent til Frankrike og på hele 18 prosent til Italia. Eksporten (i verdi) til sterlingområdet endret seg omtrent ikke i første halvår 1967 i forhold til første halvår 1966, og verdien av eksporten til Sambandsstatene økte med 5,4 prosent i samme tidsrom.

I de tre første kvartaler av 1966 lå vareimporten, sesongjustert, i gjennomsnitt på £ 505 millioner pr. måned. I 4. kvartal sank vareimporten pr. måned til £ 470 millioner for så å stige igjen i 1. og 2. kvartal 1967. Det gjennomsnittlige månedstall for 2. kvartal var £ 537 millioner. I 3. kvartal har importen gått litt tilbake.

I første halvår 1967 hadde ikke Storbritannia betalingsbalanseproblemer av betydning, og presset mot pundet var ikke særlig følbart. Men den økonomiske aktiviteten i landet viste få tegn til å komme ut av stagnasjonen, og dette førte til at regjeringen fra sommeren 1967 av foretok en forsiktig omlegging av den økonomiske politikken i ekspansiv retning. En lettere penge- og kredittpolitikk skulle stimulere investeringsvirksomheten, og lettelser i avbetalingshandelen skulle øke det private konsumet. Med en slik forsiktig omlegging av politikken ønsket regjeringen å gi rom for ekspansive krefter i økonomien uten alvorlige vansker med betalingsbalansen og pundets stilling. I første halvår 1967 hadde driftsunderskottet overfor utlandet nok blitt større enn ventet (£ 103 millioner, inkl. utgifter til militært utstyr for luftvåpenet på £ 53 millioner), men noe markert press mot pundet gjorde seg da ikke gjeldende. I 3. kvartal skjedde en merkbar forverring av betalingsbalansens stilling blant annet på grunn av høyere fraktutgifter på olje og eksportsvikt som følge av den langvarige havnearbeiderstreiken i september — oktober. Dette førte til et stigende press mot pundet i begynnelsen av 4. kvartal. En mild tilstramning i pengepolitikken — diskontoen ble satt opp med en halv prosent til 6 prosent — ble foretatt i slutten av oktober, og i begynnelsen av november ble diskontoen ytterligere satt opp til 6,5 prosent. Det var offentliggjøringen av månedstallene for utenrikshandelen for oktober som utløste en kraftig spekulasjonsbølge mot pundet, og pundkursen sank omkring midten av november til tross for store støtteaksjoner fra Bank of England's side. Det ble snart klart at om pundkursen skulle kunne holdes, måtte Storbritannia få tilført meget store utenlandske lån for å kunne møte spekulasjonspresset. I denne situasjonen fant regjeringen å måtte devaluere pundet. Det skjedde den 18. november. Pundet ble nedskrevet med 14,3 prosent (i forhold til dollar). Samtidig ble diskontoen igjen forhøyet — med 1,5 prosent — til hele 8 prosent.

Devalueringen i Storbritannia skulle gi landet en mulighet for å styrke sin betalingsbalanse og — om noen tid — kanskje få til en sterkere produksjonsframgang. En viktig forutsetning for at dette skal kunne skje, er at ikke andre land — for å beskytte sin betalingsbalanse — treffer tiltak som kommer til å virke dempende på konjunkturforløpet. Men også pris- og kostnadsutviklingen i Storbritannia vil bli av stor betydning.

Den umiddelbare virkning av devalueringen vil være stigende importpriser, og med det en svakere vekst i lønnstakernes disponible realinntekter. Det uvanlig høye rentenivået må også i noen grad ventes å virke dempende på investeringslysten, særlig når det gjelder investeringer i bygninger og anlegg.

Tabell 5. *Bruttonasjonalproduktet i Vest-Tyskland etter anvendelse. 1954-priser.*

	1966 Milliarder DM	Prosentvis endring fra samme periode året før						
		1966	1966				1967	
			1. kvartal	2. kvartal	3. kvartal	4. kvartal	1. kvartal	2. kvartal
Privat konsum	205,4	3,2	6,2	2,9	3,3	0,9	1,5	0,2
Offentlig konsum	46,0	1,3	6,9	—	— 0,9	— 0,8	4,6	3,6
Investering i fast kapital	85,9	} — 5,7	—	— 2,6	— 6,5	— 12,7	— 27,8	— 20,1
Lageropplegg	0,4							
Eksport	91,4	10,4	6,5	11,4	12,9	10,6	9,0	11,2
— Import	97,6	2,1	8,7	2,1	—	— 1,6	— 5,9	— 0,8
Bruttonasjonalprodukt	331,5	2,6	3,8	3,3	2,9	0,8	— 2,2	— 1,6

Kilde: Vierteljahrshefte zur Wirtschaftsforschung.

I Vest-Tyskland var det høy økonomisk aktivitet og sterk etterspørsel i 1965 og delvis også i 1966. Dette gav seg utslag i presstendenser og førte til en betydelig prisstigning. I 1965 økte konsumprisindeksen med 3,4 prosent, og i 1. halvår 1966 var økningen hele 4,2 prosent. Denne utviklingen fikk myndighetene til å sette i verk penge- og kredittpolitiske bremsetiltak i 2. kvartal 1966. Oppbremsingen fikk merkbare følger både for prisutviklingen og for realøkonomien fra midten av 1966. Stigningstakten for konsumprisindeksen falt til 2,8 prosent over året i 2. halvår 1966, og til 1,8 prosent over året i 1. halvår 1967. Men samtidig som prisstigningen ble dempet, avtok produksjonsveksten sterkt. Konjunkturtilbakeslaget er det sterkeste Vest-Tyskland har hatt etter siste verdenskrig, og fra 3. kvartal 1966 viste produksjonen direkte tilbakegang. Først fra sommeren 1967 ser det ut til at produksjonsnedgangen har stoppet opp og har blitt avløst av en svak oppgang.

Konjunkturtilbakeslaget i Vest-Tyskland ble utløst ved en kraftig tilstramning i penge- og kredittpolitikken. Fra Bundesbanks side ble tilstramningen grunngitt med at den var nødvendig for å få kontroll over prisutviklingen. Men omtrent samtidig som kredittilstramningen ble satt i verk, viste også veksten i de offentlige utgifter tegn til å avta. I 1. kvartal 1966 økte det offentlige konsumet med 5 prosent i forhold til tilsvarende periode året før. For 2., 3. og 4. kvartal var de tilsvarende tall + 1,5 prosent, — 1,0 prosent og — 0,5 prosent. Både penge- og kredittpolitikken og finanspolitikken i 1966 kom derfor til å virke etterspørselsdempende.

Under konjunkturtilbakeslaget gjorde det seg i Vest-Tyskland gjeldende en viss «nyorientering» i synet på virkemidlene i konjunkturpolitikken. For første gang etter den annen verdenskrig ble det i Vest-Tyskland drevet aktiv konjunkturregulering ved hjelp av finanspolitikken. Det såkalte konjunkturprogrammet i to trinn innebærer at aktivitetsstimulerende tiltak kan settes i verk gjennom finansiering av offentlige investeringer ved opplåning fra statens side i Bundesbank. Det første trinnet i konjunkturprogrammet ble gjennomført i 1. halvår 1967. Det betydde offentlige tilleggsinvesteringer, utenom det vanlige statsbudsjett, på DM 2,5 milliarder i dette halvår. Den aktivitetsstimulerende virkning av dette første trinnet ser ikke ut til å ha vært så stor, men andre trinnet i konjunkturprogrammet — som gav rom for tilleggsinvesteringer på inntil DM 5,3 milliarder i annet halvår 1967 — ventes å få betydelig større effekt på konjunkturforløpet. Fra Bundesbanks side har det dessuten blitt gjennomført tiltak i løpet av 1967 for å bedre bankenes likviditet og for å senke rentenivået. De lettelser som etter hvert har blitt gjennomført overfor bankene når det gjelder deres minimumsreserver, har i perioden februar — september 1967 frigitt DM 5,9 milliarder for utlån. I løpet av 1967 ble rentenivået i Vest-Tyskland blant de laveste i Europa.

Det regnes med at økingen i bruttonasjonalproduktet i faste priser i 1965 var 4,8 prosent og i 1966 2,6 prosent. Tallet for 1966 dekker over en markert nedgang i bruttonasjonalproduktet mot slutten av året. I årets siste kvartal lå bruttonasjonalproduktet bare 1 prosent over nivået fra siste kvartal året før, og dette innebar nedgang i forhold til årets to første kvartaler. I første del av 1967 fortsatte tilbakegangen. Bruttonasjonalproduktet lå i 1. kvartal 1,8 prosent under nivået i 1. kvartal 1966, og i 2. kvartal 1967 var nedgangen 1,6 prosent i forhold til nivået for 2.

kvartal 1966. For 2. halvår 1967 ventes det at bruttonasjonalproduktet bare vil ligge ubetydelig under nivået i 2. halvår 1966.

Innenfor bergverk og industri slo den nedsatte økonomiske aktivitet i 1966 og i begynnelsen av 1967 sterkt ut. Industrien (inkl. bygge- og anleggsvirksomhet) hadde en produksjonsøking i volum fra 1965 til 1966 på 1,6 prosent. I 2. halvår 1966 sank industriproduksjonen. Fra 2. kvartal til 3. kvartal gikk den sesongjusterte indeks ned med nesten 4 prosent. Tilbakegangen fortsatte i første del av 1967. I 1. kvartal gikk industriproduksjonen ned med vel 1 prosent og i 2. kvartal var nedgangen litt under 1 prosent. Det ser ut til at nedgangen stoppet opp i løpet av sommermånedene 1967.

Nedgangen i produksjonen var til å begynne med særlig sterk i investeringsvareindustrien, noe mindre i konsumvareindustrien. Etter hvert kom imidlertid også konsumvareindustrien sterkt med i nedgangen. Fra 2 kvartal 1966 til 2. kvartal 1967 sank både investeringsvareproduksjonen og konsumvareproduksjonen med om lag 10 prosent. Produksjonen av råvarer holdt seg godt oppe under nedgangen. I annet kvartal 1967 var produksjonen av industrielle råvarer like stor som ett år tidligere. Siden 4. kvartal 1966 har en gunstig etterspørselsutvikling for råstoffer fra den kjemiske industri trukket den samlede råstoffproduksjonen betydelig opp.

Konjunkturtilbakeslaget i 1966 satte tydelige spor etter seg på arbeidsmarkedet. Tallet på arbeidsløse begynte å stige sterkt like før årsskiftet 1966—67, og i februar 1967 var det 673 600 arbeidsløse. Dette svarte til en arbeidsløshetsprosent på 3,1. Mot sommeren sank arbeidsløshetstallet en del, og i august var det nede i 359 500, dvs. 1,7 prosent av den samlede arbeidsstyrke. Arbeidsløshetsprosenten var i 1966 gjennomsnittlig 0,7 prosent. Den begynte å stige i 4. kvartal 1966, og i 1. halvår 1967 lå den gjennomsnittlig på 2,5 prosent. Sammenliknet med de tilsvarende måneder året før var det fra 1966 til 1967 størst prosentvis øking i arbeidsløshetstallet for mai måned. I mai 1967 var det mer enn tre ganger så mange arbeidsløse som i mai 1966.

Tallet på ledige plasser sank sterkt fram til årsskiftet 1966—67. Siden har etterspørselen etter arbeidskraft økt en del, men i alle måneder i 1967 fram til oktober lå tallet på ledige plasser til dels langt under fjorårets tall. Mens det i 1. og 2. halvår 1966 var henholdsvis 4,2 og 3,4 ledige plasser pr. arbeidsledig, var det i 1. halvår 1967 0,6 ledige plasser pr. arbeidsledig.

Under den økonomiske tilbakegang i Vest-Tyskland avtok investeringene i maskiner og utstyr og i bygninger og anlegg hurtig og sterk. I 2. kvartal 1966 var investeringene i maskiner og utstyr, regnet i faste priser, bare 1 prosent større enn i 2. kvartal 1965. Senere har investeringene ligget betydelig lavere enn i de tilsvarende perioder ett år i forveien. I 1. kvartal 1967 lå investeringene i maskiner og utstyr 12,5 prosent under nivået i 1. kvartal 1966. Tallet lå lavt også i 2. kvartal 1967, hele 16 prosent under fjorårsnivået. En viss bedring i ordretilgangen i sommermånedene 1967 tyder på at investeringer igjen er stigende.

Investeringene i bygninger og anlegg hadde et liknende forløp som investeringene i maskiner og utstyr, men utslagene var ikke så

Tabell 6. *Vest-Tyskland. Noen økonomiske hovedtall.*

	1966				1967		
	1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	1. kv.	2. kv.	3. kv.*
Sysselsetting i alt[1] ..... Mill.	21,7	21,9	21,9	21,6	21,0	21,0	..
» i industri[1] 1 000	8 429	8 443	8 387	8 147	7 906	7 794	7 813
Arbeidsledige[1] 1 000	141	101	113	372	576	401	341
Industriproduksjon[2] .....1959 = 100	148	149	146	144	142	141	143
Eksportvolum, varer .... »	176	183	183	205	192	207	193
Importvolum » .... »	204	205	200	213	187	200	190
Byggevolum ..... »	109	170	153	147	101	138	135
Detaljomsetning ..... »	147	162	158	192	150	161	159
Konsumpris ..... »	119	121	121	121	122	123	123
Valutabeholdning[1] .....Mill. DM	24 698	24 772	25 745	26 928	26 867	26 714	27 259

Kilde: Statistischer Wochendienst, Wochenbericht, OECD Main economic Indicators.
[1] Ved kvartalets utgang. [2] Sesongjustert.

sterke. I 2. kvartal 1966 økte investeringene i bygninger og anlegg med 3 prosent sammenliknet med 2. kvartal 1965. Etter dette har det vært direkte nedgang i investeringene sammenliknet med de tilsvarende perioder ett år tidligere. I 1. kvartal 1967 lå investeringene i alt 9,5 prosent under nivået i 1. kvartal 1966. Boligbyggingen holdt seg godt oppe i 1. kvartal 1967, delvis på grunn av den gunstige værsituasjonen, mens anleggsvirksomheten var hele 13 prosent lavere enn i 1. kvartal 1966. I løpet av 2. kvartal og sommeren 1967 lå aktiviteten innenfor bygge- og anleggssektoren fortsatt lavere enn et år tidligere. Ennå i september lå produksjonen i bygge- og anleggsvirksomhet totalt 11 prosent lavere enn i september 1966. Utslagsgivende her var svikten i anleggsvirksomheten. Tilbakegangen for boligbyggingen var ikke så stor.

Begge trinn i konjunkturprogrammet for 1967 hadde en viss betydning for investeringene i bygninger og anlegg. Men de forventninger som gjorde seg gjeldende om en aktivitetsstimulering, ble ikke helt innfridd i 1967. Først fra slutten av året og i 1968 kan konjunkturprogrammet få større betydning for aktiviteten i bygge- og anleggssektoren.

Under konjunkturtilbakeslaget reagerte ikke konsumet så sterkt som investeringene. I 1965 og i 1. kvartal 1966 økte det private konsumet i faste priser med om lag 6 prosent sammenliknet med tilsvarende perioder året i forveien. Svakere vekst i konsumet satte inn i 2. kvartal 1966, da økingen bare var 3 prosent sammenliknet med 2. kvartal 1965. Også i 3. kvartal var økingen over året 3 prosent. En ytterligere nedgang i vekstraten i 4. kvartal førte til at den gjennomsnittlige vekst i det private konsumet fra 1965 til 1966 bare ble 3,2 prosent. I første halvår 1967 endret det private konsumet seg lite etter sesongjusterte oppgaver. Volumet av detaljomsetningen i 2. kvartal 1967 lå omtrent på samme nivå som i 4. kvartal 1966. De tall som foreligger for 3. kvartal viser en svak stigning. Utviklingen i det private konsumet henger nøye sammen med endringene i de private disponible inntektene. Disse har vært synkende fra midten av 1966. I 1. halvår 1966 var de privatdisponible inntektene (nominelt) 8,3 prosent større enn i første halvår 1965. I 2. halvår 1966 var økingen over året 8 prosent og i 1. halvår 1967 bare 2,9 prosent.

Etterspørselen fra utlandet har tvers igjennom tilbakeslaget vært en ekspansiv faktor i vesttysk økonomi. I 1966 økte utførselen (volum) med gjennomsnittlig om lag 14 prosent sammenliknet med året i forveien. I første halvår 1967 var økingen også om lag 14 prosent sammenliknet med første halvår 1966. Med økt ordretilgang for eksportindustrien i 1. halvår 1967 på omkring 10 prosent, sammenliknet med 1. halvår 1966, har den sterke veksten i utførselen foretatt også i annen halvdel av 1967. Eksportøkingen har vært særlig sterk for produkter fra den kjemiske industri, for råmetaller og for maskiner.

Mens den sterke økingen i eksporten har gitt ekspansive impulser til vesttysk økonomi, har tilbakeslaget i den indre økonomi ført til redusert import og dermed til eksportproblemer for flere andre land i Vest-Europa. Særlig for landene innen Fellesmarkedet, men også for Storbritannia har den vesttyske importutviklingen hatt stor betydning. I 1966 økte importen med 3 prosent i forhold til 1965. Under tilbakeslaget var det i 1. halvår 1967 en nedgang i importen på nærmere 7 prosent sammenliknet med tilsvarende periode 1966.

Den svake bedringen i vesttysk økonomi i 1. halvår 1967 har flere årsaker. Foruten konjunkturprogrammet og de lettelser som etter hvert ble gjennomført i kredittpolitikken hadde lagerutviklingen trolig betydning. Sommeren 1967 hadde lagerreduksjonen pågått så lenge at den var i ferd med å ebbe ut, og det var ventet at en viss produksjon for lageroppbygging igjen ville virke ekspansivt. Men mer avgjørende for kunjunktursituasjonen på litt lengre sikt vil utviklingen i den private investeringsetterspørselen og i konsumetterspørselen være. I denne forbindelse er det av stor betydning at næringslivet fremdeles har mye ledig produksjonskapasitet som trolig vil virke dempende på investeringsetterspørselen. Innføringen av merverdiavgift fra 1. januar 1968 vil trolig også i noen grad komme til å virke dempende på veksten i konsumentenes reelle disponible inntekter og dermed på deres konsumetterspørsel.

Utviklingen i utenriksøkonomien siden 1966 har etter hvert ført til store overskott på det vesttyske driftsregnskapet overfor utlandet. I 1965 var det et underskott på driftsbalansen på DM 6 427 millioner. Dette ble i 1966 snudd til et overskott på DM 428 millioner. I 1. halvår 1967 var driftoverskottet på hele DM 5 357 millioner.

Den løpende 5-årsplanen for Frankrike går ut på en årlig øking i bruttonasjonalproduktet på 5 prosent. I 1966 var veksten i samsvar med planen, men i 1967 har stigningen i produksjonen vært svakere enn forutsatt. Noe egentlig konjunkturtilbakeslag har ikke utviklet seg i 1967, men et tydelig nedsatt veksttempo har gjort seg gjeldende gjennom mesteparten av året. Derfor vil økingen i bruttonasjonalproduktet ventelig ikke bli mer enn 4 prosent fra 1966 til 1967.

Tabell 7. *Frankrike. Noen økonomiske hovedtall.*

	1966				1967		
	1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	1. kv.	2. kv.	3. kv.*
Sysselsetting i alt[1] .....1960 = 100	105	106	106	105	105	105	105
» i industri[1]... »	103	104	104	104	103	103	102
Arbeidsledige[1] 1 000	156	123	137	174	189	168	193
Industriproduksjon[2].....1959 = 100	147	149	152	153	152	151	154
Eksportvolum, varer .... »	167	176	158	178	173	183	162
Importvolum » .... »	217	222	198	241	243	228	203
Konsumpris ..... »	127	128	129	130	131	131	132
Valutabeholdning[1] ..... Mill. frcs	27 298	28 523	29 070	28 449	28 240	28 294	28 615

Kilde: Mensuel de Statistique, OECD Main economic Indicators, Statistical Indicators of short Term economic Changes in ECE Countries.
[1] Ved kvartalets utgang. [2] Sesongjustert.

Stagnasjonstendensene i fransk økonomi begynte alt ved årsskiftet 1966—67. Åraken til dette var en svakere stigningstakt både i etterspørselen fra utlandet og fra hjemmemarkedet. Tidlig på året regnet en med at etterspørselsnedgangen skulle være forbigående, men den fortsatte gjennom 2. og 3. kvartal. Først mot slutten av året gjorde en viss bedring i etterspørselen seg gjeldende.

Etterspørselssvikten fra utlandet som særlig skyldtes utviklingen i Vest-Tyskland var sterkt følbar. For å stimulere eksporten ytilte imidlertid den franske stat til rådighet et beløp på F. F. 250 millioner for eksportkreditt i 1967.

Svikten i etterspørselen på hjemmemarkedet var den franske regjering i 1967 ikke innstilt på å møte med direkte konsumstimulerende tiltak, fordi den fryktet for at dette skulle få følger for prisnivået og konkurranseevnen overfor utlandet. Noe ble likevel gjort. En lettelse i beskatninger fra 1. juli 1967, som skulle frigjøre om lag F. F. 250 millioner, fikk trolig en viss positiv virkning for konsumetterspørselen i 2. halvår 1967. Lempninger i betingelsene for kjøp av biler på avbetaling ble også gjennomført i 2. halvår 1967. En større konsumstimulerende virkning vil imidlertid de skattelettelser som er planlagt for 1968, få. De finanspolitiske tiltakene for påvirkning av investeringene som er gjennomført har først fått betydning for investeringene i 2. halvdel av 1967. De vil i enda høyere grad komme til å virke stimulerende for investeringene i 1968.

Strukturproblemene i fransk næringsliv er noe av bakgrunnen for at regjeringen valgte å stimulere investeringsaktiviteten ved en del finanspolitiske tiltak som har virket fra annen halvdel av 1967. Tiltakene var først ment å bli satt i verk i 1968, men stagnasjonen i næringslivet gjorde at det ble foretatt en forskyvning fram til 1967. I alt har omkring F. F. 1 milliard blitt stilt til rådighet for investeringer i private og offentlige prosjekter gjennom lånetransaksjoner fra det offentliges side.

Industriproduksjonen uten byggevirksomhet som økte jamt i 1965 og i 1. halvår 1966, har siden september 1966 holdt seg omtrent uforandret på indeksnivå (1959 = 100, sesongjustert) omkring 153. En nedgang i april og mai, der mai-tallet kom helt ned i 149,5, skyldtes i første rekke store streiker i disse månedene. Etter de undersøkelser som det nasjonale statistiske institutt foretok i juni 1967, var næringslivet da lite optimistisk m. h. t. den framtidige industriproduksjonen. Lagrene var ennå store i juni, både av konsumvarer og investeringsvarer, og ordrereservene hadde sunket fram gjennom 1. halvår 1967. Rundspørringen i september viste større optimisme, men noen videre oppgang i industriproduksjonen var ikke ventet før i 1968. For produksjonen av investeringsvarer var ordrereserven i september bare litt under det normale, men lagrene var fremdeles store. Ordrereservene lå fortsatt på et lavt nivå for konsumvareproduksjonen, men de hadde sluttet å synke og var svakt oppadgående. I større grad enn for investeringsvarene hadde lagrene av konsumvarer blitt redusert. For råvareindustrien var stillingen litt bedre enn i de andre industriene gjennom hele året, selv om etterspørselen fra inn- og utland likevel var relativt svak.

Byggevirksomheten hadde en tilsvarende utvikling som industriproduksjonen, men i 1. kvartal 1967 var det likevel relativt høyere aktivitet innenfor denne næringen. Bygg under arbeid sank noe omkring midten av 1967, men senere har byggearealet under arbeid gått noe opp igjen.

Stagnasjon i industriproduksjonen gjenspeiles i situasjonen på arbeidsmarkedet. Tallet på arbeidsløse i 1967 lå betydelig over nivået i 1966. I sommermånedene og tidlig på høsten 1967 var ledigheten særlig stor i forhold til samme tidsrom året før. Noe bedring var det mot slutten av året, men ikke særlig meget.

Mens eksportetterspørselen i store deler av 1966 var den viktigste drivkraft for veksten i fransk økonomi, sviktet vekstimpulsene fra utenlandsetterspørselen i 1967. Det er den økonomiske tilbakegang i land utenfor det franske område, særlig Vest-Tyskland, Storbritannia og USA, som er årsaken. I 1. halvår 1967 gikk eksportverdien opp med i alt 4 prosent i forhold til 1. halvår 1966. I det samme tidsrom økte importverdien med 7,3 prosent. Den lave veksten i eksporten i 1. halvår 1967 førte til at underskottet på handelsbalansen ble større enn ventet, og nedgangen i valutabeholdningen var betydelig. De franske valutabeholdninger er fremdeles store, men vi må et år tilbake for å finne en så liten valutabeholdning som i mai og juni 1967. I 2. halvår 1967 tok eksporten seg noe opp igjen, mens importen endret seg lite. Dette har gitt mindre underskott på handelsbalansen.

Den økonomiske 5-årsplanen i Italia for 1966—1970 forutsetter en gjennomsnittlig årlig øking i bruttonasjonalproduktet på 5 prosent. Foreløpig er utsiktene gunstige for en gjennomføring av planen. Både i 1966 og 1967 var Italia blant de land som hadde sterkest vekst. Bruttonasjonalproduktet økte i 1966 med 5,5 prosent, og det ventes omtrent samme prosentvise øking i 1967. Ifølge 5-årsplanen skal det offentlige støtte investeringsvirksomheten dels gjennom økte direkte offentlige investeringer og dels gjennom støtte av den private investeringsvirksomheten ved finanspolitiske virkemidler. På denne måten skal de samlede investeringene i landet holdes på et høyt nok nivå til å virke gunstig for en fortsatt produksjonsframgang. På penge- og kredittmarkedet ligger forholdene godt til rette for fortsatt økonomisk ekspansjon. Rentenivået er lavt, og myndighetene tar i sin pengepolitikk sikte på å understøtte en videre ekspansjon uten at inflatoriske tilstander inntreffer. I 1967 endret pris- og lønnsnivået seg lite.

I 1965 økte industriproduksjonen, utenom bygge- og anleggsvirksomhet, med 4,6 prosent, og i 1966 var økingen 11,6 prosent. Den sterke stigningen i industriproduksjonen fortsatte også i 1. halvår 1967 (+ 10,9 prosent i forhold til fjorårsnivået), men i 2. halvår har det vært en tendens til avtakende produksjonsvekst. Økingen i industriproduksjonen fram mot slutten av året 1966 ble særlig stimulert av økt etterspørsel fra utlandet. Den viktigste drivkraften bak produksjonsoppgangen i 1967 var imidlertid økt etterspørsel fra hjemmemarkedet. Offentlige investeringsstimulerende tiltak hadde her stor betydning. De direkte statlige investeringene økte således i 1967 med 18 prosent.

Bygge- og anleggsvirksomheten økte lite fra midten av 1966 og fram gjennom 1. halvår 1967. Et vendepunkt inntraff i løpet av sommermånedene 1967, og i 2. halvår i år viste aktiviteten i denne næringen igjen moderat oppgang.

Også for investeringer i maskiner og utstyr var det svak vekst i 1966, men i 1967 var økingen meget sterk. Investeringene i fast kapital i alt som i 1966 bare økte med 3,7 prosent, viste i 1967 en oppgang på 10,5 prosent etter foreløpige oppgaver.

Også konsumetterspørselen steg under den økonomiske oppgangen som gjorde seg gjeldende i 1966 og 1967. Det private konsumet økte med 5,7 prosent i 1966, og for 1967 ventes en stigning på 6 prosent. Det offentlige konsumet økte i 1966 med 3,7 prosent, og økingen vil bli hele 10,5 prosent i 1967 om 5-årsplanens målsettinger skal gjennomføres.

Arbeidsløsheten steg litt i 1. kvartal 1966, men senere har den gått sterkt tilbake. I 1967 gikk antall arbeidsløse stadig ned, og vi må tilbake til 1964 for å finne så lave arbeidsløshetstall som i 2. halvår 1967. Det var også færre arbeidskonflikter. Mens det i de sju første måneder av 1966 gikk tapt 90,5 millioner arbeidstimer p. g. a. arbeidskonflikter, gikk det bare tapt 45,5 millioner arbeidstimer i samme periode i 1967.

På eksportmarkedet har italienske eksportører en tid hatt en sterk stilling, men det var i 1967 en noe svakere vekst i utførselen som følge av etterspørselssvikt i avtakerlandene. I 1. kvartal 1967 var det en eksportøking (i verdi) sammenliknet med 1. kvartal 1966 på 12,8 prosent. Økingen var på 8,2 prosent i 2. kvartal sammenliknet med 2. kvartal 1966, og i 2. halvår gikk økingen regnet over året ytterligere noe ned.

Importen holdt seg på et høyt nivå i 1967, og den viste stigning gjennom hele året. I 1. kvartal var det en importøking (i verdi) sammenliknet med 1. kvartal 1966 på 12,8 prosent. Importøkingen steg i 2. kvartal og

nådde 14,9 prosent sammenliknet med samme tidsrom i fjor. Mens eksportøkingen hadde en avtakende tendens i 2. halvår 1967, viste importøkingen snarere tegn til sterkere stigning i 2. halvår 1967 enn tidligere på året.

Foreløpig har Italia overskott på driftsregnskapet med utlandet, men et betydelig driftsunderskott kan inntreffe om de nåværende tendenser i import- og eksportutviklingen fortsetter. Turistinntektene ser ut til å ha stagnert, og det samme er tilfellet med kapitaloverføringene fra italienere i utlandet. Mens det i første halvår 1966 var et overskott på driftsbalansen overfor utlandet på 346,3 milliarder lire, var dette sunket til 184,3 milliarder lire i første halvår 1967.

I langtidsplanen for Sverige, som gjelder annen halvdel av 1960-årene, er det regnet med en årlig volumøking i bruttonasjonalproduktet på 4 prosent. I 1965 var økingen 3,5 prosent og i 1966 bare 2,6 prosent. For 1967 ble det i nasjonalbudsjettet fra først av regnet med en øking i bruttonasjonalproduktet på 4 prosent. Etter de reviderte beregninger som ble foretatt våren 1967 av Finansdepartementet og Konjunkturinstituttet, ble økingen satt til 3,5 prosent. Med den utvikling en har hatt resten av året, kan det imidlertid være tvilsomt om det reviderte anslaget vil holde. Det har vært såpass stor svikt i anslagene for bergverks- og industriproduksjonen at en nok må regne med enda litt mindre øking i bruttonasjonalproduktet enn ventet på vårparten.

Bergverks- og industriproduksjonen steg bare med 3 prosent i volum i 1966. Det var nedgang i produksjonen i jernmalmgruver, tremasse- og treindustri og tekstil- og bekledningsindustri. Etter de reviderte nasjonalbudsjettberegninger våren 1967 ble det for året regnet med en generell produksjonsøking på 5 prosent. I første halvår 1967 økte produksjonen bare med 2,7 prosent. I annet halvår 1967 skjedde det ikke større endringer i produksjonen slik at den samlede produksjonen av bergverks- og industriprodukter i 1967 neppe oversteg fjorårsnivået med mer enn 3 prosent. Det var fortsatt nedgang i produksjonen fra jernmalmgruver, men produksjonen fra tremasse- og treindustri tok seg noe opp i 1967 sammenliknet med det lave produksjonsnivået for disse industriene i 1966. Den forholdsvis svake stigning i industriproduksjonen som en hadde totalt i 1967, skyldtes en forholdsvis svak vekst i etterspørselen både fra hjemmemarkedet og fra eksportmarkedet.

Bygge- og anleggsvirksomheten viste liten framgang i 1966. I 1967 var aktiviteten innenfor denne sektoren noe større enn i 1966, men ikke meget. At aktiviteten holdt seg såpass godt oppe i 1967, skyldtes til dels den offentlige byggevirksomhet, sterk stigning i boligbyggingen og økt privat investeringsvirksomhet i bygninger og anlegg etter som tidligere båndlagte midler for investering ble frigitt.

Den forholdsvis svake økonomiske vekst i 1966 førte til at arbeidsløsheten begynte å øke. I 1965 lå de sesongjusterte tall for registrerte arbeidsløse — månedsvis — under 20 000 i mesteparten av året. I 1966 var tallene stigende og lå mellom 23 000 og 31 000. Økingen i arbeidsløsheten fortsatte i 1967, og de sesongjusterte tall for registrerte arbeidsløse lå i 1967 i alle måneder over 30 000. I juli 1967 var den registrerte arbeidsløsheten — sesongjustert — oppe i hele 42 300,

Tabell 8. *Sverige. Noen økonomiske hovedtall.*

	1966				1967		
	1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	1. kv.	2. kv.	3. kv.*
Sysselsetting i alt 1 000	3 724	3 778	3 856	3 761	3 700	3 737	3 781
» i industri 1 000	1 244	1 232	1 242	1 208	1 180	1 163	1 209
Arbeidsledige[1].....1 000	35,3	14,8	17,8	32,1	42,1	26,3	28,9
Industriproduksjon[2] .... 1959 = 100	163	163	163	166	167	169	167
Eksportvolum, varer.... »	159	179	162	195	169	199	164
Importvolum » .... »	174	164	156	177	174	169	166
Detaljomsetning.. 2. kv. 1955 = 100	155	184	180	217	169	194	..
Konsumpris .....1959 = 100	131	132	133	134	136	138	139
Valutabeholdning[1]..... Mill. kr.	4 367	4 534	4 603	4 465	4 258	4 437	4 513

Kilde: Arbetsmarknadsstatistik, Allmän månadsstatistik, Affärsvärlden, Statistical Indicators of short Term economic Changes in ECE Countries.
[1] Ved kvartalets utgang. [2] Sesongjustert.

omtrent det dobbelte av arbeidsløsheten i juli 1966. Samtidig med økt arbeidsløshet gikk tallet på ledige plasser stadig tilbake. I 1965 lå tallet på ledige plasser i hver måned på over 60 000. Tallet sank i 1966 og varierte mellom 60 000 og 43 000. I 1967 var det i 1. kvartal — månedsvis — omtrent 45 000 ledige plasser, mens det for resten av året bare var omkring 40 000 ledige plasser i gjennomsnitt pr. måned.

Den svake økonomiske vekst i 1966 skyldtes i første rekke en beskjeden vekst i konsumet. I 1966 var de private disponible inntekter — særlig som følge av økingen i omsetningsavgiften — lave, og konsumøkingen i forhold til 1965 ble bare 1,5 prosent regnet i faste priser. Det offentlige konsumet økte sterkere — 6,5 prosent — og særlig var veksten i det kommunale konsumet sterk.

Bruttoinvesteringene økte i alt i 1966 med 4 prosent i forhold til året før. Men utenom skip var økingen bare 2 prosent. De private investeringene gikk opp med 6,6 prosent, og de statlige og kommunale investeringene med henholdsvis 3,2 prosent og 3,6 prosent. Boligbyggingen gikk imidlertid tilbake, og investeringsvolumet i denne sektor sank med 0,8 prosent.

Den samlede eksport, inklusive skip, økte med 6,3 prosent i 1966 (i volum). Importen derimot gikk som følge av den svake produksjonsstigningen bare opp (i volum) med 2,2 prosent.

Etter de overslag som er gjort i det reviderte nasjonalbudsjettet for 1967, skulle den samlede etterspørsel øke noe sterkere i 1967 enn i 1966. Dette har også vært tilfellet, men de realiserte tall for den innenlandske etterspørsel har stort sett ligget noe under de reviderte nasjonalbudsjettallene.

Reelt skulle de privatdisponible inntekter øke med ca. 2,5 prosent i 1967. Dette var ventet å gi grunnlag for en øking i det private konsumet på omkring 3 prosent. Den offentlige konsumøkingen var ventet å bli noe mindre enn i 1966, men likevel så vidt høy som 5,5 prosent.

Økingen i bruttoinvesteringene totalt, med og uten skip, kan etter det reviderte nasjonalbudsjett ventes å bli 4 prosent. I alt vil de offentlige investeringer øke noe mer enn de private om tallene i budsjettet blir realisert. For de private investeringene ble det regnet med en øking på 3 prosent, og det ser ut til at dette blir gjennomført. Siden våren 1967 har det skjedd en gradvis frigivelse av tidligere båndlagte midler for investeringsformål i bygge- og annen investeringsvirksomhet. For investeringsvirksomheten var dette en sterk stimulans som førte til at investeringsnivået holdt seg oppe i 1967. Fram til august ble avskrivningsmidler for i alt 1 051 millioner sv. kr. frigitt. Av dette gjaldt 586 mill. kr. investeringer i bygg, mens 465 mill. var maskininvesteringer.

I det reviderte nasjonalbudsjettet var det regnet med omtrent samme eksportøking (i volum) i 1967 som i 1966, dvs. en eksportøking i alt i 1967 på 6,5 prosent. Utviklingen her har overtruffet anslagene, og i de tre første kvartaler av 1967 økte eksporten i alt med ca. 8 prosent sammenliknet med det samme tidsrommet i 1966. En del av de tradisjonelle svenske eksportvarene var det en tid vanskelig å få avsatt, men for 1967 under ett gikk likevel eksporten bedre enn ventet. Det var en nedgang i utførselen av bl. a. malmer, men utførselen av trevarer og tremasse sank ikke i forhold til nivået i 1966. Eksportøkingen i 1966 og 1967 skjedde særlig til land utenom Vest-Europa. Bl. a. viste eksporten til Nord-Amerika framgang i denne tiden.

Importøkingen i 1967 var ikke så stor som i 1966. I 1966 var det en stigning (i volum) på vel 2 prosent, og i 1967 vil stigningen bli vel 3 prosent.

I det reviderte nasjonalbudsjettet regnes det med omtrent samme underskott på handelsbalansen overfor utlandet i 1967 som i 1966, dvs. rundt 1 200 mill. sv. kr. Utviklingen i de 3 første kvartaler tyder på at underskottet i 1967 vil bli noe mindre enn i fjor.

Sambandsstatene.

Den økonomiske aktivitet var meget sterk gjennom mesteparten av 1966 i Sambandsstatene. Bruttonasjonalproduktet økte med 5,8 prosent i faste priser. Særlig stimulerende for veksten var den sterke stigningen i forsvarsutgiftene og de økte utgifter til private investeringer i fast kapital og lager. Det høye aktivitetsnivået førte med seg sterk kapasitetsutnyttelse i næringslivet og press på prisene. Sammenliknet med tidligere år steg derfor prisnivået forholdsvis sterkt i 1966. Størst var prisstigningen første halvår 1966 da konsumprisindeksen økte med omtrent 3,5 prosent i forhold til året før. I perioden 1960—1965 var til sammenlikning den årlige stigningen i konsumprisindeksen mellom 1 og 1,5 prosent.

Selv om produksjonsveksten for året 1966 under ett var stor, var den klart avtakende i annet halvår 1966. Særlig tydelig blir dette om produksjonen for lager holdes utenfor. En medvirkende årsak til den svakere vekst var

Tabell 9. *Nasjonalproduktet i Sambandsstatene etter anvendelse. 1958-priser.*

	1966	Prosentvis endring fra foregående periode[1]							
		1966	1966				1967		
	Milliarder $		1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	1. kv.	2. kv.	3. kv.*
Privat konsum	418,0	4,9	1,5	— 0,2	1,3	—	0,9	1,5	0,2
Offentlig bruk av varer og tjenester	124,5	8,9	2,1	2,3	3,2	2,0	5,0	2,4	0,9
Privat investering	105,6	7,9	2,4	2,4	— 2,7	4,6	— 10,6	— 5,8	5,6
Eksport	40,8	8,8	3,6	0,2	2,5	— 0,5	2,9	— 0,2	1,2
— Import	36,4	15,6	4,8	2,0	4,8	1,9	0,8	— 0,3	1,0
Bruttonasjonalprodukt	652,5	5,8	1,7	0,6	0,8	1,0	— 0,1	0,6	1,1

Kilde: Survey of current Business, OECD Main economic Indicators.
[1] Beregnet på grunnlag av sesongjusterte oppgaver.

den kredittilstramningspolitikk som ble satt i verk ut på våren 1966, og som særlig rammet bygge- og anleggsvirksomheten.

Utviklingen i retning av avtakende vekst fortsatte i første halvår 1967. Det var svikt i de private investeringer i fast kapital, men særlig virket lagerutviklingen dempende på produksjonsøkingen. I første halvår 1967 var bruttonasjonalproduktet i volum ikke mer enn 2,3 prosent større enn i første halvår 1966. I annet halvår 1967 var det igjen klare tegn til sterkere produksjonsframgang. Men selv med en ny oppgang i annet halvår 1967, ventes ikke økingen i bruttonasjonalproduktet for året 1967 å bli mer enn 3 prosent.

Prisstigningen var også i 1967 betydelig. I første halvår 1967 steg konsumprisindeksen med 2,8 prosent i forhold til første halvår 1966. Den sterkere aktivitet i annet halvår økte takten i prisoppgangen ytterligere. Det regnes derfor med at konsumprisindeksen vil stige med omkring 3 prosent i 1967. Aktivitetsøkingen i annet halvår 1967 hadde sammenheng med et stadig større offentlig forbruk i forbindelse med Vietnam-krigen, større privat konsum og tiltakende byggevirksomhet. Men særlig var det svingningene i lageretterspørselen som gjorde utslaget. Utover i første halvår 1967 hadde næringslivets kapasitetsutnyttelse sunket sterkt og var i 2. kvartal kommet helt ned i 84,7 prosent.

Regjeringen hadde regnet med at aktivitetsøkingen i annet halvår 1967 ikke skulle ha ført til så stor øking i kapasitetsutnyttelsen at en videre prisoppgang ville finne sted i denne tiden. Men prisstigningen under oppgangen i annet halvår ble sterkere enn ventet. Den samlede etterspørsel ventes å stige forholdsvis sterkt også i 1968. For at aktivitetsøkingen ikke skal bli så stor at en for sterk prisoppgang finner sted, setter regjeringen mye inn på å få gjennomført en tilleggsskatt på 10 prosent for personlige skattytere og bedrifter fra begynnelsen av 1968.

Industriproduksjonen steg fram til årsskiftet 1966—67, men gikk i første halvår 1967 jamt tilbake. Den sesongjusterte produksjonsindeks for industrien totalt var i desember nådd opp til 159,0 (1957—1959 = 100). I mars var indeksen sunket til 156,4 og i juni til 155,2. Gjennom resten av året var det en liten oppgang, bortsett fra i september da det var streik i bilindustrien. Nedgangen i investeringsproduksjonen i første halvår 1967 var litt sterkere enn i konsumvareproduksjonen. I annet halvår hadde investeringsvareproduksjonen fortsatt en mindre gunstig utvikling enn konsumvareproduksjonen. Produksjonsøkingen her kom senere i gang enn i konsumvareindustrien.

Tilbakegangen i industriproduksjonen i første halvdel av 1967 falt sammen med en stagnasjon i ordretilgangen. Nivået for ordretilgangen lå lavere i de 4 første måneder av 1967 enn i samme periode 1966. I mai og juni bedret situasjonen seg, og ordretilgangen lå i sommermånedene godt over nivået for de tilsvarende måneder året før. Senere har ordretilgangen steget ytterligere. Et positivt trekk som særlig bør nevnes, er den økte ordretilgangen for investeringsvareindustrien.

Etter at kredittilstramningen var gjennomført i 1966, sank aktiviteten innenfor bygge- og anleggssektoren mot slutten av 1966, og

Tabell 10. *Sambandsstatene. Noen økonomiske hovedtall.*

	1966				1967		
	1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	1. kv.	2. kv.	3. kv.*
Sysselsetting i alt[1,2] .....Mill.	72,3	72,7	73,2	73,9	73,7	74,1	74,6
» i industri[1,2]..... »	19,5	19,8	20,0	20,1	20,1	19,9	19,8
Arbeidsledige[1,2].....1 000	2 851	2 938	2 844	2 871	2 776	3 090	3 178
Industriproduksjon[2].....1959 = 100	145	148	150	151	150	148	149
Eksportvolum, varer .... »	163	171	163	179	..	..	..
Importvolum » .... »	152	163	167	174	..	..	..
Detaljomsetning[2] ..... »	140	139	142	142	143	146	148
Konsumpris ..... »	110	111	112	113	113	114	115
Valutabeholdning[1] .....Mill. $	13 740	13 530	13 360	13 230	13 180	13 170	13 080

Kilde: Survey of current Business.
[1] Ved kvartalets utgang. [2] Sesongjustert.

nedgangen fortsatte i 1967. I sommermånedene mai og juni inntraff det et omslag, og byggeaktiviteten tok seg noe opp i annet halvår 1967. Det ble i 1967 ført en mindre stram penge- og kredittpolitikk enn i 1966, selv om lånemarkedet fortsatt var stramt. Særlig i første halvår 1967 hemmet dette sikkert boligbyggingen og forlenget stagnasjonen innenfor bygge- og anleggsvirksomheten.

Arbeidsløshetstallene forandret seg lite i 1966 og 1967. Den sesongjusterte arbeidsløshetsprosent varierte mellom 3,4 og 4 prosent i denne periode. Etter amerikanske myndigheters oppfatning er det full sysselsetting når arbeidsløsheten ikke overstiger 4 prosent. Likevel viste den gjennomsnittlige arbeidstid pr. uke en klar nedgang i første halvår 1967. I annet halvår 1966 ble det etter sesongjusterte oppgaver arbeidet gjennomsnittlig omkring 41,3 timer pr. uke. I januar 1967 var tallet sunket til 41 timer pr. uke. Bortsett fra april måned, de det ble arbeidet 40,5 timer pr. uke, var tallet i første halvår 1967 nede i 40,3 timer gjennomsnittlig pr. uke. Fra høsten 1967 av tok timetallet igjen til å stige. I august var det kommet opp i 40,6 timer pr. uke— men først omkring årsskiftet 1967—68 var timeantallet igjen kommet opp mot et mer «normalt» nivå på om lag 41,0 timer pr. uke.

De private investeringer i fast kapital økte fra 1965 til 1966 med 4,4 prosent i volum. I 1967 var investeringsnivået lavt i forhold til i 1966. De private investeringer i fast kapital, sesongjustert til faste priser, sank med 1,1 prosent fra 4. kvartal 1966 til 1. kvartal 1967. I 2. kvartal var det en øking i investeringene på 0,9 prosent i forhold til foregående kvartal. Den kvartalsvise økingen i de private investeringene var noe større i annet halvår 1967 enn i første halvår 1967.

I 1966 økte lagrene i næringslivet meget sterkt. I 4. kvartal 1966 var det samlede lageropplegg 17,2 milliarder dollar regnet på årsbasis. I 1967 var det en tømming av lagrene, og investeringene i lager var eksepsjonelt lave. Fra 4. kvartal 1966 til 1. kvartal 1967 sank investeringene i lager — sesongjustert til faste priser — med 61 prosent. Investeringene i lager var i 2. kvartal helt ubetydelige. I annet halvår tok investeringene i lager seg noe opp igjen.

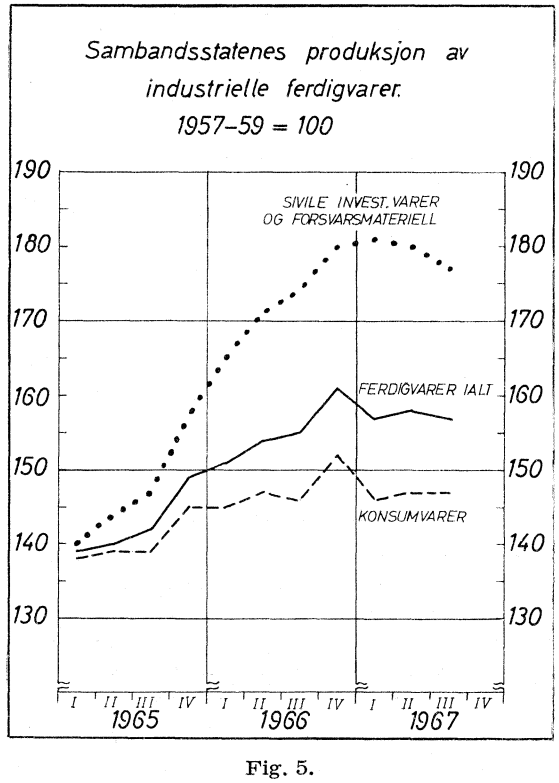

Fig. 5.

Det private konsumet steg med 4,9 prosent i volum fra 1965 til 1966. Veksten stoppet opp annet halvår 1966. Fra 4. kvartal 1966 til 1. kvartal 1967 økte det private konsumet — sesongjustert til faste priser — med 0,9 prosent. Det var en litt sterkere øking fra 1. kvartal til 2. kvartal — 1,5 prosent. I annet halvår 1967 var det en sterkere kvartalsvis øking i det private konsumet i forhold til den kvartalsvise økingen i første halvår 1967. Fra 4. kvartal 1966 og fram gjennom året 1967 var det ikke noen særlig forskjell i konsumutviklingen når det gjelder fordelingen på varige og ikke varige konsumvarer.

Offentlige utgifter til kjøp av varer og tjenester økte i volum med 9 prosent fra 1965 til 1966. I 1967 fortsatte de offentlige utgiftene å stige, men med avtakende vekstrater fra kvartal til kvartal. Fra 4. kvartal 1966 til 1. kvartal 1967 økte de offentlige utgiftene — sesongjustert til faste priser — med 5 prosent. Stigningen fra 1. kvartal til 2. kvartal 1967 var 2,3 prosent. Den kvartalsvise prosentvise stigning i de offentlige utgiftene ble noe svakere i annet halvår 1967 enn i de foregående kvartaler.

Importverdien steg sterkt fra 1965 til 1966 (+ 17,7 prosent) men eksportverdien steg også (+ 10 prosent). I 1967 ble veksten i både importen og eksporten mindre enn i 1966. Det var således en stigning i importverdien i de første 8 måneder av 1967 sammenliknet med samme tidsrom i 1966 på 6 prosent. Stigningen i eksportverdien var i samme periode 7 prosent.

Amerikanske firmaer foretar store investeringer i utlandet, og de offentlige finansutgiftene utenlands er store. Ved årets begynnelse ble det regnet med at hvis utviklingen fritt skulle fortsette, ville underskottet på den totale betalingsbalansen i 1967 bli rekordhøyt. For å hindre en slik utvikling fikk myndighetene i stand en avtale på frivillig basis om begrensning av de oversjøiske kapitalinvesteringer. Dette virket gunstig slik at underskottet på betalingsbalansen i 1967 ble langt mindre enn hva en fryktet i begynnelsen av året.

Konjunkturutsiktene.

Konjunktursituasjonen i Vest-Europa ved årsskiftet tydet på at produksjonsveksten vil bli høyere i 1968 enn i 1967. I en prognose som OECD offentliggjorde i oktober/november blir det regnet med en volumøking i bruttonasjonalproduktet i Vest-Europa i 1968 på 3,8 prosent. Anslagsvis var økingen i bruttonasjonalproduktet i 1967 bare 2,2 prosent. Med de utviklingstendenser som nå gjør seg gjeldende i de større land i Vest-Europa ser det ut til at konjunkturtilbakeslaget i 1967 er overvunnet. Veksten i produksjonen er tiltakende, men den er ennå forholdsvis svak særlig i Vest-Tyskland og Storbritannia. Både i Vest-Tyskland og i Storbritannia skulle forholdene nå ligge til rette for en svakt stigende økonomisk vekst, men en usikkerhetsfaktor i øyeblikket er de private investeringer i fast realkapital. Den økonomiske framgang som er registrert i Sambandsstatene i 2. halvår 1967, og som ventes å vare ved i 1968, vil ha positiv innvirkning på Vest-Europas økonomi i 1968. Produksjonsvekst i de mindre land i Vest-Europa — selv om det for enkeltes vedkommende kan bli tale om en litt forsinket oppgang — vil støtte opp om en noe større samlet vekst i produksjonen i 1968 enn i 1967.

For Storbritannia var veksten i bruttonasjonalproduktet i volum fra 1966 til 1967 om lag 2 prosent. Fra 1967 til 1968 regner den britiske regjering og OECD med en vekst på omkring 2,5 prosent, mens det økonomiske forskningsinstitutt «National Institute of Economic and Social Research» er langt mer optimistisk og venter en produksjonsvekst på hele 4 prosent. Det forutsettes at økt eksportetterspørsel skal gi grunnlag for en sterkere produksjonsvekst i 1968 enn i 1967. Devalueringen skulle gi Storbritannia mulighet for en god del sterkere eksportøking i 1968 enn i 1967, dersom det ikke treffes mottiltak i andre land for å hindre en slik utvikling, og dersom konjunkturutviklingen i andre land blir slik det nå er grunn til å regne med. Fra hjemmemarkedet regnes det ikke med at større etterspørsel vil skape grunnlag for særlig økt vekst i 1968 sammenliknet med 1967.

Som følge av fortsatt stram lønnspolitikk og generell økonomisk tilstramning etter diskontoøkingen i november 1967 vil det private konsum (i volum) ikke stige sterkere i 1968 enn i 1967 (+ 1,5 prosent). Det offentlige konsum (i volum) økte med om lag 4 prosent fra 1966 til 1967. Fra 1967 til 1968 vil det p. g. a. budsjettnedskjæringen bare øke med omkring 2 prosent.

Investeringene i fast kapital økte med nær 5 prosent (i volum) fra 1966 til 1967. For 1968 er det stor usikkerhet omkring investeringene, men det er mest sannsynlig at de totalt vil øke mindre fra 1967 til 1968 enn fra 1966 til 1967 (+ 1,5 prosent). Forrige år var det sterk øking i de offentlige investeringene som trakk opp de totale investeringer. De private investeringer økte omtrent ikke fra 1966 til 1967. I 1968 vil de offentlige investeringer som følge av budsjettilstramningen øke mindre

enn i 1967. Etter de opplysninger som foreligger fra høsten 1967 om næringslivets påtenkte investeringsvirksomhet i 1968, vil de private investeringer øke noe mer i 1968 enn i 1967. Rentestigningen vil trolig medføre en noe svakere vekst i boligbyggingen i 1968 enn i 1967.

Devalueringen og økt aktivitet i eksportlandene gir grunnlag for optimisme for den britiske eksport i 1968. Regjeringen regner med en eksportøking i verdi i 1968 på omkring 6 prosent. I 1967 var økingen i eksportverdien knapt 4 prosent. Det regnes med at importen i 1968 vil øke noe svakere enn i 1967. Importen økte med langt over 5 prosent i verdi i 1967. I 1968 regnes det med at importverdien ikke skal øke med mer enn 3 prosent. Devalueringen og nedsatt vekst i den innenlandske etterspørsel ventes å føre til et slikt resultat.

I Vest-Tyskland antar det økonomiske forskningsinstitutt «Deutsches Institut für Wirtschaftsforschung» at økingen i bruttonasjonalproduktet (i volum) fra 1967 til 1968 vil bli 2,5 prosent. Myndighetene er litt mer optimistiske, og regner med en vekst på 3,5 prosent. Fra 1966 til 1967 var det en nedgang på om lag 1 prosent. Under konjunkturtilbakegangen i fjor var det etterspørselen på hjemmemarkedet som sviktet. For 1968 ventes ingen større endringer på eksportmarkedet i forhold til 1967, men på hjemmemarkedet vil økt etterspørsel skape grunnlag for øking i nasjonalproduktet igjen.

Under konjunkturnedgangen i 1967 var det ingen volumøking i det private konsum. Det ventes en viss øking i veksten i de private inntekter i 1968 slik at økingen i det private konsum fra 1967 til 1968 er anslått til 1 prosent i volum. Det offentlige konsum økte med over 3 prosent i volum fra 1966 til 1967. Fra 1967 til 1968 ventes økingen som følge av en viss tilstramning i de offentlige budsjetter ikke å bli større enn 3 prosent.

Det var først og fremst investeringene som sviktet under konjunkturnedgangen i 1967. I alt var det en nedgang i de totale investeringer i fast kapital (i volum) på omkring 10 prosent fra 1966 til 1967. En svak bedring i investeringsetterspørselen kunne spores fra høsten 1967 av, og i 1968 ventes det fortsatt framgang på dette området. Men DIW's prognose for økingen i de totale investeringer i fast kapital fra 1967 til 1968 (i volum) går ikke ut på en større stigning enn 3 prosent.

Forholdene på eksportmarkedet ventes å bli stort sett uforandret i 1968 i forhold til 1967. Mens eksportverdiøkingen i 1967 var om lag 8,5 prosent, ventes veksten å avta til 6 prosent i 1968. Importverdien sank i 1967 med over 1 prosent. Med større vekst i den innenlandske etterspørsel i 1968 enn i 1967 ventes importverdien å stige med omkring 5 prosent.

I Frankrike venter myndighetene en noe sterkere øking i bruttonasjonalproduktet i 1968 enn i 1967. Fra 1966 til 1967 økte bruttonasjonalproduktet (i volum) med litt i underkant av 4 prosent. Fra 1967 til 1968 regnes det med en øking på 4,5 prosent.

De private inntekter vil øke litt sterkere i 1968 enn i 1967. Dette vil gi grunnlag for en øking i det private konsum (i volum) på 3,5 prosent. Også det offentlige konsum vil øke litt sterkere i 1968 enn i 1967. Ikke minst vil større bevilgninger innenfor kommunikasjonssektoren føre til at det offentlige konsum (i volum) fra 1967 til 1968 vil stige med 4,5 prosent.

De private og offentlige investeringer i fast kapital økte forholdsvis sterkt fra 1966 til 1967 (+ 6,5 prosent i volum). Fra 1967 til 1968 ventes økingen å bli 7 prosent. Foruten fortsatt høyt investeringsnivå i næringslivet, ventes boligbyggingen å bli stor i 1968.

Konjunkturnedgangen i Vest-Europa rammet eksporten fra Frankrike i 1967. Særlig var det sterk nedgang i eksporten til Vest-Tyskland dette året. I 1968 regnes det med en bedring i eksporten. I verdi ventes eksportøkingen å bli dobbelt så høy i 1968 som i 1967 (+ 8 prosent). Importøkingen var forholdsvis lav i 1967. Et høyt aktivitetsnivå i 1968 vil føre til sterkere importøking i 1968 enn i 1967. I verdi regnes det med at importøkingen i 1968 vil bli 8 prosent.

I Italia har bruttonasjonalproduktet de siste årene (i volum) årlig steget med mer enn 5 prosent. Det er fortsatt sterk etterspørsel i Italia både fra hjemmemarkedet og eksportmarkedet, men myndighetene og OECD regner med en viss dempning av den totale etterspørsel i løpet av 1968. For 1968 regnes det derfor med at økingen i bruttonasjonalproduktet vil bli rundt 5 prosent.

De private inntekter vil øke svakere i 1968 enn i 1967. Dette gir grunnlag for en litt svakere vekst også i det private konsum. Myndighetenes prognose for det private konsum i 1968 går ut på en øking (i volum) på 5,5 prosent. Det offentlige konsum vil heller ikke øke så sterkt i 1968 som i 1967.

Mens veksten i konsumet antakelig vil gå noe ned i 1968 sammenliknet med 1967, ventes veksten i de totale investeringer i fast kapital å øke noe i det samme tidsrom (+ 11 prosent i volum).

Veksten i industriproduksjonen ventes å bli litt svakere i 1968 enn i 1967 (+ 8 prosent). Det skyldes at svakere vekst i etter-

spørselen etter konsumvarer vil gi sterkere utslag i industriproduksjonen enn den sterkere etterspørselen etter investeringsvarer fra industrien i 1968.

Italienske eksportører står sterkt på eksportmarkedene, men myndighetene regner ikke med større vekst i 1968 enn i 1967. I verdi økte eksporten i 1967 med 8 prosent. Importøkingen ventes å bli uforandret i 1968 i forhold til 1967 (+ 15 prosent i verdi).

I Sverige økte bruttonasjonalproduktet (i volum) fra 1966 til 1967 med knapt 3 prosent. Fra 1967 til 1968 går myndighetenes og Konjunkturinstitutets prognose ut på en øking i bruttonasjonalproduktet på 3 prosent. Etterspørselsforholdene på hjemmemarkedet og eksportmarkedet ventes ikke å endre seg vesentlig i 1968 i forhold til 1967.

De private inntekter vil antakelig øke noe mindre i 1968 enn i 1967, og det private konsum ventes å stige med 2,2 prosent i volum fra 1967 til 1968. Stigningen i det offentlige konsum vil bli omtrent den samme i 1968 som i 1967 (+ 4,4 prosent i volum).

Investeringene i bygninger og anlegg økte forholdsvis sterkt (i volum) fra 1966 til 1967 (+ 6 prosent). Det ventes svakere vekst i disse investeringene fra 1967 til 1968 (+ 2 prosent). Investeringer i maskiner og utstyr gikk tilbake fra 1966 til 1967 (i volum) med 1,3 prosent. Etter de oppgaver som forelå sent i 1967 fra næringslivet over deres investeringsplaner vil investeringer i maskiner og utstyr (i volum) stige med vel 4 prosent fra 1967 til 1968. Både i 1966 og i 1967 var det nedgang i investeringene for lager. I 1968 ventes investeringene for lager igjen å øke.

Forholdene på eksportmarkedene ventes ikke å endre seg vesentlig i 1968 i forhold til 1967. Eksportverdien ventes å øke med omkring 6 prosent i 1968, dvs. en litt mindre øking enn i 1967. Importverdien ventes derimot å stige forholdsvis sterkt i 1968 (+ 7,2 prosent). Dette skyldes en forventet forbigående sterk øking i importen av personbiler og en forholdsvis sterk importøking for lager.

I Sambandsstatene var aktiviteten høy høsten 1967, og det er ved årsskiftet intet som tyder på at oppgangen skal svekkes i første delen av 1968. Private og offentlige prognoser for veksten i bruttonasjonalproduktet i 1968 viser høye tall. De mest pålitelige anslag — som også faller sammen med anslag OECD har gitt — regner med en øking i bruttonasjonalproduktet (i volum) fra 1967 til 1968 på 6 prosent. En så vidt sterk produksjonsøking vil imidlertid føre med seg presstendenser for den amerikanske økonomi, og prisstigningen kan bli betydelig. Av denne grunn kan myndighetene i løpet av 1968 komme til å sette i verk aktivitetsdempende tiltak, og dette kan få innvirkning på produksjonsøkingen.

Det private konsum vil antakelig få større aktivitetsstimulerende betydning for økonomien i 1968 enn i 1967. En forholdsvis sterk lønnsstigning i løpet av året skulle gi en konsumøking (i volum) fra 1967 til 1968 på 4 prosent.

Det offentlige konsum (i volum) steg kraftig fra 1966 til 1967 (+ 12 prosent). Særlig var det sterk øking i forsvarsutgiftene i forbindelse med krigen i Vietnam. Fra 1967 til 1968 regnes det nå med en øking i det offentlige konsum på 6,5 prosent. Den svakere vekst i det offentlige konsum i 1968 skyldes vesentlig en forventet svakere stigning i forsvarsutgiftene. Men om dette skal slå til vil avhenge sterkt av den utvikling krigen i Vietnam tar i 1968.

Den totale investeringsetterspørsel i lager og fast kapital vil bli langt den sterkeste vekstfaktor i 1968. I 1967 var det en tilbakegang i investeringene både i lager og i fast kapital i forhold til 1966. På slutten av året tok investeringer i lager seg opp, og det ventes fortsatt øking i investeringer for lager i første halvår 1968. På grunnlag av de opplysninger en har fått fra de undersøkelser som ble foretatt i næringslivet høsten 1967, kan en regne med forholdsvis sterk øking i de private investeringer i fast kapital fra 1967 til 1968 (+ 4,5 prosent i volum).

Stigningen i eksporten ventes å fortsette i 1968 i omtrent samme takt som i 1967 da verdioppgangen var 6 prosent. Den sterke stigningen i aktiviteten innenlands i 1968 vil imidlertid medføre økt import i forhold til 1967 (+ 10 prosent i verdi).

Underskottet på betalingsbalansen har i de siste år vært stort. Etter at pundet ble devaluert i november, og etterspørselen etter gull økte sterkt, har presset på dollaren blitt merkbart. Fra årsskiftet har amerikanske myndigheter satt i verk flere tiltak for å hindre at underskottet på betalingsbalansen skal bli for stort i 1968. Investeringene i Vest-Europa og Sør-Afrika skal stanse helt opp, mens investeringene i utviklingsland og andre land blir begrenset. The Federal Reserve Board (Sambandsstatenes sentralbank) får myndighet til å redusere oversjøiske lån med 500 mill. $. Det samme beløp skal også bli spart inn ved reduksjon av militærutgifter i Europa. Restriksjoner på turisttrafikken, særlig til Vest-Europa, skal redusere betalingsbalanseunderskottet med 1 milliard $. I alt regnes det med at de restriktive tiltakene skal minske Sambandsstatenes betalingsbalanseunderskott i 1968 med om lag 3 milliarder $.

Norge.

Utenriksøkonomien.

Utenriksregnskapet.

Underskottet på driftsregnskapet for året 1967 som helhet gikk noe opp i forhold til 1966. Foreløpige beregninger for året under ett viste et samlet driftsunderskott på 1 825 mill. kr., som fordelte seg med 1 215 mill. kr. på varer og tjenester og 610 mill. kr. på renter og stønader. Driftsunderskottet i 1967 skulle etter dette bli 640 mill. kr. større enn i 1966 og hele 1 095 mill. kr. større enn i 1965. Av økingen i driftsunderskottet fra 1966 til 1967 skyldtes 490 mill. kr. en oppgang i nettoimporten av varer. (Eksport av nye skip er da regnet sammen med varer). Vareimporten steg med 9 prosent fra 1966 til 1967, mens vareeksporten inkl. nye skip økte med 8 prosent. Nettoimporten av skip til handelsflåten (import av nye og eldre skip minus eksport av eldre skip) gikk opp med i alt 55 prosent. I netto valutafraktene var det en oppgang på 790 mill. kr. Netto import av andre tjenester gikk opp med 121 mill. kr.

Etter foreløpige oppgaver ser det ut til at prisoppgangen fra 1966 til 1967 for varer og tjenester sett under ett har vært vel 1 prosent for eksporten og vel 2 prosent for importen. Bytteforholdet — forholdet mellom eksportprisnivå og importprisnivå — viste således 1 prosent forverring (se tabell 12). For det rene varebyttet (uten skip) var bytteforholdet omtrent uforandret.

Da dette ble skrevet forelå et fullstendig utenriksregnskap bare for de tre første kvartaler av 1967 (se tabell 11). Dette viste et betydelig større driftsunderskott (1 510 mill. kr.) enn i samme periode i 1966 (95 mill. kr.). Regnet uten eksport av eldre skip, import av nye og eldre skip, og uten skipsfartens fraktinntekter og- utgifter var driftsunderskottet i 1. — 3. kvartal 1967 463 mill. kr. høyere enn året før. Underskottet på driftsregnskapet i de tre første kvartaler av 1967 og netto utgang av kortsiktig kapital på 424 mill. kr. ble dekket av netto inngang av langsiktig kapital på 1 934 mill. kr. De totale gull- og valuta-

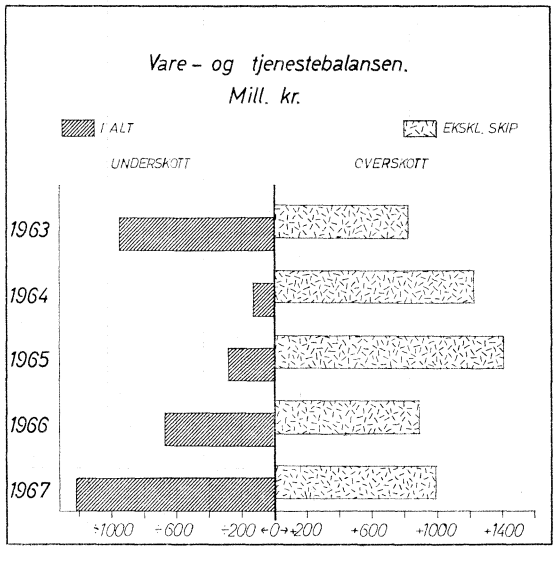

Fig. 6.

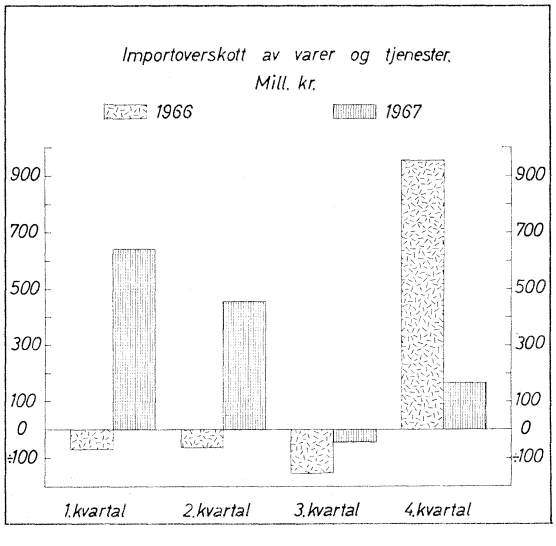

Fig. 7.

Tabell 11. *Utenriksregnskapet 1.—3. kvartal 1966 og 1967. Foreløpige tall. Mill. kr.*

	1966	1967			
	1.–3. kv.	1.–3. kv.	1. kv.	2. kv.	3. kv.
I. Driftsregnskap					
A. Varer og tjenester					
1. Eksport					
Varer fob.[1]	7 655	7 962	2 651	2 793	2 518
Skip, nybygde	90	354	114	185	55
Skip, eldre	485	685	140	240	305
Bruttofrakter opptjent i skipsfart	6 555	7 130	2 185	2 220	2 725
Reisetrafikk	547	582	98	177	307
Andre tjenester	1 298	1 536	520	514	502
I alt	16 630	18 249	5 708	6 129	6 412
2. Import					
Varer cif.[1]	10 767	11 852	3 826	4 195	3 831
Skip	1 369	2 736	1 054	875	807
Skipsfartens utgifter i utlandet[2]	2 980	3 340	1 065	1 065	1 210
Reisetrafikk	422	462	93	146	223
Andre tjenester	802	909	310	303	296
I alt	16 340	19 299	6 348	6 584	6 367
3. Eksportoverskott (1—2)	290	—1 050	— 640	— 455	45
B. Renter og stønader					
1. Fra utlandet					
Renter	254	303	90	103	110
Stønader	168	187	51	67	69
I alt	422	490	141	170	179
2. Til utlandet					
Renter	655	745	244	250	251
Stønader	152	205	92	55	58
I alt	807	950	336	305	309
3. Rente- og stønadsoverskott (1—2)	— 385	— 460	— 195	— 135	— 130
C. Overskott på driftsregnskapet (A 3 + B 3)	— 95	—1 510	— 835	— 590	— 85
II. Kapitalregnskap					
A. Langsiktige kapitaltransaksjoner					
1. Inngang					
(i) Offentlig forvaltning	118	205	80	21	104
a. Lån fra utlandet, staten	22	46	8	21	17
b. Lån fra utlandet, kommuner	93	157	71	–	86
c. Andre finansobjekter	3	2	1	–	1
(ii) Finansinstitusjoner	175	135	50	20	65
a. Lån fra utlandet	154	117	45	14	58
b. Andre finansobjekter	21	18	5	6	7
(iii) Andre innenlandske sektorer	1 955	3 871	1 801	1 142	928
a. Lån fra utlandet	1 561	2 927	1 076	1 127	724
Offentlige foretak	–	249	107	142	–
Rederier	1 283	2 327	842	878	607
Andre	278	351	127	107	117
b. Direkte investeringer i Norge[3]	165	477	[4] 363	45	69
c. Avdrag på lån til utlandet	124	169	90	38	41
d. Andre finansobjekter	105	298	[5] 272	— 68	94
I alt	2 248	4 211	1 931	1 183	1 097

[1] Omfatter også varer utenom handelsstatistikken. [2] Inklusive lønn til mannskaper i utenlandsk valuta. [3] Inklusive lån og aksjer m. v. [4] Inkluderer salg av aksjer i A/S Årdal og Sunndal Verk. [5] Inkluderer A/S Borregaards salg av aksjer og eiendom i Sverige.

(Fortsettes neste side)

Tabell 11 (forts). *Utenriksregnskapet 1.—3. kvartal 1966 og 1967. Foreløpige tall. Mill. kr.*

	1966	1967			
	1.–3. kv.	1.–3. kv.	1. kv.	2. kv.	3. kv.
2. Utgang					
(i) Offentlig forvaltning	136	433	346	62	25
a. Avdrag på lån fra utlandet, staten	87	82	21	42	19
b. Avdrag på lån fra utlandet, kommuner	30	34	8	20	6
c. Andre finansobjekter	19	317	[2] 317	–	–
(ii) Finansinstitusjoner	215	75	19	30	26
a. Avdrag på lån fra utlandet	188	73	18	29	26
b. Andre finansobjekter	27	2	1	1	–
(iii) Andre innenlandske sektorer	1 726	1 769	557	574	638
a. Avdrag på lån fra utlandet	1 172	1 338	361	443	534
Offentlige foretak	27	29	4	8	17
Rederier	1 108	1 197	347	379	471
Andre	37	112	10	56	46
b. Direkte investeringer i Norge[1]	42	15	2	13	–
c. Lån til utlandet	157	339	[3] 170	94	75
d. Andre finansobjekter	355	77	24	24	29
I alt	2 077	2 277	922	666	689
3. Langsiktige kapitaltransaksjoner netto (1—2)	171	1 934	1 009	517	408
B. Kortsiktige kapitaltransaksjoner netto					
(i) Offentlig forvaltning	— 116	— 15	15	— 68	38
(ii) Finansinstitusjoner	253	— 757	— 70	— 174	— 513
a. Norges Bank	25	— 635	53	— 577	— 111
b. Forretnings- og sparebanker	240	— 83	— 112	392	— 363
c. Andre finansinstitusjoner	— 12	— 39	— 11	11	— 39
(iii) Andre innenlandske sektorer	— 165	— 148	— 142	142	— 148
(iv) Andre kortsiktige kapitaltransaksjoner og statistiske feil	— 48	496	23	173	300
I alt	— 76	— 424	— 174	73	— 323
Av dette netto reduksjon/øking (—) av gull- og valutabeholdningene	(— 73)	(— 1 023)	(— 51)	(— 406)	(— 566)
C. Netto kapitaltransaksjoner i alt	95	1 510	835	590	85

[1] Inklusive avdrag på lån, aksjer m. v. [2] Inkluderer kjøp av aksjer i Alcan Aluminium Ltd. [3] Inkluderer kreditt i forbindelse med A/S Borregaards salg av aksjer og eiendom i Sverige.

beholdningene viste en betydelig oppgang i 1967 (+ 1 023 mill. kr.) og utgjorde ved utgangen av september 1967 6 965 mill. kr.

For varer og tjenester var det i 1. — 3. kvartal 1967 et importoverskott på 1 050 mill. kr. mot et eksportoverskott på 290 mill. kr. i samme periode i 1966. Verdien av importen av varer og tjenester gikk i alt opp med ca. 2 960 mill. kr. Vareimporten uten skip økte med 1 085 mill. kr., skipsimporten gikk opp med vel 1 365 mill. kr., skipsfartens utgifter i utlandet økte med 360 mill. kr. og importen av andre tjenester gikk opp med knapt 150 mill. kr. Eksportverdien økte i alt med ca. 1 620 mill. kr. Vareeksporten utenom eldre skip gikk opp med vel 570 mill. kr., eksporten av eldre skip økte med 200 mill. kr., bruttofrakter opptjent i skipsfart gikk opp med 575 mill. kr. og eksporten av andre tjenester økte med knapt 275 mill. kr.

For varer og tjenester sett under ett var det fra 1. — 3. kvartal 1966 til 1. — 3. kvartal 1967 en prisnedgang på knapt 0,5 prosent for eksporten, mens det var en prisoppgang på 2 prosent for importen. Det totale bytteforhold (forholdet mellom eksportprisnivå og importprisnivå) viste således om lag 2,5 prosent forverring. I det rene varebyttet (uten skip) var bytteforholdet omtrent uforandret.

Rente- og stønadsunderskottet gikk opp fra 385 mill. kr. i 1. — 3. kvartal 1966 til 460 mill. kr. i 1. — 3. kvartal 1967.

I de tre første kvartaler av 1967 var det en netto inngang av langsiktig kapital på 1 934 mill. kr. Dette er 1 763 mill. kr. mer enn i samme periode i 1966. Den store opplåningen er først og fremst en følge av den ekstraordinært store skipsimporten. Offentlig forvaltning hadde en netto utgang av langsiktig kapital på 228 mill. kr., finansinstitusjoner en netto inngang på 60 mill. kr. og andre innenlandske sektorer en netto inngang på 2 102 mill. kr. I 1. — 3. kvartal 1966 hadde offentlig forvaltning en netto utgang av langsiktig kapital på 18 mill. kr., finansinstitusjoner en netto utgang på 40 mill. kr., mens andre innenlandske sektorer hadde en netto inngang på 229 mill. kr. Nettoopplåning i utlandet for skipsfart gikk opp med 1 228 mill. kr. i de tre første kvartaler av 1967 mot en nedgang på 197 mill. kr. i samme periode i 1966.

I 1. — 3. kvartal 1967 var det en netto utgang av kjent kortsiktig kapital på i alt 920 mill. kr. mot 28 mill. kr. i samme tidsrom året før. Andre kortsiktige kapitaltransaksjoner og statistiske feil i de tre første kvartaler av 1967 viste en oppgang på 496 mill. kr. mot en nedgang på 48 mill. kr. i de tre første kvartaler av 1966. For 1967 har en blant annet ennå ikke fått noen oversikt over endringer i de kortsiktige varekredittene overfor utlandet.

Ved utgangen av september 1967 beløp de totale gull- og valutabeholdninger seg som nevnt til 6 965 mill. kr., mens den kjente kortsiktige lånegjeld var 1 961 mill. kr. Differansen, 5 004 mill. kr. gir et uttrykk for valutalikviditeten. Ved utgangen av september 1966 var differansen mellom de totale gull- og valutabeholdninger og den kjente kortsiktige lånegjeld 4 186 mill. kr.

Underskottet på driftsregnskapet i 1., 2. og 3. kvartal 1967 var på henholdsvis 835, 590 og 85 mill. kr. Uten eksport av eldre skip og import av nye og eldre skip og uten skipsfartens

Tabell 12. *Volum- og prisindekser for eksporten og importen. Bytteforholdet overfor utlandet. 1961 = 100.*

	Varer og tjenester				Totalt bytteforhold
	Eksport		Import		
	Volum	Pris	Volum	Pris	
1946	25	75	37	57	132
1947	33	80	48	67	119
1948	38	81	45	74	109
1949	42	78	52	73	107
1950	50	84	54	81	104
1951	55	114	57	98	116
1952	54	116	56	104	112
1953	57	99	59	98	101
1954	63	97	65	98	99
1955	67	105	70	100	105
1956	74	116	75	103	113
1957	77	120	76	109	110
1958	78	106	79	105	101
1959	85	104	82	103	101
1960	93	102	91	102	100
1961	100	100	100	100	100
1962	106	98	105	98	100
1963	117	97	115	97	100
1964	129	101	124	98	103
1965	138	104	135	100	104
1966*	148	105	147	101	104
1967*	165	106	164	103	103

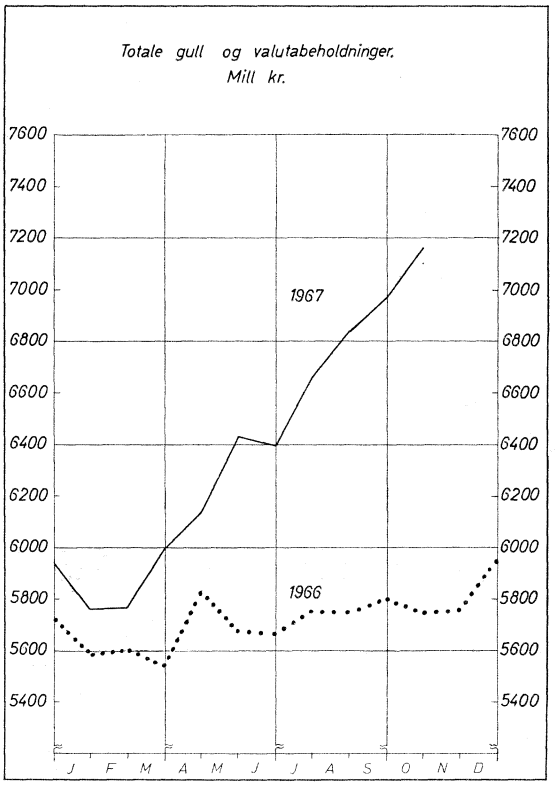

Fig. 8.

fraktinntekter og -utgifter var det et underskott på 1 041 mill. kr. i 1. kvartal, 1 110 mill. kr. i 2. kvartal og 1 098 mill. kr. i 3. kvartal.

Inngangen av lån i kapitalregnskapet behøver ikke å finne sted i samme periode som lånene blir tatt opp. Det vil derfor f. eks. ikke nødvendigvis være samsvar mellom tallene i kapitalregnskapet for offentlig låninngang og de tall for offentlige lånopptak i utlandet som er gitt i avsnittet om kredittmarkedet.

Vareomsetningen med utlandet.

Handelspolitikken.

Etter fire års forhandlinger ble det 15. mai 1967 oppnådd enighet om tollreduksjonene i Kennedy-runden. Forhandlingene, som foregikk i GATT's (General Agreement on Tariffs and Trade) regi, var vanskelige, og helt til det siste var det usikkert om det ville lykkes å komme fram til noe resultat. Den amerikanske regjerings mandat til å forhandle løp ut 1. juli, og det så ut til at det skulle bli vanskelig å holde denne fristen. 16 land (EEC- og EFTA-landene og USA og Japan) forhandlet ut fra prinsippet om en halvering av tollsatsene for alle varer. Dette målet ble ikke nådd, men den gjennomsnittlige tollreduksjon er beregnet til å ligge et sted mellom 30 og 35 prosent. 24 land (søramerikanske, europeiske og asiatiske land og Canada) deltok i tosidige drøftelser på basis av individuelle ønskelister. I sluttforhandlingen deltok de nordiske land med en fellesdelegasjon. Dette var begrunnet med at Norden som helhet ville stå sterkere i forhandlingene enn om hvert enkelt land opptrådte isolert.

Hovedresultatene i Kennedy-runden kan sammenfattes i tre punkter:

1) Tollreduksjonene forutsettes å være gjennomført innen 1. januar 1972. Reduksjonene skal gjennomføres etappevis over en 5-årsperiode, i prinsippet med 1/5 hvert år.

2) Det skal inngås en ny internasjonal kornavtale, med maksimums- og minimumspris på hvete. Dette innebærer sannsynligvis en prisøking sammenliknet med den tidligere hveteavtale. En prisøking anses imidlertid som rimelig sett i forhold til kostnadsutviklingen. Minimumsprisen ligger nå under dagens pris på verdensmarkedet og får derfor ingen umiddelbar virkning.

Sambandsstatene satte som betingelse for å kunne godta kornavtalen, at det ble lagt inn et hjelpeprogram for utviklingslandene. Sambandsstatene foreslo en gave på 10 mill. tonn korn årlig som skulle finansieres ved bidrag fra de mer velstående land. Fellesmarkedets motforslag var 1 mill. tonn. Resultatet ble 4,5 mill. tonn årlig over en 3-årsperiode. Av dette skal Norge og Finland betale 0,3 prosent hver, mens Danmarks andel er satt til 0,6 og Sveriges til 1,2 prosent.

3) Det skal etableres en ordning slik at tollen for kjemiske produkter blir vesentlig redusert. Dette innebærer i store trekk at USA, for de varer det dreier seg om, senker tollsatsene med 50 prosent i løpet av den første 2-årsperiode. Tollsatser på 8 prosent eller lavere skal bare reduseres med 20 prosent. I annen periode vil USA halvere den tollbelastning som oppstår gjennom «American Selling Price»-ordningen. Noen få tollposisjoner er unntatt fra denne generelle regel. Satsene skal maksimalt ligge på 20 prosent etter overgangstiden (dvs. etter fem år). Unntatt er fargestoffer og sulfapreparater, hvor satsene maksimalt skal være henholdsvis 30 prosent og 26—27 prosent.

Som motytelse vil EEC halvere tollsatsene for de varer som faller inn under kapitlene 28—39 i Brusselnomenklaturen. EEC har påberopt seg visse unntak innen kapitlene 28 og 29 og for enkelte fargestoffer. I den første 2-årsperiode vil EEC sette ned med 30 prosent alle tollsatser som er 25 prosent eller høyere. For visse varer av interesse for Sveits blir senkningen i første periode mer enn 30 prosent. For de øvrige varer skal 2/5 av tollnedsettelsen gjennomføres i samme periode. Den resterende avvikling skal foregå etter at det er på det rene at USA er villig til å avvikle den fortollingsmetode som følger av «American Selling Price System». Systemet går i korthet ut på at USA ikke legger importprisen til grunn ved fortollingen, men den innenlandske salgspris for tilsvarende amerikanske produkter.

Det er ennå for tidlig å sette opp en endelig balanse for de resultatene Norge oppnådde i Kennedy-runden. Som før nevnt forhandlet 24 land bilateralt. Norge la sammen med de andre nordiske land fram ønskelister om direkte konsesjoner. Et usikkerhetsmoment er imidlertid de innrømmelser som måtte være gitt overfor tredje land. De kommer også Norge til gode i henhold til bestevilkårsklausulen i GATT. Når det gjelder de store industriland (USA, Japan, EEC-landene), er det klart at disse vil redusere tollen med opptil 50 prosent for industrivarer som maskiner og apparater, arbeider av metaller osv. Dette innebærer at norske eksportprodukter — som har ekspandert sterkt i den senere tid — vil få halvert tollskrankene i importlandene.

For noen eksportprodukter som er viktige for Norge, gav forhandlingene følgende resultater:

1) Aluminium: For eksport til EEC blir det en årlig kvote på 130 000 tonn til 5 prosent toll. Eksport ut over denne kvoten blir fortollet etter en sats på 9 prosent.
2) Magnesium: Fellestariffen ble satt ned fra 10 til 8 prosent. Det ble fra EEC's side gitt tilsagn om tollfrihet for den import som er nødvendig for å dekke EEC's behov.
3) Ferrolegeringer: For eksport til EEC varierer resultatet for de forskjellige legeringer. Ferrosilicomangan oppnådde en rommelig tollfri kvote på 50 000 tonn årlig. Dette skulle innebære at Norges eksport praktisk talt i sin helhet vil komme tollfritt inn i EEC.

For ferrosilisium ble ikke resultatet som håpet. Den årlige kvote blir 20 000 tonn, hvorav 12 600 tonn allerede var bundet i GATT.
4) De av Norges eksportvarer som oppnådde det beste resultat i Kennedy-runden, må sies å være treforedlingsproduktene. Cellulosetollen i EEC vil bli halvert — fra 6 til 3 prosent, og den årlige kvoten for avispapir til Fellesmarkedet blir satt til 625 000 tonn. EEC senker tollen for de øvrige papirkvaliteter med gjennomsnittlig 25 prosent.
5) Fiskeproduktene oppnådde et resultat som er blitt betegnet som lite tilfredsstillende. Tollen på fryste fiskefileter til EEC blir redusert fra 18 til 15 prosent. For sild blir den redusert fra 20 til 15 prosent samtidig som den tollfrie kvote heves fra 32 000 til 46 000 tonn. For silde- og fiskemjøl blir tollen halvert. Tollen på fiskehermetikk blir redusert fra 23 til 20 prosent.

Forhandlingene med Sambandsstatene dreide seg først og fremst om brisling (sardiner). Resultatet ble en halvering av tollen. USA er vårt viktigste marked for denne vare. For aluminium reduserte USA tollen med 20 prosent. Landet avtar ca. 35 prosent av vår eksport av aluminium.

Ser en på hva Norge har måttet gi under forhandlingene, er det på det rene at Norge har tilbudt tollreduksjoner for flere varer enn Fellesmarkedet. Dette innebærer at verdien av det norske tilbudet er større enn EEC's. Dette må imidlertid ses i relasjon til at Norges innførsel fra EEC er betydelig større enn utførselen dit (1966 henholdsvis 4 777 og 2 709 mill. kr.).

Sommeren 1967 fornyet Norge sin søknad om medlemskap i EEC. Bakgrunnen for dette var bl. a. at da bruddet i forhandlingene mellom Storbritannia og EEC var et faktum i januar 1963, ble søknaden fra Norge henlagt på ubestemt tid. Etter bruddet begynte EFTA å intensivere arbeidet for en hurtigere indre tollavvikling enn fastsatt i den opprinnelige tidsplan. Dette resulterte i et vedtak om at tollen på industrivarer skulle være avviklet pr. 1/1 1967, 3 år før tiden. (Norge fikk gjennomført at 97 prosent av innførselen fra EFTA skulle følge den nye tidsplanen, de siste 3 prosent den opprinnelige plan.) Tollreduksjonene har ført til at handelen EFTA-landene imellom har økt, samtidig med at handelen mellom EFTA og EEC har vist en synkende tendens.

Storbritannia innleverte sin nye søknad 11. mai 1967, Danmark dagen etterpå. Den norske søknad om medlemskap ble overlevert 24. juli. 12. mai søkte Eire om medlemskap, og Sverige har også gjort henvendelse til EEC.

Ved siden av å ta stilling til søknaden fra de fire EFTA-land, arbeider EEC med å samordne de tre traktatene for EEC, Kull- og stålunionen og EURATOM. Disse tre organisasjonenes kommisjoner ble slått sammen i en felleskommisjon fra 1. juli 1967. Videre står man foran den indre konsolidering av Fellesmarkedet, den endelige tollunion, innen 1. juli 1968.

Den samlede vareomsetning.

Vareomsetningen med utlandet i de tre første kvartalene i 1967 viste en fortsatt sterk øking av importverdien, mens eksportstigningen var en del svakere enn i de foregående år. Holdes skip utenfor, var verdistigningen 10 prosent for innførselen og 4 prosent for utførselen sammenliknet med de tre første kvartaler i 1966.

Tabell 13. *Innførselen og utførselen etter handelsstatistikken. Mill. kr.*

	1966	Jan.—sept. 1966	Jan.—sept. 1967
Innførsel av varer ..	14 766,6	10 669,0	11 749,4
Innførsel av skip	2 402,9	1 366,0	2 736,2
I alt	17 169,5	12 035,0	14 485,6
Utførsel av varer ...	10 321,2	7 605,9	7 921,0
Utførsel av skip	847,0	576,0	1 038,3
I alt	11 168,2	8 181,9	8 959,3
Innførselsoverskott:			
Med skip	6 001,3	3 853,1	5 526,3
Uten skip	4 445,4	3 063,1	3 828,4

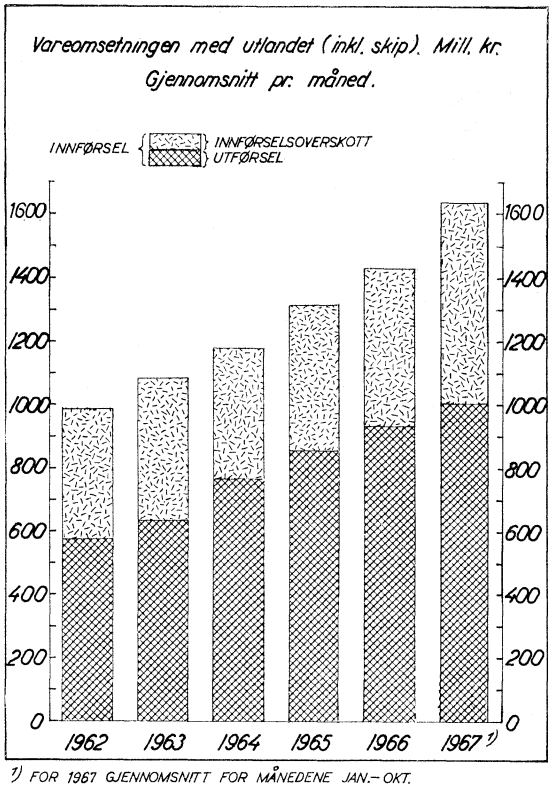

Fig. 9.

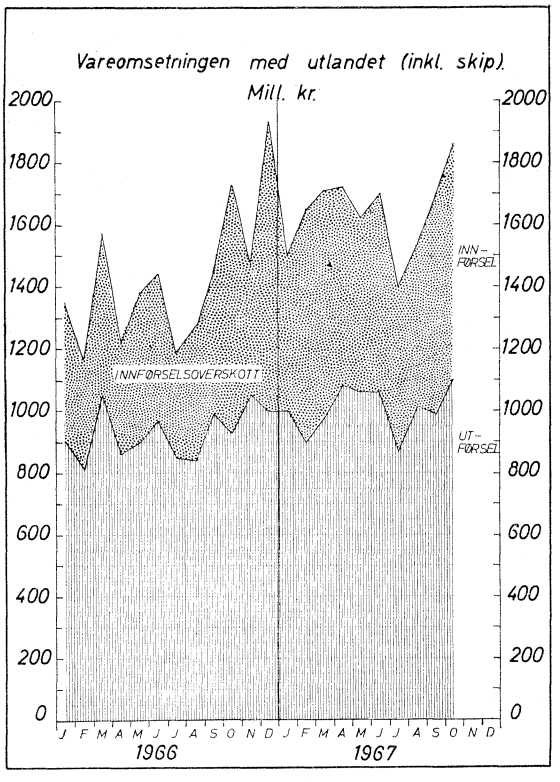

Fig. 10.

Innførselsverdien (uten skip) var større i hvert kvartal sammenliknet med kvartalstallene i 1966. Størst var verdistigningen i 2. kvartal (+ 17 prosent over fjorårets importverdi). Prisnivået i de enkelte kvartaler var stabilt, ubetydelig under nivået fra i fjor.

Utførselsverdien viste stor variasjon i de enkelte kvartaler i 1967 sammenliknet med tilsvarende kvartaler i 1966. Utførselsverdien (uten skip), som hadde en forholdsvis svak stigning i 1. kvartal, økte med 10 prosent i 2. kvartal, mens verdien i 3. kvartal lå noe under fjorårets verdi for samme periode. Prisnivået for utførselen viste små endringer i forhold til året før.

Den relativt store import- og eksportøking i 2. kvartal må ses på bakgrunn av at påsken falt i 2. kvartal i 1966 og i 1. kvartal i 1967.

Tabell 14. *Verdi-, volum- og pristall for innførsel og utførsel (uten skip). 1961 = 100.*

År og kvartal	Verditall		Volumtall		Pristall		Indeks for bytteforholdet[1]
	Innførsel	Utførsel	Innførsel	Utførsel	Innførsel	Utførsel	
1964	129	138	127	137	101	101	100
1965	139	151	137	144	101	105	104
1966	156	166	154	157	102	106	104
1. kv.	151	165	150	156	101	106	105
2. »	151	163	149	155	102	105	103
3. »	149	161	145	151	102	107	105
4. »	173	175	170	165	102	106	104
1967 1. kv.	161	170	160	160	101	106	105
2. »	176	179	174	172	101	104	103
3. »	160	161	158	154	101	105	104

[1] Forholdet mellom utførselspristall og innførselspristall.

Den totale innførselsverdi økte med 2 451 mill. kr. eller 20 prosent i januar—september 1967 sammenliknet med samme periode i 1966. Av økingen utgjorde skipsimporten 1 370 mill. kr., slik at den rene vareimporten økte med 1 081 mill. kr.

Den totale utførselsverdi var samtidig 777 mill. kr. eller vel 9 prosent større enn i januar—september 1966. Skipseksporten økte med 462 mill. kr., den rene vareeksporten økte med 315 mill. kr.

Det totale innførselsoverskott var 1 673 mill. kr. i januar—september 1967, dvs. 43 prosent høyere enn året før. Holdes skip utenfor, var innførselsoverskottet 765 mill. kr. eller 25 prosent større enn i de tre første kvartaler i 1966.

Stigningen både i innførsels- og utførselsverdien skyldtes først og fremst økte varemengder, da det som nevnt var små endringer i prisnivået.

Importvolumet (uten skip) var i januar—september 1967 om lag 11 prosent større enn i tilsvarende periode i 1966. Oppgangen varierte mellom 7 og 17 prosent for de enkelte kvartaler og var størst i 2. kvartal. Volumøkingen for vareeksporten var 11 prosent i 2. kvartal og nær 2 prosent i 3. kvartal.

Pristallene både for importen og for eksporten lå gjennomsnittlig 1 prosent lavere i januar—september 1967 sammenliknet med samme tidsrom året før.

I tabell 15 er det gitt kvartalsvise pristall for de enkelte varegrupper. Blant innførte varer var det betydelig prisstigning for mineralolje og mineraloljeprodukter i 3. kvartal 1967, mens det var nedgang i prisene for bl. a. kaffe, te, kakao m. v., plast og metaller unntatt jern og stål (jfr. tabell 17). På eksportsiden (jfr. tabell 18) var det, foruten for mineraloljeprodukter, sterk prisstigning også for maskiner, fiskehermetikk og metaller unntatt jern og stål. Prisene var derimot betydelig lavere enn i 1966 for fôrstoffer, malmer og dyre- og plantefett.

Innførselen av viktigere varer.

Innførselsverdien av varer til konsum, investering og vareinnsats er gitt i tabell 16. Av den totale importverdi i januar—september 1967 gikk 19 prosent til konsum, 34 prosent til investering (herav 19 prosent til skip) og 47 prosent til vareinnsats.

Verdien av innførselen til konsum økte med 241 mill. kr. (+ 10 prosent), til investering (uten skip) med 322 mill. kr. (+ 18 prosent) og til vareinnsats med 518 mill. kr. (+ 8 prosent). Størst prosentvis stigning innen konsumvarene viste gruppene kjemiske pro-

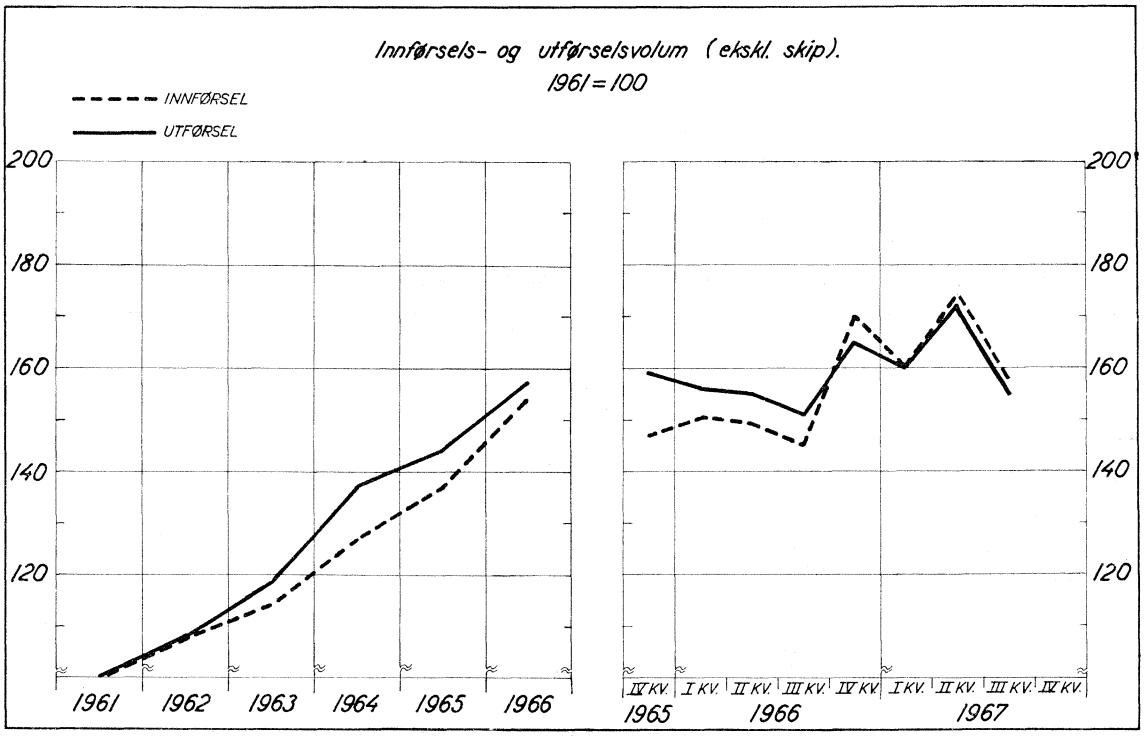

Fig. 11.

Tabell 15. *Pristall for de enkelte varegrupper i utenrikshandelen. 1961 = 100.*

	1966				1967		
	1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	1. kv.	2. kv.	3. kv.
Innførsel:							
1 Korn og kornvarer	104	104	105	108	106	108	112
2 Frukt og grønnsaker	103	111	113	108	102	112	110
3 Sukker og sukkervarer	83	82	74	82	74	82	78
4 Kaffe, te, kakao, krydderier	114	115	113	112	110	109	108
5 Andre matvarer	113	122	115	125	120	111	117
6 Fôrstoffer	120	115	112	118	115	111	115
7 Drikkevarer og tobakk	94	102	108	102	103	103	107
Matvarer, drikkevarer, tobakk	105	108	104	108	105	106	106
8 Oljefrø, -nøtter og -kjerner	109	118	120	113	107	108	108
9 Tømmer, trelast og kork	106	110	105	105	105	108	101
10 Tekstilfibrer og avfall derav	97	95	95	91	90	90	86
11 Rå gjødningsstoffer, rå mineraler	109	114	107	113	109	112	111
12 Malmer og avfall av metall	105	104	114	106	109	108	107
13 Dyre- og plantefett	99	118	106	100	94	97	92
14 Andre råvarer, unnt. brensel og min.olje	104	108	105	106	104	101	98
Råvarer, unnt. brensel og min.olje	105	107	110	106	105	105	103
15 Mineralolje og mineraloljeprodukter	89	89	87	86	87	85	99
16 Brensel, gass og elektrisk strøm	121	114	117	122	117	109	115
Min.olje og brensel m. v.	93	91	90	90	90	87	101
17 Kjemiske grunnstoffer og forbindelser	91	89	92	87	94	90	92
18 Plast, regenerert cellulose og kunstharpikser	88	89	89	86	85	83	82
19 Andre kjemiske produkter	103	107	101	100	101	103	89
20 Garn og tråd	94	90	91	90	89	87	87
21 Metervarer og klær	99	95	97	99	98	94	99
22 Produkter av ikke-metall. mineraler	104	107	111	103	109	109	111
23 Jern og stål	92	93	95	93	92	92	93
24 Metaller unntatt jern og stål	134	147	141	135	136	134	125
25 Varer av metaller i. e. n.	103	108	105	108	108	109	101
26 Maskiner og apparater	106	106	110	106	106	110	109
27 Transportmidler unnt. skip	109	108	110	112	112	115	114
28 Instrumenter etc.	108	108	110	104	99	102	94
29 Andre bearbeidde varer	92	90	88	94	88	87	91
Bearb. varer, unnt. matvarer, drikkevarer og tobakk	101	101	103	102	101	102	100
I alt uten skip	101	102	102	102	101	101	101
Utførsel:							
1 Matvarer, vesentlig fra jordbruket	112	96	112	112	106	110	107
2 Fisk, fersk og saltet	129	131	132	135	130	126	129
3 Fisk, tilberedt eller konservert	121	114	120	123	124	125	123
4 Andre matvarer, drikkevarer, tobakk	100	103	97	98	100	102	104
5 Fôrstoffer, unnt. korn	158	153	149	143	136	126	119
Matvarer, drikkevarer, tobakk	130	125	130	131	127	122	123
6 Huder og skinn, uberedte	122	116	123	115	97	85	72
7 Tømmer, trelast og kork	105	112	120	92	105	106	111
8 Papirmasse og papiravfall	100	100	100	99	100	99	98
9 Rå gjødningsstoffer og rå mineraler	120	125	122	124	126	121	121
10 Malmer og avfall av metall	95	94	100	93	90	86	76
11 Dyre- og plantefett	126	123	123	112	106	104	97
12 Andre råvarer	101	97	98	94	86	85	91
Råvarer, unnt. brensel og min.olje	110	108	109	105	101	96	92

(Fortsettes)

Tabell 15 (forts.). *Pristall for de enkelte varegrupper i utenrikshandelen. 1961 = 100.*

	1966				1967		
	1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	1. kv.	2. kv.	3. kv.
13 Brensel, min.olje m. v.	83	82	79	82	91	79	102
14 Kjemiske grunnstoffer og forbindelser	89	88	86	87	86	80	86
15 Kunstgjødning	96	98	94	94	93	91	95
16 Plast, regen. cellulose og kunstharpikser	79	79	78	76	79	79	82
17 Andre kjemiske produkter	108	111	113	111	112	109	107
18 Papir og papp og varer derav	100	99	99	99	100	100	100
19 Garn, metervarer og klær	106	102	112	108	110	104	116
20 Jern og stål	92	91	91	89	89	90	88
21 Metaller unntatt jern og stål	105	103	106	107	109	109	107
22 Varer av metaller i. e. n.	113	114	113	118	119	121	118
23 Maskiner og apparater, instrumenter og transportmidler unnt. skip	109	117	119	118	119	123	127
24 Andre bearbeidde varer	105	107	109	108	106	106	108
Bearb. varer, unnt. matvarer, drikkevarer og tobakk	101	102	103	103	104	104	104
I alt uten skip	106	105	107	106	106	104	105

dukter (+ 18 prosent), garn, metervarer, klær og sko (+ 24 prosent) og maskiner og apparater (+ 15 prosent). For investeringsvarene var det en stigning på 19 prosent for maskiner og apparater og 22 prosent for lastebiler m. v. Skipsimporten ble fordoblet. Innførselen til vareinnsats omfatter en rekke forskjellige varer. Den største prosentvise stigning hadde gruppene korn og kornvarer (+ 18 prosent), metallvarer (+ 36 prosent) og maskiner, transportmidler og instrumenter (+ 19 prosent). Nedgang ble registrert for oljefrø, -nøtter og -kjerner og malmer med henholdsvis 10 prosent og 4 prosent.

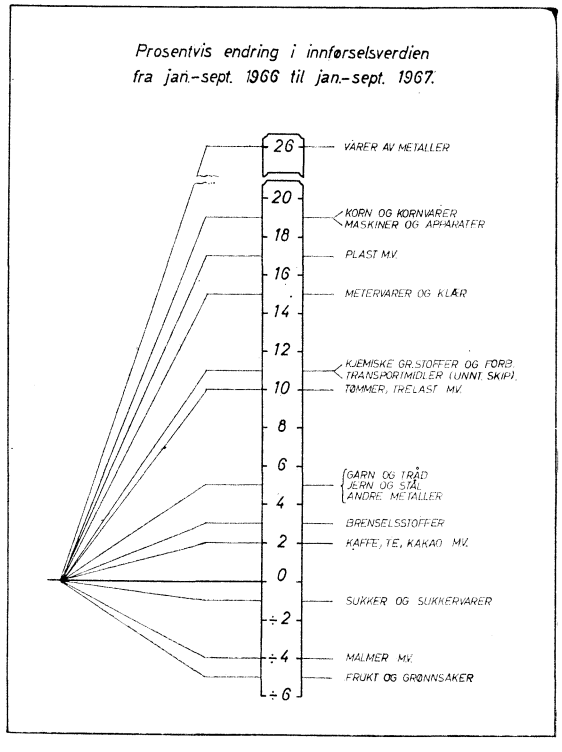

Fig. 12.

Endringer i innførselsverdi, volum- og pristall for en del viktigere varegrupper fra januar—september 1966 til januar—september 1967 er gitt i tabell 17.

Importverdien for korn og kornvarer økte med 52 mill. kr. (+ 19 prosent). Prisene var gjennomsnittlig 4 prosent høyere enn i fjor. Ellers var økingen i importverdien en følge av vesentlig større import av bygg og durra.

Av frukt og grønnsaker ble det innført for 15 mill. kr. mindre enn året før. Den viktigste årsak til nedgangen var mindre import av epler, appelsiner og gulrøtter.

Sukkerimporten var noe mindre både i kvantum og verdi enn i 1966.

For gruppen kaffe, te, kakao m. v. lå prisene gjennomsnittlig 4 prosent under fjorårets. Til dette bidrog i første rekke prisfallet på kaffe, som har den største andel av varegruppens importverdi. Importert kvantum var større enn i 1966 både for kaffe, te og kakao.

Importen av tømmer, trelast m. v. økte med 26 mill. kr. (+ 10 prosent). Stigningen fordelte seg noenlunde jamt på kubb og cellulosetømmer og skurlast og høvellast. Det gjennomsnittlige prisnivå lå 3 prosent lavere enn i 1966.

En av de varegrupper som viste verdinedgang i 1967 var malmer. For gruppen under ett var nedgangen 21 mill. kr. (— 4 prosent). Det var relativt store forskyvninger mellom de enkelte vareslag. Importen av nikkelmatte gikk ned med 24 mill. kr. (— 7 prosent), mens manganmalm hadde en verdiøking på 17 mill. kr. (+ 21 prosent).

Importen under gruppen fast brensel og mineralolje økte med 27 mill. kr. Det var større import av rå mineralolje og bensin. Det ble innført noe mindre kvantum av fyringsoljer, men prisen var høyere slik at det ble en liten verdiøking. Importen av kull, sinders og koks var mindre i 1967 enn året før. Prisene var også lavere. Det resulterte i en nedgang i importverdien på 19 mill. kr. (— 15 prosent).

Importverdien under gruppen kjemiske grunnstoffer og forbindelser økte med 52 mill. kr. (+ 11 prosent), vesentlig som følge av større varemengder.

Som i tidligere år ble det registrert sterk øking i importverdien for plast. Stigningen var 29 mill. kr. eller 17 prosent i forhold til fjorårsnivået. Prisene har samtidig i de siste år hatt en nedadgående tendens. Pristallet for 1967 viste en nedgang på 7 prosent.

Importen av tekstilgarn og -tråd økte med 9 mill. kr. (+ 5 prosent). Prisene var gjennomsnittlig 4 prosent lavere enn i 1966.

Tabell 16. *Innførselsverdien av varer til konsum, investering og vareinnsats. Prosentvis endring fra januar—september 1966 til januar—september 1967.*

	Jan.—sept. 1966 Mill. kr.	Jan.—sept. 1967 Mill. kr.	Prosentvis endring
Konsum	2 453	2 694	+ 9,8
Av dette:			
Matvarer og drikkevarer	677	665	— 1,8
Brensel, mineralolje	50	50	—
Kjemiske produkter	140	165	+ 17,9
Garn, metervarer, klær og sko	550	681	+ 23,8
Maskiner, apparater, instrumenter	240	275	+ 14,6
Transportmidler (vesentlig personbiler)	406	418	+ 3,0
Investering	3 205	4 897	+ 52,8
Varer utenom skip:	1 838	2 160	+ 17,5
Av dette:			
Maskiner, apparater, instrumenter	1 403	1 663	+ 18,5
Lastebiler m. v.	248	303	+ 22,2
Skip	1 366	2 736	+100,3
Vareinnsats	6 377	6 895	+ 8,1
Av dette:			
Korn og kornvarer	251	297	+ 18,3
Oljefrø, -nøtter og -kjerner	128	115	— 10,2
Tømmer og trelast	276	302	+ 9,4
Malmer og avfall av metall	508	487	— 4,1
Brensel, mineralolje	923	949	+ 2,8
Kjemiske produkter	867	950	+ 9,6
Garn, metervarer og ferdige tekstiler	393	414	+ 5,3
Jern og stål	695	729	+ 4,9
Andre metaller	322	339	+ 5,3
Metallvarer	203	275	+ 35,5
Maskiner, transportmidler, instrumenter	751	890	+ 18,5
I alt uten skip	10 669	11 749	+ 10,1
I alt med skip	12 035	14 486	+ 20,4

Tabell 17. *Prosentvis endring i innførselsverdi, volumtall og pristall fra januar—september 1966 til januar—september 1967.*

	Innførselsverdi	Volumindeks	Prisindeks
Korn og kornvarer	+19	+14	+ 4
Frukt og grønnsaker ...	— 5	— 4	— 1
Sukker og sukkervarer .	— 1	— 1	—
Kaffe, te, kakao m. v. ..	+ 2	+ 7	— 4
Tømmer, trelast m. v. ..	+10	+12	— 3
Malmer m. v.....	— 4	— 5	—
Brensel, mineralolje....	+ 3	+ 1	+ 1
Kjemiske grunnstoffer og forb.....	+11	+10	+ 1
Plast m. v.	+17	+24	— 7
Garn og tråd	+ 5	+10	— 4
Metervarer og klær.....	+15	+16	—
Jern og stål	+ 5	+ 6	— 1
Andre metaller	+ 5	+12	— 6
Varer av metaller	+26	+25	—
Maskiner og apparater..	+19	+18	+ 1
Transportmidler unntatt skip	+11	+ 6	+ 5
I alt uten skip.....	+10	+11	— 1

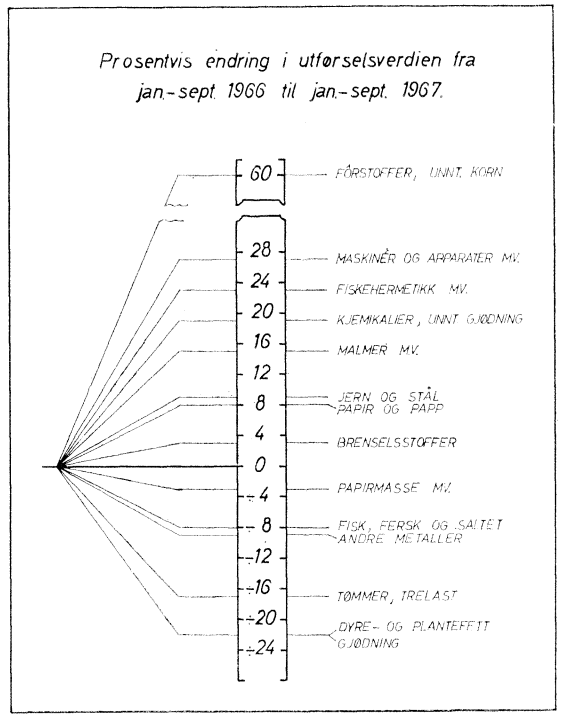

Fig. 13.

For tekstilmetervarer og klær var det en importøking på 111 mill. kr. eller 15 prosent. Av dette utgjorde verdistigningen for klær og hodeplagg 81 mill. kr. eller 25 prosent. Prisene holdt seg gjennomsnittlig på samme nivå som i 1966.

Jern og stål hadde en verdiøking på 34 mill. kr. (+ 5 prosent). Det ble registrert en øking på 22 mill. kr. for universalstål og plater og en øking på 14 mill. kr. for rør og -deler. Importverdien var noe lavere for blokker (ingots). Importvolumet for gruppen som helhet lå 6 prosent over foregående års nivå.

Importverdien for andre metaller økte med til sammen 17 mill. kr. Importen av kopper gikk ned med 13 mill. kr., vesentlig som følge av lavere priser. Også importprisene for aluminium var lavere, men et relativt stort importvolum førte likevel til en stigning i importverdien for aluminium på 28 mill. kr.

Den varegruppen som hadde størst prosentvis stigning i innførselsverdi, var varer av metaller. For denne gruppen under ett økte importverdien med 26 prosent eller 81 mill. kr. Hele stigningen skyldes større importvolum.

Maskiner og apparater er den varegruppen som har størst andel av importverdien (21 prosent) når skip ikke regnes med. For denne gruppen under ett økte importverdien med 396 mill. kr. (+ 19 prosent). Prisindeksen for gruppen lå 1 prosent over fjorårets. For kontormaskiner økte verdien med 32 mill. kr. (+ 41 prosent). Verdiøkingen fordelte seg ellers på en lang rekke vareslag.

For transportmidler (uten skip) økte importverdien med 83 mill. kr. (+ 11 prosent). Av dette viste fly og flydeler en stigning på 40 mill. kr. eller 58 prosent. Det ble innført 48 160 nye personbiler mot 48 630 i samme periode i 1966. Samtidig ble det innført 4 870 brukte personbiler mot 4 280 i 1966. Importen av lastebiler og varebiler økte med 12 mill. kr.

Utførselen av viktigere varer.

Oppgavene over utførselen i januar—september 1967 sett i forhold til samme periode 1966 viste særlig sterk øking i eksportverdien for kjøtt og kjøttvarer, saltet, tørket eller røykt fisk, fiskehermetikk, fôrstoffer, varer av uedle metaller, maskiner og apparater, transportmidler (skip unntatt) og for skip. Andre varegrupper med relativt sterk verdiøking var malmer og metallavfall, brenselsstoffer, kjemiske produkter unntatt gjødning, papir og papp, jern og stål. Utførselsverdien gikk ned for fersk, kjølt eller fryst fisk, huder og skinn, tømmer og trelast, papirmasse, dyre- og plantefett, kunstgjødning og metaller, unntatt jern og stål.

Eksporten av kjøtt og kjøttvarer gikk opp med 14 mill. kr. eller om lag 41 prosent. Den sterke økingen skyldtes en vesentlig større eksport av hvalkjøtt. Eksporten til Storbritannia var i januar—september 1967 5 630 tonn til en verdi av 11 mill. kr. I samme periode året før var det ingen eksport av hvalkjøtt til Storbritannia. Eksporten til Japan økte med vel 10 mill. kr.

For gruppen saltet, tørket eller røykt fisk gikk eksportverdien opp med 31 mill. kr. fra 1966. Det var større eksport av klippfisk til Portugal og Brasil.

Utførselsverdien av fiskehermetikk og annen tilberedt fisk viste en sterk stigning. Dette skyldtes en omgruppering av fryste, pillede reker. Disse var tidligere med under gruppen fersk, kjølt og fryst fisk, men fra 1. januar 1967 ble de ført under gruppen fiskehermetikk m. v.

Utførselen av fôrstoffer steg i verdi med 152 mill. kr. eller om lag 60 prosent fra foregående år. Verdiøkingen skyldtes eksporten av silde- og fiskemjøl som steg med 137 mill. kr. eller med hele 56 prosent. Leveransene av sildemjøl til Storbritannia, Vest-Tyskland og USA gikk sterkt opp. For gruppen fôrstoffer under ett gikk prisene ned med om lag 17 prosent slik at den store stigningen i eksportverdien skyldtes en stigning i volumet på hele 93 prosent.

Tabell 18. *Prosentvis endring i utførselsverdi, volumtall og pristall fra januar—september 1966 til januar—september 1967.*

	Utførselsverdi	Volumindeks	Prisindeks
Fisk, fersk, saltet og tørket	— 8	— 5	— 2
Fiskehermetikk m. v.	+23	+14	+ 5
Fôrstoffer, unntatt korn	+60	+93	—17
Tømmer, trelast	—17	—13	— 4
Papirmasse m. v.	— 3	— 2	— 1
Malmer m. v.	+15	+35	—15
Dyre- og plantefett	—22	— 5	—18
Brensel, min.olje	+ 3	— 7	+11
Kjemiske produkter, unntatt gjødning	+19	+25	— 5
Kunstgjødning	—22	—20	— 3
Papir og papp	+ 8	+ 7	+ 1
Jern og stål	+ 9	+12	— 2
Andre metaller	— 9	—12	+ 5
Maskiner og apparater m. v.	+27	+19	+ 7
I alt uten skip	+ 4	+ 5	— 1

For gruppen arbeider av uedle metaller gikk eksportverdien opp med 41 mill. kr. eller med 31 prosent. Økingen skyldtes bl. a. en oppgang i eksporten til Sverige av jern- og stålkonstruksjoner og kabler, tau og liner av aluminium.

Eksporten av maskiner og apparater m. v. gikk opp fra 729 mill. kr. i 1966 til 925 mill. kr. i 1967 — en øking på om lag 27 prosent. Stigningen i eksporten av maskiner og apparater for løfting, lasting og lossing, maskiner til framstilling eller etterbehandling av papirmasse, papir eller papp og telekommunikasjonsapparater stod for det meste av stigningen i denne gruppen.

Stigningen i utførselsverdien for gruppen transportmidler, unntatt skip over 100 br.t., var 87 mill. kr. Stigningen skyldtes leveringen av en boreplattform og av «patruljebåter».

Økingen i utførselsverdien av skip var meget stor. Den steg fra 576 mill. kr. i 1966 til 1 038 mill. kr. i 1967, en stigning på 462 mill. kr. eller 80 prosent. Prosentvis er stigningen størst for nybygde skip.

For malmer og metallavfall var økingen i utførselsverdien 23 mill. kr. (+ 15 prosent). Økingen skyldtes en betydelig større utførsel av jernmalm. For gruppen under ett gikk prisene ned med 15 prosent fra foregående år.

Eksportverdien av brenselsstoffer økte i 1967 med om lag 3 prosent. Prisene gikk opp med 11 prosent, men eksportvolumet gikk samtidig ned med 7 prosent.

Utførselen av kjemiske produkter (utenom gjødning) økte med 39 mill. kr. (+ 19 prosent) fra året før. Pristallet for denne varegruppen gikk ned med 5 prosent, mens eksportvolumet steg med 25 prosent. Det var særlig eksporten av ammoniakk og karbider som økte.

For papir og papp økte utførselsverdien med 51 mill. kr. (+ 8 prosent). Stigningen skyldtes en større eksport av avispapir. Leveranser av avispapir foregår nå til flere land enn tidligere. Pristallet for hele gruppen lå på omtrent samme nivå som året før, mens eksportvolumet økte med 7 prosent.

For gruppen jern og stål gikk eksportverdien opp fra 590 mill. kr. i 1966 til 645 mill. kr. i 1967, en stigning på 9 prosent. Prisene gikk ned med 2 prosent. Økingen i verdien skyldtes en vesentlig større leveranse av slabs og platiner til Danmark og Spania og også en større utførsel av ferrosilicium.

Eksportverdien av fersk, kjølt og fryst fisk gikk ned med 54 mill. kr. (— 16 prosent). Nedgangen skyldtes mindre leveranser av fryste fileter. Især har leveransene til Vest-Tyskland og USA gått tilbake.

Tabell 19. *Utførsel av fisk og produkter av fisk og sjødyr.*

	1966			Januar—september 1966			Januar—september 1967		
	Mengde 1000 t.	Verdi mill. kr.	Pris pr. kg kr.	Mengde 1000 t.	Verdi mill. kr.	Pris pr. kg kr.	Mengde 1000 t.	Verdi mill. kr.	Pris pr. kg kr.
Sild og fisk:									
Fersk og kjølt sild..	21	17	0,80	19	16	0,80	18	13	0,74
Frossen sild	17	15	0,91	14	13	0,93	9	8	0,82
Fersk og kjølt fisk ..	16	60	3,83	13	51	3,92	10	40	3,90
Rundfrossen fisk ...	16	55	3,47	11	42	3,72	10	39	3,77
Frossen filet	73	263	3,61	59	210	3,55	54	180	3,32
Tørrfisk.....	26	158	6,10	17	98	5,78	14	93	6,61
Klippfisk	36	169	4,67	25	115	4,69	30	144	4,87
Saltet sild	7	16	2,38	4	9	2,05	6	12	1,93
Saltet fisk.....	7	19	2,73	5	14	2,92	6	16	2,84
Skalldyr, ikke herm..	3	68	19,86	3	51	19,39	1	22	15,22
Annen fisk	8	20	2,51	6	16	2,50	6	15	2,43
Fiskehermetikk og annen tilberedt fisk:									
Fiskehermetikk	29	158	5,48	21	112	5,39	20	111	5,45
Skalldyr	1	8	10,51	1	6	10,27	0	5	12,36
Annen tilberedt fisk.	6	26	4,01	4	17	3,94	7	50	6,76
Andre produkter av fisk og sjødyr:									
Silde- og fiskemjøl ..	258	338	1,31	183	245	1,34	341	382	1,12
Tran	15	26	1,71	11	19	1,72	11	16	1,42
Herdet fett	106	186	1,76	72	131	1,81	54	80	1,47
Hvalolje, rå	9	15	1,61	9	14	1,62	0	0	1,70
Sperm- og bottlenose-olje, rå	4	7	1,67	3	5	1,69	3	5	1,56
Andre produkter ...	..	201	..	..	143	..	..	162	..
I alt	..	1 825	..	..	1 327	..	..	1 393	..

Utførselen av huder og skinn gikk ned med 30 mill. kr. (— 14 prosent) fra året før. Nedgangen i eksportverdien skyldtes en betydelig nedgang i prisene på rå minkskinn. Eksportvolumet økte med 20 prosent.

For tømmer, trelast m. v. gikk eksportverdien ned med 5 mill. kr. (— 17 prosent) fra foregående år. Samtidig gikk både prisene og eksportvolumet ned med henholdsvis 4 og 13 prosent.

Utførselen av papirmasse viste liten endring fra året før. Det var litt mindre eksport av mekanisk masse og sulfatcellulose. Pristallet for hele gruppen viste en svak nedgang.

For gruppen dyre- og plantefett m. v. gikk verdien ned fra 264 mill. kr. i 1966 til 206 mill. kr. i 1967, en nedgang på 22 prosent. Nedgangen i verdien skyldtes mindre leveranser av herdet fett, dessuten falt prisene for hele gruppen under ett med 18 prosent.

Eksporten av kunstgjødning gikk tilbake med 73 mill. kr. (— 22 prosent) fra 1966 til 1967. Det var en nedgang i eksportverdien av nitrogengjødning på hele 62 mill. kr. Utførselen av fullgjødning viste også en tilbakegang. Prisene for hele gruppen under ett viste en svak nedgang (— 3 prosent) fra foregående år.

Utførselen av metaller, unntatt jern og stål, gikk i verdi ned fra 1 553 mill. kr. i 1966 til 1 418 mill. kr. i samme periode 1967. Det vesentligste av nedgangen på 9 prosent skyldtes en svikt i utførselen av aluminium og kopper. Aluminiumseksporten til Storbritannia og Vest-Tyskland økte, mens eksporten til USA gikk sterkt ned. Leveransene til Spania og Canada viste også tilbakegang. Nedgangen i eksportverdien av kopper fra foregående år skyldtes at prisene gikk ned med 18 prosent.

Tabell 20. *Utførsel av viktigere malmer og ubearbeidde metaller.*

	1966			Januar—september 1966			Januar—september 1967		
	Mengde 1000 t.	Verdi mill. kr.	Pris pr. tonn kr.	Mengde 1000 t.	Verdi mill. kr.	Pris pr. tonn kr.	Mengde 1000 t.	Verdi mill. kr.	Pris pr. tonn kr.
Jernmalm	1 437	82	57	1 236	71	57	1 795	96	54
Svovelkis, urøstet	559	65	116	421	49	116	364	44	119
Råjern	183	69	374	121	47	391	126	46	363
Ferrosilicium	220	142	647	165	106	643	185	118	638
Ferrokrom	29	58	1 992	21	42	2 020	21	40	1 926
Ferromangan	114	101	881	79	71	901	91	77	850
Ferrosilicomangan	108	109	1 002	78	79	1 012	85	80	940
Kopper, ulegert	19	161	8 510	14	120	8 695	15	104	7 129
Aluminium, ulegert	321	1 071	3 335	241	801	3 318	214	745	3 480
Sink, ulegert	40	83	2 087	29	61	2 103	26	51	1 995
Nikkel, ulegert	31	372	12 153	23	283	12 049	22	292	13 409
I alt	3 061	2 313	..	2 428	1 730	..	2 944	1 693	..

Tabell 21. *Utførsel av papirmasse, papir og papp og arbeider herav.*

	1966			Januar—september 1966			Januar—september 1967		
	Mengde 1000 t.	Verdi mill. kr.	Pris pr. tonn kr.	Mengde 1000 t.	Verdi mill. kr.	Pris pr. tonn kr.	Mengde 1000 t.	Verdi mill. kr.	Pris pr. tonn kr.
Mekanisk masse	538	270	502	396	199	503	361	181	500
Sulfatcellulose	13	11	820	11	9	825	6	4	791
Sulfittcellulose	269	274	1 018	203	209	1 025	212	217	1 021
Avispapir	265	231	870	185	162	877	241	211	876
Skrive- og trykkpapir, heru. tynntrykk	144	197	1 370	106	146	1 374	108	149	1 373
Sulfatpapir	63	82	1 300	48	62	1 303	46	61	1 336
Sulfittpapir	46	87	1 888	34	65	1 879	30	59	1 960
Maskinpapp	52	68	1 303	40	51	1 300	39	50	1 308
Annet papir og papp og arbeider herav	127	207	1 639	96	156	1 621	99	166	1 668
I alt	1 517	1 427	..	1 119	1 059	..	1 142	1 098	..

Utenrikshandelens fordeling på land.

Utenrikshandelens prosentvise fordeling på handelsområder og viktigere land fra 1962 og fram til januar—september 1967 er vist i tabell 22.

De nordiske lands andel av innførselsverdien steg fra 26 prosent i 1966 til 27 prosent i januar—september 1967. Samtidig økte utførselsverdien fra 25 prosent til 26 prosent. Samhandelen med FIN/EFTA-landene steg både for import og eksport. Fra 1966 til januar—september 1967 steg importandelen fra 42 prosent til 44 prosent og eksportandelen fra 45 prosent til 47 prosent. Samhandelen med Fellesmarkedet (EEC) har vist tilbakegang. Særlig gjelder dette innførselen.

Den totale import fra Sverige i de tre første kvartalene i 1967 var 2 750 mill. kr. Dette var 629 mill. kr. eller 30 prosent mer enn i samme periode i 1966. Importen fra Sverige var betydelig større enn fra noe annet enkelt land. Skipsimporten økte med 331 mill. kr. og vareimporten ellers med 298 mill. kr. Størst verdistigning var det for korn og kornvarer, papirmasse og papiravfall, arbeider av uedle me-

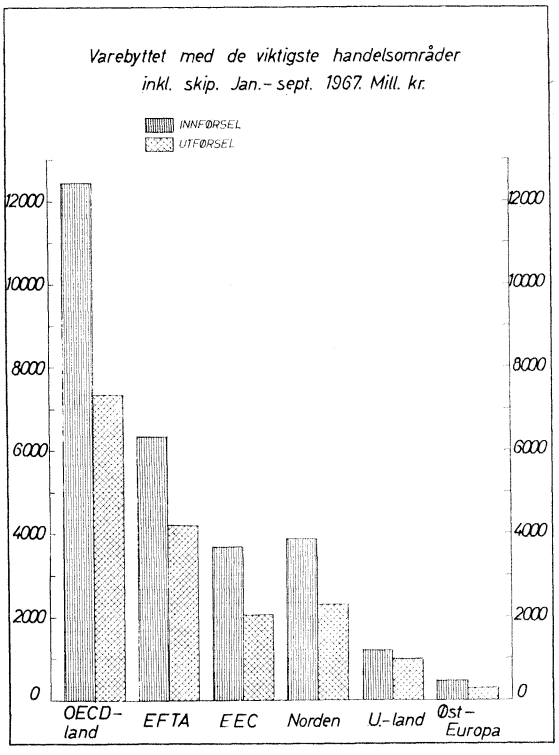

Fig. 14.

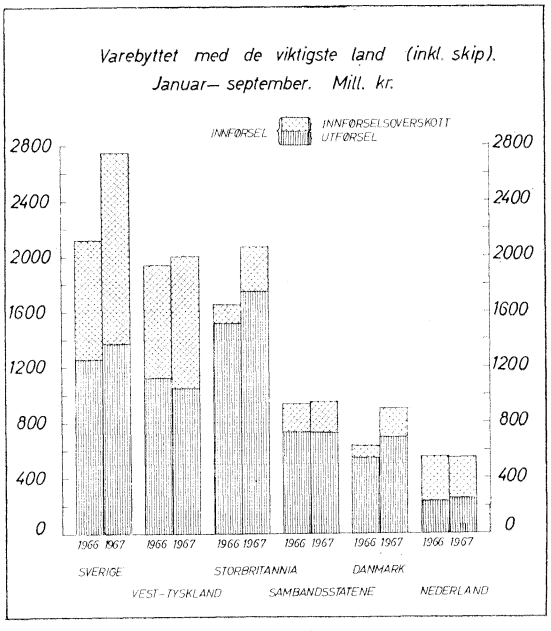

Fig. 15.

taller, maskiner og apparater, transportmidler utenom skip og klær. Eksporten til Sverige økte med 115 mill. kr. Det var øking i eksportverdien for fôrstoffer, plast, arbeider av uedle metaller, maskiner og apparater og transportmidler utenom skip. Det var nedgang i eksporten av bl. a. kunstgjødning og papir og papp. Importoverskottet uten skip gikk opp fra 340 mill. kr. i januar—september 1966 til 558 mill. i samme tidsrom i 1967. Medregnet skip økte importoverskottet for Sverige fra 859 mill. kr. til 1 373 mill. kr.

Innførselen fra Danmark i 1.—3. kvartal 1967 økte med 264 mill. kr. Av dette utgjorde økingen i skipsinnførselen hele 173 mill. kr. Ellers var innførselsverdien høyere for bl. a. fisk og fiskevarer, flyktige oljer og parfymestoffer, garn, metervarer og ferdige tekstiler, møbler og klær. Lavere innførselsverdi ble registrert for bl. a. kjøtt og kjøttvarer, frukt og grønnsaker, sukker og sukkervarer, mineralolje og mineraloljeprodukter.

Utførselen til Danmark gikk opp med 152 mill. kr. Økingen i utførselen av skip stod for 114 mill. kr. Ellers var det en stigning i utførselsverdien for fisk og fiskevarer, fôrstoffer, mineralolje og mineraloljeprodukter, kjemiske grunnstoffer, papir og papp, uedle metaller og varer av uedle metaller. Utførselen av kunstgjødning falt sterkt. Innførselsoverskottet overfor Danmark gikk opp fra 94 mill. kr. i januar—september 1966 til 206 mill. kr. i samme periode 1967.

Importen fra Finland økte med 66 mill. kr. Av dette økte skipsimporten med 28 mill. kr. Andre varegrupper som viste stigning i importverdien, var bl. a. sukker og sukkervarer, papir og papp og maskiner og apparater. Den totale eksport til Finland lå på samme nivå som året før. I perioden januar—september 1966 var det i samhandelen med Finland et eksportoverskott på 39 mill. kr., mens det for samme tidsrom i 1967 ble registrert et importoverskott på 27 mill. kr.

Samhandelen med Island viste oppgang både for importen og eksporten i januar—september 1967 i forhold til samme tidsrom i 1966.

Verdien av Norges samhandel med FIN/EFTA-landene viste stigning både for importen og eksporten, og stigningen kan i første rekke føres tilbake til den økte samhandel med de nordiske land.

Importen fra FIN/EFTA-landene under ett økte i verdi med 1 442 mill. kr. eller med 29 prosent i januar—september 1967 sammenliknet med samme periode 1966. Holdes skip utenfor, var stigningen 684 mill. kr. (16 prosent). Eksportverdien økte med 526 mill. kr. eller om lag 14 prosent. Holdes skip utenfor, var stigningen 271 mill. kr., dvs. 8 prosent. Samhandelen med FIN/EFTA-land, når skip holdes utenfor, viste en høyere stigningstakt enn for den samlede import og eksport. Importoverskottet overfor FIN/EFTA steg med 916 mill. kr. når skip regnes med.

Tabell 22. *Innførselen og utførselen (inkl. skip) etter landområder. Prosent.*

	Innførsel						Utførsel					
	1962	1963	1964	1965	1966	Jan.-sept. 1967	1962	1963	1964	1965	1966	Jan.-sept. 1967
Nordiske land[1]	22,9	26,0	25,8	27,5	25,9	26,7	24,3	23,5	23,6	25,3	25,4	25,8
FIN/EFTA	40,4	44,2	41,1	42,1	42,1	43,7	42,9	42,4	44,8	44,7	45,4	46,9
Danmark	4,6	6,0	5,6	5,5	5,8	6,2	8,7	7,0	6,8	7,2	7,1	7,8
Sverige	17,2	19,2	19,1	21,2	18,8	19,0	13,3	13,7	14,2	15,7	15,3	15,4
Portugal	0,3	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3	0,5	0,5	0,4	0,4	0,3	0,6
Storbr. og N.-Irland	15,0	16,0	13,2	12,0	13,7	14,3	17,0	17,8	20,0	17,8	18,9	19,5
Sveits	1,6	1,5	1,6	1,7	1,7	1,7	0,9	0,9	1,0	1,1	1,1	1,1
Østerrike	0,8	0,7	0,7	0,7	0,7	0,8	0,7	0,7	0,7	0,6	0,6	0,5
Finland	0,9	0,6	0,6	0,7	1,1	1,4	1,8	1,8	1,7	1,9	2,1	2,0
EEC	31,2	29,8	28,9	29,1	27,8	25,4	27,0	26,9	26,2	25,1	24,3	22,9
Belgia og Luxembourg	2,8	2,3	2,5	2,4	2,2	2,1	1,7	1,7	1,6	2,0	1,9	2,3
Frankrike	3,8	3,6	3,4	4,4	3,1	3,1	3,6	3,5	4,0	3,1	3,0	2,9
Italia	2,1	1,8	2,1	2,0	2,0	2,6	3,6	3,3	2,6	2,9	3,2	3,2
Nederland	4,8	5,1	5,1	4,5	4,4	3,8	3,0	3,2	3,3	3,4	2,8	2,8
Vest-Tyskland	17,7	17,0	15,8	15,8	16,1	13,8	15,1	15,2	14,7	13,7	13,4	11,7
OECD[2]	84,4	86,1	85,4	86,1	86,4	85,9	82,4	81,4	82,7	81,1	83,0	81,9
Europeiske OECD-land	72,0	74,8	71,3	71,7	70,2	68,7	70,8	70,7	72,3	70,9	72,3	71,7
Sambandsstatene	7,2	6,9	7,5	7,0	7,5	6,5	10,6	9,8	9,2	8,9	8,9	8,1
Canada	4,1	3,7	3,6	3,7	3,9	3,2	0,6	0,5	0,5	0,7	0,8	0,7
Japan	1,1	0,7	3,0	3,7	4,8	7,5	0,4	0,4	0,7	0,6	1,0	1,4
Øst-Europa[3]	2,9	2,9	3,4	3,1	3,0	3,2	4,0	4,8	4,8	4,7	3,7	3,1
Utviklingsland[4]	10,8	9,4	9,5	9,0	8,7	8,4	10,2	10,2	8,8	10,6	9,4	11,1

[1] Danmark, Finland, Island og Sverige. [2] Land tilsluttet Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling. [3] Albania, Bulgaria, Jugoslavia, Polen, Romania, Sovjetunionen, Tsjekkoslovakia, Øst-Tyskland og Ungarn. [4] Afrika unntatt Sør-Afrika, Asia unntatt Japan og Kina, Nord- og Sør-Amerika unntatt Sambandsstatene og Canada, Oseania unntatt Australia og New-Zealand.

Innførselen fra Storbritannia var 413 mill. kr. større i de tre første kvartaler i 1967 enn i samme tidsrom i 1966, dvs. en øking på om lag 25 prosent. Av økingen utgjorde skipsinnførselen 224 mill. kr. Størst stigning i verdien var det for plast, arbeider av uedle metaller, maskiner og apparater og klær. Det var nedgang i innførselsverdien for bl. a. metallavfall og brensel og mineraloljeprodukter.

Storbritannia er fremdeles Norges viktigste vareavtaker. Eksportverdien i januar—september 1967 steg med 227 mill. kr. (+ 15 prosent) fra samme periode året før. Dette skyldtes en øking i skipseksporten fra 15 mill. kr. til 112 mill. kr. Annen vareeksport økte med 130 mill. kr. Eksportverdien økte for kjøtt og kjøttvarer, fôrstoffer, dyrefett og -oljer, papir og uedle metaller, mens bl. a. fisk og fiskevarer og papirmasse viste nedgang.

Samhandelen med våre andre EFTA-partnere — Portugal, Sveits, Østerrike — er fortsatt liten, men viste relativt sterk øking. I januar—september 1967 var Norges innførsel fra de tre land til sammen 408 mill. kr., og utførselen var 194 mill. kr. Det svarer til en stigning fra tilsvarende periode i 1966 på henholdsvis 20 prosent og 19 prosent. Importøkingen kan for en stor del føres tilbake til større import av tekstilvarer og maskiner fra Østerrike. Det var stor stigning i klippfiskeksporten til Portugal.

I samhandelen med Fellesmarkedet (EEC) steg importverdien med 277 mill. kr. (+ 8 prosent). Eksportverdien viste en stigning på 32 mill. kr. eller vel 1 prosent. Dermed steg importoverskottet fra 1 384 mill. kr. til 1 630 mill kr.

I vårt varebytte med Vest-Tyskland — vår viktigste handelspartner innen EEC — steg importverdien 3 prosent, mens vår eksport dit viste en nedgang på 7 prosent fra året før. Det var større import av metaller og arbeider av metaller, mens importen av mineralolje og mineraloljeprodukter gikk tilbake. Svikten i eksporten fordelte seg på en rekke viktige eksportvarer som fisk og fiskeprodukter, hu-

der og skinn, dyrefett og -oljer, papir og jern og stål.

Det var til dels store forskyvninger i samhandelen med de øvrige land innen EEC. Sterk prosentvis stigning både i import og eksport ble registrert i handelen med Italia, henholdsvis 54 prosent for importen og 14 prosent for eksporten. Den store importøkingen kan vesentlig føres tilbake til betydelig større import av maskiner og transportmidler. Eksportøkingen skyldtes først og fremst salg av skip. Handelen med Frankrike viste en importøking på 13 prosent og en eksportøking på 4 prosent. For Belgia var de tilsvarende tallene 11 prosent og 26 prosent. Den store eksporten til Belgia skyldtes vesentlig salg av skip. Importen fra Nederland var noe lavere enn fjorårets, mens eksporten dit steg med 9 prosent.

Nær 86 prosent av vår samlede import i januar—september 1967 kom fra land tilsluttet OECD (Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling). Av dette kom nær 69 prosent fra europeiske OECD-land. Av den samlede eksport gikk nær 82 prosent til OECD-landene, herav nær 72 prosent til europeiske OECD-land. (Se tabell 22.)

Varebyttet med Sambandsstatene i 1.—3. kvartal 1967 viste totalt sett liten endring sammenliknet med samme periode året før — under 1 prosent stigning for importen og om lag 1 prosent nedgang for eksporten. Disse tallene dekker imidlertid over store endringer i varesammensetningen. Innførselen av hvete var 50 mill. kr. mindre enn året før. Det var en stigning i importverdien for fly på 49 mill. kr. Utførselen av fôrstoffer økte med 55 mill. kr. Det ble registrert utførsel av en boreplattform til 29 mill. kr. Utførselen av aluminium gikk som før nevnte sterkt tilbake.

Innførselen fra Canada gikk ned med 56 mill. kr., dvs. en nedgang på 11 prosent. Herav svarte mindre import av koppervalsetråd for 37 mill. kr. Det relativt betydelige importoverskottet overfor Canada ble redusert fra 455 mill. kr. til 402 mill. kr.

Varebyttet med Japan viser markert stigning. Skipsimporten i 1.—3. kvartal 1967 var 978 mill. kr. mot 400 mill. kr. i samme tidsrom i 1966. Holdes skip utenfor, steg importverdien fra 94 mill. kr. til 111 mill. kr. (+ 18 prosent), vesentlig på grunn av større import av maskiner og apparater og instrumenter. Eksportverdien steg samtidig fra 90 mill. kr. til 123 mill. kr. (+ 37 prosent). Det var stor eksport av hvalkjøtt, jern og stål og andre metaller.

Oppgavene over Norges varebytte med de østeuropeiske land under ett viste at verdien av importen gikk opp med 90 mill. kr. (+ 24 prosent). Samtidig gikk eksportverdien ned med 23 mill. kr. (— 8 prosent). Importoverskottet steg fra 66 mill. kr. til 179 mill. kr. Importoverskottet overfor Sovjetunionen var uendret, 84 mill. kr. Både innførsels- og utførselsverdien viste en stigning på 26 mill. kr. Relativt størst endring var det i samhandelen med Jugoslavia, med en importøking på 25 mill. kr. Av dette skyldtes 23 mill. kr. levering av skip bygd i Jugoslavia. Eksporten til Jugoslavia viste en nedgang på 25 mill. kr., vesentlig som følge av mindre eksport av metaller unntatt jern og stål og skip.

I samhandelen med utviklingslandene utenfor Europa under ett steg importverdien fra 1 157 mill. kr. til 1 212 mill. kr. (+ 5 prosent). Eksportverdien steg fra 728 mill. kr. til 991 mill. kr. (+ 36 prosent). Importoverskottet gikk ned fra 429 mill. kr. til 221 mill. kr. Den store eksportøkingen skyldes uvanlig stort salg av eldre skip til en rekke av utviklingslandene. Holdes skip utenfor, økte vareeksporten med 2 prosent. Det var store forskyvninger i samhandelen med de enkelte land. Således steg importen fra Ghana (manganmalm), Guinea og Jamaica (aluminiumoksyd), Libya og Kuwait (rå mineralolje), Domingo-Republikken (jordnøtter), Colombia (rå kaffe). På den annen side var det stor nedgang i importen fra Filippinene (kopra) og Irak (rå mineralolje). Foruten den store øking i eksportverdien som skyldtes salg av skip til flere land, var det sterk stigning i klippfiskeksporten til Brasil. Det ble derimot registrert nedgang i verdien av eksporten til Nigeria (tørrfisk), Kuwait (skip) og Britisk Vestindia (skip).

Produksjon og sysselsetting.

Hovedtrekk av utviklingen.

Etter foreløpige beregninger økte verdien av bruttonasjonalproduktet med 9,5 prosent fra 1966 til 1967. Dette er sterkere stigning enn fra 1965 til 1966 (+ 8,2 prosent). Prisstigningen har vært den samme i de to siste årene. Produksjonsveksten, regnet i volum, har derfor vært sterkere i 1967 enn i 1966. Fra 1965 til 1966 og fra 1966 til 1967 var produksjonsveksten henholdsvis 4,0 prosent og 5,3 prosent i volum.

De foreløpige beregninger viser at bruttoproduktet, i faste priser, sank i to næringer fra 1966 til 1967. I jordbruk og i hvalfangst var tilbakegangen henholdsvis 4,2 prosent og 5 prosent. Stigningen i bruttoproduktet fra 1966 til 1967 for industri under ett var 2,9 prosent. Bygge- og anleggsvirksomhet, skogbruk, varehandel, annen samferdsel og kraft- og vannforsyning hadde en øking i produksjonen på mellom 4,5 og 8 prosent. For sjøtransport var produksjonsveksten i 1967 vel 10 prosent. Sterkest vekst i produksjonen fra 1966 til 1967 skjedde i fiske og i bergverksdrift, der produksjonsveksten var henholdsvis 15 og 14,4 prosent.

Sett fra anvendelsessiden kom det største bidraget til produksjonsøkingen i 1967 fra investeringene og fra eksporten. Regnet i faste priser økte bruttoinvesteringene (inkl. lager) i 1967 med 8,4 prosent. I 1966 var økingen 5 prosent. Eksporten økte også sterkt i 1967 — med 11 prosent. I 1966 var økingen vel 7 prosent. Veksten i det offentlige konsum var sterkere i 1967 enn i 1966. I 1967 økte det offentlige konsum med 4,9 prosent, mot 3,0 prosent i 1966. Veksten i det private konsum var noe svakere i 1967 enn i 1966. Det var en øking i det private konsum på 4,2 prosent i 1966 og 4,1 prosent i 1967.

Arbeidsmarkedet var fortsatt stramt i 1967. Den registrerte arbeidsløshet for året under ett var lavere enn i 1966. Men en tendens til øking i arbeidsløsheten viste seg mot slutten av året. For lønnstakere var økingen i sysselsettingen den største siden de første etterkrigsårene.

Økingen i sysselsettingen falt mest på de tjenesteytende næringer, og økingen i 1967 var større enn økingen i 1966. Sammenliknet med 1966 var det en oppgang i sysselsettingen i industri på 1,4 prosent i gjennomsnitt fra perioden januar — september 1967 i forhold til samme periode 1966. Det var nedgang i sysselsettingen innenfor bl. a. fisketilvirkning, tekstil- og bekledningsindustri, treforedlingsindustri og kjemisk grunnindustri. Innenfor bygge- og anleggsvirksomhet økte sysselsettingen sterkt (+ 7,5 prosent). Tallet på sysselsatte lønnstakere fortsatte å gå ned i jordbruk og skogbruk (— 7,5 prosent og —4,8 prosent), men det økte i fiske (+ 14,1 prosent).

I jordbruket ble avlingene svært varierende både i mengde og kvalitet på grunn av de ujamne vekstvilkårene. Utbyttet av planteproduksjonen ble for landet under ett bedre enn i 1966. Etter foreløpige oppgaver er avlingene beregnet til 95 prosent av et middelsår. I 1966 var avlingene 90 prosent av et middelsår. Høyavlingene ble omtrent som i fjor. Det var til dels gode avlinger på Østlandet, men i de nordligste fylker var det betydelig svikt i avlingsmengdene. Avlingene av korn var større enn i 1966. Etter foreløpige beregninger var de på 629 000 tonn i 1967, mot 504 000 tonn i 1966. Potetavlingene gikk tilbake fra 1,09 millioner tonn i 1966 til 0,83 millioner tonn i 1967. Grønnsakavlingene gikk ned fra 150 000 tonn i 1966 til 139 000 tonn i 1967. Fruktavlingene i alt ble etter foreløpige beregninger 76 prosent av avlingene i et middelsår. På Østlandet var fruktavlingene gode, men det var betydelig avlingssvikt i fruktdistriktene på Vestlandet. Kjøttproduksjonen gikk litt tilbake i 1967 i forhold til 1966, men mjølkemengden økte noe til tross for fortsatt nedgang i kubestanden.

I skogbruket var driftsforholdene i sesongen 1966—67 gode før jul over mesteparten av landet. Etter jul var forholdene noe

Tabell 23. *Nasjonalproduktet etter anvendelse. Mill. kr.*

	I løpende priser				I 1961-priser			
	1966	1967	Endring 1966—67	Prosentvis endring 1966—67	1966	1967	Endring 1966—67	Prosentvis endring 1966—67
Bruttonasjonalprodukt	60 385	66 113	5 728	9,5	49 216	51 806	2 590	5,3
Av dette til:								
Bruttoinvestering (inkl. lager)	22 255	24 987	2 732	12,3	19 413	21 046	1 633	8,4
Privat konsum.....	30 983	33 680	2 697	8,7	25 592	26 635	1 043	4,1
Offentlig konsum.....	7 812	8 661	849	10,9	5 686	5 965	279	4,9
Eksportoverskott.....	–665	–1 215	–550	.	–1 475	–1 840	–365	.
Eksport	22 461	25 270	2 809	12,5	21 452	23 819	2 367	11,0
— Import	23 126	26 485	3 359	14,5	22 927	25 659	2 732	11,9

vanskeligere på Østlandet og Sørlandet. Nordafjells var driftsforholdene gode. Etter forlenget hogstsesong ble avvirkingen av industrivirke 7,4 mill. m³, eller 12 prosent større enn i sesongen 1965—66.

I fisket ble det ny rekord siste år med anslått fangst på om lag 3 millioner tonn til en forhåndsverdi av 1 075 mill. kr. Dette var imidlertid en nedgang i verdi på 240 mill. kr. i forhold til verdien av utbyttet for 1966. Rekordfangsten skyldtes som året før i første rekke et meget godt fiske etter sild og makrell i Nordsjøen. Seifisket gav et dårligere resultat i år enn i fjor, men loddefisket gav rekordutbytte.

I hvalfangsten deltok, som året før, bare 2 norske kokerier med 21 fangstbåter. Fangstutbyttet og oljeproduksjonen gikk i sesongen 1966—67 tilbake sammenliknet med sesongen 1965—66.

I bergverksdrift m. v., industri og kraftforsyning steg produksjonen i 1967 etter foreløpige beregninger med 4,5 prosent. Dette var en litt svakere stigning enn fra 1965 til 1966, da produksjonen økte med 5 prosent. Det var også en noe mindre stigning enn den gjennomsnittlige produksjonsøkingen i perioden 1957—1966 (+ 5,3 prosent).

Produksjonsutviklingen innenfor de enkelte hovedgrupper var i 1967, som i tidligere år, svært ujamn. Det var størst produksjonsstigning i malmgruver, kraftforsyning, treindustri, møbel- og innredningsindustri, jern- og metallvareindustri og maskinindustri, primær jern- og metallindustri og elektroteknisk industri. I næringsmiddelindustri og tekstil- og bekledningsindustri var det stagnasjon eller nedgang i produksjonen.

Produksjonen etter anvendelse økte i 1967 med 3 prosent for eksportvarer, 4 prosent for konsumvarer, 4 prosent for varer til direkte investering, 6 prosent for varer til bygg og anlegg og 4 prosent for varer til vareinnsats ellers.

I bygge- og anleggsvirksomhet var aktivitetsøkingen sterk i 1967. I de tre første kvartaler av 1967 ble det satt i arbeid et byggeareal på 4,8 prosent og tatt i bruk et areal som var 5,6 prosent større enn i tilsvarende periode året før. Det samlede areal under arbeid økte med 1,5 prosent. Etter foreløpige anslag økte fullført boligareal i de tre første kvartaler av 1967 med 8,2 prosent i forhold til nivået i samme tidsrom i fjor. I 1967 ble det fortsatt lempet noe på mengdereguleringsbestemmelsene i byggevirksomheten.

I sjøfarten var nesten hele den norske flåte i fart ved begynnelsen av året. Utover vinteren økte imidlertid tallet på tankskip i opplag. Og i mai måned var i alt 20 tankskip på til sammen 313 000 brt. i opplag. Senere har tankmarkedet bedret seg, og ved utgangen av oktober måned var hele flåten beskjeftiget. Også for tørrlastskip økte tallet på skip i opplag utover vinteren 1967. Det var en viss bedring i sommermånedene, men først fra slutten av 3. kvartal ble markedet merkbart lettere. Ved utgangen av oktober 1967 lå bare 5 tørrlastskip på i alt 9 000 brt. i opplag. Turfraktene for tørrlastskip holdt seg på et lavt nivå høsten 1966. Nivået var lavt også i 1. halvår 1967. Turfraktene lå i perioden januar — mai 1967 gjennomsnittlig 17 prosent lavere enn i samme periode 1966. Indeksen for tidsfrakter i perioden januar — mai 1967 lå gjennomsnittlig 23 prosent lavere enn i samme periode i 1966. Etter krisen i Midt-Østen i juni bedret markedet seg, og i perioden juni—november lå indeksen for tur- og tidsfrakter (gjennomsnittlig) 24 prosent over nivået for samme periode 1967. For tankflåten var turfraktene omkring årsskiftet 1966—67 svært lave. Fallet i ratene fortsatte utover vinteren og våren 1967. I perioden januar — mai 1967 lå de gjennomsnittlig på et nivå ca. 30 prosent under nivået for perioden januar — mai 1966. Etter stengningen av Suezkanalen i juni har turfraktene igjen steget, og de var i perioden juni — november 1967 gjennomsnittlig 3 ganger høyere enn nivået for samme periode 1967.

I annen samfersel sank passasjertrafikken ved Norges Statsbaner (målt i passasjerkilometer) med om lag 2 prosent fra første halvår 1966 til første halvår 1967. Godstrafikken (utenom Ofotbanen) — regnet i netto tonnkilometer — viste en stigning på 10 prosent i samme tidsrom. Det ble i de tre første kvartaler av 1967 registrert 5,8 prosent flere nye personbiler enn i samme tidsrom i 1966.

Arbeidsmarkedet.

Arbeidsmarkedet var i 1967 fortsatt stramt. Den stramhetsindikator[1]) som Arbeidsdirektoratet beregner, var for de tre første kvartaler under ett 91, mot 95 og 90 henholdsvis i 1966 og 1965. For lønnstakere var økingen i sysselsettingen den største siden de første etterkrigsår, og den gjennomsnittlige registrerte arbeidsløshet var enda lavere enn i

[1] Antall ledige plasser registrert ved arbeidsformidlingen i prosent av det tilsvarende antall arbeidssøkere.

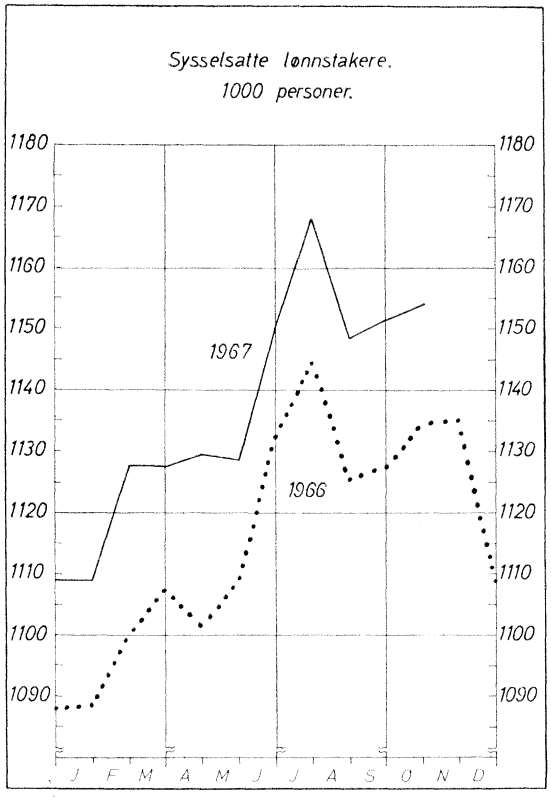

Fig. 16.

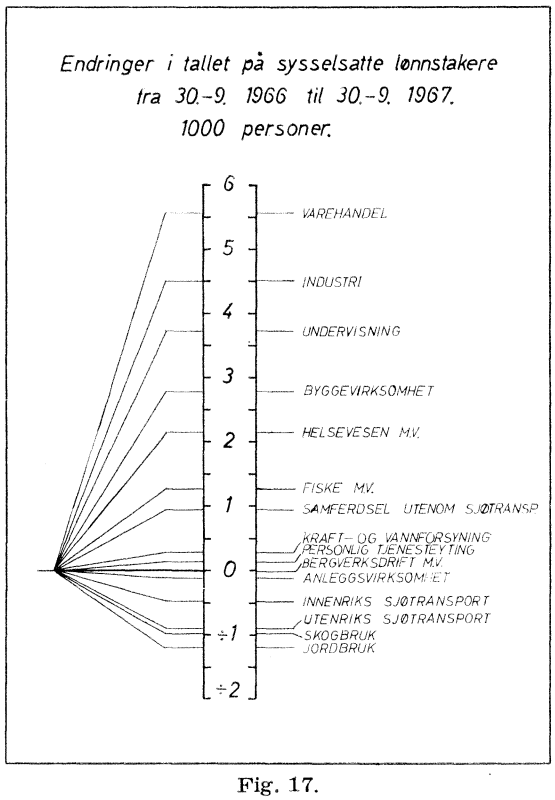

Fig. 17.

1966. I 3. kvartal 1967 var imidlertid den registrerte arbeidsløshet noe høyere enn i samme kvartal 1966.

Det meste av økingen i sysselsettingen falt på de tjenesteytende næringer, og for de fleste av disse steg sysselsettingen betydelig mer enn i fjor. Det var også stor øking i bygge- og anleggsvirksomhet, mens sysselsettingen i industri viste mindre oppgang enn i 1966. Tallet på sysselsatte lønnstakere gikk opp også i fiske, mens det i jord- og skogbruk fortsatt var nedgang. Forskyvningene i syssel-

Tabell 24. *Sysselsettingen (utførte årsverk) etter næring 1950—1967. Prosentvis fordeling.*

	1950	1961	1962	1963	1964	1965	1966	1967*
1. Jordbruk, skogbruk, fiske, fangst	30,3	21,6	20,9	20,2	19,6	19,0	18,4	17,9
2. Annen vareprod., transport	42,0	43,9	44,1	44,3	44,3	44,4	44,6	44,7
a. Bergverk, industri	24,0	24,8	24,9	25,2	25,3	25,5	25,8	25,8
b. Bygg og anlegg	7,5	7,9	8,0	7,9	7,9	7,9	7,9	8,2
c. Kraft- og vannforsyning	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9
d. Sjøfart	3,2	4,3	4,3	4,3	4,2	4,2	4,1	3,9
e. Annen samferdsel	6,4	6,0	6,0	6,0	6,0	5,9	5,9	5,9
3. Tjenester utenom transport	27,7	34,5	35,0	35,5	36,1	36,6	37,0	37,4
a. Boliger	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
b. Varehandel	9,2	11,7	11,9	12,0	12,1	12,2	12,4	12,6
c. Andre tjenester	18,4	22,7	23,0	23,4	23,9	24,3	24,5	24,7
4. Alle næringer	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Tabell 25. *Årsverk utført av selvstendige og lønnstakere 1950—1967. Prosentvis fordeling.*

	1950	1961	1962	1963	1964	1965	1966	1967*
Selvstendige i jordbruk, skogbruk og fiske	25	18	18	18	17	17	16	16
Andre selvstendige	9	8	8	7	7	7	7	7
Lønnstakere	66	74	74	75	76	76	77	77
I alt	100	100	100	100	100	100	100	100

settingen foregikk således i hovedtrekkene som i tidligere år (se tabell 24).

Den relative stigning i tallet på sysselsatte lønnstakere i 1967 var betydelig større for kvinner enn for menn. Særlig i de tjenesteytende næringer var økingen for kvinner meget sterk. Økingen i industri gjaldt nesten bare menn. Nedgangen i den registrerte arbeidsløshet falt i sin helhet på menn. For kvinner var det en liten oppgang.

I de tre første kvartalene under ett var det meget sterk øking i sysselsettingen av lønnstakere i forhold til ett år før. Den høye vekstrate i 1. kvartal skyldes særlig at det i 1967 var en langt mildere vinter enn i 1966, noe som blant annet bidrog til en meget høy sysselsetting i byggevirksomhet. I 2. og 3. kvartal var det en uvanlig sterk øking i de fleste tjenesteytende næringer.

Også i 1967 var det mangel på arbeidskraft i en rekke distrikter. Generelt var mangelen fortsatt størst i de områder av landet der næringslivet er sterkest utbygd og hvor befolkningskonsentrasjonen er størst. De nærin-

Tabell 26. *Sysselsatte lønnstakere etter næring.*

Næring	Gjennomsnitt januar—september			
	1966	1967	Endringer	
			Antall	Prosent
Jordbruk	13 015	12 033	— 982	— 7,5
Skogbruk, jakt	12 932	12 312	— 620	— 4,8
Fiske m. v.	5 374	6 132	758	14,1
Hvalfangst	535	406	— 129	— 24,1
Bergverksdrift m. v.	7 333	7 433	100	1,4
Industri	358 716	363 567	4 851	1,4
Byggevirksomhet	63 259	68 001	4 742	7,5
Anleggsvirksomhet	38 174	38 999	825	2,2
Kraft- og vannforsyning	14 078	14 278	200	1,4
Varehandel	155 549	159 512	3 963	2,5
Finansinstitusjoner og eiendomsdrift	29 693	30 969	1 276	4,3
Innenriks sjøtransport	22 334	21 889	— 445	— 2,0
Utenriks sjøtransport	41 729	40 800	— 929	— 2,2
Annen samferdsel	72 542	73 020	478	0,7
Offentlig administrasjon	42 419	43 692	1 273	3,0
Forsvar	26 326	26 360	34	0,1
Undervisning	58 393	61 832	3 439	5,9
Helse- og veterinærvesen	48 065	49 906	1 841	3,8
Annen offentlig og privat tjenesteyting	51 593	54 726	3 133	6,1
Lønt husarbeid	13 976	12 644	— 1 332	— 9,5
Hotell- og restaurantdrift	27 078	27 457	379	1,5
Andre personlige tjenesteytinger	10 861	10 944	83	0,8
I alt	1 113 974	1 136 912	22 968	2,1

ger som særlig hadde vansker med å skaffe den nødvendige arbeidskraft, var de fleste tjenesteytende næringer, byggevirksomhet og en del industrigrupper. I de mindre utbygde områder var det som vanlig noe arbeidsløshet og underbeskjeftigelse i vintermånedene, men i sommerhalvåret var det også der vanskelig å dekke behovet for arbeidskraft mange steder.

Den økonomiske stagnasjon i en rekke vestlige land førte ikke til noen generell avslapning i aktiviteten på det norske arbeidsmarked. Selv om flere eksportindustrier og -næringer har hatt vanskelige avsetnings- og markedsforhold, har omfanget av bedriftsnedleggelser og -innskrenkninger vært meget moderat også i 1967. I noen fylker, særlig i Telemark og Buskerud, har det vært en del driftsinnskrenkninger, blant annet i treforedlingsindustrien, samtidig som industrisysselsettingen totalt har vist noe nedgang og den registrerte ledighet noe øking.

Ifølge sysselsettingsloven skal arbeidsgiverne i de fleste næringer gi forhåndsmelding til arbeidsformidlingen om oppsigelse, permittering og innskrenkning i arbeidstid som i løpet av en måned rammer minst 10 arbeidstakere. I de første tre kvartalene mottok Arbeidsdirektoratet melding fra 36 bedrifter om oppsigelse av 1 400 personer mot 41 bedrifter og 1 700 personer i samme tidsrom året før. Det var dessuten 40 bedrifter som meldte om permittering eller innskrenkning av arbeidstiden, som i alt berørte 1 500 personer, mot 70 bedrifter og 1 900 personer i 1.—3. kvartal 1966.

Tallet på sysselsatte lønnstakere steg i gjennomsnitt for de ni første månedene i 1967 med 22 750 eller med 2,0 prosent fra tilsvarende periode foregående år. Økingen i samme periode 1966 var 11 500 (+ 1,0 prosent). Av oppgangen i 1967 falt 13 650 på menn og 9 100 på kvinner, dvs. en prosentvis stigning på henholdsvis 1,8 og 2,6. For selvstendige gikk sysselsettingen ned også i 1967.

I gjennomsnitt for de ni første måneder av 1967 hadde samtlige fylker høyere sysselsetting av lønnstakere enn i samme tidsrom året før. Oppgangen var størst i Oslo med 4 450 (+ 1,7 prosent), Rogaland 2 650 (+ 3,9 prosent), Akershus 2 350 (+ 4,4 prosent) og Møre og Romsdal 2 050 (+ 3,8 prosent). Svakest var oppgangen i Buskerud, Finnmark og Telemark.

Nærmere om utviklingen i de enkelte næringer.

Den totale sysselsetting i jordbruk gikk ned også i 1967, og for året under ett er nedgangen beregnet til 6 000 (—2,7 prosent). Nedgangen i den gjennomsnittlige sysselsettingen av lønnstakere i de første tre kvartalene fra 1966 til 1967 var 1 000 (— 7,5 prosent), dvs. omtrent like stor som i samme periode ett år tidligere. I skogbruk var den tilsvarende nedgangen 600 eller — 4,8 prosent. Fiske hadde en gjennomsnittlig nedgang i den totale sysselsetting (lønnstakere + selvstendige) på 500 fra i fjor. Hvalfangst forhyrte for sesongen 1966—67 ca. 450 mann mot 900 i foregående sesong.

I industri var det i første halvår 1967 sysselsatt gjennomsnittlig 4 950 (+ 1,4 prosent) flere lønnstakere enn i samme periode i 1966 og i 3. kvartal 4 450 flere. I gjennomsnitt for årets ni første måneder steg sysselsettingen med 4 800 — 4 300 menn og 500 kvinner. Det meste av økingen falt på verkstedindustrien (skips-, elektroteknisk, jern- og metallvare-, maskin- og annen transportmiddelindustri), primær jern- og metallindustri og treindustri. Økingen i forhold til 12 måneder tidligere tiltok betydelig i løpet av de ni første månedene både i primær jern- og metallindustri og jern- og metallvareindustri, mens den avtok betydelig for skipsindustri. Sterkest nedgang i sysselsetting i forhold til ett år tidligere var det i treforedling, fisketilvirking og bekledningsindustri.

Sysselsettingen i byggevirksomhet økte betydelig i 1967. I gjennomsnitt for de ni første månedene var det fra 1966 til 1967 en øking i tallet på sysselsatte lønnstakere på 4 750 eller 7,5 prosent. På grunn av en langt mildere vinter i år enn i fjor var det særlig stor øking — hele 6 150 — fra 1. kvartal 1966 til 1. kvartal 1967. I 2. og 3. kvartal var den tilsvarende vekst henholdsvis 4 900 og 3 150.

I anleggsvirksomhet var det i gjennomsnitt for de tre første kvartalene sysselsatt 800 flere enn i samme periode 1966. Veksten var avtakende i 3. kvartal. Ved ekstraordinære arbeider var det i januar—mars 1967 sysselsatt gjennomsnittlig 1 250 mot 1 600 tilsvarende måneder året før. Det var dessuten i samme tidsrom sysselsatt gjennomsnittlig 2 000 mann ved utvidet vinterdrift på ordinære veianlegg, eller 400 færre enn foregående vinter.

I gjennomsnitt for de ni første måneder av 1967 hadde de tjenesteytende næringer — inklusive samferdsel og forsvar — betydelig større sysselsetting av lønnstakere (i alt + 13 400) enn i samme tidsrom året før. Økingen var større for kvinner (8 600, + 3,2 prosent) enn for menn (4 800, + 1,4 prosent). I samme periode fra 1965 til 1966 var økingen i tallet på sysselsatte lønnstakere i alt på 8 400. Sysselsettingen økte i 1967 særlig sterkt i varehandel, annen offentlig og privat tjeneste-

Tabell 27. *Sysselsatte lønnstakere i industri.*

Næring	Gjennomsnitt januar—september			
	1966	1967	Endringer	
			Antall	Prosent
Næringsmiddelindustri (ikke hermetikk og fisketilv.)	29 526	29 612	86	0,3
Fiske- og kjøtthermetikkindustri	5 581	5 518	— 63	— 1,1
Fisketilvirkning	9 370	8 872	— 498	— 5,3
Drikkevare- og tobakksindustri	5 626	5 631	5	0,1
Tekstilindustri	17 348	17 064	— 284	— 1,6
Skotøyindustri	4 332	4 122	— 210	— 4,8
Annen bekledningsindustri m. v.	19 057	18 835	— 222	— 1,2
Sagbruk og høvlerier	8 813	8 948	135	1,5
Annen treindustri	4 805	5 268	463	9,6
Møbel- og innredningsindustri	13 711	13 973	262	1,9
Treforedlingsindustri	26 705	26 040	— 665	— 2,5
Grafisk industri, forlag m. v.	22 181	22 202	21	0,1
Lærindustri	1 542	1 477	— 65	— 4,2
Gummivareindustri	4 420	4 595	175	4,0
Kjemisk grunnindustri	12 285	11 987	— 298	— 2,4
Olje- og fettindustri	4 649	4 999	350	7,5
Kjemisk industri ellers, kull- og mineraloljeforedling	7 583	7 754	171	2,3
Jord- og steinvareindustri	12 882	13 150	268	2,1
Primær jern- og metallindustri	24 859	25 535	676	2,7
Jern- og metallvareindustri	26 164	26 942	778	3,0
Maskinindustri (ikke elektrotekn. og for transport)	16 096	16 688	592	3,7
Elektroteknisk industri	17 400	18 623	1 223	7,0
Skipsindustri	34 232	35 130	898	2,6
Annen transportmiddelindustri	22 255	22 903	648	2,9
Diverse industri	7 294	7 699	405	5,6
Industri i alt	358 716	363 567	4 851	1,4

Tabell 28. *Sysselsatte lønnstakere i bygge- og anleggsvirksomhet.*[1]

	I alt	Av disse ved ekstraordinære off. hjelpearbeider
1965. 1. kvartal	95 694	1 514
2. »	100 106	149
3. »	107 914	–
4. »	102 162	52
1966. 1. kvartal	93 539	1 619
2. »	100 058	173
3. »	109 961	–
4. »	106 432	14
1967. 1. kvartal	100 901	1 245
2. »	105 761	82
3. »	113 060	–

[1] Gjennomsnitt av tallene ved utgangen av hver måned.

yting og undervisning. Nedgang av betydning var det bare i sjøtransport og lønt husarbeid.

Den gjennomsnittlige arbeidsløshet i 1.—3. kvartal var enda lavere enn året før. I årets fire første måneder var ledighetstallene, som følge av den milde vinteren, betydelig lavere enn i 1966, mens de var noe høyere fra mai til september.

De fylkesvise variasjoner i arbeidsløshetsprosenten[1]) fulgte i perioden oktober 1966—september 1967 stort sett samme mønster som tidligere i etterkrigstiden (se figur 18). Størst var fortsatt prosenten i de fire nordligste fylkene, Hedmark og Oppland, mens det særlig i Oslo, Vestfold og Akershus var liten arbeidsløshet i forhold til sysselsettingen.

Tallet på arbeidssøkere og ledige plasser meldt til arbeidsformidlingen lå de tre første kvartalene 1967 lavere enn i tilsvarende tidsrom året før (se tabell 31). Tallet på formid-

[1] Arbeidsløse i prosent av samlet antall lønnstakere, selvstendige og arbeidsløse.

Tabell 29. *Endringer i sysselsettingen av lønnstakere i tjenesteytende næringer fra utgangen av september 1966 til utgangen av september 1967.*

	Personer			Prosent		
	Menn	Kvinner	Sum	Menn	Kvinner	Sum
Varehandel	3 275	2 289	5 564	4,0	— 3,1	3,6
Finansinstitusjoner og eiendomsdrift	602	858	1 460	3,8	6,1	4,9
Sjøtransport (inklusive utenriksfart)[1]	— 1 455	76	— 1 379	— 2,6	1,2	— 2,2
Annen samferdsel (inkl. NSB)	424	527	951	0,8	3,0	1,3
Offentlig administrasjon	745	745	1 490	2,6	5,2	3,5
Forsvar	— 252	58	— 194	— 1,1	1,5	— 0,7
Undervisning	1 581	2 145	3 726	5,5	6,8	6,2
Helse- og veterinærvesen	171	1 967	2 138	2,0	5,0	4,4
Annen off. og privat tjenesteyting	1 118	2 656	3 774	4,4	10,0	7,3
Lønt husarbeid	— 16	— 1 295	— 1 311	— 17,4	— 9,6	— 9,6
Annen personlig tjenesteyting	598	845	1 443	6,7	3,0	3,9
Sum	6 791	10 871	17 662	2,0	4,0	2,9

[1] Antall utlendinger økte med 530.

Tabell 30. *Meldte helt arbeidsløse ved arbeidsformidlingene.*

	I alt	Industri- og bygge- og anleggs-arbeidere i alt
1966. 1. kvartal	24 304	14 929
2. »	7 857	4 307
3. »	4 006	1 437
4. »	11 566	6 774
1967. 1. kvartal	17 572	10 447
2. »	7 473	3 965
3. »	5 432	2 037

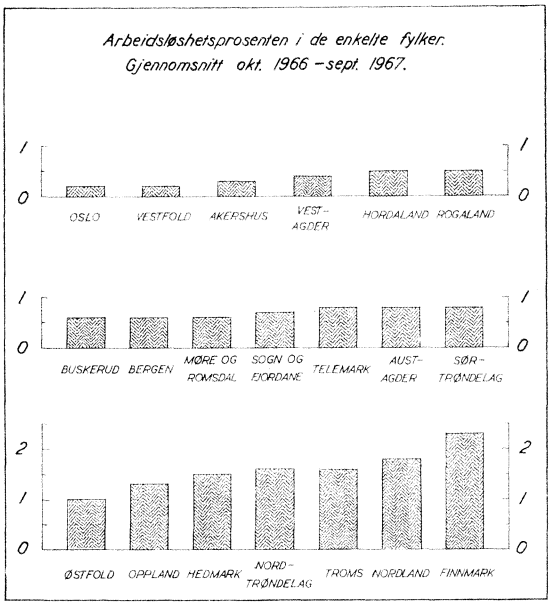

Fig. 18.

linger gikk også ned, selv om de interlokale formidlinger (dvs. formidlinger i samarbeid mellom to arbeidskontorer) viste samme nivå som i 1966. Ved vurdering av disse tallene må det tas hensyn til at anslagsvis bare 15—20 prosent av den totale plassomsetning skjer gjennom den offentlige arbeidsformidling.

Tabell 31. *Arbeidssøkere, ledige plasser og formidlinger.*[1]

	Arbeids-søkere	Ledige plasser	Formid-linger	Herav i sam-arbeid
1.–3. kv.				
1966 ...	239 900	228 100	162 500	11 000
1967 ...	232 500	211 500	154 300	10 900
Endringer 1966–67 ..	— 7 400	—16 600	— 8 200	— 100

[1] Antall ved årets begynnelse + tilgang i periodene.

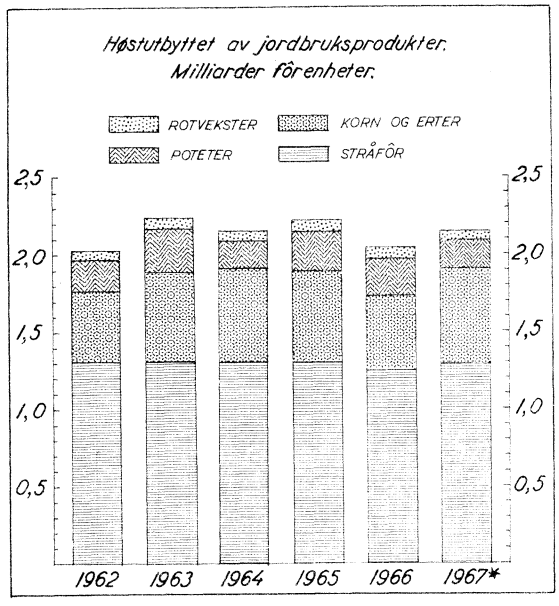

Fig. 19.

Jordbruk.

Areal og avling.

Det samlede kornareal har, som i de to foregående år, gått noe tilbake også i 1967. Siste år gikk bl. a. byggarealet ned med 5 prosent. I tillegg til et samlet kornareal på knapt 2,3 mill. dekar, var det 94 000 dekar oljevekster til modning i 1967. Det var nær 50 prosent mer enn året før. En liknende øking hadde også grønnfôrarealet. Potetarealet gikk tilbake med 10 prosent, mens grønnsakarealet var omtrent som året før. Samlet areal av åker og hage viste liten endring fra 1966 til 1967.

Vinteren 1966—67 var forholdsvis mild, men med mye nedbør over Sør-Norge. I kystbygdene kom mye av nedbøren som regn. I de nordlige fylkene var det mindre nedbør enn vanlig. Over lavlandet i Sør-Norge kom våren tidlig, men kjølig vær og perioder med regn i mai gjorde at mye av vårarbeidet ble forsinket. Det var storflom i Glommavassdraget. I fjellbygdene kom vårarbeidet i gang betydelig senere enn vanlig.

En god sommer rettet opp mye over det meste av Østlandet, men det ble vel tørt enkelte steder. Ellers i landet var det stort sett en kjølig sommer, med vanskelige bergingsforhold for høy. I september foregikk mye av innhøstingen under gode værforhold, men i oktober var det vanskelige værforhold, særlig i Sør-Norge.

Avlingene i 1967 varierte svært både i mengde og kvalitet. Totalavlingen av jordbruksvekster ble ved utgangen av oktober foreløpig beregnet til 2 154 millioner fôrenheter, eller 95 prosent av et middelsår. I 1966 var avlingen 2 039 mill. fôrenheter og 90 prosent av et middelsår. (Gjennomsnittsprosenten for perioden 1957—1966 var 94.)

Høyavlingene i 1967 er beregnet til 2,75 mill. tonn, mot 2,73 mill. tonn i 1966. Østlandet fikk jamt over bra avlinger av god kvalitet. Ellers i landet ble kvaliteten mer varierende og til dels dårlig. I Troms og Finnmark var det betydelig svikt i avlingsmengdene. Ved siden av at potetarealet var redusert, ble det i 1967 dessuten små avlinger i store deler av landet. Samlet avling er foreløpig beregnet til 0,83 mill. tonn mot 1,09 mill. tonn i 1966. Også avlingen av rotvekster og fôrmargkål var mindre enn året før.

Kornavlingene under ett er foreløpig beregnet til 629 000 tonn, mot 504 000 tonn i 1966. I de beste korndistrikter over Østlandet og i Trøndelag ble det stort sett gode avlinger, men ved utgangen av oktober var det ennå en del uhøstet korn ute.

Fruktavlingene på Østlandet ble gode, men det var betydelig avlingssvikt i fruktdistriktene på Vestlandet. Samlet fruktavling er foreløpig beregnet til 68 600 tonn eller 76 prosent av et middelsår, mot 66 100 tonn og 73 prosent i 1966. Det var større epleavling enn året før, men mindre avling av annen frukt, særlig pærer og kirsebær.

Avlingene av hagebær er foreløpig beregnet til 32 000 tonn, mot vel 30 000 tonn i 1966. Det ble større jordbæravling enn i 1966, men mindre av andre bærslag. Grønnsakene gav stort sett tilfredsstillende avlinger, som foreløpig er beregnet til 139 000 tonn, mot 150 000 tonn i 1966.

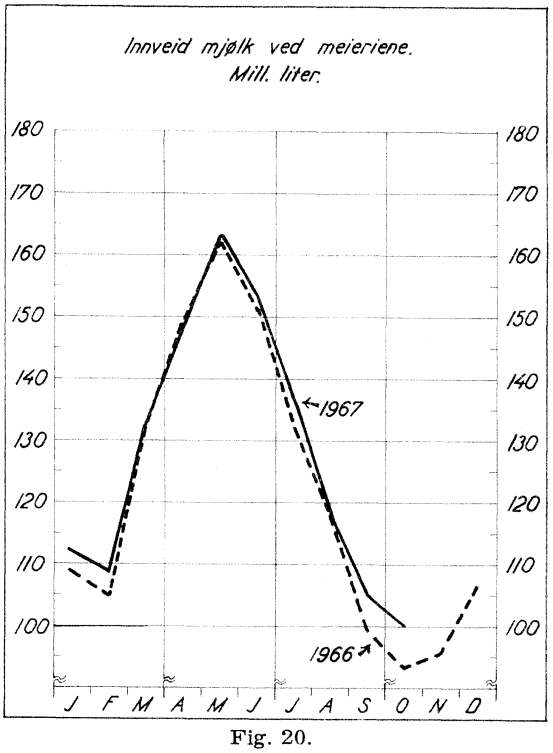

Fig. 20.

Husdyrhold og husdyrproduksjon.

Hesteholdet fortsatte å gå tilbake i 1967. Ved tellingen pr. 20. juni var det vel 53 000 hester i landet, en nedgang på ca. 13 prosent fra året før. Tallet på storfe i alt gikk ned med vel 4 prosent. For kyr var nedgangen 5 prosent. Tallet på kviger var noe større enn året før, men ellers var det færre ungdyr. Saueholdet og geiteholdet gikk noe ned, mens tallet på svin økte med ca. 4 prosent. Det var også noe øking i tallet på høner, mens kyllingtallet gikk noe ned.

Til meieriene ble det levert 1 178 mill. liter mjølk i januar—september 1967, mot 1 159 mill. liter året før. Både mjølkesalget fra meieriene og osteproduksjonen økte med ca. 3 prosent, mens smørproduksjonen gikk ned med 7 prosent i forhold til januar—september 1966.

Oppgaver fra den offentlige kjøttkontroll viste at det ble kontrollert ca. 75 000 tonn husdyrslakt (fjørfe ikke regnet med) i januar—september 1967, mot nær 80 000 tonn året før.

Produksjonen av skinn fra pelsdyrgårdene økte til ca. 2,5 millioner skinn i sesongen 1966—67.

Driftsmidler.

Tallet på traktorer i jordbruket ble beregnet til 93 000 pr. 20. juni 1966 og til 98 400 i 1967. Av dette siste tallet var 19 200 to-hjuls traktorer. For selvgående motorslåmaskiner var tallet om lag 10 000. Tallet på skurtreskere ble i juni 1967 beregnet til 9 800, og av dette var 4 600 selvgående.

Forbruket av kunstgjødsel i 1966 er beregnet til 127 700 tonn (beregnet som grunnstoff, N, P og K). Forbruket i 1967 antas å ha vært noe større. Kraftfôrforbruket har fortsatt å øke og var 803 000 tonn i januar—september 1967, mot 733 000 tonn i samme tidsrom året før (levering fra bygdemøller m. v. er da regnet med).

Priser, lønninger m. v.

Sommeren 1966 ble det inngått en to-årig jordbruksavtale for perioden 1. juli 1966 til 30. juni 1968. Avtalen var beregnet å gi jordbruket en inntektsøking på 175,5 mill. kroner første avtaleår og ytterligere 47,5 mill. i annet avtaleår. De tiltak som var innført ved tidligere avtaler ble opprettholdt, og den beregnede inntektsøking i første avtaleår kom fram vesentlig ved justeringer av avtalemessige priser og prisgrenser. For annet avtaleår skulle de aktuelle tiltak i henhold til avtalen fastsettes senere. Det var dessuten i avtalen reguleringsbestemmelser knyttet til konsumprisindeksen og til kostnadsendringer i jordbruket.

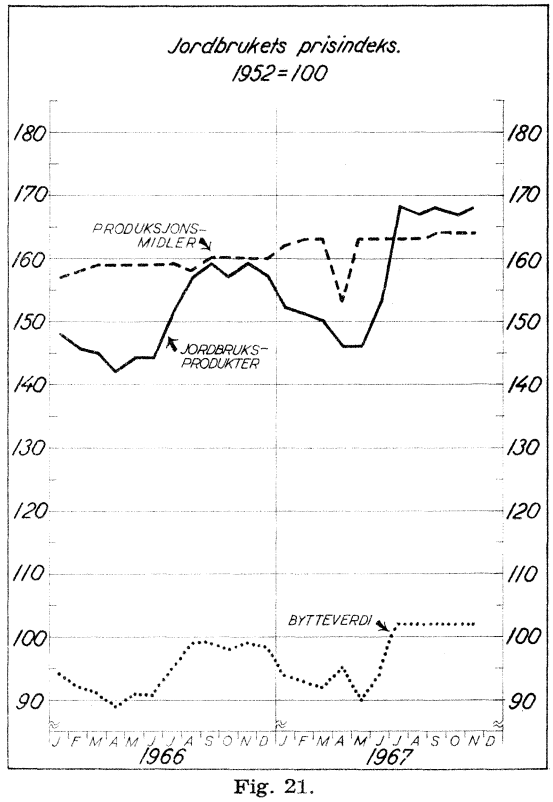

Fig. 21.

Da vilkårene for avtaleregulering forelå, ble det ført forhandlinger fra 10. april til 30. mai 1967 om en samlet tilleggsavtale for resten av avtaleperioden. Tilleggsavtalen er beregnet å gi jordbruket en inntektsøking på 154,8 mill. kroner, og av dette 128,1 mill. kr. ved prisjusteringer på mjølk, kjøtt, flesk og korn.

Jordbrukets prisindeks (priser til produsent, 1952 = 100) for september 1967 var for jordbruksprodukter i alt 168, mot 159 i september 1966. Prisutviklingen ellers, bl. a. for produksjonsmidler, går fram av tabell 32.

For norsk korn av 1967-års avling ble grunnprisene økt med 5 øre pr. kg havre og 3 øre pr. kg av andre kornslag. Korntrygdsatsene ble tilsvarende økt med henholdsvis 6 og 4 øre pr. kg.

Markedsprisene høsten 1967 for poteter og grønnsaker var stort sett høyere enn året før og lå til dels over de fastsatte øvre prisgrenser. Dette gav bl. a. adgang til innførsel av poteter. Prisene på norsk frukt var om lag som året før.

For kjøtt, flesk og egg skal jordbruksorganisasjonene fortsatt sørge for å holde gjennomsnittsprisen for avtaleåret på eller under et fastsatt nivå. For de tidligere avtaleår er disse prisene stort sett oppnådd. Oppstillingen nedenfor viser de avtalte gjennomsnittspriser de siste årene:

	Kr. pr. kg.			
	Okse kl. I	Lam kl. I	Gris kl. I	Egg kl. A
1/7 1965—30/6 1966	7,45	7,85	5,85	6,20
1/7 1966—30/5 1967	8,10	8,75	6,15	6,25
1/6 1967—30/6 1968	8,30	8,95	6,60	6,25

Prisen på helmjølk til forhandler ble fra 1. juni 1967 økt med 7,2 øre pr. liter, og gjennomsnittsprisen på ost ble økt med 35 øre pr. kg. Tilskottsordningene ble ellers opprettholdt med små endringer.

Det var et betydelig prisfall for pelsskinn i sesongen 1966—67, men et noe fastere marked høsten 1967.

Arbeidslønnen i jordbruket lå etter Byråets statistikk stort sett 10 prosent høyere i 1966—67 enn året før. En to-årig tariffavtale for jordbruket fra 1. juli 1966 hadde et innebygd tillegg på 20 øre pr. time fra 1. april 1967. Etter et indekstillegg på 27 øre fra 16. mai 1967 var den ledende sats kr. 7,39 pr. time.

Norges Landbruksøkonomiske Institutt bearbeider driftsregnskaper for vel 1 000 bruk fordelt over hele landet. Hovedresultatene for jordbruket går fram av tabell 33. Både inntekter og kostnader steg fortsatt i 1966. Driftsoverskottet regnet pr. dekar økte med 2,6 prosent, mot 14 prosent året før. Nettoinntekten av jordbruk, skogbruk og binæringer regnet under ett gikk noe ned, fra kr. 22 134 pr. familie i 1965 til kr. 21 927 i 1966.

Tabell 34 viser jordbruksnæringens samlede inntekter og kostnader. Beregningene omfatter jord- og husdyrbruk, hagebruk og gartneri og pelsdyravl. Under inntekter er tatt med prisreguleringstilskott, korn- og potet-

Tabell 32. *Jordbrukets prisindeks. 1952 = 100.*

	Jordbruksprodukter			Produksjonsmidler
	I alt	Planteprodukter	Husdyrprodukter	
1962	130	129	130	137
1963	128	119	130	141
1964	135	129	136	144
1965	145	132	148	156
1966	149	135	152	161
1966:				
1. kvartal[1]	146	138	149	158
2. »	143	148	142	159
3. »	156	143	159	159
4. »	158	127	165	160
1967:				
1. kvartal	151	136	155	163
2. »	148	140	150	163
3. »	168	164	169	163

[1] Uveid gjennomsnitt av månedsindeks.

Tabell 33. *Regnskapsresultater i jordbruket. Kr. pr. dekar.*

	Inntekter	Kostnader	Driftsoverskott	
			I alt	Av dette familiens arbeidsfortjeneste
1962....	384,69	261,68	123,01	93,85
1963....	393,20	272,71	120,49	90,81
1964....	417,11	282,87	134,24	104,16
1965....	463,21	310,11	153,10	118,76
1966....	490,24	333,16	157,08	121,84

Tabell 34. *Totalregnskap for jordbruket. Mill. kr.*

	1962	1963	1964	1965	1966	1967*
Levert jordbruksprodukter i alt ..	2 907	2 951	3 196	3 388	3 584	3 749
Av dette: Husdyrprodukter	2 273	2 277	2 427	2 613	2 784	2 865
Planteprodukter	634	674	769	775	800	884
Inntekt av bortleie av produksjonsfaktorer og egne investeringsarbeider	178	179	186	199	202	223
Verdi av endring i husdyrbestand og fôrbeholdninger	— 74	—	— 37	— 22	— 7	— 5
Bruttoinntekt i alt	3 011	3 130	3 345	3 565	3 779	3 967
Kostnader[1]	1 789	1 840	1 973	2 174	2 323	2 468
Jordbrukets bidrag til nettonasjonalproduktet	1 222	1 290	1 372	1 391	1 456	1 499
+ Subsidier	216	201	176	268	259	314
— Indirekte skatter	5	5	5	5	5	5
Godtgjøring til arbeid og kapital (faktorinntekt)	1 433	1 486	1 543	1 654	1 710	1 808

[1] Omfatter kapitalslit og forbruk av varer og tjenester.

trygd og statsstønad til visse jordbruksformål. Etter fradrag av kostnader til driftsmidler, vedlikehold og nedskrivning av realkapital, får en det beløp som næringen har til å dekke renter på lånet og egen kapital og til godtgjøring for eget og leid arbeid. Dette beløp svarer til faktorinntekten i Byråets nasjonalregnskap.

Skogbruk.

Driftsforholdene i skogbruket sesongen 1966—67 var vesentlig bedre enn i forrige sesong. Før jul var forholdene gode over det meste av landet. Etter jul kom det mye snø over Østlandet og Sørlandet, med mildværsperioder senere på vinteren. Dette skapte vansker for skogsdriften. Nordafjells var driftsforholdene gode.

Også i 1967 ble hogstsesongen forlenget til 31. august i skogstrøkene, unntatt i distriktene til Glommens og Haldensvassdragets tømmermålingsforeninger.

Etter skogdirektørens foreløpige rapport var det pr. 30. juni 1967 avvirket i alt 7,07 mill. m³ industrivirke (6,70 mill. m³ bartrevirke og 0,37 mill. m³ lauvtrevirke). En regner med at de endelige oppgaver for sesongen 1966—67 vil vise en samlet avvirking av industrivirke på ca. 7,4 mill. m³. Dette er 0,8 mill. m³ eller 11 prosent mer enn i sesongen 1965—66. Det var øking i alle fylker unntatt Rogaland, Hordaland og Sogn og Fjordane.

Av det avvirkede kvantum i 1965—66 gikk om lag 2,93 mill. m³ til sagbruk og trevarefabrikker, 3,28 mill. m³ til cellulose- og tremassefabrikker, 0,28 mill. m³ til wallboard- og sponplatefabrikker og 0,16 mill. m³ til andre kjøpere. Av industrivirket var 53,0 prosent

Tabell 35. *Hogst av bar- og lauvtrevirke*[1].

Driftsår	Tømmer og kubb	Ved	I alt	Verdi Mill. kr.
	Mill. m³			
1962–63	6,8	0,3	7,1	646
1963–64	7,5	0,3	7,8	729
1964–65	8,0	0,2	8,2	838
1965–66	6,6	0,2	6,8	687
1966–67*	7,4	0,2	7,6	749

[1] Husbehovsvirke på gårdene — i 1957 beregnet til 1,9 mill. m³ — er ikke med.

toppmålt bartretømmer, 35,5 prosent midtmålt bartretømmer, 2,3 prosent spesialtømmer m. v. av bartre, 3,3 prosent bartrekubb og 5,9 prosent lauvtrevirke. Gran utgjorde 72,7 prosent av avvirkningen og furu 21,4 prosent.

I 1966 ble det innmeldt til fløting 15,4 mill. stokker, eller 1,65 mill. m³. Fløtingsutgiftene var i alt 23,6 mill. kr., dvs. kr. 14,44 pr. m³.

Innførselen av tømmer og kubb (nordiske treslag) i 1966 var i alt 2,76 mill. m³ til en verdi av 325 mill. kr. Av dette var 2,59 mill. m³ cellulosevirke til en verdi av 301 mill. kr. Det innførte kvantum var 29 prosent større enn året før og er det største virkeskvantum som er innført i noe år hittil. I de første 9 måneder av 1967 ble det innført 1,54 mill. m³ cellulosetømmer til en verdi av 175,3 mill. kr.

Utførselen av norsk virke i 1966 var 187 000 m³ til en verdi av 23 mill. kr. Det totale virkesforbruket i tremasse-, cellulose-, wallboard- og sponplateindustrien økte til 7,2 mill. m³ i 1966, mot 7,5 mill. m³ i 1965. Skogindustrienes totale virkesforbruk i 1966 var om lag 9,8 mill. m³.

Sysselsettingen i skogbruket (tab. 36) var større i februar 1967 enn i februar 1966 da vanskelige værforhold og redusert skogsdrift virket sterkt inn. I mai og august var det færre sysselsatte lønnstakere enn i de samme måneder i 1966.

Oppgavene fra skogdirektøren over tallet på hoggere i arbeid er gitt i tabell 37.

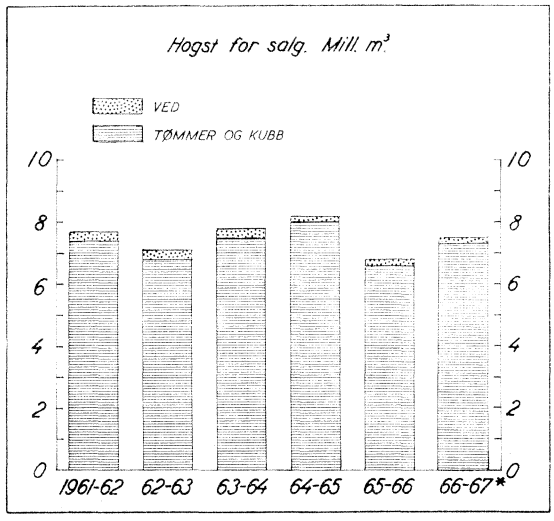

Fig. 22.

Skogplantingen hadde stort sett gode forhold i 1967. Det ble satt ut 97 mill. planter. I 1966 ble det satt ut 95 mill. planter.

Det var bra frøår for gran på Østlandet i 1967, men da det er mye frø på lager, er det ikke satt i gang konglesanking.

Hovedavtalen om tømmeromsetningen gikk ut 1. september 1967. Den ble avløst av en ny avtale som skal gjelde til 31. desember 1968. I den nye avtalen er det gitt adgang til å føre

Tabell 36. *Sysselsatte menn i skogbruk og fløting. Etter Arbeidsdirektoratets oppgaver over sysselsatte lønnstakere.*

Ved utgangen av:	1963	1964	1965	1966	1967
Februar	21 000	20 600	18 800	12 900	14 100
Mai	15 100	14 500	12 900	12 100	11 200
August	14 700	13 800	12 700	11 600	10 600
November	18 500	17 300	15 400	14 300	..
Årsgjennomsnitt	16 500	15 600	14 200	12 400	..

Tabell 37. *Hoggere i arbeid.*

	1963-64	1964-65	1965-66	1966–67	1967–68
Pr. 15. november	13 257	12 254	10 887	10 311	7 462
» 15. desember	16 165	14 985	13 297	11 995	..
» 15. februar	18 018	17 253	11 917	13 176	..
» 15. mars	16 320	15 914	12 225	13 402	..
» 15. april	9 338	8 635	11 377	9 508	..

prisforhandlinger mellom Norges Skogeierforbund og de enkelte kjøperorganisasjoner og mellom kjøpernes og selgernes distriktsorganisasjoner dersom hovedorganisasjonene for det enkelte år blir enige om det. Prisforhandlingene for sevjebarket gran skal etter den nye avtalen foregå om høsten sammen med de ordinære prisforhandlinger for bartrevirke. Forhandlingene om priser for lautrevirke skal, som tidligere, foregå om våren.

Nye priser for lauvtrevirke til treforedlingsindustrien for sesongen 1967—68 ble fastsatt i juni etter overenskomst mellom kjøpernes og selgernes organisasjoner. For sams lauvtrevirke er de nye prisene ca. 7 prosent lavere enn i forrige sesong. For midtmålt sams lautrevirke er prisene pr. m³ fast mål (fjorårets priser i parentes): Sevjebarket kr. 80,50 (87,00), rundbarket/maskinbarket kr. 77,00 (83,00), slindbarket kr. 67,50 (72,00), ubarket kr. 63,50 (68,00). For kubb 2 m lengde sams er prisene pr. m³ løst mål i samme rekkefølge: kr. 52,00 (56,00), kr. 48,50 (52,50), kr. 42,00 (44,50) og kr. 39,50 (42,00). Prisene gjelder opplastet jernbane. For tomtelevering økes prisene med kr. 6,00 pr. m³ fast mål.

Tømmerprisforhandlingene for bartrevirke for sesongen 1967—68 begynte i slutten av september. Forhandlingene ble vanskelige og langvarige. Den 20. oktober ble det oppnevnt en meklingsmann. Meklingen førte ikke til noe resultat og ble brutt 4. november. Et forsøk på å oppnå enighet om frivillig voldgift førte heller ikke fram. Da meklingen ble brutt, gjorde Norges Treforedlingsråd kjent hvilke priser kjøperne var villige til å betale. Disse prisene lå gjennomsnittlig bortimot 20 prosent lavere enn i forrige sesong. Den 8. november henstilte Norges Skogeierforbund til sine medlemmer å begrense hogsten eller utsette den til senere år. Ved kongelig resolusjon av 17. november fastsatte Lønns- og prisdepartementet midlertidige bestemmelser om at salg og kjøp av norsk tømmer og kubb av bartre bare skal skje til de priser og vilkår som senere blir fastsatt for sesongen. Norges Skogeierforbund trakk da tilbake sin henstilling om å utsette eller begrense hogsten. Deretter ble vedtak til lov om tvungen voldgift for tømmerprisene 1967—68 sanksjonert i statsråd 24. november. Da dette ble skrevet var prisene ennå ikke fastsatt.

Tabell 38. *Utdrag av tariffene for hogst og kjøring.*

	Driftsår			
	1964—65	1965—66	1966—67	1967—68
Hogst av barket tømmer .. pr. m³ kr.	13,80	14,15	15,25	15,25
tillegg pr. tre ..... »	0,90	0,92	1,15	1,15
tillegg pr. stokk..... »	0,06	0,06	—	—
Hogst av ubarket tømmer[1] pr. m³ kr.	7,60	7,79	8,35	8,35
tillegg pr. tre ..... »	0,50	0,51	0,70	0,70
tillegg pr. stokk ..... »	0,06	0,06	—	—
Vedhogst:				
1 meters reis ..... kr.	4,17	4,27	4,65	4,65
Bjørk pr. meterfavn fra rot .... »	53,61	54,95	59,90	59,90
Barved pr. meterfavn fra rot .. »	47,30	48,47	52,83	52,83
Kjøring med hest:				
Lunning av barket tømmer pr. m³ kr.	6,95	7,19	7,84	7,84
Lunning av ubarket tømmer[1] » » »	8,10	8,38	9,24	9,24
På- og avlessing ..... » » »	3,10	3,21	3,50	3,50
Kjøring pr. km ..... » » »	3,45	3,57	3,89	3,89
Kjøring med traktor, ferskt tømmer:				
Inntil 2 km .....pr. m³ kr.	8,01	8,25	8,62	8,62
Lagsakkord, stammedrift:				
Høydeklasse 1,00–1,19				
Gran, grunnsats .....pr. m³ kr.	—	—	8,05	8,00
» tillegg pr. tre..... »	—	—	1,00	1,20
Timelønt arbeid:				
Mann over 18 år..... kr.	6,30	6,80	7,60	7,76
Mann og hest ..... »	10,50	11,35	12,70	12,90

[1] Bar- og lauvtretømmer, målt utenpå bark.

Overenskomsten om arbeidsforhold og lønninger i skogbruket ble gjort gjeldende for to år fra 1. september 1966. Adgang til forhandlinger om reguleringer er knyttet til konsumprisindeksen med «rød strek» ved 135 poeng. Et utdrag av lønnssatsene er tatt inn i tab. 38. Det er bare noen mindre endringer i satsene fra 1966—67 til 1967—68.

Ved den någjeldende overenskomst ble det tidligere kappetillegg pr. stokk tatt ut av tariffen og innkalkulert i tretillegget. Tariffen ble samtidig gjort ens for hele landet også for hogst. Det ble etablert en tariff for lagakkord ved stammedrift. Tariffen forutsetter kjøring med rammestyrt skogstraktor. Satsene gjelder fellesakkord for felling, kvisting og kjøring av hele stammer fram til velteplass. Arbeidsgiveren skal holde traktor med nødvendig utstyr og dekke driftsutgiftene for denne. Tariffen er foreløpig tidsbegrenset.

Godtgjørelsen for ferie, bevegelige helligdager m. v. er den samme som i sesongen 1966—67.

Byråets beregninger over driftsutgifter framgår av tabell 39.

Etter oppgaver over arbeidslønn i jordbruk og skogbruk var hogstprisene for barket tømmer gjennomsnittlig kr. 23,01 pr. m³ i 1965—66 og kr. 23,92 i 1966—67. For ubarket tømmer var prisene henholdsvis kr. 15,30 og kr. 15,84 pr. m³. Dette svarer til en øking på 4 prosent for barket og 3,5 prosent for ubarket tømmer. For hogst av favneved og 1 m reisved var økingen henholdsvis 9,4 og 10,8 prosent. Disse tall er beregnet som gjennomsnitt for hele landet.

Innestående skogavgift utgjorde 184 mill. kr. pr. 1. januar 1967. I gjennomsnitt for de siste 5 år er det årlig innbetalt om lag 73 mill. kr. i skogavgift til skogrådene. I 1966 lå innbetalingen noe lavere på grunn av redusert avvirking. Tilbakebetalt skogavgift til skogeierne var 79 mill. kr. i 1966. Av dette gikk 7 prosent til grøfting, 30 prosent til annet skogkulturarbeid, 36 prosent til skogsveier, 4 prosent til skogshusvær og 23 prosent til teknisk utstyr, rasjonaliseringstiltak m. v.

Det ble bygd 2 300 km skogsveier for motorkjøretøyer i 1966. Anleggskostnadene var 35,1 mill. kr.

Etter jaktstatistikkens oppgaver over ordinær jakt ble det i 1966 felt 7 400 elg, 11 200 villrein, 3 100 hjort og 4 800 rådyr. I 1965 var de tilsvarende tall 7 900, 6 800, 2 500 og 7 300.

Tabell 39. *Priser, driftsutgifter og rotverdi av tømmer på Østlandet og Sørlandet. Kroner pr. m³. Basispriser.*

Driftsår	Pris for framdrevet tømmer	Driftsutgifter	Rotverdi	Driftsutgifter i pst. av pris
	Midtmålt gran			
1963–64	89,70	66,57	23,13	74,2
1964–65	99,00	71,26	27,74	72,0
1965–66	95,00	72,98	22,02	76,8
1966–67	92,50	78,58	13,92	85,0
	Barket toppmålt gran			
1963–64	104,70	65,62	39,08	62,7
1964–65	115,50	70,38	45,12	60,9
1965–66	114,25	72,20	42,05	63,2
1966–67	111,25	77,61	33,64	69,8
	Ubarket toppmålt gran[1]			
1963–64	100,51	59,02	41,49	58,7
1964–65	110,88	63,21	47,67	57,0
1965–66	109,68	64,98	44,70	59,2
1966–67	106,80	69,35	37,45	64,9

[1] Prisreduksjonen gjelder bare for spart barking.

Tabell 40. *Bruttoverdi, driftsutgifter og rotverdi for bartretømmer til salg.*[1] *Mill. kroner. Tall for hele riket.*

	1962–63	1963-64	1964-65	1965–66	1966–67*
Bruttoverdi	606	686	793	633	695
Driftsutgifter	417	474	532	452	543
Av dette arbeidslønn ca.	327	363	416	354	426
Rotverdi	189	212	261	181	152
Driftsutgifter i pst. av bruttoverdi	68,6	69,1	67,1	71,4	78,1

[1] Skogavgift medregnet.

Tabell 41. *Totalregnskap for skogbruket. Mill. kroner.*

	1963	1964	1965	1966*	1967*
Levert skogsprodukter i alt	786	891	1 002	845	864
Inntekt av egne investeringsarbeider	80	84	92	94	93
Verdi av endring i trekapital og hogstkvantum	64	51	44	90	79
Bruttoinntekt i alt	930	1 026	1 138	1 029	1 036
Kostnader[1]	101	111	120	119	133
Skogbrukets bidrag til nasjonalproduktet (nettoprodukt)	829	915	1 018	910	903
+ Subsidier	21	23	27	28	29
— Indirekte skatter	4	4	5	6	6
Godtgjøring til arbeid og kapital (faktorinntekt)	846	934	1 040	932	926

[1] Kostnader omfatter leie av hest og redskap, andre varer og tjenester og kapitalslit.

Det ble utbetalt 1,9 mill. kr. i premier for felte rov- og skadedyr i 1966.

Etter oppgavene over skog- og utmarksbranner ble i alt 1 200 dekar produktiv skogsmark og 3 600 dekar uproduktiv skogsmark og annen utmark brannherjet i 1966. Skadene ble taksert til i alt 147 000 kr.

Tabell 40 viser bruttoverdien m. v. for bartretømmer til salg, og tabell 41 totalregnskapet for skogbruket.

Tabell 42. *Samlet fangstutbytte.*

	Mengde i tonn	Verdi i 1000 kr.
Gj.snitt 1954—1958	1 670 159	619 547
Gj.snitt 1959—1963	1 268 836	677 270
1963	1 189 666	699 667
1964	1 414 013	798 013
1965	2 079 324	1 107 720
1966*	2 650 511	1 309 378
1967*	3 025 000	1 075 000

Fiske.

Det samlede fangstresultat.

Årsfangsten i 1967 anslås til 3 025 000 tonn til en førstehåndsverdi av om lag 1 075 mill. kr. Mengdetallet er ny rekord for norsk fiske. Det tidligere rekordår var 1966 med et fangstkvantum på 2 650 000 tonn. Førstehåndsverdien i 1967 ventes imidlertid å bli redusert med om lag 240 mill. kr. sammenliknet med rekordåret 1966. Det store fangstkvantum i 1967 skyldtes i første rekke at fisket etter sild og makrell i Nordsjøen gav uvanlig store fangster for fjerde år på rad. Dette fisket alene vil i 1967 gi et kvantum på mellom 14 og 15 mill. hektoliter. Dessuten kommer feit- og småsildfisket til å gi ny fangstrekord i 1967. Også fisket etter lodde ble rekordartet i 1967. Derimot var det en sterk nedgang i fisket etter hyse. Også seifisket vil i 1967 gi et dårligere resultat enn i de siste år. Skrei- og vårtorskefisket gav omtrent samme totalutbytte som i 1966.

Sysselsetting.

Tallet på fiskere i 1966 var ifølge oppgaver fra fiskenemndene 51 101. Av disse hadde 22 826 fiske som eneste yrke, 14 098 fiske som hovedyrke og 14 177 fiske som biyrke. Statistisk Sentralbyrå foretok en fiskertelling i 1966. Etter tellingen var det pr. 31. desember 1966 i alt 52 291 fiskere, hvorav 23 471 med fiske som eneste yrke, 13 218 med fiske som

Tabell 43. *Skrei og vårtorsk. Bruken av fangsten.*

	Total fangst	Av dette brukt til:			Rogn	Lever	Tilvirket damp-tran
		Henging	Salting	Fersk og filet			
	Tonn	Tonn	Tonn	Tonn	Hl	Hl	Hl
Gj.sn. 1954–1958	125 682	61 102	45 861	18 719	41 964	120 411	51 411
Gj.sn. 1959–1963	117 407	65 997	21 560	29 850	43 502	100 413	43 697
1963	93 750	51 878	10 932	[1] 30 940	35 982	65 704	28 207
1964	66 901	27 022	17 692	[2] 22 187	26 475	52 195	24 838
1965	87 358	30 393	14 117	[3] 42 848	22 747	68 232	29 434
1966	105 407	38 016	23 737	[4] 43 654	27 499	87 591	37 529
1967*	103 382	54 152	19 585	[5] 29 645	26 521	80 398	38 036

[1] Inkl. 541 tonn hermetikk. [2] Inkl. 798 tonn hermetikk. [3] Inkl. 404 tonn hermetikk. [4] Inkl. 1025 tonn hermetikk og 7 tonn oppmaling. [5] Inkl. 844 tonn hermetikk.

hovedyrke og 15 602 med fiske som biyrke. Det synes som om den sterke nedgangen i tallet på fiskere etter krigen nå er stoppet opp, i hvert fall foreløpig.

Fiskefarkoster.

Pr. 31. desember 1966 var det registrert i alt 39 895 fiskefarkoster med maskin, eller 728 flere enn året før. Tallet på farkoster i 1966 fordeler seg med 29 968 på åpne fiskefarkoster, 9 416 på dekte farkoster av tre og 511 på dekte stålfarkoster. Det var nedgang fra året før i tallet på dekte trefarkoster, mens tallet på dekte og åpne stålfarkoster økte.

Torskefisket.

Lofotfisket. Oppsynet i 1967 ble satt den 30. januar og hevet den 22. april. Totalfangsten ble 30 951 tonn, eller 6 513 tonn mer enn i 1966. Etter hovedopptellingen deltok det i alt 1 628 farkoster med 4 944 mann. De tilsvarende tall for 1966 var 1 473 og 4 508.

Av annen skrei ble det i Finnmark tatt 8 812 tonn, i Troms 6 003 tonn, i Nordland utenom Lofoten 8 545 tonn, i Trøndelag 694 tonn og i Møre og Romsdal 2 910 tonn. Bortsett fra i Møre og Romsdal var det i alle fylker noe nedgang fra året før.

Vårtorskefisket i Finnmark gav et godt utbytte i 1967. Det ble i alt brakt i land 45 467 tonn som er det beste resultat siden 1961. I fisket deltok i alt 2 522 fartøyer med en samlet besetning på 6 585 mann. Deltakelsen i 1966 var 2 051 fartøyer med til sammen 6 198 mann.

Skreifiskeriene gav i 1967 i alt 103 382 tonn, mot 105 407 tonn i 1966.

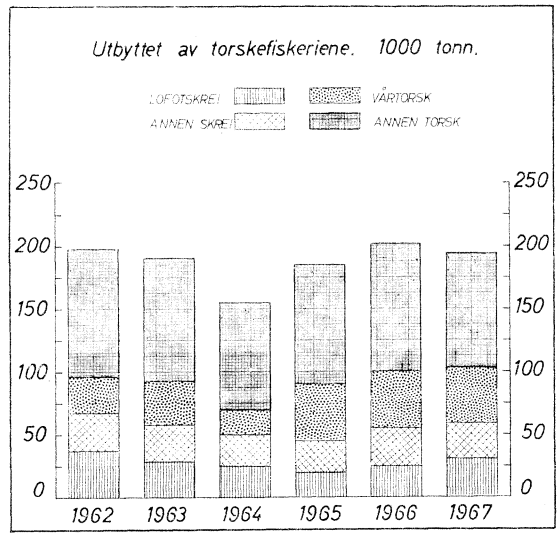

Fig. 23.

Tabell 44. *Fangsten av vintersild etter redskapenes art. 1 000 hl.*

	1964	1965	1966	1967
Trål	..	..	58	27
Snurpenot....	2 562	2 208	4 788	3 932
Garn	510	226	109	26
Landnot	6	—	—	—
I alt	3 078	2 434	4 955	3 985

Tabell 45. *Vintersild. Bruken av fangsten. 1 000 hl.*

	Total fangst	Av dette brukt til:					
		Fersk og frossen til eksport	Salting	Mjøl og olje	Hermetikk	Agn	Fersk innenlands
Gj.sn. 1954–1958	9 343	1 026	1 044	7 047	126	51	49
Gj.sn. 1959–1963	2 002	488	430	812	108	117	47
1963	661	100	196	79	58	166	62
1964	3 078	277	186	2 497	73	27	18
1965	2 434	218	174	1 939	59	26	18
1966	4 955	623	207	3 981	91	19	34
1967	3 985	509	218	3 133	87	17	21

Sildefisket.

Vintersildfisket begynte den 2. februar og sluttet 14. mars med et samlet fangstresultat på 3 985 060 hl. I 1966 var fangstutbyttet 4 955 430 hl.

Feit- og småsildfisket kommer til å gi rekordutbytte i 1967 dersom det rike fisket som tok til i slutten av oktober, fortsetter. En regner med at det samlede kvantum for året blir om lag 455 000 tonn.

Fisket i Nordsjøen etter sild og makrell vil trolig gi om lag 1 200 000 tonn eller om lag 300 000 tonn mer enn i 1966. Av fangsten er 800 000 tonn makrell og 400 000 tonn sild. I løpet av året ble det en rekke ganger gjennomført fiskestopp på grunn av avtaksvansker.

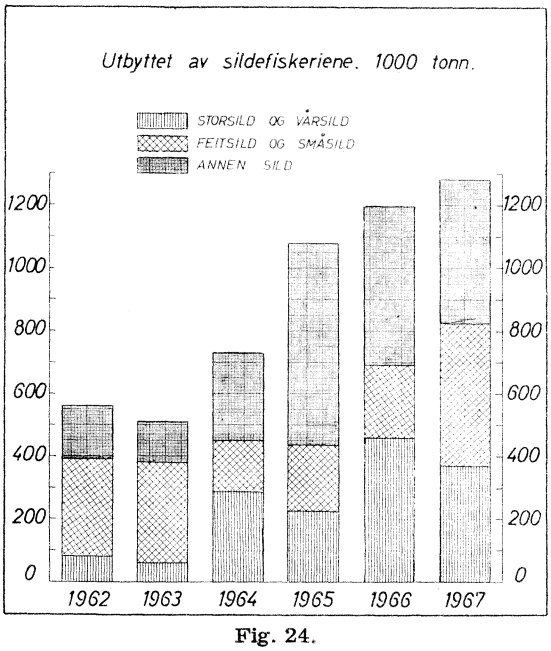

Fig. 24.

Islandssildfisket. Av tilvirket islandssild ble det i 1967 ført i land 62 529 tønner mot 14 913 tønner året før. Fabrikksildfisket gav et resultat på om lag 500 000 hl.

Loddefisket gav ny fangstrekord i 1967. I alt ble det oppfisket 402 809 tonn lodde, mot i 1966 379 627 tonn, som var den tidligere rekord.

Annet industrifiske. I 1967 ble det tatt 23 000 tonn øyepål og 1 500 tonn tobis. Disse kvanta ligger langt under fangstene i de nærmest foregående år.

Annet fiske.

Seifisket gav et fangstutbytte på anslagsvis 120 000 tonn i 1967, eller 22 000 tonn mindre enn året før.

Brislingfisket. En regner med et fangstutbytte på om lag 12 500 tonn brisling i 1967. Dette er noe mindre enn i 1966.

Makrellfisket. Av makrell til konsum ble det oppfisket ca. 22 500 tonn eller

Tabell 46. *Feitsild og småsild. Bruken av fangsten. 1 000 hl.*

	Feitsild		Småsild	
	1966	1967*	1966	1967*
Frosset.....	14	0	0	0
Fersk eksport....	1	2	1	0
Salting.....	22	12	1	4
Mjøl og olje.....	1 503	3 382	611	1 360
Hermetikk	2	0	227	75
Agn	38	35	1	3
Fersk innenlands.	12	9	3	5
Dyrefôr	0	0	–	1
I alt.....	1 592	3 440	844	1 448

Tabell 47. *Makrell, pir og gyt. Tonn.*

	1966	1967
Hjemmeforbruk og røking	4 482	4 200
Eksportert fersk	2 022	1 600
Hermetikk	1 714	1 700
Agn	1 934	2 300
Salting	3 880	3 500
Frysing	7 260	7 900
Filet	1 021	1 400
Fôrmjøl	461 982	802 500
Annet	66	100
I alt	484 361	825 200

omtrent det samme som i 1966. Medregnet snurpefisket etter makrell i Nordsjøen ble det i 1967 brakt i land om lag 825 000 tonn makrell, mot 484 316 tonn i 1966 som var den tidligere fangstrekord.

Fisket etter makrellstørje gav bedre utbytte i 1967 enn året før. I alt ble det ilandbrakt 1 500 tonn størje, mot 754 tonn i 1966.

Anvendelsen av fangsten.

Skrei- og vårtorskefangsten fordelt på anvendelse er vist i tabell 43.

I tabell 45 er det gitt tall for anvendelsen av vintersild.

Når det gjelder nordsjøsild, viste oppgaver pr. 30. oktober at 98,5 prosent av fangsten ble brukt til mjøl og olje.

Foreløpige oppgaver for 1967 viser ellers at kvantum av fisk til henging og salting økte, mens derimot den mengde som gikk til frysing og til fersk anvendelse viste en nedgang sammenliknet med 1966.

Priser.

Til støtte av torske- og sildefisket, som tilskott til fiskeredskaper og agn, til sosiale trygdeordninger og til effektiviseringstiltak i fiskerinæringen, bevilget Stortinget for 1967 120 mill. kroner. Det ble dessuten gitt en tilleggsbevilgning på 70 mill. Av disse midler var ved utgangen av november nyttet i alt 169,8 mill. kroner.

Tilskottsreglene for 1967 er fastsatt i avtaler mellom Fiskeridepartementet og Norges Fiskarlag. For tiden fra 1. januar til 31. mai 1967 gjaldt avtalen av 14. mai 1966. Fra 1. juni 1967 gjelder ny avtale av 3. juni 1967. Etter avtalene får de enkelte salgslag midlene stilt til disposisjon etter hvert som lagene trenger dem for gjennomføring av godkjente støttetiltak.

Til regulering av priser og kostnader ved fisket og førstehåndsomsetningen av torsk, hyse, sei, lyr, lange, brosme, blåkveite, steinbit, pigghå og uer fisket av norske fartøyer er det etter den någjeldende avtale stilt til disposisjon for salgslagene et beløp som svarer til 7 øre pr. kg fisk i sløyd og kappet råfiskvekt. Det er ikke gitt tilskott til fisk til oppmaling eller dyrefôr eller til vesentlig kvalitetsforringet fisk og fisk som er under en fastsatt minstegrense. Videre er det gitt forskjellige fraktutjamningstilskott i prissonene 1—4 i Norges Råfisklags distrikt. Det er dessuten spesialbestemmelser om særlige støttetiltak ved fisket og førstehåndsomsetningen av torsk m. v. Fisk fra fjerne farvann kommer også innunder ordningen med fraktutjamningstilskott og tilskottsordningen til regulering av priser og kostnader. Det er også en særskilt tilskottsordning til delvis dekning av merassuranseutgiftene ved fisket i fjerne farvann.

Til regulering av priser og kostnader ved fisket og førstehåndsomsetningen av sild, brisling og makrell fisket av norske fartøyer og ilandført i Norge er det ifølge någjeldende avtale stilt til disposisjon et beløp beregnet på grunnlag av kr. 9,00 pr. hl råstoff som går til annen anvendelse enn til olje og mjøl. Tilskottsbeløpet for saltet islandssild er satt til 20 øre pr. kg. Det er også bestemmelser om særlige støttetiltak ved fisket og førstehåndsomsetningen av sild og makrell og dermed likestilt råstoff, og om avsetning av støttemidler til Prisreguleringsfondet for sild til disposisjon for prisutjamningsordningen for sildemjøl og sildolje.

Av statsmidlene til støtte for fiskerinæringen ble det i 1967 også stilt beløp til disposisjon for forskjellige effektiviseringstiltak.

Tabell 48. *Gjennomsnittspriser til fisker. Kr. pr. tonn.*

	1962	1963	1964	1965	1966*	1967*
Kveite	3 535	4 065	4 102	4 485	5 106	5 651
Skrei	965	1 039	1 172	1 262	1 326	1 462
Vårtorsk	837	902	982	1 149	1 224	1 133
Sei	537	584	539	649	676	666
Makrell	779	701	498	468	354	205
Makrellstørje	1 985	2 331	2 301	2 292	3 167	2 000
Pigghå	489	522	658	720	890	900

Støtte ble således gitt som tilskott til kondemnering av eldre uhensiktsmessige fiske- og fangstfartøyer og som stønadslån for fiskere som ønsker å anskaffe fiskefartøy til bank- og havfiske. Det ble også stilt midler til disposisjon for Fiskerinæringens Forsøksfond som tilskott til praktiske fiskeforsøk m. v. og til effektivisering av tilvirking og omsetning.

Tidligere gjeldende regler for redskaps- og agnsubsidiering ble i det vesentlige opprettholdt også i 1967, men med en større begrensning i inneværende avtaleperiode av subsidiene på ringnøter beregnet til kraftblokkfisket etter sild, makrell, lodde eller annen «sildefisk».

Støtteavtalen inneholder også bestemmelser om tilskott til reduksjon av trygdepremier for utøverne i fiske- og fangstnæringen.

Prisbevegelsene i de senere årene for en del fiskesorter går fram av tabell 48.

Tabell 49. *Utbyttet av selfangsten.*

	1965	1966	1967*
Antall fartøyer...	57	51	45
Besetning.....	1 120	975	919
Innklarerte fangstturer.....	61	51	45
Fangst:			
Dyr i alt Stk.	140 118	248 744	275 404
Av dette:			
Grønlandssel »	97 765	188 952	220 122
Klappmyss »	41 161	59 751	55 202
Storkobbe »	905	8	48
Snadd »	278	30	23
Isbjørn »	9	3	9
Spekk Tonn	2 683	4 102	4 485
Innklareringsverdi 1 000 kr.	22 923	32 363	26 320

Selfangst.

I selfangsten i 1967 deltok 45 fartøyer med en samlet besetning på 919 mann. I alt ble det innklarert fangst fra 45 turer, mot 51 turer i 1966. Det ble foretatt 15 turer til feltene ved Newfoundland, 25 turer til Vestisen og 5 turer til Østisen.

Den samlede fangst utgjorde 275 404 dyr, mot 248 744 dyr i 1966. Førstehåndsverdien av fangsten utgjorde 26,3 mill. kroner mot 32,4 mill. kroner i 1966.

Tabell 50. *Totalregnskap for fiske.*[1] *Mill. kr.*

	1963	1964	1965	1966	1967*
Levert fisk m. v. i alt	775	888	1 192	1 431	1 223
Inntekt av bortleie av produksjonsfaktorer og egne investeringsarbeider	13	8	8	8	8
Bruttoinntekt i alt	788	896	1 200	1 439	1 231
Kostnader[2]	438	459	502	556	601
Fiskets bidrag til nettonasjonalproduktet	350	437	698	883	630
+ Subsidier	23	23	36	24	25
— Indirekte skatter	1	1	1	—	—
Godtgjøring til arbeid og kapital (faktorinntekt) ..	372	459	733	907	655

[1] Tall for selfangsten er inkludert i tabellen. [2] Omfatter kapitalslit og forbruk av varer og tjenester.

Hvalfangst.

Sesongen 1966—67.

Norge deltok i den pelagiske hvalfangst i Antarktis med 2 flytende kokerier på til sammen 33 884 brutto tonn og med 21 hvalbåter. Mannskapsstyrken var 884 mann.

Sesongen for fangst av finnhval og seihval var som tidligere fastsatt til tiden 12. desember—7. april og for spermhval begrenset til 8 måneder.

Den Internasjonale Hvalfangstkommisjon hadde fastsatt en totalkvote for fangsten på 3 500 blåhvalenheter, og Norges andel av denne ble satt til 800. I fangsten ellers deltok Sovjetunionen med 3 kokerier og kvote på 1 067 blåhvalenheter og Japan med 4 kokerier og kvote på 1 633 blåhvalenheter. Samtlige land oppnådde sine nasjonale kvoter.

Det ble i alt fanget 2 882 finnhval, 12 350 seihval og 6 294 sperm. Fangsten av finnhval gikk opp med 564 sammenliknet med foregående sesong, mens seihval gikk tilbake med 5 233 dyr. Tallet på sperm fanget gikk opp med 190.

Tabell 51 gir oppgave over tallet på hval fanget samt oljeproduksjonen fordelt på land for de to siste sesonger.

Verdien av den samlede norske produksjon av olje, hvalkjøtt og andre produkter er foreløpig beregnet til om lag 55 mill. kroner, med rundt 21 mill. kroner på oljen. Da det meste av produksjonen ennå er usolgt, er verdien beregnet på grunnlag av gjennomsnittspriser.

Totalkvoten for pelagisk fangst i Sydishavet i sesongen 1967—68 er av Den Internasjonale Hvalfangstkommisjon fastsatt til 3 200 blåhvalenheter, dvs. 300 færre enn for sesongen 1966—67. I henhold til senere inngått kvoteavtale er Norges andel satt til 731 blåhvalenheter. Fra norsk side vil bare ett kokeri med 5 hvalbåter delta i fangsten.

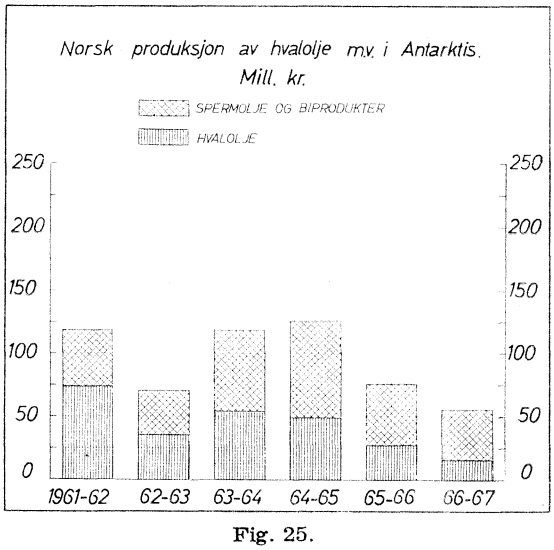

Fig. 25.

Tabell 51. *Samlet fangstutbytte og anvendt materiell.*

Sesong og land	Antall hval fanget	Oljeproduksjon (fat)	Kokerier	Fangstbåter
1965—66:				
Norge	4 767	127 306	2	21
Sovjetunionen	8 538	298 801	3	55
Japan.....	12 702	253 153	5	52
	26 007	679 260	10	128
1966—67:				
Norge	3 740	106 903	2	21
Sovjetunionen	8 300	335 803	3	55
Japan.....	9 519	195 030	4	44
	21 559	637 736	9	120

Tabell 52. *Totalregnskap for hvalfangsten. Mill. kr.*

År	Inntekter	Kostnader	Godtgjøring til arbeid og kapital
1963	78	60	18
1964	120	50	70
1965	131	50	81
1966*	72	42	30
1967*	63	42	21

Bergverksdrift m.v., industri og kraftforsyning.

Produksjonen i bergverksdrift m. v., industri og kraftforsyning var i 1967 etter foreløpige beregninger om lag 4,5 prosent større enn i 1966. Dette er litt svakere stigning enn fra 1965 til 1966, da produksjonen økte med 5 prosent og også lavere enn den gjennomsnittlige årlige tilvekstrate for 1957 — 1966 på 5,4 prosent.

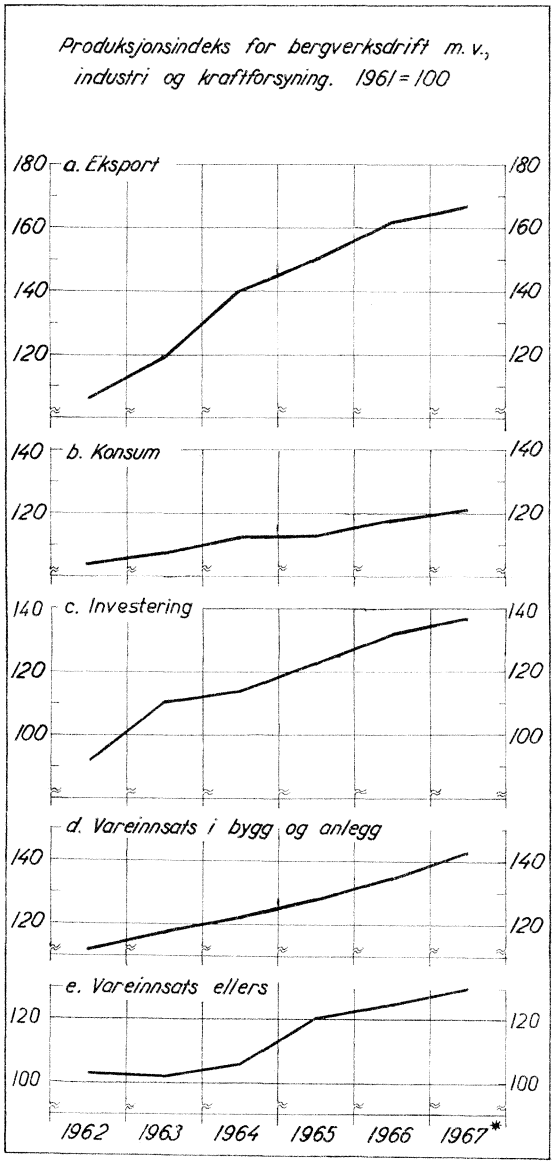

Fig. 26.

Den sesongkorrigerte produksjonsindeksen — som kan svinge sterkt fra måned til måned — viser at produksjonsøkingen antakelig kulminerte i januar — februar 1967, etter mer enn et år med jamn vekst. I vårmånedene var det nedgang og i sommer- og høstmånedene nærmest stagnasjon i industriproduksjonen.

De enkelte industrigrupper hadde en ujamn utvikling i 1967. Produksjonsstigningen var størst i malmgruver, treindustri, møbel- og innredningsindustri, kull- og mineraloljeforedling, primær jern- og metallindustri, jern- og metallvareindustri og i elektroteknisk industri. I næringsmiddelindustri, tekstil- og bekledningsindustri og maskinindustri var det produksjonsnedgang eller stagnasjon.

Tabell 53 viser den gjennomsnittlige årlige vekstrate i periodene 1949 — 1957 og 1957 — 1966 og for januar — oktober 1966 — 1967.

Bergverksproduksjonen var 15 prosent større i 1967 enn året før. I perioden 1957 — 1966 var det en gjennomsnittlig produksjonsvekst pr. år på 5,3 prosent. For industrien alene økte produksjonen i 1967 med om lag 3,5 prosent, mens den gjennomsnittlige vekstrate for årene 1957 — 1966 var 5,3 prosent. Produksjonen i kraftforsyning var 10 prosent større i 1967 enn i 1966. Den gjennomsnittlige vekstrate for 1957 — 1966 var her 6,1 prosent.

Tabell 54 s. 65 viser prosentvis endring fra foregående kvartal i den sesongkorrigerte indeks for bergverksdrift m. v., industri og kraftforsyning. I 4. kvartal 1966 og i første kvartal 1967 steg produksjonen sterkt, mens det var tilbakegang i 2. kvartal og nærmest stillstand i 3. kvartal. Indekstallene for de enkelte måneder viste en klart stigende tendens fra august 1966 til februar 1967. Fra februar til mai var det nedgang. I sommermånedene svingte indeksen sterkt fra måned til måned, men lå i gjennomsnitt om lag på samme nivå som for mars — april. I høstmånedene september — oktober lå produksjonsindeksen litt over nivået for mars — april.

Fordelingen av produksjonen etter anvendelse viste en stigning fra 1966 til 1967 på 3 prosent for eksportvarer, 3 prosent for konsumvarer, 4 prosent for varer til direkte investering, 6 prosent for varer til bygg og anlegg og 4 prosent for varer til vareinnsats ellers.

I forhold til kvartalet før gikk de sesongkorrigerte indekstall for eksportvareproduksjonen ned med 1 prosent både i 1. kvartal og i 2. kvartal 1967, men fra 2. til 3. kvartal var det omtrent ingen endring. Blant de industrigrupper som vesentlig produserer for eksport, var det sterk produksjonsstigning for malmgruver, kjemisk grunnindustri unntatt kunstgjødsel- og sprengstoffabrikker, sildolje og fiskemjølfabrikker, ferrolegeringsverk og aluminiumsverk, mens det var nedgang i produksjonen i industrigruppene fisketilvirking, kunstgjødselfabrikker og råmetallverk utenom aluminiumsverk.

De sesongkorrigerte indekstall for konsumvareproduksjonen i 1967 steg med 3,4 prosent i 1. kvartal, men sank med henholdsvis 2,1 prosent i 2. kvartal og 1,4 prosent i 3. kvartal. Blant de industrigrupper som særlig produserer konsumvarer, var det stigning bl. a. for sjokolade- og dropsfabrikker, mjølkefored-

Tabell 53. *Produksjonsindeks for bergverksdrift m. v., industri og kraftforsyning. Gjennomsnittlig vekstrate pr. år.*

	1949—1957	1957—1966	Jan.—okt. 1966—1967
Bergverksdrift m. v., industri og kraftforsyning	5,1	5,4	4,6
Bergverksdrift m. v.	4,3	5,3	17,2
Kullgruver	—3,9	1,0	7,3
Malmgruver	6,4	4,0	22,6
Mineralbrott og ekstraktiv virksomhet	2,7	9,3	10,7
Industri	4,9	5,3	3,8
Næringsmiddelindustri	4,6	4,5	—3,8
Drikkevareindustri	2,9	4,4	4,2
Tobakksindustri	0,3	0,1	4,8
Tekstilindustri	—0,1	1,3	—0,3
Bekledningsindustri	3,7	0,3	0,6
Treindustri Møbel- og innredningsindustri	3,8	5,7	7,8
Treforedlingsindustri	4,6	5,0	3,8
Grafisk industri, forlag m.v.	3,1	4,5	2,9
Lærindustri Gummivareindustri	—3,4	3,9	0,1
Kjemisk industri Kull- og mineraloljeforedling	12,5	8,0	1,8
Jord- og steinvareindustri	6,9	4,8	3,4
Primær jern- og metallindustri	7,9	8,6	5,7
Jern- og metallvareindustri Maskinindustri	6,6	6,4	8,4
Elektroteknisk industri	9,6	9,6	5,2
Transportmiddelindustri	3,7	3,6	3,9
Diverse industri	7,5	8,8	11,7
Kraftforsyning	7,8	6,1	7,7
Produksjon etter anvendelse:			
Eksport	8,4	8,3	2,7
Konsum	2,3	3,4	3,1
Investering	6,1	5,2	4,9
Vareinnsats i bygg og anlegg	4,3	7,6	6,4
Vareinnsats ellers	4,7	3,9	4,2

ling og møbelindustri, mens det var nedgang eller liten endring for slakterier, bakerier, tekstilindustri og bekledningsindustri.

De sesongkorrigerte indekser for produksjonen av varer til direkte investering viste sterkere svingninger enn året før. I forhold til foregående kvartal lå indeksen i 1. kvartal 3,9 prosent høyere, i 2. kvartal 4,4 prosent lavere og i 3. kvartal 1,1 prosent lavere. Produksjonen av vareinnsatsvarer gikk ned fra 1. kvartal til 2. kvartal 1967. Fra 2. kvartal til 3. kvartal steg produksjonen av varer til vareinnsats i bygg og anlegg, mens produksjonen av vareinnsatsvarer ellers gikk ned.

Produksjonsutviklingen i bergverkene.

Det ble i 1967 produsert om lag 430 000 tonn kull på Svalbard, eller 20 000 tonn mer enn i 1966. I alt ble det skipet 420 000 tonn, mot 410 000 tonn året før. Av skipningen gikk 130 000 tonn til Vest-Tyskland.

Produksjonen i malmgruvene var 20 prosent større enn i 1966. Stigningen skyldes vesentlig øking i produksjonen av jernmalm. Eksporten bedret seg sterkt i løpet av våren, men prisene var fortsatt lave. For kopper- og sinkmalm var markedsforholdene ikke så gode som året før.

Tabell 54. *Sesongkorrigert produksjonsindeks. Prosentvis endring fra foregående kvartal.*

	Bergverksdrift m. v., industri og kraftforsyning	Bergverksdrift m. v.	Industri	Kraftforsyning	Produksjon etter anvendelse				
					Eksport	Konsum	Investering	Vareinnsats i bygg og anlegg	Vareinnsats ellers
1965:									
1. kvartal	1,8	7,9	1,4	3,2	0,9	—0,8	–	2,1	10,2
2. kvartal	1,9	3,0	2,2	—0,6	3,0	1,3	4,2	0,8	0,9
3. kvartal	1,1	—2,2	0,8	4,3	1,7	–	1,0	—0,5	0,6
4. kvartal	0,5	—2,3	0,4	2,7	0,9	1,3	0,7	0,1	2,3
1966:									
1. kvartal	1,0	—3,4	1,6	—2,5	—1,5	1,8	2,8	—0,2	—1,3
2. kvartal	1,4	8,6	1,4	—2,1	2,1	1,0	—0,5	3,4	0,5
3. kvartal	1,4	1,1	1,8	—1,4	1,4	—0,9	3,4	3,8	1,2
4. kvartal	2,1	3,6	2,3	0,6	3,4	2,1	2,6	2,3	2,9
1967:									
1. kvartal	2,2	3,8	1,8	4,2	—1,0	3,4	3,9	2,9	0,7
2. kvartal	—1,4	4,3	—2,3	4,7	—1,0	—2,1	—4,4	—3,4	—1,0
3. kvartal	–	4,3	—0,2	0,4	0,3	—1,4	—1,1	0,7	—0,1

Produksjonen av jernmalm var 3,2 mill. tonn i 1967, mot 2,4 mill. tonn i 1966. I de tre første kvartaler av 1967 ble det eksportert 1 795 000 tonn til en verdi av 96 mill. kr., mot 1 235 000 tonn til en verdi av 71 mill. kr. i 1966.

Produksjonen av svovelkis var 630 000 tonn i 1967 eller om lag 40 000 tonn mindre enn året før. Produksjonen av sinkmalm var 24 000 tonn og av blymalm 7 000 tonn, dvs. omtrent samme kvanta som i 1966. Produksjonen av koppermalm økte med 2 000 tonn til 32 000 tonn i 1967.

I stein-, sand- og grusdrift steg produksjonen med om lag 15 prosent fra 1966 til 1967, mot 3 prosent fra 1965 til 1966. Produksjonen i mineralbrott og annen ekstraktiv virksomhet gikk ned med 3 prosent i 1967, mens den steg med 7 prosent året før.

Produksjonsutviklingen i de enkelte industrigrupper.

I næringsmiddelindustrien var produksjonen i 1967 anslagsvis 3 prosent mindre enn året før. Det var særlig sterk produksjonsnedgang for fisketilvirking, mens det var stigning for sjokolade- og dropsfabrikkene og for annen næringsmiddelindustri.

Ved hermetikkfabrikkene var produksjonen omtrent like stor som i 1966. Det ble pakket 240 000 kasser kippers i 1967, samme antall som året før. Produksjonen av brislinghermetikk var om lag 600 000 kasser i 1967 mot 500 000 kasser i 1966. Av småsildhermetikk ble det pakket 1 000 000 kasser eller 100 000 kasser mer enn i 1966. I 1967 ble det ikke pakket vinterbrisling, mens det i 1966 ble pakket 200 000 kasser.

I fisketilvirking gikk produksjonen ned med 13 prosent fra 1966. I de tre første kvartaler av 1967 utgjorde eksporten av dypfryst fiskefilet 54 200 tonn til en verdi av 180,0 mill. kr., mot 57 900 tonn til en verdi av 204,7 mill. kr. i tilsvarende tidsrom i 1966. Det ble eksportert 19 800 tonn fryst rund fisk i 1967, mot 24 800 tonn i 1966.

I sjokolade- og dropsfabrikkene var produksjonen 7 prosent større enn i 1966.

Produksjonen i drikkevareindustrien var 5 prosent større i 1967 enn i 1966. I de tre første kvartaler av 1967

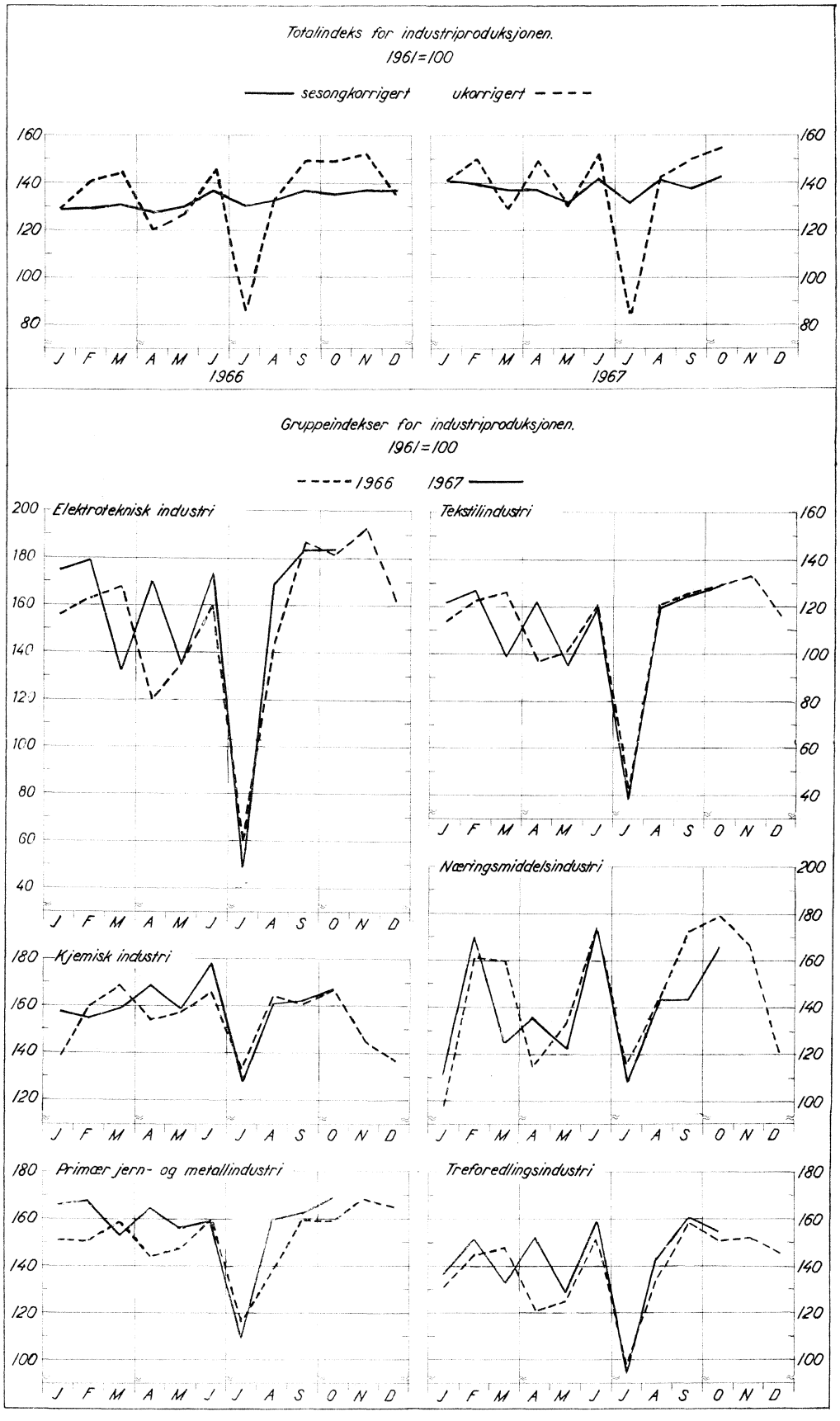
Totalindeks for industriproduksjonen.
1961=100
sesongkorrigert
ukorrigert
160
140
120
100
80
J F M A M J J A S O N D
1966
1967
Gruppeindekser for industriproduksjonen.
1961=100
1966
1967
Elektroteknisk industri
Tekstilindustri
Næringsmiddelsindustri
Kjemisk industri
Primær jern- og metallindustri
Treforedlingsindustri
200
180
160
140
120
100
80
60
40

Fig. 27.

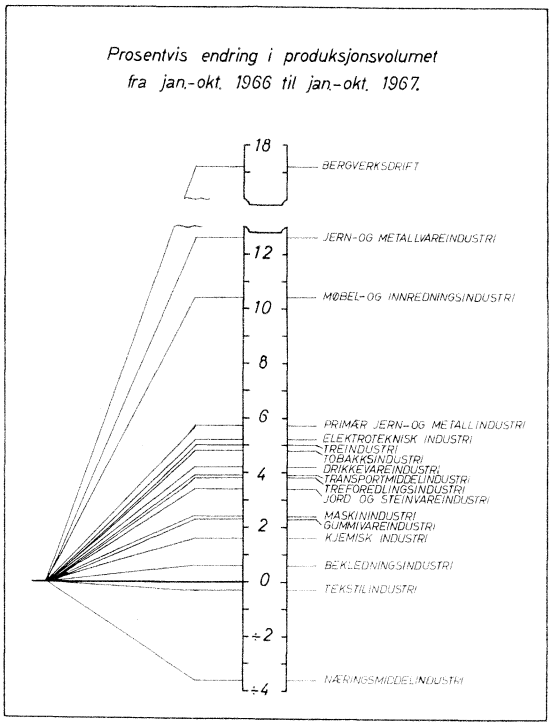

Fig. 28.

ble det produsert 87,9 mill. liter mineralvann og alkoholfritt øl og 91,6 mill. liter alkoholholdig øl. I tilsvarende tidsrom året før var produksjonen henholdsvis 82,6 mill. liter og 88,0 mill. liter.

Produksjonen i tobakksindustrien var 3 prosent større enn i 1966 og 2 prosent større enn i 1965 — det siste året prisene på importerte tobakksvarer var høyere enn prisen på norskproduserte tobakksvarer.

I tekstilindustrien var produksjonen av om lag samme størrelse som i 1966. I ullvarefabrikkene og i bomullsvareindustrien var det ubetydelig endring i produksjonen, mens produksjonen i trikotasjefabrikkene gikk ned med 2 prosent. Det var produksjonsnedgang også i reipslagerier og fiskegarnfabrikker, mens produksjonen økte i bedrifter som produserer belagte tekstiler, golvbelegg m. v.

Produksjonen i bekledningsindustrien var omtrent like stor som året før. Det var stigning i produksjonen i konfeksjonsfabrikkene, mens produksjonen i skotøyfabrikkene falt med om lag 7 prosent i 1967. Produksjonsnedgangen skyldes trolig den harde utenlandske konkurranse. Importen av skotøy lå betydelig høyere i de tre første kvartaler av 1967 enn i samme tidsrom året før.

I treindustrien gikk produksjonen opp med 5 prosent i 1967. Produksjonen økte både ved sagbruk, høvlerier og treimpregneringsanlegg og i annen treindustri.

I møbel- og innredningsindustrien økte produksjonen med 11 prosent fra 1966 til 1967.

Produksjonen i treforedlingsindustrien økte med 4 prosent i 1967. Det var stigning i produksjonen ved papir-, papp- og kartongfabrikkene og for papir- og pappvarefabrikkene. Produksjonen i tresliperier og cellulosefabrikker var av samme størrelse som i 1966. Stigningen i papirproduksjonen skyldes vesentlig at Nordenfjeldske Treforedling ble satt i drift høsten 1966.

For tremasse og papircellulose var markedsforholdene vanskelige i 1967 og prisene gikk ytterligere litt ned. I november ble det sluttet en avtale mellom celluloseprodusentene i de nordiske land om 3—4 ukers full stopp i produksjonen i 1968. Det ble også notert nye offisielle nettopriser for papircellulose. Disse priser lå litt lavere enn de som ble fastsatt høsten 1965 og som hittil har vært gjeldende.

For papir var avsetningsforholdene tilfredsstillende, men prisene var lave. Avtalen mellom produsentene i de nordiske land om 10 prosent reduksjon i produksjonen av avispapir vil trolig bli opprettholdt også i 1968.

Ved tremassefabrikkene var produksjonen om lag som i 1966, dvs. 960 000 tonn. Eksporten av tremasse utgjorde i de tre første kvartaler av 1967 360 000 tonn til en verdi av 180 mill. kr., mot 395 000 tonn til en verdi av 200 mill. kr. i samme tidsrom året før.

Produksjonen av cellulose og halvkjemisk masse var i 1967 840 000 tonn, eller om lag som året før. Eksporten var 240 000 tonn i de tre første kvartaler av 1967 mot 235 000 tonn i tilsvarende tidsrom året før. Eksportverdien var 227 mill. kr. i 1966 og 232 mill. kr. i 1967.

Papirproduksjonen steg fra 1 060 000 tonn i 1966 til 1 150 000 tonn i 1967. I de tre første kvartaler av 1967 ble det eksportert 545 000 tonn papir og papp til en verdi av 640 mill. kr., mot 490 000 tonn til en verdi av 585 mill. kr. i samme tidsrom året før.

I lærvareindustrien gikk produksjonen ned med 6 prosent i 1967. Gummivareindustrien hadde 2 prosent større produksjon i 1967 enn i 1966.

I kjemisk industri økte produksjonen med knapt 2 prosent i 1967 mot 9 prosent i 1966.

Produksjonen av nitrogenprodukter omregnet til rent nitrogen gikk ned fra 390 000

tonn i 1966 til 365 000 tonn i 1967. Nedgangen skyldes delvis redusert etterspørsel etter produkter med lavt nitrogeninnhold. For å øke produksjonskapasiteten for produkter med høyt nitrogeninnhold, har det ved Norsk Hydros bedrifter i flere år pågått større investeringsarbeider. I oktober 1967 ble en ny fullgjødselfabrikk satt i drift. Store lagerbeholdninger og uhensiktsmessige leveringstidspunkter hindret imidlertid produksjonen i siste kvartal.

Det ble produsert 160 000 tonn kalsiumkarbid i 1967, eller om lag 20 000 tonn mer enn året før. I de tre første kvartaler av 1967 ble det eksportert 68 000 tonn, mot 56 000 tonn i tilsvarende periode i 1966.

Produksjonen ved sildolje- og fiskemjølfabrikkene var 23 prosent større i 1967 enn i 1966. I de 10 første månedene av 1967 fikk fabrikkene i alt tilført 23,5 mill. hl til råstoffer, mot 20,5 mill. hl i de samme månedene året før. Produksjonen av sildemjøl var 470 000 tonn i 1967 og av sildolje 310 000 tonn, mot henholdsvis 410 000 tonn og 225 000 tonn i 1966. I de tre første kvartaler ble det eksportert 335 000 tonn sildemjøl, mot 175 000 tonn i 1966. Vanskelige avsetningsforhold, store lagre ved årets begynnelse og prisnedgang førte til at det ble satt i verk fiskestopp flere ganger i løpet av 1967. Avsetningsforholdene bedret seg imidlertid og i løpet av siste halvår ble lagrene av olje og mjøl solgt.

Produksjonen av kunstige fibrer og plastråstoffer økte med 6 prosent og produksjonen i annen kjemisk grunnindustri økte med om lag 27 prosent. Den sterke stigningen i annen kjemisk grunnindustri skyldes særlig øking i produksjonen av metanol og svovelsyre.

Ved maling- og lakkfabrikkene og i såpe-, kosmetikk- og lysfabrikker økte produksjonen med 6 prosent i 1967.

Produksjonen i kull- og mineraloljeforedlingsindustrien steg med 8 prosent i 1967. I november ble Norske Shells raffineri på Sola satt i drift. Det fikk imidlertid ingen større virkning på produksjonen i 1967.

I jord- og steinvareindustrien under ett økte produksjonen med 3 prosent i 1967. Det var stigning i produksjonen ved teglverk, glassindustri og annen jord- og steinvareindustri. Produksjonen av sement i 1967 var som i 1966, 1,7 mill. tonn. Eksporten i de tre første kvartaler av 1967 utgjorde 430 000 tonn til en verdi av 28 mill. kr., mot 340 000 tonn til en verdi av 25 mill. kr. i 1966.

I primær jern- og metallindustri under ett var produksjonen 5 prosent større i 1967 enn i 1966. Avsetningsforholdene var stort sett bra i første halvår, men prisene på jern, stål, kopper og sink gikk ned. I annet halvår var det tendenser til vanskeligere markedsforhold, særlig for jern, stål og aluminium.

Ved ferrolegeringsverkene var produksjonen av ferrosilicium (omregnet til 45 prosent basis) 270 000 tonn i 1967 mot 225 000 tonn i 1966. Produksjonen av andre ferrolegeringer var 310 000 tonn eller om lag 30 000 tonn større enn året før. I de tre første kvartaler av 1967 ble det eksportert 185 000 tonn ferrosilicium til en verdi av 118 mill. kr., mens det i samme tidsrom i 1966 ble eksportert 165 000 tonn til en verdi av 106 mill. kr. Av andre ferrolegeringer ble det eksportert 200 000 tonn til en verdi av 207 mill. kr. Tallene for året før var henholdsvis 181 000 tonn og 199 mill. kr.

Råjern-, stål- og valseverkene hadde 3 prosent større produksjon enn i 1966. Det ble produsert 610 000 tonn råjern i 1967, mot 630 000 tonn året før. Produksjonen av råstål økte med 65 000 tonn til 780 000 tonn i 1967. Ved valseverkene ble det produsert 620 000 tonn varmvalsede produkter og 55 000 tonn kaldvalsede produkter. Tilsvarende tall for 1966 var 555 000 tonn og 50 000 tonn.

Ved aluminiumsverkene økte produksjonen fra 330 000 tonn i 1966 til 360 000 tonn i 1967. Alnor A/S ble satt i drift i juli.

I råmetallverk utenom aluminiumsverk var produksjonen 4 prosent lavere enn året før. Nikkelproduksjonen gikk ned med om lag 4 000 tonn til 28 000 tonn i 1967. Kopperproduksjonen var 19 000 tonn og sinkproduksjonen 55 000 tonn. Det var stigning i produksjonen i støperiene, mens det for metallvalseverk, raffineringsverk og omsmelterier bare var ubetydelig endring.

For jern- og metallvareindustrien gikk produksjonen i 1967 opp med 12 prosent, for maskinindustrien med 2 prosent og for elektroteknisk industri med 5 prosent.

I transportmiddelindustrien sett under ett var produksjonen om lag 3 prosent høyere i 1967 enn i 1966. De norske skipsverftene leverte en samlet tonnasje på om lag 470 000 br. reg. tonn i 1967, mot 450 000 br. reg. tonn i 1966. Ved siste halvårsskifte hadde de norske verftene inne bestillinger på i alt 900 000 br. reg. tonn. Dette er en nedgang i ordrereserven på om lag 300 000 br. reg. tonn. Til-

Tabell 55. *Elektrisitetsproduksjonen i de enkelte elektrisitetsområder. GWh*[1].

Elektrisitetsområder	1966	Januar–oktober		Prosentvis endring
		1966	1967	
Østlandet—Agder	25 584	20 828	22 711	9,0
Rogaland—Hordaland	6 245	4 902	6 094	24,3
Sogn—Sunnmøre	4 499	3 722	3 811	2,4
Nordmøre—Trøndelag	5 367	4 304	4 453	3,4
Helgeland	3 145	2 580	2 504	—2,9
Salten	1 809	1 506	1 265	—16,0
Ofoten—Lyngen	1 249	985	1 013	2,8
Lyngen—Porsanger	217	172	203	18,0
Øst-Finnmark	217	175	195	11,4
Svalbard	16	13	11	—15,4
I alt	48 348	39 187	42 260	7,8

[1] 1 GW (gegawatt) = 1 000 MW (megawatt) = 1 000 000 kW.

gangen på reparasjonsarbeider var ikke så god som i foregående år.

I gruppen diverse industri var det 10 prosent produksjonsstigning i 1967.

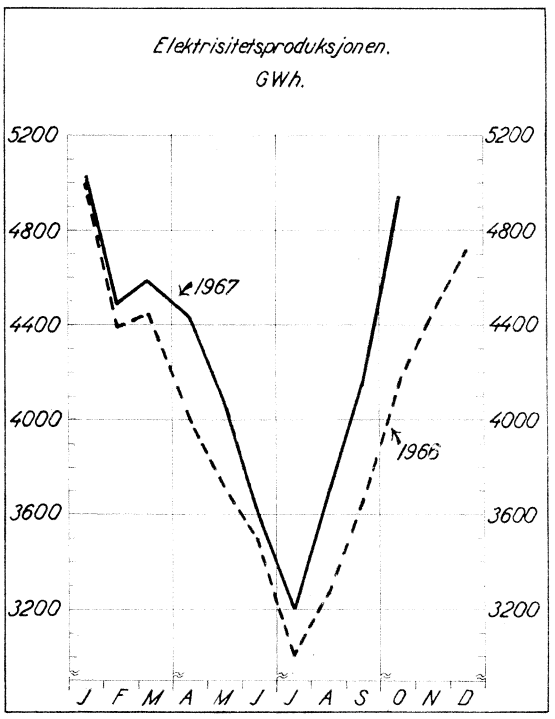

Fig. 29.

Produksjonsutviklingen i elektrisitetsverkene.

Elektrisitetsproduksjonen økte fra 1966 til 1967 med 4 700 GWh[1]) til 53 000 GWh, eller med om lag 10 prosent. Dette er om lag samme stigning som i 1964 og 1965. I 1966 gikk produksjonen litt ned på grunn av vannmangel.

Tabell 55 viser produksjonen i 1966 og i de 10 første månedene av 1966 og 1967 i de enkelte elektrisitetsområder. Produksjonsøkingen fra 1966 til 1967 var størst i Østlandet — Agder-området med 1 880 GWh. I Rogaland—Hordaland-området var økingen 1 190 GWh og i Nordmøre — Trøndelag-området 150 GWh. I Saltenområdet gikk produksjonen ned med 240 GWh.

Reguleringsmagasinenes samlede energibeholdning pr. 30. september 1967 var 29 188

[1] Gegawatt-time. Se fotnoe 1, tabell 55.

Tabell 56. *Reguleringsmagasinenes energibeholdning pr. 30. september. GWh.*

År	Østlandet-Agder-området	Landet ellers	I alt
1963	10 462	8 057	18 519
1964	10 320	9 580	19 900
1965	13 203	10 177	23 380
1966	11 540	9 852	21 392
1967	15 160	14 028	29 188

Tabell 57. *Totalregnskap for bergverksdrift m. v., industri og kraftforsyning. Mill. kr.*

	1962	1963	1964	1965	1966*	1967*
Leverte produkter i alt[1]	21 669	22 847	25 635	28 132	30 225	31 795
Av dette: Bergverksdrift m. v.	263	275	310	358	376	419
Industri	20 671	21 770	24 432	26 809	28 845	30 192
Kraftforsyning	735	802	893	965	1 004	1 184
Inntekt av egne investeringsarbeider	253	245	256	262	301	335
Bruttoinntekt i alt	21 922	23 092	25 891	28 394	30 526	32 130
Kostnader[2]	11 965	12 439	14 026	15 392	16 579	17 107
Bidrag til nettonasjonalproduktet	9 957	10 653	11 865	13 002	13 947	15 023
+ Subsidier	623	735	695	901	1 029	1 062
— Indirekte skatter	1 022	1 095	1 177	1 267	1 368	1 501
Godtgjøring til arbeid og kapital (Faktorinntekt)	9 558	10 293	11 383	12 636	13 608	14 584
Lønn	6 378	6 865	7 454	8 189	9 129	10 265
Eierinntekt	3 180	3 428	3 929	4 447	4 479	4 319

[1] Ekskl. kryssleveringer mellom de enkelte sektorer. [2] Omfatter kapitalslit og forbruk av varer og tjenester.

GWh, eller 35—36 prosent høyere enn på samme tid året før. Energibeholdningen var 31 prosent høyere i Østlandet — Agder-området og 42 prosent høyere i landet ellers.

Det var jamt over rikelig med nedbør i 1967. Den sene våren førte imidlertid til at snøsmeltingen i fjellet kom sent i gang. I første halvår var det derfor vannmangel blant annet i Saltenområdet. Midt i november 1967 var reguleringsmagasinenes fyllingsgrad mellom 90 og 100 prosent for Sør-Norge og mellom 65 og 80 prosent for Nord-Norge. Vannsituasjonen foran vinteren 1967—68 var derfor god.

Det ble i 1967 installert nye primære kraftmaskiner med en kapasitet på om lag 840 MW mot 370 MW i 1966. I gjennomsnitt for perioden 1957 — 1967 økte maskininstallasjonene årlig med 600 MW.

De samlede inntekter og utgifter i bergverksdrift, industri og kraftforsyning er tatt inn i tabell 57.

Bygge- og anleggsvirksomhet.

Den samlede bygge- og anleggsvirksomhet har økt også i 1967. I de tre første kvartaler av året ble det satt i arbeid et byggeareal som var 4,8 prosent større enn i samme periode i 1966, og det ble fullført et areal som var 5,6 prosent større enn i tilsvarende tidsrom året før. Det samlede areal under arbeid (eksklusive landbruksbygg) pr. 30. september 1967 var 5,50 mill. m² mot 5,42 mill. m² pr. 30. september 1966, dvs. 1,5 prosent større.

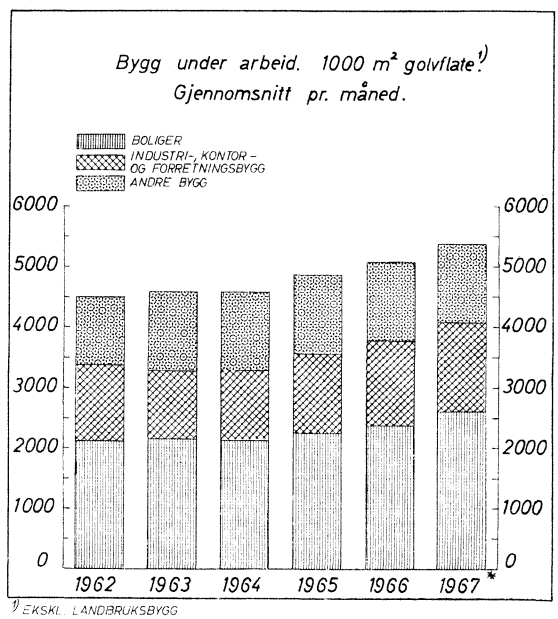

Fig. 30.

Tabell 58. *Sysselsatte lønnstakere i anleggsvirksomhet.*[1]

	Kommunal og fylkes-kommunal	Statlig	Privat	I alt
1966. 1. kvartal	13 546	14 276	7 608	35 430
2. »	13 477	14 759	9 238	37 474
3. »	14 311	15 747	11 341	41 399
4. »	13 266	13 952	10 604	37 822
1967. 1. kvartal	13 302	13 980	9 404	36 686
2. »	13 447	14 255	10 680	38 382
3. »	14 012	15 434	12 010	41 456

[1] Gjennomsnitt av tallene ved utgangen av hver måned.

Sysselsettingen i byggevirksomhet økte sterkt i 1967. I gjennomsnitt for de ni første månedene var det fra 1966 til 1967 en øking i tallet på sysselsatte lønnstakere på 4 750, eller 7,5 prosent. På grunn av en langt mildere vinter i 1967 enn året før var økingen særlig sterk fra 1. kvartal 1966 til 1. kvartal 1967 — i gjennomsnitt hele 6 150. I 2. og 3. kvartal var den tilsvarende stigning over året henholdsvis 4 900 og 3 150. Anleggsvirksomheten sysselsatte i 1. og 2. kvartal henholdsvis 1 300 og 1 000 flere lønnstakere enn i samme kvartaler i 1966. I 3. kvartal 1967 var det bare 200 flere sysselsatte lønnstakere i anleggsvirksomhet enn i tilsvarende kvartal ett år tidligere. Økingen i sysselsettingen i bygge- og anleggsvirksomhet, sett i forhold til økingen i areal av bygg under arbeid, og sett i forhold til økingen i investeringer i bygg og anlegg under ett, kan ikke uten videre tas som uttrykk for at produktiviteten i næringen ikke har økt i 1967, bl. a. fordi det har vært forholdsvis store forskyvninger i sammensetningen av byggearealet.

Det er foretatt ytterligere lempninger i mengdereguleringsbestemmelsene for byggevirksomheten fra 1. januar 1967. De någjeldende regler er: Boligbygg, bygg som oppføres for statens regning, bygg med mindre areal enn 60 m², visse bygg i tilknytning til landbruk, skogbruk og fiske og skolebygg er fritatt fra byggeløyveordningen over hele landet. Fra 6. mai 1966 ble byggeløyveplikten for bergverks-, industri- og verkstedbygg og for hotell- og pensjonatbygg begrenset til visse pressområder (12 byer og 37 herreder). Fra 1. januar 1967 ble byggeløyveplikten også for de øvrige arter bygg helt opphevet i en del distrikter, men opprettholdt i til sammen 31 byer og 130 herreder.

For de regulerte grupper av bygg ble det for 1967, som for tidligere år, fastsatt tre forskjellige kvoter, en som ble disponert av Kommunaldepartementet, en av Landbruksdepartementet for industribygg i tilknytning til landbruket og en av Industridepartementet for andre industribygg på over 300 m². Kvotene ble i nasjonalbudsjettet for 1967 fastsatt til henholdsvis 500 000 m², 35 000 m² og 300 000 m². Dette innebar en reduksjon i kvotene på

Tabell 59. *Bygg satt i gang. Areal i 1 000 m².*

	1962	1963	1964	1965	1966	1.—3. kvartal 1966[1]	1.—3. kvartal 1967[1]
Boliger	2 432	2 211	2 466	2 577	2 634	1 981	2 167
Industribygg	664	584	738	704	848	707	521
Kontor- og forretningsbygg	256	246	292	328	323	244	347
Landbruksbygg	372	312	313	311	266	191	237
Andre	786	848	897	867	928	565	598
Leiligheter, antall	29 343	26 008	29 457	30 124	30 691	23 183	24 510

[1] Ureviderte tall.

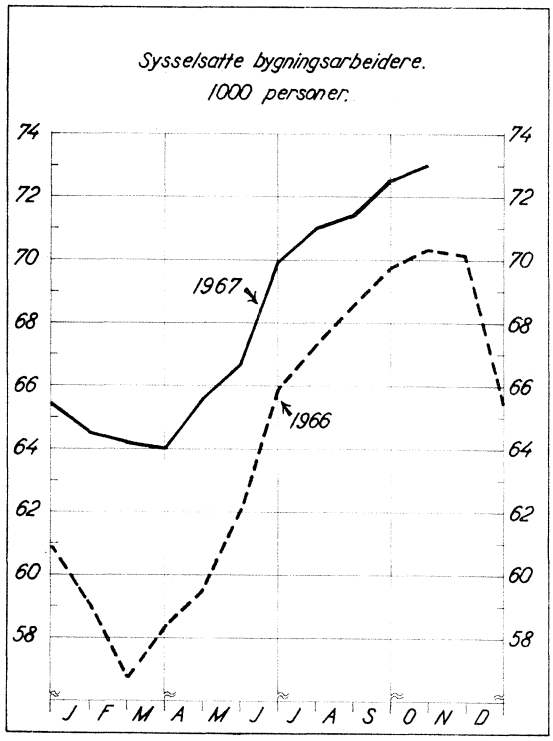

Fig. 31.

til sammen 395 000 m² i forhold til 1966. Reduksjonen hadde sammenheng med lempningene i byggeløyveordningen fra 1. januar 1967. Av Kommunaldepartementets kvote på 500 000 m² ble ca. ⅓ reservert for spesielle prosjekter med karakter av landstiltak, og for større sykehus, pleiehjem og aldershjem. Resten ble fordelt på de 16 fylker hvor byggeløyveplikten helt eller delvis er opprettholdt.

Regjeringens byggeprogram tok sikte på fortsatt øking i boligbyggingen i 1967. Arbeidet med å aktivisere kommunenes tomte- og boligpolitikk ble fortsatt. Mens 170 kommuner

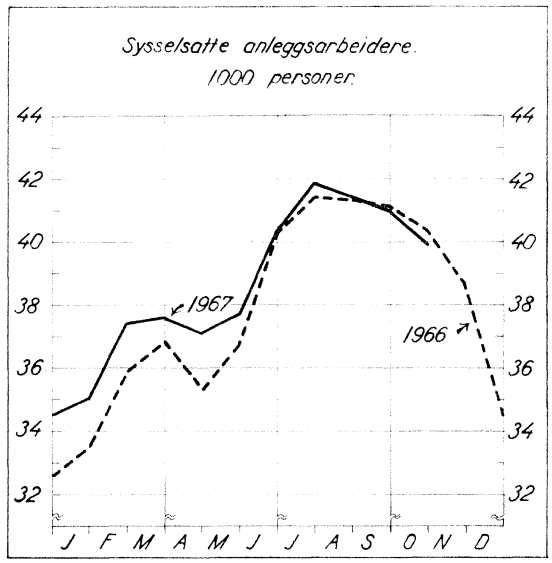

Fig. 32.

utarbeidde boligprogrammer for perioden 1966—1970, var 187 kommuner med i dette programarbeidet i perioden 1967—1971. Kommunene har ved tomtekjøp i 1967 i stigende grad benyttet seg av grunnkjøpsobligasjonslån. Pr. 20. november 1967 ble det gitt slike lån til et beløp av 46,2 mill. kroner, mot 45,1 mill. kroner for hele året 1966. Som supplement til grunnkjøpsobligasjonslånene fikk Kommunalbanken i 1967 en kontantlånekvote på 5 mill. kroner. Kommunalbankens lånekvote for tomtetekniske arbeider økte fra 33 mill. kroner i 1966 til 45 mill. kroner i 1967.

Boligbyggingen økte noe fra 1966 til 1967. I løpet av de 3 første kvartaler av 1967 ble det satt i arbeid 24 500 leiligheter, dvs. vel 1 300 eller 5,6 prosent flere enn i samme tidsrom i 1966. For hele året regnes det med igangsetting av ca. 34 000 leiligheter mot ca. 30 700

Tabell 60. *Fullførte bygg. Areal i 1 000 m².*

	1962	1963	1964	1965	1966	1.—3. kvartal 1966[1]	1.—3. kvartal 1967[1]
Boliger	2 336	2 332	2 384	2 363	2 459	1 613	1 745
Industribygg	596	627	626	639	739	528	578
Kontor- og forretningsbygg	404	307	304	223	287	169	272
Landbruksbygg	374	347	307	299	277	142	159
Andre	694	761	875	816	958	613	615
Leiligheter, antall	27 893	28 658	28 513	27 585	28 803	18 697	20 376

[1] Ureviderte tall.

Tabell 61. *Bygg under arbeid ved utgangen av hvert år. Areal i 1 000 m².*

	1962	1963	1964	1965	1966	3. kvartal 1966[1]	3. kvartal 1967[1]
Boliger	2 157	1 993	2 086	2 269	2 388	2 618	2 810
Industribygg	725	646	743	802	902	1 041	897
Kontor- og forretningsbygg	363	299	281	387	434	475	530
Landbruksbygg	223	183	185	194	179	237	241
Andre	1 167	1 246	1 265	1 323	1 279	1 284	1 259
Leiligheter, antall	27 461	24 227	25 346	27 445	28 715	31 588	32 793

[1] Ureviderte tall.

i 1966. Tallet på leiligheter i bygg med lånetilsagn fra de statlige boligbanker regnes å bli noe større i 1967 enn i 1966 da det ble gitt tilsagn for 21 900 leiligheter. Boligbankenes utlånsrammer ble økt fra 1 183 mill. kroner i 1966 til 1 457 mill. kroner i 1967.

Mens areal satt i arbeid for boligformål i de tre første kvartaler i 1967 lå 9,3 prosent over arealet i tilsvarende tidsrom i 1966, var areal til andre byggeformål 3,2 prosent mindre enn i 1966. Areal av industribygg satt i arbeid var i de tre første kvartaler av 1967 26 prosent mindre enn i samme periode 1966. For kontor- og forretningsbygg økte det igangsatte areal med 42 prosent. For undervisningsbygg og bygg for andre formål (utenom landbruksbygg) var arealet satt i arbeid henholdsvis 14 prosent mindre og 31 prosent større enn i de tre første kvartaler i 1966.

Tabell 60 viser fullført areal til forskjellige formål. Fullført boligareal i de tre første kvartaler 1967 var 8,2 prosent større enn i tilsvarende tidsrom 1966. Tallet på fullførte leiligheter var i samme tidsrom knapt 20 400 mot 18 700 i de tre første kvartaler 1966. Det ble for bygg til alle andre formål også fullført større areal i 1967 enn i 1966, den gjennomsnittlige stigning var 11,8 prosent.

I tabell 61 er det gitt oppgaver over bygg i arbeid ved utgangen av hvert år og pr. 30. september 1966 og 1967. Ved utgangen av 3. kvartal var det samlede areal under arbeid 1,5 prosent større enn på tilsvarende tidspunkt året før. Fordelingen på undergrupper viser en sterk forskyvning i retning av boligbygg. Ved utgangen av 3. kvartal var det under arbeid et boligareal som var 7,3 prosent større enn ett år tidligere. Også arealet av kontor- og forretningsbygg under arbeid viste sterk stigning over året. For alle andre grupper av bygg (utenom landbruksbygg) var det en nedgang i arealet under arbeid på vel 7 prosent i forhold til utgangen av 3. kvartal 1966.

De samlede inntekter og utgifter for bygge- og anleggsvirksomheten er tatt inn i tabell 62.

Tabell 62. *Totalregnskap for bygge- og anleggsvirksomhet. Mill. kr.*

	Inntekter	Kostnader	Godtgjøring til arbeid og kapital
1963	7 832	5 001	2 831
1964	8 305	5 375	2 930
1965	9 150	5 932	3 218
1966*	10 110	6 395	3 715
1967*	11 418	7 090	4 328

Sjøfart.

Nettotilveksten til handelsflåten vil i 1967 trolig bli den høyeste Norge noen gang har hatt. Den registrerte nettotilvekst i de tre første kvartaler av 1967 var nær tre ganger så høy som tilveksten i samme periode i 1966. For 4. kvartal 1967 ventes leveringene å bli like store som i 4. kvartal 1966.

I begynnelsen av 1967 falt fraktene for både tørrlastskip og tankskip. Svikten i fraktene førte til at tallet på skip i opplag økte fram til juni, da forholdene ble totalt forandret på grunn av krigen i Midt-Østen og Suezkanalens stengning. Fraktene for tankskip steg meget raskt, og all norsk tanktonnasje kom i fart i løpet av juli. For tørrlastskip steg fraktene noe svakere, og tallet på tørrlastskip i opplag økte også i 3. kvartal. Først i 4. kvartal gikk tallet på tørrlastskip i opplag ned.

Fra juni 1966 til juni 1967 økte verdensflåten (ekskl. Sambandsstatenes reserveflåte) med 11,2 mill. brt.[1]) Av denne stigning falt

[1] Tallene i dette og de to neste avsnittene er hentet fra Lloyd's Register of Shipping. Statistical Tables.

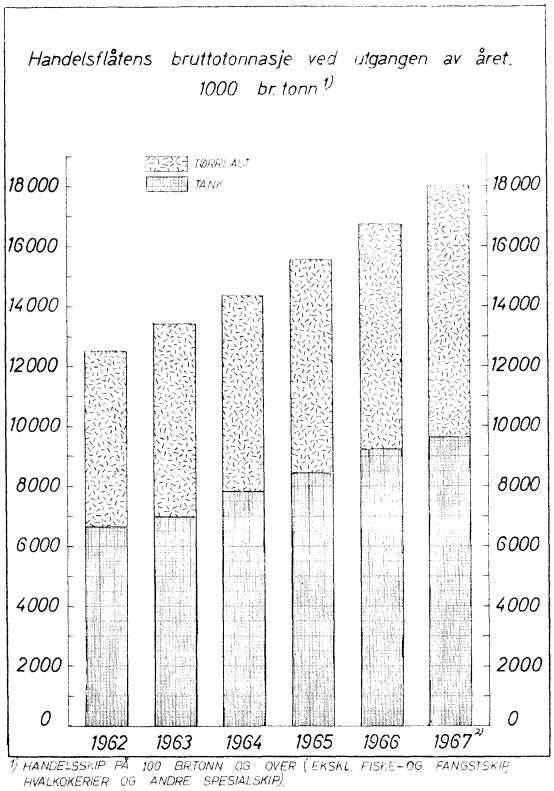

1) HANDELSSKIP PÅ 100 BRUTTONN OG OVER (EKSKL. FISKE- OG FANGSTSKIP, HVALKOKERIER OG ANDRE SPESIALSKIP).

2) PR. 1. OKTOBER.

Fig. 33.

1,96 mill. brt. på Norge. Relativt steg verdensflåten med 6,9 prosent og den norske flåte med 11,9 prosent. De land som hadde størst absolutt tonnasjeøking var Japan med 2,16 mill. brt., Liberia med 1,99 mill. brt. og Norge med 1,96 mill. brt.

Til økingen i verdens tankflåte fra 1966 til 1967 på i alt 4,0 mill. brt. bidrog skip under Norges flagg med 1,1 mill. brt. og Liberia og Japan hver med 0,8 mill. brt.

Av en total tilvekst til verdensflåten av store malm- og bulkskip på i alt 5,8 mill. brt., falt 1,2 mill. brt. på Liberia, 1,1 mill. brt. på Norge og 1,0 mill. brt. på Japan.

Handelsflåten.

Etter en øking i 1966 på 31 skip og 1 212 000 bruttotonn bestod den norske handelsflåten[1]) pr. 1. januar 1967 av 2 300 skip med en samlet tonnasje på 16,7 mill. bruttotonn. Tankskipenes andel av den samlede tonnasje gikk opp fra 54 til 55 prosent. Handelsflåtens fordeling på ulike typer skip pr. 1. januar 1967 er følgende:

[1] Omfater ikke skip på under 100 bruttotonn, eller fiske- og fangstskip, tankbåter, bergingsbåter o. l. spesialskip.

Skipenes art	Skip	1000 brt.	1000 dwt.
Tankskip	513	9 254	15 084
Tørrlastskip:			
Malmtankskip	14	280	
Malmskip	30	437	5 789
Bulkskip	204	3 117	
Kjøle- og fryseskip	36	111	107
Passasjerskip	336	302	175
Tørrlastskip ellers	1 167	3 247	4 708
I alt	2 300	16 748	25 863

Tallene for dw-tonnasje er beregnet.

Ved utgangen av september 1967 bestod flåten av i alt 2 310 skip på til sammen 18,0 mill. brt. Tankskipenes tonnasje var 9,7 mill. brt., og 8,3 mill. brt. var tørrlastskip (inkl. passasjerskip). Tørrlastflåten hadde økt noe sterkere enn tankflåten over året; tankflåtens prosentvise andel av den samlede tonnasje var ved utgangen av september sunket til 53,7 prosent fra 54,3 prosent på samme tid ett år tidligere.

I løpet av de tre første kvartaler 1967 fikk handelsflåten en bruttotilvekst på i alt 2 133 000 brt. I samme periode året før utgjorde bruttotilgangen 1 196 000 brt. Tilgangen i 1967 fordelte seg med 864 000 brt. på tankskip og 1 269 000 brt. på tørrlastskip. Nye skip fra utenlandske verksteder utgjorde 91 prosent av tilgangen og nybygginger fra norske verksteder 7 prosent, mens 2 prosent av bruttotilgangen for det meste bestod av eldre skip kjøpt fra utlandet. De tilsvarende tall for samme periode i 1966 var henholdsvis 77 prosent, 17 prosent og 6 prosent.

Nedenfor er gitt en oversikt over hvordan nybyggingene i 1. — 3. kvartal 1967 fordelte seg på leveringsland.

Leveringsland	Tankskip Skip	Tankskip 1000 brt.	Tørrlastskip Skip	Tørrlastskip 1000 brt.
Danmark	3	106	1	30
Finland	–	–	1	10
Sverige	6	285	12	271
Frankrike	1	15	–	–
Italia	1	1	–	–
Jugoslavia	–	–	1	14
Polen	–	–	3	4
Storbritannia	–	–	8	231
Vest-Tyskland	1	0,5	8	177
Øst-Tyskland	–	–	4	5
Japan	6	348	17	442
Utlandet i alt	18	755,5	55	1 184
Norge	5	80	39	69
I alt	23	835	94	1 253

Tabell 63. *Handelsflåten 1963—1967.*[1] *Tilgang og avgang i 1.—3. kv. 1967. 1 000 bruttotonn.*

	I alt	100— 4 999 br.tonn	5 000— 9 999 br.tonn	10 000— 14 999 br.tonn	15 000— 19 999 br.tonn	20 000— 24 999 br.tonn	25 000— 29 999 br.tonn	30 000 br.tonn og over
Flåten 1. januar 1963	12 509	1 362	3 343	4 109	1 595	1 344	341	415
—»— 1964	13 420	1 300	3 215	4 192	1 620	1 518	557	1 018
—»— 1965	14 388	1 294	3 046	4 056	1 599	1 415	826	2 152
—»— 1966	15 536	1 239	2 825	3 823	1 687	1 593	1 000	3 369
—»— 1967	16 748	1 222	2 733	3 748	1 655	1 664	1 035	4 691
Tilgang 1/1–1/10 1967:								
Nybygg i utlandet ..	1 939	18	10	234		328		1 349
» i Norge	149	27	14	55		–		53
Annen tilgang	45	4	19	–		22		–
Tilgang i alt	2 133	49	43	289		350		1 402
Avgang 1/1–1/10 1967:								
Solgt til utlandet	847	80	270	351		111		35
Forlist, kondemn., hogd opp innenl. ..	8	8	–	–		–		–
Avgang i alt	855	88	270	351		111		35
Netto tilgang i alt ..	1 278	— 39	— 227	— 62		239		1 367
Flåten 1. oktober 1967	18 026	1 183	2 506	5 341		2 938		6 058
Av dette:								
Motor, tørrlastskip ..	7 952	1 022	2 193	2 692		1 116		929
Damp » ..	395	52	36	220		87		–
Motor, tankskip	7 786	105	270	2 326		1 301		3 784
Damp »	1 893	4	7	103		434		1 345

[1] Handelsskip over 100 br.tonn (ekskl. fiske- og fangstskip, hvalfangstskip og spesialskip som taubåter, bergingsbåter, isbrytere, kabelskip o. l.).

Av nybyggingene i størrelsesgruppen 30 000 brt. og over var 30 skip fra utenlandske verksteder og 1 skip fra norsk verksted. Til sammen hadde disse skipene en tonnasje på 1 402 000 brt. eller vel 67 prosent av hele bruttotilgangen på ny tonnasje.

Avgangen fra handelsflåten i de tre første kvartaler av 1967 var på 855 000 brt. Av dette

Tabell 64. *Tilgang og avgang i handelsflåten. 1 000 bruttotonn*[1].

År	Tilgang i alt	Nybygd i Norge	Nybygd i utl.	Annen tilgang	Avgang i alt	Forlist, kondemnert etc.	Solgt til utl.	Annen tilgang og avgang. Netto	Nettoøking i alt	Av dette tanktonnasje
1962	1 274	344	787	143	464	27	437	+ 4	814	216
1963	1 659	348	1 210	101	787	29	758	+ 39	911	353
1964	1 689	331	1 236	122	742	10	732	+ 21	968	840
1965	2 149	366	1 686	97	1 009	121	888	+ 8	1 148	612
1966	2 120	359	1 702	59	936	105	831	+ 28	1 212	813
Jan.—sept.										
1966	1 196	205	920	71	736	96	640	..	460	248
1967	2 133	149	1 939	45	855	8	847	..	1 278	425

[1] Se note tabell 63.

ble 847 000 brt. solgt til utlandet. Resten var kondemnerte skip, forliste skip og skip solgt til opphogging innenlands.

Tilgang og avgang av handelsskip i de tre første kvartaler av 1967 fordelte seg slik:

	Tilgang		Avgang	
	Skip	1000 brt.	Skip	1000 brt.
Motortørrlastskip ..	104	1 269	80	384
Damptørrlastskip ..	–	–	9	32
Motortankskip	27	772	26	304
Damptankskip	1	92	7	135
I alt	132	2 133	122	855

Endringene i handelsflåten i 1. — 3. kvartal 1967 sammenliknet med endringene for tidligere år er tatt inn i tabell 64.

I 1967, som i foregående år, har tilgangen til handelsflåten vesentlig vært store skipsenheter, mens avgangen stort sett har bestått av mindre skip. Av tabell 65 går det fram hvordan flåtenes fordeling etter størrelse har endret seg siden 1962. Overgangen til større skip har vært særlig markert i tankflåten, hvor skip i størrelsesgruppen 30 000 brt. og over ved utgangen av 1962 utgjorde vel 6 prosent, ved utgangen av 1965 37 prosent og ved utgangen av september 1967 53 prosent av tonnasjen.

Tabell 66 viser fordelingen av flåten etter aldersgrupper ved utgangen av 1966 og tidligere år.

Etter den sterke øking i 1965 avtok kontraheringsaktiviteten sterkt i 1966 og i 1967 (se tabell 67). Det ble i de tre første kvartaler 1967 kontrahert (netto) skip på i alt 775 000 brt. ved utenlandske verksteder mot 1 644 000 brt. i samme periode i 1966. Av den kontraherte tonnasje inntil 1. oktober 1967 gjaldt hele 78 prosent tankskip, mens tanktonnasjen bare utgjorde 34 prosent av netto-kontraheringene i 1966.

Tabell 65. *Bruttotonnasjen etter størrelse ved utgangen av året. Prosent.*

Bruttotonn	1962	1963	1964	1965	1966	1/10 1967
100–9 999	38	34	30	26	24	20
10 000–19 999 ..	45	43	39	36	32	30
20 000–24 999 ..	11	11	10	10	10	16
25 000–29 999 ..	3	4	6	6	6	
30 000 og over ..	3	8	15	22	28	34
	100	100	100	100	100	100

Tabell 66. *Bruttotonnasjen etter alder ved utgangen av året. Prosent.*

	1962	1963	1964	1965	1966
0— 4 år	43	43	43	52	52
5— 9 »	30	32	33	25	25
10—14 »	18	17	15	14	15
15—19 »	4	4	5	5	5
20—29 »	3	3	3	3	2
30 år og over	2	1	1	1	1
I alt	100	100	100	100	100

Pr. 1. oktober 1967 var den samlede kontraktbestand for norsk regning 4,7 mill. brt., mot 6,7 mill. brt. til samme tid et år tidligere. Om lag 76 prosent av kontraktbestanden bestod av tonnasje kontrahert ved utenlandske verksteder. For 1968 er det foreløpig regnet med leveringer på i alt 2,3 mill. brt. (se tabell 68). Med relativt like stor avgang som i de siste år skulle nettotilveksten i handelsflåten i 1968 bli ca. 1,3 mill. brt.

Fordelingen av nybyggingskontraktene på land (se tabell 68) viser at de største bestillinger, regnet i tonnasje, er plassert i Japan og i Sverige.

Tabell 67. *Inngåtte kontrakter (netto) for bygging av norske skip ved utenlandske verksteder. 1000 br. tonn.*

År	I alt	Tørrlast-skip	Tank-skip
1958	— 94	57	— 151
1959	296	238	58
1960	406	418	— 12
1961	1 515	510	1 005
1962	186	162	24
1963	2 318	151	2 167
1964	1 525	525	1 000
1965	2 825	1 700	1 125
1966	1 750	1 150	600
1967 1.—3. kv.	775	169	606

Fraktmarkedet.

Økingen i verdenshandelen fortsatte også i 1966. Sjøverts varetransporter kom opp i om lag 1 770 mill. tonn, dvs. en øking på 8 prosent i forhold til 1965. Dette førte til større behov for transporttjenester, men resulterte ikke i noen bedring i fraktratene i 1966. Årsaken var i første rekke at økingen i transportbehovet

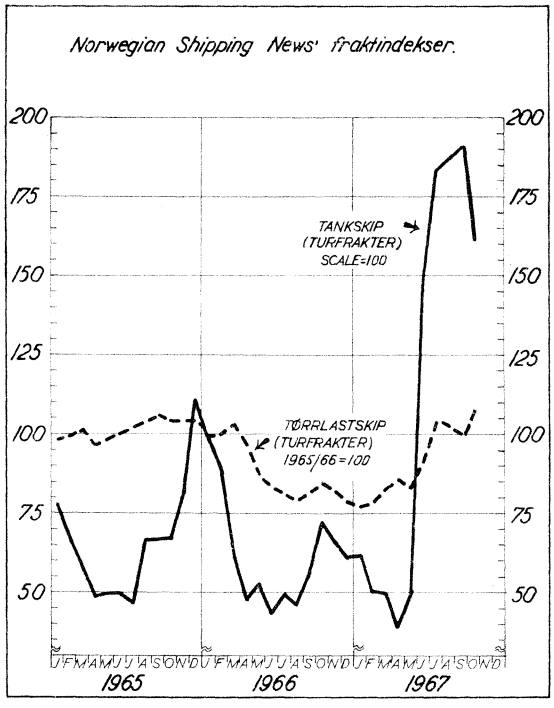

Fig. 34.

stort sett ble oppveid av tilgang på ny tonnasje. I 1967 økte verdenstonnasjen sterkt, fra sommeren 1966 til sommeren 1967 med vel 7 prosent. Dette var en sterkere øking i transportkapasiteten enn hva som var nødvendig for å frakte de økte varemengder i den sjøverts handel, noe som gav seg utslag i sviktende frakter.

Mens markedene for tørrlastskip de siste somre hadde holdt seg oppe, tross konkurranse med tankskip i kornfart, sviktet tørrlastmarkedene våren 1966 og stabiliserte seg fra sommeren 1966 til sommeren 1967 på et atskillig lavere nivå enn i 1965. Etter Norwegian Shipping News' fraktindekser lå turfraktene for tørrlastskip gjennomsnittlig 17 prosent lavere i januar—mai 1967 enn i tilsvarende periode 1966. Indeksen for tidsfrakter (korte tidscertepartier) lå i samme måneder av 1967 knapt 23 prosent lavere enn i 1966. For tankskip viste turfraktratene de 10 første måneder av 1966 det vanlige sesongmønster. Men i november 1966 sviktet tankmarkedet helt. For desember 1966 — februar 1967 lå turfraktindeksen gjennomsnittlig på 58, mens den for de siste 4 vintre hadde vært mellom 80 og 100. Våren 1967 falt ratene ytterligere. I januar — mai 1967 lå turfraktratene gjennomsnittlig på et nivå om lag 30 prosent lavere enn i januar — mai 1966.

Stengningen av Suezkanalen og inngrepene i oljeeksporten til visse land førte til knapphet på tanktonnasje, og fraktene steg sterkt i løpet av juni for skip som kunne gi lasting i annet halvår av 1967. Turfraktene for tank-

Tabell 68. *Norske nybyggingskontrakter etter byggeland og sannsynlig leveringsår. Beregnet etter kontraktbestanden pr. 1. oktober 1967. 1000 bruttotonn.*

Land	4. kvartal 1967	1968	1969	1970 og senere	I alt
Danmark	32	122	–	–	154
Finland	9	9	–	–	18
Sverige	222	574	169	125	1 090
Frankrike	–	4	41	–	45
Jugoslavia	26	–	–	–	26
Nederland	2	1	–	–	3
Polen	–	7	–	–	7
Spania	–	2	2	–	4
Storbritannia	129	122	61	–	312
Vest-Tyskland	35	80	43	–	158
Øst-Tyskland	4	25	37	8	74
Ungarn	2	6	–	–	8
Japan	486	838	166	175	1 665
Sum utland	947	1 790	519	308	3 564
Norge	208	500	381	1	1 090
Sum i alt	1 155	2 290	900	309	4 654

flåten har i tiden juni — oktober ligget 3—4 ganger så høyt som i april — mai.

Den nye situasjonen i Midt-Østen har gitt mindre utslag på markedet for tørrlastskip. Stigningen i tur- og tidsfrakter kom senere og var betydelig svakere. Det skyldtes bl. a. at ratene i forveien ikke var så dårlige som i tankfarten og at en langt mindre del av tørrlastskipene er avhengige av Suezkanalen. De direkte virkninger av stengningen har derfor vært mindre for tørrlastmarkedet enn for tankmarkedet, men etter hvert har det fått indirekte virkning at tankskip er trukket over fra kornfart til oljefart. Gjennomsnittlig lå indeksene for tur- og tidsfrakter i juni — oktober om lag 25 prosent over nivået for januar — mai.

Tilveksten til verdensflåten har i de senere år for en stor del bestått av meget store skip med stor effektivitet for transport av massegods. Dette har ført til at fraktene for fast og flytende massegods har vist en sterk nedadgående langtidstendens. Lavere byggepriser og lavere driftsutgifter pr. tonn for de store bulk- og tankskip, sammenliknet med hva det kostet å anskaffe og drive de skipsstørrelser som var vanlige for 10 år siden, gir hovedforklaringen til at transporttjenestene er blitt billigere.

Beskjeftigelsen av Norges flåte.

Den norske tonnasje i opplag var ved inngangen av 1967 5 000 brt. Fra februar begynte imidlertid tankoppleggene, og ved utgangen av mai lå 20 tankskip på til sammen 313 000 brt. i opplag. I løpet av juni og juli kom igjen hele tankflåten i fart. For tørrlastskip økte derimot oppleggene noe helt til august, da toppen ble nådd med 13 skip på til sammen 25 000 brt. i opplag. Ved utgangen av oktober lå 5 tørrlastskip på i alt 9 000 brt. i opplag.

Norges Rederforbund har utarbeidd en

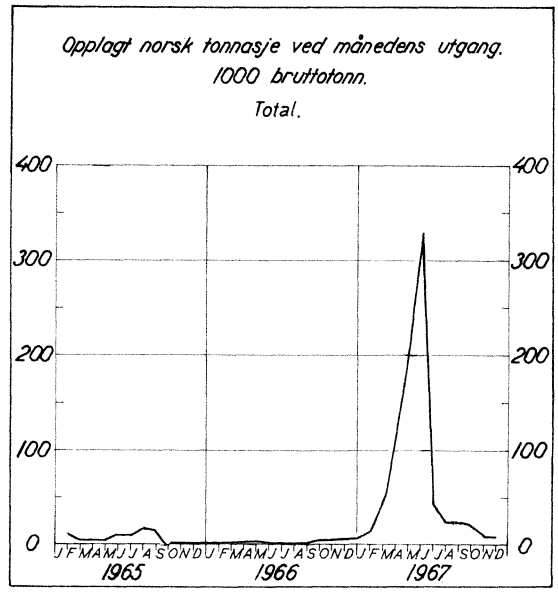

Fig. 35.

Tabell 69. *Totalregnskap for sjøfart. Mill. kr.*

	1962	1963	1964	1965	1966*	1967*
Valutafrakter	6 430	6 960	7 655	8 280	8 855	10 150
Fraktinntekter levert innenlands	495	415	429	471	489	510
Lønn til norske sjøfolk på utenlandske skip	61	65	70	75	80	84
Bruttoinntekt i alt	6 986	7 440	8 154	8 826	9 424	10 744
Kostnader[1]	5 186	5 456	5 768	6 300	6 916	7 937
Av dette:						
Driftsutgifter i utlandet	2 088	2 230	2 375	2 532	2 742	3 055
Bidrag til nettonasjonalproduktet fra sjøfart	1 810	1 984	2 386	2 526	2 508	2 807
+ Subsidier	53	54	57	77	69	78
— Indirekte skatter	10	11	12	13	13	15
Godtgjøring til arbeid og kapital (faktorinntekt)	1 753	2 027	2 431	2 590	2 564	2 870

[1] Omfatter kapitalslit og forbruk av varer og tjenester.

oversikt som viser hvordan norske skip i utenriksfart var beskjeftiget pr. 1/7-67:

	Tank %	Tramp %	Linje %	I alt %
På tidscertepartier og konsekutive reiser over 12 måneders varighet	61	31	–	46
Kontraktsfart	–	15	–	5
Løsfart	39	54	–	42
Linjefart	–	–	100	7
I alt	100	100	100	100

Om lag 61 prosent av tankflåten var ved halvårsskiftet sluttet på tidscertepartier og konsekutive reiser, mot 60 prosent til samme tid i 1966. For trampflåten (tørrlastskip unntatt linjeskip) var de tilsvarende tall 31 prosent og 35 prosent.

Av hele Norges handelsflåte er vel 98 prosent av bruttotonnasjen beskjeftiget i utenriksfart, og av utenrikstonnasjen går 92 prosent bare mellom utenlandske havner. Av linjetonnasjen (inkl. passasjerskip) i utenriksfart går om lag to tredjedeler i fart mellom utenlandske havner og om lag en tredjedel mellom Norge og utlandet.

Tabell 69 viser skipsfartens samlede inntekter og utgifter i innen- og utenriksfart. Etter fradrag av kostnader til løpende forbruk av varer og tjenester, vedlikehold og nedskrivning av realkapital, framkommer det restbeløp som skipsfarten har til dekning av renter og til godtgjøring av arbeid og egenkapital. Dette beløp svarer til faktorinntekten i Byråets nasjonalregnskap. I inntektene er inkludert tilskott til skip i rutefart på kysten, og i kostnadene er tatt med frakt-, laste- og fyravgifter. Tabell 70 gir totalregnskap for utenriks sjøfart.

Tabell 70. *Totalregnskap for utenriks sjøfart. Mill. kr.*

	Inntekter	Kostnader	Godtgjøring til arbeid og kapital
1963	7 067	5 223	1 844
1964	7 768	5 533	2 235
1965	8 400	6 045	2 355
1966*	8 983	6 640	2 343
1967*	10 286	7 630	2 656

Annen samferdsel.

Veitransport.

Lengden av de offentlige veier (inkl. gatenettet i byene) var pr. 1. januar 1967 om lag 66 700 km. Av dette hadde 9 422 km fast dekke og 3 434 km oljegrudekke. Den samlede veilengde økte med om lag 950 km, mens lengden

Tabell 71. *Sivile motorkjøretøyer og tilhengere ved utgangen av året.*

	1962	1963	1964	1965	1966	Prosent endring 1965—1966
Personbiler	321 767	364 366	415 712	465 243	515 879	10,9
Busser	5 834	5 930	6 131	6 354	6 627	4,3
Varebiler	64 854	66 905	69 418	70 577	71 496	1,3
Lastebiler m. v.	53 946	54 618	56 212	57 893	60 459	4,4
Biler i alt	446 401	491 819	547 473	600 067	654 461	9,1
Traktorer m. v.	27 242	29 322	31 028	31 418	32 285	2,8
Motorsykler	76 988	72 288	67 446	60 543	54 157	— 10,5
Mopeder	111 529	119 469	124 657	128 245	128 758	0,4
Motorkjøretøyer i alt	662 160	712 898	770 604	820 273	869 661	6,0
Tilhengere	23 321	26 215	30 257	34 451	38 589	12,0
Kjøretøyer i alt	[1]685 521	739 113	800 861	854 724	908 250	6,3

[1] Inkl. 40 uspesifiserte kjøretøyer.

av veier med fast dekke og oljegrusdekke økte med henholdsvis 623 km og 992 km.

Ved utgangen av 1966 var det i Norge i alt 908 250 sivile motorkjøretøyer og tilhengere. Dette var 6,3 prosent flere enn ett år tidligere. Bestanden av personbiler økte med 10,9 prosent i 1966 og utgjorde ved utgangen av året 515 879.

I månedene januar—september 1967 ble det registrert 51 798 nye og 4 882 brukte personbiler, dvs. henholdsvis 5,8 prosent og 11,1 prosent flere enn i samme periode i 1966. Av de nyregistrerte personbiler var knapt halvparten produsert i Vest-Tyskland og vel femteparten i Storbritannia. Tallet på nyregistrerte varabiler, lastebiler og busser steg henholdsvis med 6,3 prosent, 3,6 prosent og 10,9 prosent.

For rutebilene steg både passasjer- og godstrafikken fra 1965 til 1966. Rutebilenes samlede transportarbeid i 1966 var 3 426 mill. passasjerkilometer og 165 mill. netto tonnkilometer. I forhold til 1965 økte passasjertrafikken med 5,0 prosent og godstrafikken med 9,5 prosent.

Trafikken med innenlandske ferjeruter steg fra 1965 til 1966 både for biler og passasjerer, men gikk ned for motorsykler. I alt ble det i 1966 transportert 4,3 mill. motorkjøretøyer og 18,8 mill. passasjerer med ferjerutene. Sammenliknet med 1965 svarer dette til en øking på 13 prosent i tallet på transporterte motorkjøretøyer og på 9 prosent i passasjertallet.

Den nye veitrafikkloven trådte i kraft i juni 1967.

Jernbanetransport.

Ved utgangen av 1966 utgjorde NSB's jernbanenett i alt 4 297 km. Av dette var 2 014 km eller 47 prosent elektrifisert. Strekningen Hamar—Otta (171 km) ble åpnet for elektrisk drift i november 1967. I mai 1967 ble persontrafikken på sidelinjen Skoppum—Horten (7 km) nedlagt, og i oktober opphørte all trafikk på banestrekningen Nelaug—Treungen (55 km).

Pr. 30. juni 1967 hadde NSB en vognpark på 1 189 personvogner (ekskl. motorvogner) og 10 988 godsvogner (inkl. 457 private vogner), dvs. 22 personvogner og 148 godsvogner færre enn 30. juni 1966. I samme tidsrom gikk tallet på damplokomotiver tilbake med 6, mens det for elektriske lokomotiver var en øking på 6. Tallet på diesellokomotiver og motorvogner var uendret.

I de første 6 måneder av 1967 var de samlede driftsytelser målt i jernbanevogners løp i trafikktog 450 mill. vognakselkilometer. Av dette falt 61 prosent på elektriske lokomotiver, 27 prosent på diesellokomotiver og 1 prosent på damplokomotiver.

Passasjertallet ved NSB gikk ned om lag 5 prosent i første halvår 1967 i forhold til sam-

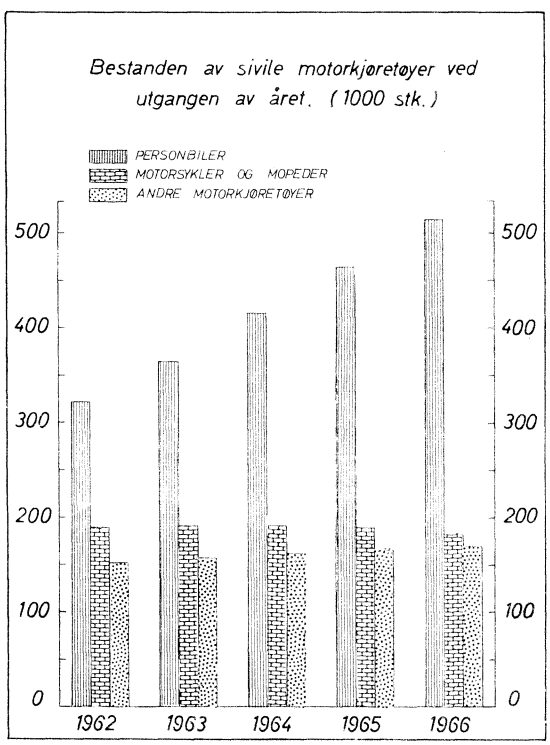

Fig. 36.

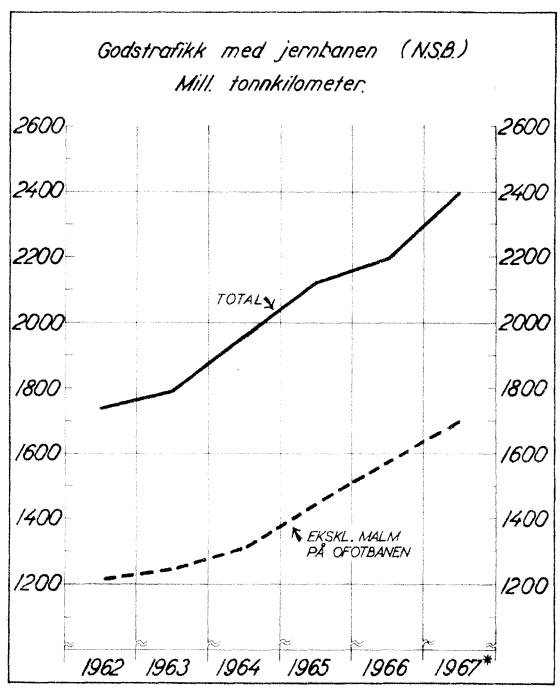

Fig. 37.

Tabell 72. *Biler registrert første gang i Norge.*

Bilenes art og opprinnelsesland	Hele året			Januar—september				
				Antall		Prosent endring	Prosent	
	1964	1965	1966	1966	1967		1966	1967
NYE BILER								
Personbiler[1]								
Vest-Tyskland	28 521	29 246	30 111	24 435	24 227	—0,9	49,9	46,8
Storbritannia	11 012	11 705	12 870	10 514	11 113	5,7	21,5	21,5
Frankrike	3 523	2 837	3 826	3 071	3 913	27,4	6,3	7,6
Sverige	6 353	6 092	6 996	5 500	6 591	19,8	11,2	12,7
Italia	2 569	2 531	2 597	2 137	2 302	7,7	4,4	4,4
Tsjekkoslovakia....	922	1 804	1 204	962	1 081	12,4	2,0	2,1
Sovjetunionen	777	594	842	732	522	— 28,7	1,5	1,0
Øst-Tyskland	587	239	242	173	260	50,3	0,3	0,5
Sambandsstatene ..	619	605	539	432	335	— 22,5	0,9	0,6
Nederland	160	108	109	98	91	— 7,1	0,2	0,2
Japan	282	554	1 140	912	1 359	49,0	1,8	2,6
Andre land	1	4	8	6	4	— 33,3	0,0	0,0
I alt	55 326	56 319	60 484	48 972	51 798	5,8	100,0	100,0
Varebiler								
Vest-Tyskland ...	4 011	3 598	3 194	2 559	2 650	3,6	53,1	51,7
Storbritannia	1 243	939	1 766	1 334	1 329	— 0,4	27,7	26,0
Sverige	669	567	554	418	378	— 9,6	8,7	7,4
Frankrike	127	151	146	108	159	47,2	2,2	3,1
Andre land	502	428	554	398	606	52,3	8,3	11,8
I alt	6 552	5 683	6 214	4 817	5 122	6,3	100,0	100,0
Lastebiler[2]								
Storbritannia	1 460	1 191	1 508	1 127	1 051	— 6,7	31,3	28,2
Sverige	1 227	1 145	1 458	1 145	1 031	— 10,0	31,9	27,7
Vest-Tyskland ...	1 124	1 343	1 610	1 158	1 442	24,5	32,2	38,7
Sambandsstatene..	151	135	129	102	116	13,7	2,8	3,1
Andre land	71	73	78	63	85	34,9	1,8	2,3
I alt	4 033	3 887	4 783	3 595	3 725	3,6	100,0	100,0
Busser								
Sverige	275	331	338	238	279	17,2	68,4	72,3
Vest-Tyskland ...	70	57	107	71	67	— 5,6	20,4	17,4
Nederland.....	32	26	34	23	24	4,3	6,6	6,2
Storbritannia	38	22	21	15	15	–	4,3	3,9
Andre land	1	2	2	1	1	–	0,3	0,2
I alt	416	438	502	348	386	10,9	100,0	100,0
BRUKTE BILER								
Personbiler[1]	7 026	6 873	5 508	4 396	4 882	11,1	.	.
Varebiler	125	107	63	46	40	— 13,0	.	.
Lastebiler[2]	129	176	215	142	181	27,5	.	.
Busser	5	3	1	1	1	–	.	.

[1] Inkl. stasjonsbiler og drosjer. [2] Inkl. spesialbiler.

Tabell 73. *Jernbanetransport (Norges statsbaner).*

		Hele året			Januar—juni		
		1964	1965	1966	1966	1967	Prosent endring
Driftsytelser.[1]							
Vognakselkilometer i trafikktog[1]	Mill.	878,1	857,0	867,7	421,0	449,5	6,8
Med damplokomotiv	»	58,6	25,3	8,9	3,8	4,7	23,7
» elektrisk lokomotiv	»	500,9	524,3	527,8	257,5	274,4	6,6
» diesellokomotiv	»	216,2	215,3	238,0	114,3	122,2	6,8
» elektrisk motorvogn	»	91,1	81,6	80,3	39,2	42,0	7,1
» dieselmotorvogn	»	11,3	10,5	12,1	5,9	5,9	–
» traktorer	»			0,6	0,3	0,3	–
Trafikk.							
Antall passasjerer	Mill.	35,6	34,3	34,1	17,4	16,6	—4,6
Passasjerkilometer	»	1 712	1 712	1 745	843	829	—1,7
Tonn transportert							
I alt	»	22,3	24,6	23,8	12,1	12,6	4,1
Ekskl. malm Ofotbanen[2]	»	6,1	7,8	8,4	3,2	3,4	6,3
Netto tonnkm							
I alt	»	1 958	2 123	2 195	1 090	1 171	7,4
Ekskl. malm Ofotbanen[2]	»	1 311	1 454	1 536	746	817	9,5
Økonomiske resultater.[3]							
Utgifter	Mill. kr.	673	703	830	392	433	10,5
Inntekter							
I alt	»	546	560	602	287	329	14,6
Passasjertrafikk	»	202	202	215	101	113	11,9
Godstrafikk	»	309	317	350	169	198	17,2

[1] Ekskl. lokomotivenes og motorvognenes eget løp. [2] Fra september 1964 også ekskl. malmtransport for Rana gruver. [3] Ny regnskapsordning fra 1. januar 1966. I utgiftsbeløpet inngår nå bl. a. pensjonskassenes underskott.

me periode året før. Målt i passasjerkilometer var nedgangen om lag 2 prosent. De absolutte tallene for første halvår 1967 var 16,6 mill. passasjerer og 829 mill. passasjerkilometer.

Ser en bort fra malmtrafikken på Ofotbanen og malmtransporten for Rana gruver, fraktet NSB i første halvår 1967 om lag 6 prosent mer gods målt i tonn enn i samme tidsrom i 1966. Regnet i netto tonnkilometer var økingen om lag 10 prosent. De absolutte tallene for første halvår 1967 var henholdsvis 3,4 mill. tonn og 8,7 mill. netto tonnkilometer. Malmtransporten på Ofotbanen utgjorde i samme tidsrom 8,2 mill. tonn og 330 mill. netto tonnkilometer, dvs. en øking på om lag 2 prosent i forhold til samme periode året før. For Rana gruver fraktet NSB 0,98 mill. tonn malm i månedene januar—juni 1967, dvs. en øking i transportert mengde på over 15 prosent i forhold til samme måneder i 1966.

De samlede utgifter (pensjonskassens underskott er regnet med fra 1. januar 1966) ved jernbanedriften i månedene januar—juni 1967 var 433 mill. kr. eller om lag 11 prosent høyere enn i tilsvarende måneder i 1966.

I perioden januar—juni 1967 var de samlede inntekter av jernbanedriften 329 mill. kr. Av dette var 35 prosent inntekter av passasjertrafikk og 60 prosent inntekter av godstrafikk. Passasjerinntektene gikk opp med nesten 12 prosent i forhold til samme tidsrom i 1966, mens godsinntektene økte med over 17 prosent.

Fra 1. september 1967 ble takstene for passasjertrafikken forhøyet med ca. 15 prosent. Fraktene for godstrafikken gikk også opp fra denne dato.

By- og forstadstrafikk.

Ved sporveisselskapene (ekskl. bussdrift) sank det samlede passasjertall med 4 prosent fra 1965 til 1966. I samme tidsrom gikk passasjertallet ved forstadsbanene ubetydelig ned.

Passasjertallet ved sporveiene i Oslo (inkl. tunnelbanetrafikken) steg med 19 prosent fra første halvår 1966 til samme periode i 1967. Ved utgangen av mai 1966 ble første strekning av Oslos nye tunnelbane åpnet for trafikk, annen ble åpnet i oktober 1966 og tredje kom i drift i november 1967. Trafikken med forstadsbanene i Oslo-området steg med om lag 1 prosent i månedene januar—juni 1967 i forhold til samme tidsrom i 1966.

Med de skinnegående transportmidler i Oslo-området (NSB's forstadsbaner medregnet) ble det i første halvår 1967 befordret om lag 9 prosent flere passasjerer enn i første halvår 1966.

Sjøtransport.

Fartøyer i innenlandsk rutefart transporterte i 1966 til sammen 30,7 mill. passasjerer, eller 5 prosent flere enn i 1965. Av passasjertallet i 1966 var 753 000 reisende med kystruter, 18,8 mill. med ferjeruter og 11,1 mill. med andre lokalruter. Av tallet på passasjerer med kystrutene gjaldt 541 000 hurtigruten på Nord-Norge, omtrent samme tall som året før.

Godstransporten med kyst- og lokalruter til sammen utgjorde 2,4 mill. tonn i 1966. Av godsmengden i 1966 transporterte kystrutene 1,3 mill. tonn og lokalrutene og bygderutene 1,1 mill. tonn. Godstransport med ferjeruter er ikke regnet med.

Da dette ble skrevet forelå ennå ingen oppgaver over den innenlandske rutefart i 1967.

I skipsfarten mellom Norge og utlandet var nettotonnasjen av norske og utenlandske skip som kom med last til Norge, om lag 5 prosent større i januar—august 1967 enn i tilsvarende periode året før. Nettotonnasjen av skip, som gikk med last til utlandet (ekskl. skip med jernmalm fra Narvik), steg med 7 prosent i samme tidsrom. Godsmengden økte med 1 prosent for tonn losset (innført) og med nesten 14 prosent for tonn lastet (utført) når malmskipningen fra Narvik holdes utenfor. I januar—august 1967 ble det losset 9,9 mill. tonn og lastet 8,2 mill. tonn, malm fra Narvik er da ikke medregnet.

Lufttransport.

Tallet på registrerte sivilfly pr. 1. februar 1967 var 341 mot 295 ved utgangen av 1965. Av disse ble 188 fly brukt til ervervsmessig flyging.

I 1966 ble det fraktet i alt 1 507 000 passasjerer med norske flyruter (inkl. 2/7 av passasjertallet ved SAS's internasjonale ruter). Dette er en øking fra 1965 på 11 prosent i det totale passasjertall. Av passasjerene med norske flyruter reiste 904 000 med innenlandsrutene og 603 000 med ruter til utlandet. Dette er henholdsvis 21 prosent flere og 1 prosent mindre enn året før.

Tallet på passasjerer i innenlandstrafikken lå i januar—august 1967 vel 24 prosent over tilsvarende periode i 1966, mens passasjertallet på utenlandsrutene i samme tidsrom økte med 15 prosent.

Fra flyplasser med ruteanløp reiste i de første 9 måneder av 1967 i alt 1 293 000 passasjerer med norske og utenlandske fly, av disse 73 prosent innenlands og 27 prosent utenlands. Sammenliknet med samme periode i 1966 var dette en stigning på 21 prosent for passasjerer i innenlands trafikk og på 14 prosent for passasjerer til utlandet.

Reiseliv.

Etter at passkontrollen for reiser mellom de nordiske land opphørte i 1958 og statistikken over reisetrafikken med bil over svenskegrensen falt bort i 1962, kan bare en mindre del av reisetrafikken til og fra utlandet belyses statistisk.

Tallet på innpasserte utenlandske motorkjøretøyer, som kom sjøveien om bord på skip eller som kom landeveien over finskegrensen, var 21 prosent større i januar—september 1967 enn i samme periode 1966. Med skip direkte fra ikke-nordiske land kom det 15 prosent flere, og med fly direkte fra ikke-nordiske land 10 prosent flere utlendinger til Norge i januar—september 1967 enn i tilsvarende periode året før.

For utpasserte norske motorkjøretøyer steg tallet for perioden i 1967 i forhold til 1966 med 10 prosent for kjøretøyer som ble sendt om bord med skip og med 26 prosent for kjøretøyer over landegrensen til Finland. Tallet på nordmenn som reiste med skip eller fly direkte til ikke-nordiske land, steg med 8 prosent i samme tidsrom.

Sammenliknet med 1965 økte tallet på gjester ved de godkjente hoteller i 1966 med 4 prosent og tallet på gjestedøgn (overnattinger) med 1 prosent. Beleggsprosenten viste ubetydelig nedgang. For turist- og høyfjellshotellene økte tallet på gjester med 6 prosent og tallet på gjestedøgn med 2 prosent.

Tallet på gjester og gjestedøgn i vintersesongen 1967 viste en øking på henholdsvis 3 prosent og 1 prosent sammenliknet med vintersesongen i 1966. Beleggsprosenten var nesten uendret. For turist- og høyfjellshotellene økte tallet på gjester med 11 prosent, mens tallet på gjestedøgn gikk ned med 2 prosent.

Tabell 74. *Reiseliv.*

	Hele året			Januar—september		
	1964	1965	1966	1966	1967	Prosent endring
Utenlandsk reisetrafikk til Norge.						
Utenlandske motorkjøretøyer innpassert[1]						
Sjøveien om bord på skip[2]	29 138	34 086	39 157	37 028	40 615	9,7
Landveien over finskegrensen[3]	19 365	21 765	29 099	26 019	35 952	38,2
Utlendinger innreist direkte fra ikke-nordiske land, i alt	152 682	160 257	191 251	171 335	192 982	12,6
Med skip	74 611	69 660	92 026	85 603	98 348	14,9
Med fly	78 071	90 597	99 225	85 732	94 634	10,4
Norges reisetrafikkinntekter (Mill. kr.)	559	599	670	[4]467	[4]515	10,3
Norsk reisetrafikk til utlandet.						
Norske motorkjøretøyer utpassert[1]						
Sjøveien om bord på skip[2]	18 625	21 510	22 368	20 102	22 115	10,0
Landveien over finskegrensen[3]	10 482	11 054	14 342	12 323	15 558	26,3
Nordmenn utreist direkte til ikke-nordiske land, i alt	129 461	145 559	176 406	142 303	154 045	8,3
Med skip	34 616	30 806	43 903	37 354	39 015	4,4
Med fly	94 845	114 753	132 503	104 949	115 030	9,6
Norges reisetrafikkutgifter (Mill. kr.)	486	514	543	[4]338	[4]391	15,7

[1] Omfatter personbiler og busser. [2] Inkl. motorkjøretøyer transportert med Ofotbanen. [3] Oppgaver for trafikken over Helligskogen tollstasjon er ufullstendige. [4] For reisetrafikk jan.—aug.

Norges valutainntekter av den internasjonale reisetrafikk i 1966 er beregnet til 670 mill. kr. Utlendingers utgifter til reise med norske ruteskip og fly til og fra Norge er ikke med i dette tallet. I perioden januar—august 1967 økte reisetrafikkinntektene med 10 prosent i forhold til tilsvarende periode i 1966. På den annen side utgjorde Norges reisevalutautgifter 543 mill. kr. i året 1966, og stigningen i januar—august 1967 er foreløpig anslått til 16 prosent.

Postverket.

Postverkets drift gav et overskott på 5,5 mill. kr. i 1966. I januar—september 1967 var det et underskott på 18,7 mill. kr., mot et underskott på knapt 1 mill. kr. i samme tidsrom året før. Renten av statens kapital er da tatt med blant utgiftene.

I løpet av månedene januar—september 1967 ble det bokført 44,9 mill. inn- og utbetalingskort og girokort (om lag 7 prosent øking fra tilsvarende periode i 1966), 3,5 mill. innskott og uttak i Postsparebanken (om lag 6 prosent øking) og 10,1 mill. andre sendinger (om lag 1 prosent nedgang).

Telegrafverket.

Ved utgangen av 1966 var det installert om lag 913 000 telefonapparater ved telefonanleggene og tilknytningsnettene til Telegrafverket. Det var om lag 4 prosent flere apparater enn ved utgangen av 1965. Telefontettheten var 25 apparater pr. 100 innbyggere. Om lag 80 prosent av apparatene er tilknyttet automatsentraler. Innenlands blir nå vel 30 prosent av rikstelefontrafikken avviklet automatisk. Av telefontrafikken til utlandet blir 25 prosent avviklet automatisk. Det innenlandske fjernskrivernettet er fullautomatisert.

I månedene januar—august 1967 ble det ekspedert 39,3 mill. manuelt oppsatte rikstelefonsamtaler innenlands og 1,1 mill. samtaler til utlandet. Sammenliknet med samme periode i 1966 var det en øking på henholdsvis om lag 3 prosent og 7 prosent. Tallet på telegrammer sendt innenlands var om lag uendret, mens telegrammer sendt til utlandet sank med om lag 3 prosent fra januar—august 1966 til

samme tidsrom i 1967. Samtidig økte telekstrafikken innenlands og til utlandet målt i minutter, med henholdsvis 11 prosent og 10 prosent.

Telegrafverkets driftsutgifter (ekskl. avsetning til investeringsformål) i de tre første kvartaler av 1967 beløp seg til 530 mill. kr., mens driftsinntektene utgjorde 559 mill. kr.

De samlede inntekter og utgifter i annen samferdsel er tatt inn i tabell 75. For innenriks sjøfart er de samlede inntekter og utgifter tatt med i tabell 69, totalregnskap for sjøfart.

Tabell 75. *Totalregnskap for annen samferdsel. Mill. kr.*

	Inntekter	Kostnader	Godtgjøring til arbeid og kapital
1963	3 537	1 669	1 868
1964	3 832	1 804	2 028
1965	4 211	2 005	2 206
1966*	4 557	2 155	2 402
1967*	4 948	2 356	2 592

Inntekter og inntektsnytting.

Inntekter.

Faktorinntekten er for 1967 foreløpig anslått til ca. 46,2 milliarder kroner. Av dette var ca. 45,5 milliarder kroner private ervervsinntekter (privat inntekt av arbeid og kapital), mens resten tilfalt det offentlige og utlandet. Økingen i de private ervervsinntekter fra 1966 til 1967 var 8,1 prosent.

Byrået har anslått realverdien av de private ervervsinntekter ved å deflatere inntektene med nasjonalregnskapets prisindeks for privat konsum. Realverdien av ervervsinntektene økte fra 1966 til 1967 med 3,5 prosent, mot 3,8 prosent forrige år (se figur 38). Økingen de to siste årene var noe lavere enn den gjennomsnittlige øking hittil i 60-årene (5,0 prosent pr. år).

Figur 38 viser også (som indekstall med perioden 1935—1939 som basis) utviklingen i realverdien av samlet lønnssum, selvstendiges inntekt av jordbruk, skogbruk og fiske og annen privat ervervsinntekt (inklusive selskapers inntekt). Den siste komponenten (som foruten eierinntekter også omfatter aksjeutbytte og netto renteinntekter) er i figuren kalt «selvstendiges inntekter utenom jordbruk, skogbruk og fiske».

Fra 1966 til 1967 økte realverdien av samlet lønnssum med 7,8 prosent, dvs. klart sterkere enn de samlede private ervervsinntekter. Realverdien av de samlede lønnsutbetalinger har steget hvert år i hele etterkrigsperioden og var i 1967 mellom 3½ og 4 ganger større enn gjennomsnittet for 1935—1939. Oppgavene over lønnsutbetalingene omfatter ikke bare kontantlønn og naturallønn, men også sosiale tillegg medregnet arbeidsgivernes andel av trygdepremier. Med gjennomføringen av Folketrygden fra 1. januar 1967 har dette slått sterkt ut i arbeidsgivernes lønnsutbetalinger.

Realverdien (og også den nominelle verdi) av selvstendiges inntekt av jordbruk, skogbruk og fiske gikk ned fra 1966 til 1967. Nedgangen i realverdien utgjorde 11,3 prosent og gir særlig uttrykk for en tilbakegang i eierinntekten i fiske.

Realverdien av selvstendiges inntekter utenom jordbruk, skogbruk og fiske var også lavere i 1967 enn i 1966. Etter tre år med relativt sterk stigning gikk realverdien av disse inntekter ned med 2,8 prosent fra 1965 til 1966 og ytterligere ned med 3,1 prosent i siste år. De foreløpige anslag for eierinntektene viste nedgang bl. a. i industri og sjøfart fra 1966 til 1967.

En må være varsom med å trekke slutninger av figur 38 om utviklingen av gjennomsnittsinntekten pr. inntektsmottaker i de ulike sosialgrupper. Indekstallene i figuren vil være påvirket av endringer i tallet på årsverk. Mens tallet på lønnstakere har økt ganske sterkt fra 1946 til 1967, har tallet på selvstendige i jordbruk, skogbruk og fiske gått

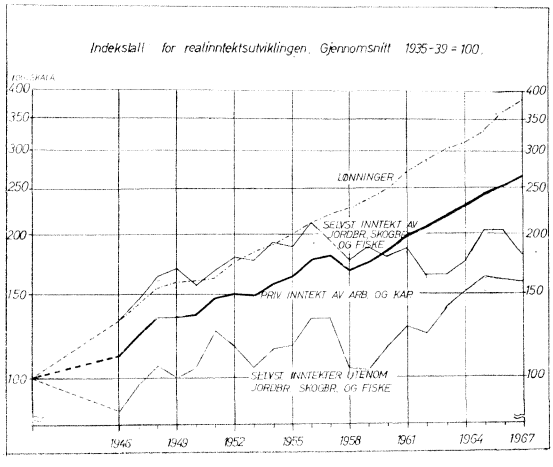

Fig. 38.

Tabell 76. *Privat disponibel inntekt.*

	1963	1964	1965	1966	1967	Endring 1966–67
	Mill. kr.	Mill. kr.	Mill. kr.	Mill. kr.	Mill. kr.	Pst.
Privat inntekt av arbeid og kapital	31 985	35 360	39 293	42 108	45 531	+ 7,7
+ Stønader fra det offentlige	3 925	4 415	4 916	5 469	6 618	+ 21,0
+ Stønader fra utlandet (netto)	145	137	142	147	142	— 3,5
I alt	36 055	39 912	44 351	47 724	52 291	+ 9,6
— Direkte skatter og trygdepremier	8 148	8 868	10 105	11 467	13 377	+ 16,7
Privat disponibel inntekt	27 907	31 044	34 246	36 257	38 914	+ 7,3
Privat konsum	24 481	26 788	28 805	30 983	33 680	+ 8,7
Privat kapitaltilvekst	3 426	4 256	5 441	5 274	5 234	— 0,8

tilbake. Figuren gir ellers uttrykk for en funksjonell inntektsfordeling; lønninger mottatt av selvstendige er således ikke inkludert i selvstendiges inntekter, men i lønnssummen, mens «selvstendig» inntekt opptjent av lønnstakere er inkludert i selvstendiges inntekter. Selvstendiges inntekter omfatter dessuten selskapers inntekter.

For flere formål er det av interesse å kjenne de private disponible inntekter, dvs. de private ervervsinntekter med tillegg av stønader fra det offentlige og utlandet, men med fradrag for betalte skatter.

Det går fram av tabell 76 at stønadene fra det offentlige gikk opp med ca. 1 150 mill. kr. eller 21,0 prosent fra 1966 til 1967. I disse stønader er inkludert trygdeytelser fra det offentlige, pensjonsutbetalinger fra statlige pensjonskasser og diverse andre offentlige stønader til private konsumenter.

De nettostønader som private mottar fra utlandet har de siste årene totalt sett utgjort mellom 130 og 150 mill. kr. pr. år og var i 1967 142 mill. kr.

Innbetalingene av direkte skatter (inklusive trygdepremier og premier til de statlige pensjonskasser økte fra 1966 til 1967 med ca. 2 milliarder kr. eller 16,7 prosent.

Privat disponibel inntekt er foreløpig anslått til ca. 39,0 milliarder kroner for 1967. Dette er en øking fra året før på 7,3 prosent.

En har grovt anslått fordelingen av de private disponible inntekter mellom to grupper, nemlig på den ene siden lønnstakere, pensjonister og trygdede og på den andre siden selvstendige jordbrukere, skogbrukere, fiskere og andre næringsdrivende, selskaper og andre ikke-personlige inntektstakere. Ifølge disse anslag økte de disponible inntekter for gruppen lønnstakere m. v. i de to siste årene med 9,4 og 11,6 prosent, mens de selvstendiges og selskapenes disponible inntekter gikk ned med 0,2 og 0,8 prosent.

Det er naturlig å se endringene i inntekter og inntektsfordeling i sammenheng med utviklingen av privat konsum og sparing. I tabell 76 er det nyttet betegnelsen privat kapitaltilvekst for å markere at tallene ikke svarer til privat sparing etter vanlig bedriftsøkonomisk oppfatning. Tallene for kapitaltilveksten er blant annet upåvirket av eventuelle opp- eller nedvurderinger av kapitalposter, og de er framkommet etter fradrag av beregnet kapitalslit basert på gjenanskaffelsespriser og ikke etter fradrag av bedriftenes faktiske avskrivninger. Tallene for den private kapitaltilveksten viser en tydelig sammenheng med størrelsen av de selvstendiges og selskapenes disponible inntekt. Da de selvstendiges og selskapenes disponible inntekter i årene 1963—1965 steg med 10,2, 16,0 og 13,9 prosent pr. år økte den private kapitaltilveksten med 22,7, 24,2 og 27,8 prosent. Fra 1965 til 1966 gikk privat kapitaltilvekst ned med 3,2 prosent og viste siste år en fortsatt nedgang med 0,8 prosent. I disse årene gikk de selvstendiges og selskapenes disponible inntekter ned med 0,2 og 0,8 prosent.

Det private konsum målt i løpende priser har de tre siste årene økt med 7,5, 7,6 og 8,7 prosent. Det er naturlig å se denne øking i sammenheng med lønnstakernes, pensjonistenes og de trygdedes disponible inntekter som for de samme år økte med 8,4, 9,4 og 11,6 prosent.

Lønnsutviklingen.

Det var meget få tariffoppgjør i 1967. Tariffavtalene for langt de fleste lønnstakergrupper ble revidert i 1966, og disse avtalene løper ut i 1968.

Avtalene mellom Norsk Arbeidsgiverforening og Landsorganisasjonen i Norge, som ble revidert våren 1966, inneholdt bestemmelser om utbetaling av lavtlønnstillegg fra

1. april 1967. Disse innebygde tilleggene utgjorde 2/3 av de lavtlønnstillegg som ble gitt fra 1. mai 1966 og som varierte fra 1 til 24 øre pr. time avhengig av fortjenestenivået i de forskjellige industrigrener. For industriarbeidere i alt betyr lavtlønnstillegget i 1967 en gjennomsnittlig lønnsøking på 3 øre pr. time. Kvinnelige arbeidstakere fikk dessuten i løpet av 1967 det siste opptrappingstillegg etter den rammeavtale om gjennomføring av likelønnsprinsippet som ble inngått i 1961 og som forutsatte en øking av kvinnelønningene i fem trinn fra 1963 til 1967.

Også andre lønnstakergrupper enn industriarbeiderne hadde tariffbestemmelser om innebygde tillegg i 1967.

I innenriks sjøfart ble det ifølge avtalen fra 1966 gitt et tillegg til hyrene på 5—6 prosent fra 1. januar 1967. I jordbruket ble timelønnen for arbeidere over 18 år forhøyd med 20 øre pr. time, og månedslønnen for røktere ble forhøyd med kr. 60,— pr. måned fra 1. april 1967. I landtransporten gav avtalen fra 1966 et innebygd tillegg på 12 øre pr. time og et såkalt «glidningstillegg» til akkordavsavnsgodtgjørelsen på 7 øre pr. time fra 1. april 1967. Avtalen i skogbruket inneholdt bestemmelser om et innebygd tillegg på 16 øre pr. time fra 1. mai 1967.

Ansatte i forsikringsvirksomhet fikk et innebygd tillegg på 2,5 prosent fra 1. januar 1967, og ansatte i bankvirksomhet fikk et tillegg på 4 prosent fra 1. mai 1967.

De langt fleste avtaler som ble revidert i 1966 fikk samme bestemmelse om automatisk indeksregulering: Dersom prisindeksen pr. 15. september 1966 eller senere i tariffperioden viser stigning eller fall med minst 5 poeng i forhold til indekstallet 125,0, skulle lønningene reguleres med 4,94 øre pr. poeng. Dette svarte til en gjennomsnittlig kompensasjon for prisstigningen på ca. 70 prosent.

Konsumprisindeksen pr. 15. april 1967 var 130,4, og utløste dermed indeksregulering. Det ble med virkning fra 16. mai 1967 gitt et tillegg på 27 øre pr. time til voksne arbeidere og 14 øre til lærlinger og unge arbeidere. For voksne ukelønte arbeidere ble tillegget kr. 12,15 og for månedslønte kr. 52,65. Ansatte i staten og i kommunene fikk et tillegg på 3 prosent på regulativlønnen. Ansatte i bankvirksomhet og forsikringsvirksomhet fikk et indekstillegg på ca. 3 prosent fra henholdsvis 1. mai og 1. juni.

Av de større avtaleområder var det bare hotell- og restaurantvirksomhet, utenriksfart, varehandel og skogbruk som hadde andre bestemmelser om indeksregulering.

I avtalen for hotell- og restaurantvirksomhet var den røde streken 132,6 og i utenriksfarten 133,1, men ellers gav disse avtalene samme kompensasjon for prisstigningen som de øvrige avtaler. Avtalen for ansatte i varehandel mellom Handelens Arbeidsgiverforening og Norges Handels- og Kontorfunksjonærers Forbund hadde bestemmelse om halvautomatisk indeksregulering med «rød strek» på 133,1 poeng. Avtalen, som var inngått i 1965, løp ut den 30. september 1967. Konsumprisindeksen pr. 15. juli 1967 var 133,4 og den «røde streken» var nådd for disse tre gruppene. I hotell- og restaurantvirksomhet ble det med virkning fra 16. august gitt et indekstillegg på 29 øre pr. time. I utenriksfarten ble det med virkning fra 15. august gitt et tillegg til hyresatsene og overtidssatsene på 3,1 prosent.

I varehandelen ble forhandlinger om indeksreguleringer slått sammen med de ordinære tarifforhandlinger. Riksmeklingsmannens forslag til ny avtale ble vedtatt og gav et lønnstillegg på 10—11 prosent gjeldende fra 16. oktober 1967. Den nye avtalen er 2-årig med halvautomatisk indeksreguleringsbestemmel-

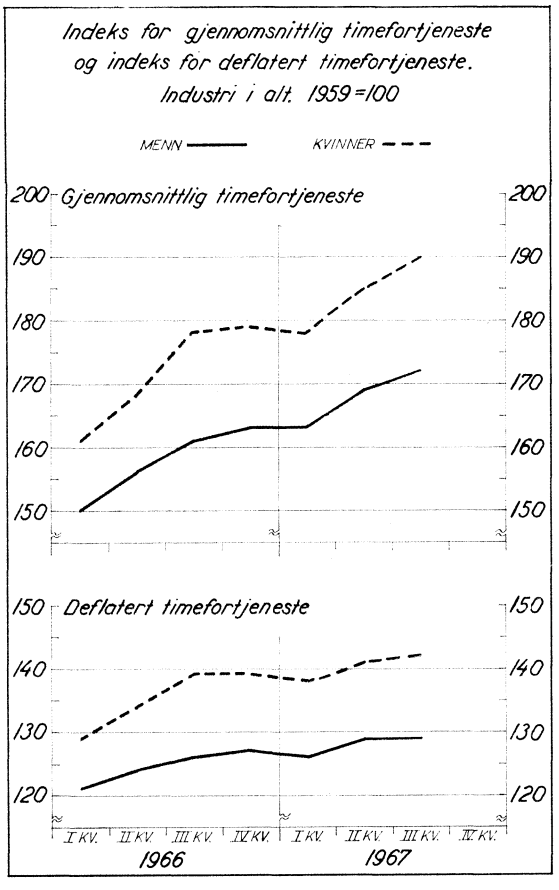

Fig. 39.

Tabell 77. *Tariffbestemt lønnsøking og lønnsglidning for voksne mannlige arbeidere i bergverksdrift og industri.*[1]

	Tariff-bestemte tillegg	Lønns-glidning	Lønns-øking i alt
	Pst.	Pst.	Pst.
1. kvartal 1955—1. kvartal 1956	–	5,0	5,0
1. » 1956—1. » 1957	3,7	4,8	8,5
1. » 1957—1. » 1958	–	4,0	4,0
1. » 1958—1. » 1959	5,3	2,8	8,1
1. » 1959—1. » 1960	3,2	3,1	6,3
1. » 1960—1. » 1961	–	4,2	4,2
1. » 1961—1. » 1962	6,6	2,8	9,4
1. » 1962—1. » 1963	3,2	2,7	5,9
1. » 1963—1. » 1964	3,1	2,6	5,7
1. » 1964—1. » 1965	4,8	3,7	8,5
1. » 1965—1. » 1966	3,1	3,3	6,4
1. » 1966—1. » 1967	4,6	4,2	8,8

[1] Beregnet på grunnlag av Norsk Arbeidsgiverforenings statistikk over gjennomsnittlig timefortjeneste eksklusive betaling for bevegelige helge- og høytidsdager.

Tabell 78. *Lønnsutviklingen for enkelte grupper av lønnstakere.*

	Tids-enhet	Gjennomsnittsfortjeneste Kroner			Prosentvis endring fra året før		
		1965	1966	1967	1965	1966	1967
Menn:							
Jordbruksarb., sommer[1]	måned	798	864	..	10,7	8,3	..
Skogsarb., vinter[2]	dag	58,98	64,85	..	5,8	10,0	..
Industri:							
Voksne arbeidere	time	9,24	9,87	[3]10,64	9,2	6,8	[4]9,0
Tekniske funksjonærer[5]	måned	2 566	2 757	2 954	8,0	7,4	7,1
Kontorfunksjonærer[5]	»	2 268	2 449	2 634	7,6	8,0	7,6
Bygge- og anleggsarbeidere	time	12,19	13,27	[3]14,18	8,9	8,9	[4]9,6
Losse- og lastearbeidere	»	11,25	11,67	[3]12,78	11,3	3,7	[4]10,6
Utenriksfart, voksne sjøfolk[1,6]	måned	..	2 339	2 840	..	..	21,4
Innenriksfart » » [1,7]	»	1 665	1 838	..	7,6	10,4	..
Landtransport, voksne arbeidere	time	8,28	8,79	[3]9,50	8,9	6,2	[4]9,6
Varehandel:[6]							
Kontorfunksjonærer	måned	..	2 258	2 457	..	..	8,8
Butikkfunksjonærer	»	..	1 550	1 719	..	..	10,9
Lagerfunksjonærer	»	..	1 640	1 784	..	..	8,8
Kommunene, ansatte i alt	»	2 163	..	2 482	..	..	..
Kvinner:							
Jordbruksarb., sommer[1]	måned	447	475	..	9,6	6,3	..
Industri:							
Voksne arbeidere	time	6,67	7,22	[3]7,86	10,4	8,2	[4]10,5
Funksjonærer i alt[5]	måned	1 332	1 447	1 556	7,2	8,6	7,5
Varehandel[6]:							
Kontorfunksjonærer	»	..	1 360	1 467	..	..	7,9
Butikkfunksjonærer	»	..	1 119	1 185	..	..	5,9
Kommunene, ansatte i alt	»	1 571	..	1 786	..	..	..

[1] Til dette kommer kost og losji. [2] Vintrene 1965—66 og 1966—67. [3] 2. kvartals oppgaver. Betaling for helgedager, 1. og 17. mai er utjamnet over året. [4] Stigningen fra 2. kv. 1966 til 2. kv. 1967. [5] Pr. 1. september. [6] Mars. [7] November.

se. Utgangspunktet er konsumprisindeksen pr. 15. september 1967 — 133,4, slik at den nye «røde streken» er 138,4. Neste regulering kan tidligst finne sted om et år.

Tariffavtalen i skogbruket har bestemmelser om helautomatisk indeksregulering med «rød strek» på 135,0 poeng, og denne gruppen har ikke fått indekstillegg i 1967.

Den lønnsøking som finner sted utover de tariffbestemte endringer (lønnsglidningen) påvirkes av en rekke forhold og beregnes som differansen mellom den totale lønnsøking og den tariffbestemte øking. Lønnsglidningen vil være bestemt av faktorer som innføring av og endringer i personlige tillegg i minstelønnsfagene, fastsetting av akkordsatser, gjennomføring av premielønnssystemer, endringer i omfanget av overtidsarbeid o. a. Tabell 77 viser den årlige lønnsøking i alt og fordelt på tariffbestemte tillegg og lønnsglidning fra 1955. Tabellen er beregnet på grunnlag av den gjennomsnittlige timefortjeneste når betaling for bevegelige helge- og høytidsdager holdes utenom. Tariffbestemte tillegg omfatter ikke den øking som har funnet sted i satsene for betaling av helgedager. Lønnsglidningen var i 1966 vel 4 prosent, som er noe høyere enn i de foregående 5 år.

Lønnsutviklingen for en del viktigere lønnstakergrupper i årene 1965—1967 går fram av tabell 78. Da fortjenestebegrepet ikke er det samme for alle grupper, og da tallene refererer seg til ulike tidspunkter i året, må en være varsom med å jamføre lønnsnivået gruppene imellom. For de fleste grupper av lønnstakere steg gjennomsnittsfortjenesten etter tabellen med rundt 9—10 prosent fra 1966 til 1967. På grunn av tariffoppgjøret våren 1966, var lønnsstigningen over året sterkest i første halvår. For voksne menn og kvinner i industrien var den gjennomsnittlige timefortjeneste i 1. halvår i 1967 henholdsvis 9 og vel 10 prosent større enn i 1. halvår 1966. Fra tredje kvartal 1966 til 3. kvartal 1967 var den tilsvarende stigning etter foreløpige oppgaver 7 prosent både for menn og kvinner. Etterbetalingen er da holdt utenfor fortjenestetallene for 3. kvartal 1966.

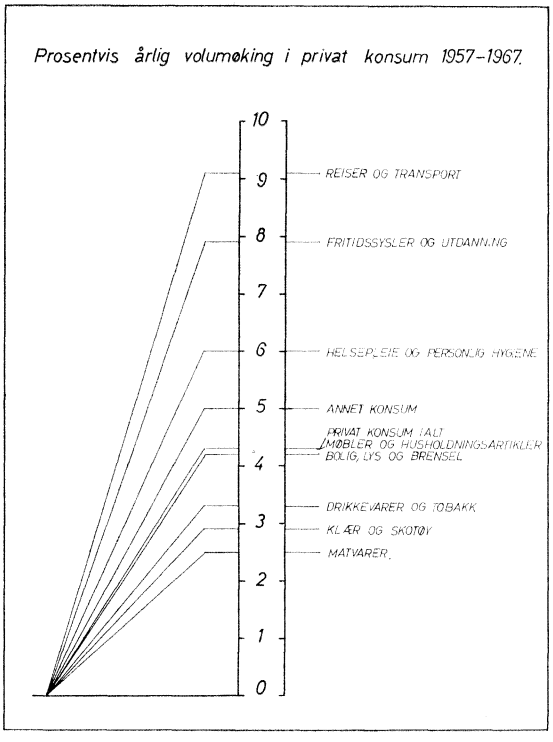

Fig. 40.

Privat konsum.

Etter foreløpige beregninger økte utgiftene til privat konsum regnet i løpende priser med 2 697 mill. kr. fra 1966 til 1967. Den nominelle utgiftsøking i løpende priser var vel 500 mill. kr. større enn den tilsvarende øking fra 1965 til 1966. Utgiftsøkingen for matvarer, drikkevarer og tobakk var 804 mill. kr., for bolig, lys og brensel 316 mill. kr., for møbler og husholdningsartikler 132 mill. kr., for klær og skotøy 286 mill. kr., for reiser og transport 375 mill. kr. Resten av utgiftsøkingen, som blant annet omfatter helsepleie, fritidssysler og utdanning, utgjorde 784 mill. kr.

Prisene på konsumvarer gikk ifølge nasjonalregnskapet opp med 4,4 prosent fra 1966 til 1967. Dette er en noe sterkere prisstigning enn i de to foregående år. Fra 1965 til 1966 var prisstigningen 3,3 prosent og fra 1964 til 1965 3,9 prosent.

I volum økte det private konsum i 1967 med 4,1 prosent eller med omtrent det samme som i 1966 (+ 4,2 prosent) og noe sterkere enn i 1965 (+ 3,5 prosent). I gjennomsnitt for perioden 1963—1967 var den årlige vekstrate for det private konsum 3,9 prosent, eller markert lavere enn den gjennomsnittlige årlige vekstrate for nettonasjonalproduktet i samme periode, 4,7 prosent. (Se tabell 79.) Regnet i løpende priser og som andel av nettonasjonalproduktet gikk det private konsum ned fra rundt 69 prosent i 1960 til litt over 64 prosent i 1967.

Det private konsum i 1967 utgjorde 86,5 prosent av de private disponible inntekter (etter skattlegging). Dette er en noe høyere

Tabell 79. *Konsumets volumutvikling.*

	Netto-nasjonal-produkt	Totalt konsum	Offentlig konsum	Privat konsum	Privat konsum pr. innbygger
	Gj. sn. årlig øking i prosent				
1900—1938	2,9	2,3	3,2	2,2	1,4
1938—1963	3,3	3,1	5,3	2,8	1,9
1946—1963	4,5	3,7	4,1	3,6	2,6
1963—1967	4,7	4,2	5,1	3,9	3,1

prosentandel enn i de tre foregående år. (Se tabell 80.) Som i tidligere år viser det seg å være en forholdsvis stabil sammenheng mellom volumendringen i det private konsum og utviklingen i de disponible realinntekter for henholdsvis lønnstakere (medregnet pensjonister og trygdede) og private næringsdrivende (medregnet selskaper og andre ikke-personlige inntektstakere). De disponible realinntekter steg for gruppen lønnstakere m. v. med nær 6 prosent i 1966 og med nær 7 prosent i 1967, mens de disponible realinntekter for selvstendig næringsdrivende gikk ned med vel 3 prosent i 1966 og med ca. 5 prosent i 1967. Beregninger basert på et noe revidert grunnlag (jfr. fotnote til tabell 81) viser at med denne utviklingen i de disponible realinntekter for henholdsvis lønnstakere og selvstendig næringsdrivende lå den faktiske konsumøking fra 1965 til 1966 (+ 4,2 prosent) noe over anslaget for normal konsumøking (+ 3,7 prosent), og den faktiske konsumøking fra 1966 til 1967 (+ 4,1 prosent) litt under den beregnede konsumøking (4,3 prosent).

De foreløpige tall for volumendringene i konsumets sammensetning fra 1966 til 1967 viser gjennomgående god overensstemmelse med anslag for virkningene av endringene i total konsumutgift og folketall og av endringene i relative priser. Unntak er konsumgruppen drikkevarer og tobakk, som viste sterkere enn normal øking i 1966 og i 1967, og konsumgruppen møbler og husholdningsartikler som viste lav øking i 1967 (+ 3,0

Tabell 80. *Sammenhengen mellom nasjonalproduktet, private disponible inntekter og privat konsum.*

År	Privat disp. innt. i pst. av netto-nasj.-prod.	Privat konsum i pst. av priv. disp. innt.	Privat konsum i pst. av netto-nasj.-prod. (1 × 2 : 100)	År	Privat disp. innt. i pst. av netto-nasj.-prod.	Privat konsum i pst. av priv. disp. innt.	Privat konsum i pst. av netto-nasj.-prod. (1 × 2 : 100)
	(1)	(2)	(3)		(1)	(2)	(3)
Gj. sn. 1935—1939	87,2	87,4	76,2	1956	80,1	81,6	65,3
				1957	77,7	84,2	65,4
1946	83,3	90,1	75,0	1958	76,0	90,4	68,7
1947	81,4	92,1	74,9	1959	77,0	89,6	69,0
1948	80,9	89,1	72,1	1960	77,9	88,7	69,1
1949	80,9	92,4	74,7	1961	77,4	88,8	68,7
1950	80,0	92,3	73,8	1962	75,9	90,3	68,5
1951	79,4	83,9	66,6	1963	76,8	87,8	67,5
1952	78,9	85,8	67,7	1964	77,0	86,3	66,5
1953	78,6	89,9	70,7	1965	76,9	84,1	64,7
1954	80,8	86,2	69,6	1966*	75,5	85,5	64,6
1955	80,2	86,1	69,1	1967*	74,4	86,5	64,4

Tabell 81. *Faktisk og beregnet utvikling av det private konsum. Prosentvis volumøking fra året før.*

År	Faktisk øking (1)	Beregnet øking (2)	Avvik (2)—(1)
1957	2,3	0,9	— 1,4
1958	0,3	0,1	— 0,2
1959	4,1	4,0	— 0,1
1960	6,4	4,9	— 1,5
1961	6,2	4,7	— 1,5
1962	3,3	4,3	1,0
1963	3,9	4,3	0,4
1964	4,0	3,4	— 0,6
1965[1]	3,5	3,4	— 0,1
1966*	4,2	3,7	— 0,5
1967*	4,1	4,3	0,2

[1] Fra 1965 er det foretatt en mindre justering i grunnlaget for beregnet konsumøking. Beregningene for 1964 og tidligere år bygger på en konsumrelasjon, der endringer i lønnstakergruppens disponible realinntekt har en virkningsfaktor (marginal konsumtilbøyelighet) på 1,0 og endringer i selvstendiges disponible realinntekt en virkningsfaktor på 0,2. Endringen fra og med 1965 består i at virkningsfaktorene 1,0 og 0,2 er skiftet ut med henholdsvis 0,87 og 0,14, i overensstemmelse med konsumrelasjonen i nasjonalregnskapsmodellen MODIS III. Justeringen betyr forholdsvis lite for beregningene i de enkelte år. (Se Norges økonomi etter krigen, SØS 12, side 154, fotnoten.)

prosent), men som hadde en meget sterk øking i 1966 (+ 8,1 prosent).

Konsumentenes utgifter til matvarer, drikkevarer og tobakk under ett, regnet i faste priser, økte med 2,9 prosent i 1967. Anslag for forbruket av enkelte matvarer er gitt i tabell 83, men de foreløpige anslag for siste år er usikre. I de senere år har det bl. a. vært en forskyvning fra margarin til smør og fra brun ost til hvit ost, og en markert stigning i forbruket av importert frukt og norske grønnsaker. Blant drikkevarene var det en volumøking for alkoholfrie drikkevarer på omtrent 5 prosent i 1967 etter en øking i 1966 på hele 14 prosent. Forbruket av sigaretter viste en stigning i 1967 på 6 prosent, mens forbruket av røyketobakk var omtrent uendret.

Konsumutgifter utenom matvarer, drikkevarer og tobakk hadde en volumøking på 4,7 prosent både i 1966 og i 1967. For bolig, lys og brensel var det en noe lavere vekstrate i 1967 enn i 1966. Den svakere øking skyldtes at brenselutgiftene steg lite i 1967 på grunn av mildere vintermåneder i 1967 enn i 1966. I utgiftsgruppen møbler og husholdningsartikler var det en svakere øking i kjøp av kjøleskap, strykejern og vispe- og røremaskiner i 1967 enn i 1966, men tilveksten i antallet dypfrysere og vaskemaskiner var fortsatt så høy som 10 prosent. (Se tabell 85.) Konsumgruppen klær og skotøy hadde en volumøking på 2,5 prosent i 1966 og 4,4 prosent i 1967, og posten fritidssysler og utdan-

Tabell 82. *Prosentvise endringer i volum og priser for det private konsum etter utgiftsgrupper.*

	Prosentvise endringer i volum fra år til år			Prosentvise prisendringer fra år til år			Prosentvis endring i relative priser (gruppepriser i forhold til konsumpris) 1966—67
	1964–65	1965–66	1966–67	1964–65	1965–66	1966–67	
Matvarer	3,8	2,7	2,3	1,6	2,4	4,2	— 0,2
Drikkevarer og tobakk	0,4	6,1	5,4	11,3	4,5	4,6	0,2
Bolig, lys og brensel	5,8	4,7	4,0	2,9	3,4	5,1	0,7
Møbler og husholdningsartikler	0,5	8,1	3,0	3,5	2,1	2,5	— 1,8
Klær og skotøy	— 1,6	2,5	4,4	6,4	2,4	3,0	— 1,3
Reiser og transport	7,1	7,0	7,0	0,7	3,9	5,6	1,1
Fritidssysler og utdanning	3,3	9,9	6,0	4,3	3,5	3,9	— 0,5
Andre utgifter	6,3	2,8	4,3	5,2	4,5	5,8	1,3
Spesifisert konsum i alt	3,5	4,5	4,1	3,9	3,2	4,4	—
Privat konsum i alt	3,5	4,2	4,1	3,9	3,3	4,4	—

Tabell 83. *Forbruk av enkelte matvarer.*

		1962	1963	1964	1965	1966*	1967*
Mjølk[1]	Mill. liter	644	655	665	671	675	679
Fløte, omregnet til helmjølk	» »	189	197	201	211	216	222
Smør	1 000 tonn	14,6	16,3	13,9	15,9	17,1	18,2
Margarin	» »	83,5	82,8	82,0	80,4	80,1	81,0
Hvit ost	» »	17,9	18,0	18,1	19,7	20,5	21,5
Brun ost	» »	13,3	13,7	13,8	14,2	13,7	13,2
Egg	» »	32,4	32,4	32,3	32,4	35,1	35,7
Kjøtt	» »	75,3	80,0	81,3	80,8	79,8	81,0
Flesk	» »	57,5	57,4	60,0	60,6	62,5	63,6
Sukker	» »	151,4	147,2	139,0	156,0	162,0	160,0
Kaffe, rå vekt	» »	30,3	32,6	30,9	31,9	34,3	36,0
Importert frukt	» »	122,3	116,0	128,9	139,3	157,7	150,0
Norsk frukt	» »	90,3	79,9	81,6	62,0	66,1	68,6
Tørket frukt, nøtter	» »	12,9	12,3	11,7	13,3	13,7	12,0
Importerte grønnsaker	» »	24,9	26,5	26,7	28,3	23,3	24,0
Norske grønnsaker	» »	96,0	135,0	120,0	135,0	150,0	140,0

[1] Omfatter også forbruket av tørrmjølk og kondensert mjølk.

Tabell 84. *Forbruk av tobakk og drikkevarer.*

		1962	1963	1964	1965	1966*	1967*
Sigarer	Mill. stk.	37	41	59	50	52	54
Sigaretter	» »	1 467	1 402	1 280	1 463	1 506	1 602
Røyketobakk, skrå, snus	Tonn	4 118	3 925	3 951	4 269	4 441	4 426
Alkoholfrie drikkevarer	Mill. liter	77,2	90,9	87,8	95,2	108,8	114,3
Alkoholholdig øl	» »	90,5	97,2	97,5	103,3	107,8	111,5
Vin	» »	4,8	5,0	5,3	5,6	6,2	6,7
Brennevin	» »	10,9	11,2	10,9	11,3	11,7	12,1
Ren alkohol i alt	» »	9,6	10,0	9,9	10,4	10,8	11,2

ning økte nærmere 10 prosent i 1966 og 6 prosent i 1967, mens posten reiser og transport hadde en volumøking på 7 prosent både i 1966 og i 1967. Blant de vanlige forbruksartikler som inngår i disse konsumgrupper, viste tilgangstallene for radiomottakere og båndopptakere fortsatt stigning. Tallet på nye fjernsynslisenser i årene 1965 til 1967 viste noe nedgang i forhold til i årene fra 1962 til 1964. Kjøp av personbiler (medregnet stasjonsbiler og drosjer) gikk opp fra 66 000 i 1966 til 70 000 i 1967. Personbefordringen med jernbaner holdt seg omtrent uforandret fra 1966 til 1967, etter en øking på 2 prosent fra 1965 til 1966. For bussreiser var oppgangen 4 prosent i 1967, mot 5 prosent i de to foregående årene. Den innenlandske ruteflyging viser fortsatt sterk stigning. Tilveksten var 17 prosent i 1967 mot 18 prosent i 1966 (se tabell 86).

Tabell 85. *Tilgang av andre forbruksvarer.*

		1962	1963	1964	1965	1966	1967*
Kjøleskap	1 000 stk.	65	80	78	77	96	97
Dypfrysere	» »	..	28	50	64	70	77
Komb. kjøleskap og dypfrysere	» »	..	4	6	4	3	3
Vaskemaskiner	» »	50	55	55	56	60	68
Varmtvannsbeholdere	» »	36	41	46	40	33	32
Varmekolber for innbygging	» »	..	..	21	20	19	21
Strykejern	» »	80	65	79	70	90	90
Universale kjøkkenmaskiner	» »	17	30	19	15	14	13
Vispe- og røremaskiner	» »	97	101	85	66	72	71
Oppvaskmaskiner	» »	1	2	2	3	5	6
Støvsugere	» »	47	55	62	64	62	70
Båndopptakere	» »	10	16	17	20	26	38
Radiomottakere	» »	122	131	135	140	152	170
Fjernsynsapparat	1 000 lisenser	96	90	115	82	84	88
Sykler	1 000 stk.	64	71	78	75	82	84
Motorsykler	» »	21	15	19	22	24	24
Personbiler[1]	» »	51	53	62	63	66	70

[1] Inkl. stasjonsbiler og drosjer.

Tabell 86. *Konsum av reiser etc.*

		1962	1963	1964	1965	1966	1967*
Jernbanereiser	Mill. personkm	1 837	1 758	1 712	1 712	1 745	1 740
Bussreiser	» »	3 093	2 866	3 108	3 263	3 426	3 550
Innenl. ruteflyging	» »	171	218	270	326	385	450
Hotellbesøk (nordmenn)	1 000	1 419	1 463	1 463	1 487	1 567	1 600

Investering.

Investeringspolitikken i 1967 tok sikte på fortsatt øking i b o l i g byggingen. Arbeidet med å aktivisere kommunenes tomte- og boligpolitikk ble fortsatt. Mens 170 kommuner utarbeidde boligprogrammer for perioden 1966—1967, var 187 kommuner med i dette programarbeidet i perioden 1967—1971. Kommunene har ved tomtekjøp i 1967 i stigende grad benyttet seg av grunnkjøpsobligasjonslån.

Boligbyggingen økte noe fra 1966 til 1967. I løpet av de 3 første kvartaler av 1967 ble det satt i arbeid 24 500 leiligheter, dvs. vel 1 300 eller 5,6 prosent flere enn i samme tidsrom i 1966. For hele året regnes det med igangsetting av ca. 34 000 leiligheter mot ca. 30 700 i 1966. Tallet på leiligheter i bygg med lånetilsagn fra de statlige boligbanker regnes å bli noe større i 1967 enn i 1966 da det ble gitt tilsagn for 21 900 leiligheter. Boligbankenes utlånsrammer ble økt fra 1 183 mill. kr. i 1966 til 1 457 mill. kr. i 1967.

Mens areal satt i arbeid for boligformål i de tre første kvartaler i 1967 lå 9,3 prosent over arealet i tilsvarende tidsrom i 1966, var areal til andre byggeformål 3,2 prosent mindre enn i 1966.

Regjeringens budsjettforslag 1967 innebærer sterk vekst i utgiftene til undervisning og forskning og til veiformål. Også statens utgifter til helsevesen og sosiale formål viser betydelig stigning.

Retningslinjene for k r e d i t t politikken i 1967 ble det gjort nærmere rede for i et rundskriv av 27. januar 1967 fra Norges Bank til

Tabell 87. *Investeringsindikatorer. Kvartalstall i prosent av tilsvarende periode året før.*

	1966				1967			
	1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.
Utførte (og antatte) investeringer[1]								
Bergverksdrift, industri og kraftforsyning	107	113	118	109	128	131	103	104
Bergverksdrift	227	151	48	93	105	126	149	197
Industri	108	119	136	122	138	145	105	98
Kraftforsyning	101	102	105	92	110	109	97	107
Ordrer i maskinindustri[2]								
Ordretilgang	120	110	131	109	101	85	95	..
Ordrereserve	110	104	116	119	117	98	107	..
Industriproduksjon:								
Investeringsvareproduksjon	109	104	107	109	102	113	100	[3] 102
Byggevirksomhet:								
Bygg under arbeid, total golvflate	105	102	105	104	106	110	103	[3] 104
Bygg satt i gang, total golvflate	80	101	117	114	114	117	91	[3] 104
Importverdi:								
Maskiner og apparater	119	104	113	120	124	129	105	[3] 112
Lastebiler, varevogner o. l.	119	132	99	107	120	106	99	[3] 128
Skip	83	67	59	171	207	190	202	[3] 146
Lager:								
Totalindeks	107	107	102	107	110	105	106	..

[1] Etter oppgaver fra bedriftene. For 4. kvartal antatt investering (i prosent av antatt investering for 4. kvartal et år før) ellers utført investering. [2] Innenlandske og utenlandske ordrer. [3] Oktober—november.

landets kredittinstitusjoner. Dette rundskriv ble senere supplert med en avtale av 4. april mellom Finansdepartementet, Norges Bank og Den norske Bankforening om forretningsbankenes utlånsvirksomhet. Med Sparebankforeningen ble det ikke inngått noen tilsvarende avtale, men den tok på eget initiativ kontakt med sine medlemmer med oppfordring om å holde igjen på utlånsøkingen. Av rundskrivet går det fram at kredittpolitikken for 1967 i hovedsaken vil bli basert på loven av 25. juni 1965 om adgang til regulering av penge- og kredittforholdene. Myndighetene tok i første omgang sikte på en øvre grense for forretnings- og sparebankenes utlånsøking til næringslivet og privatpersoner på henholdsvis 700 og 550 mill. kr. Senere på året ble anslagene justert opp til 800 og 700 mill. kr. Bevegelsen i forretnings- og sparebankenes utlån i årets sju første måneder gjorde det imidlertid klart utpå høsten at utlånsøkingen i resten av året — under forutsetning av en normal sesongutvikling — ville bli markert sterkere enn forutsatt. For å bremse på tempoet i utlånsøkingen ble prosentsatsene for forretningsbankenes og sparebankenes reserver av likvider hevet med 1 prosentpoeng. Emisjonsreguleringene ble opprettholdt i samme omfang som i tidligere år, dvs. at bruttoemisjonene av ihendehaverobligasjoner (utenom statslån) skulle holdes innenfor en ramme av 1 000 mill. kr. Avsnittet om kredittmarkedet inneholder nærmere enkeltheter om kredittpolitikken og om virksomheten i statsbankene og i Distriktenes utbyggingsfond.

Det er foretatt ytterligere lempninger i mengdereguleringsbestemmelsene for byggevirksomheten fra 1. januar 1967. De någjeldende regler er: Boligbygg, bygg som oppføres for statens regning, bygg med mindre areal enn 60 m², visse bygg i tilknytning til landbruk, skogbruk og fiske og skolebygg er fritatt fra byggeløyveordningen over hele landet. Fra 6. mai 1966 ble byggeløyveplikten for bergverks-, industri- og verkstedbygg og for hotell- og pensjonatbygg begrenset til

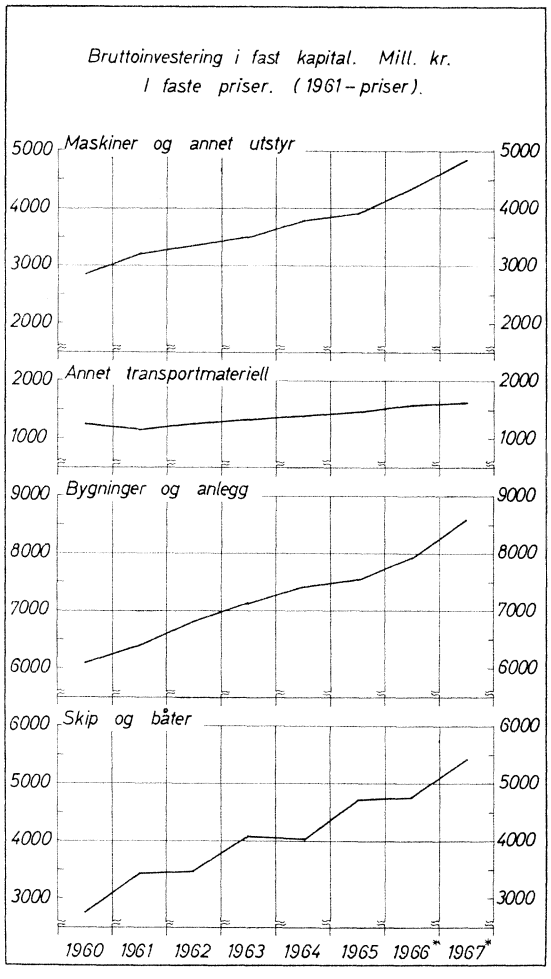

Fig. 41.

visse pressområder (12 byer og 37 herreder). Fra 1. januar 1967 ble byggeløyveplikten også for de øvrige arter helt opphevet i en del distrikter, men opprettholdt i til sammen 31 byer og 130 herreder.

De samlede b r u t t o investeringer i fast realkapital og lager var i 1967 etter foreløpige beregninger 25,0 milliarder kr., regnet i løpende priser. Dette er ca. 2 700 mill. kr. mer enn i 1966.

Bruttoinvesteringene i fast realkapital (uten lager) utgjorde 37,2 prosent av bruttonasjonalproduktet i 1967, regnet i løpende priser. Dette er et meget høyt tall (se tabell B. side *1). Investeringskvoten for fast realkapital uten skip var 28,4 prosent, betydelig høyere enn i foregående år.

Bruttoinvesteringene i fast realkapital etter næring viser til dels betydelige variasjoner når en ser på endringene fra år til år (se tabell 88). Investeringene i sjøtransport står i en særstilling, idet variasjonene i disse utgjør mer enn summen av variasjonene i de andre grupper i tabellen. Investeringene i sjøtransport er gått sterkt opp fra 1966 til 1967. Annen samferdsel viser også øking. Likeledes er det betydelig øking i investeringene til boliger og forretningsbygg. Investeringene i offentlig konsumkapital viste også øking.

Bruttoinvesteringen i skip og båter lå i 1967 betydelig over nivået fra 1966. Dette gjelder både i løpende og faste priser. Investeringen er den største vi har hatt. I 1968 regnes tilgangen på ny tonnasje å bli som i 1966. I prosent av bruttonasjonalproduktet

Tabell 88. *Bruttoinvestering i fast kapital fordelt etter art (1961-priser, 1961 = 100).*

	1963	1964	1965	1966*	1967*
Bygninger og anlegg	112	116	118	124	134
Skip og båter	118	117	137	138	157
Annet transportmateriell	113	118	125	135	138
Maskiner og annet utstyr	110	119	123	137	153
I alt	113	117	124	131	144

Tabell 89. *Import av viktige investeringsvarer (cif).*

	I løpende priser, mill. kr.					I prosent av total vareimport og netto skipsimport		
	1963	1964	1965	1966*	1967*	1965	1966*	1967*
Maskiner og utstyr	1 385	1 511	1 589	1 879	2 192	10,2	11,1	11,5
Skip (netto)	1 939	1 596	2 166	1 917	2 894	13,9	11,4	15,1
Fly m. v.	20	10	17	25	33	0,1	0,1	0,2
Andre transportmidler	313	344	388	411	444	2,5	2,4	2,3
I alt	3 657	3 461	4 160	4 232	5 563	26,8	25,1	29,1

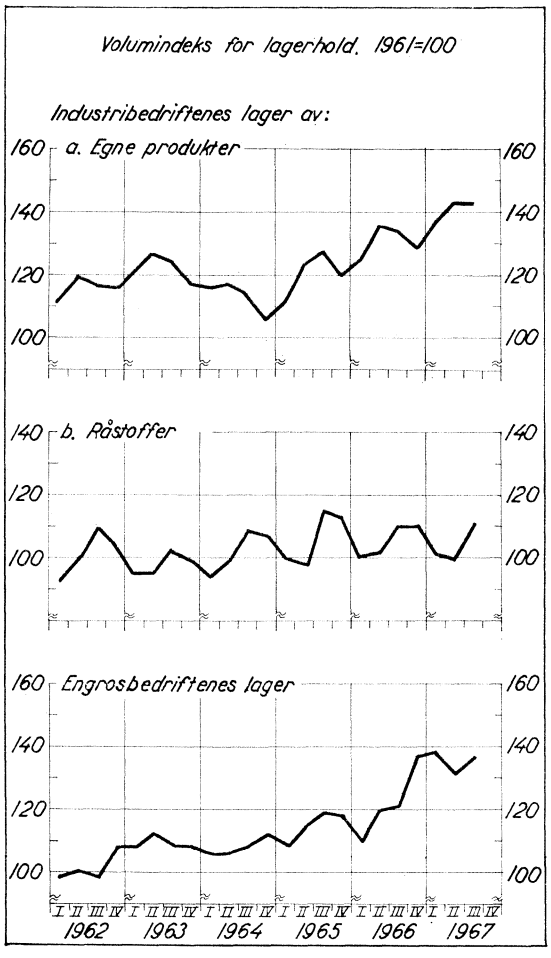

Fig. 42.

Tabell 90. *Bruttoinvestering i fast kapital etter næring.*

	I løpende mill. kr. Endringer fra år til år		
	1964–1965	1965–1966	1966–1967
Jordbruk og skogbruk ..	36	81	49
Fiske og fangst	84	84	23
Bergverksdrift m. v.	4	— 17	53
Industri	348	585	469
Bygge- og anleggsvirksomhet	80	48	50
Elektrisitetsforsyning og gassforsyning	48	64	91
Varehandel	67	84	87
Forretningsbygg	63	114	160
Boliger	280	225	403
Sjøtransport	770	125	1 259
Annen samferdsel	136	160	222
Andre tjenesteytende næringer	49	34	54
Offentlig konsumkapital .	207	288	400
I alt	2 172	1 875	3 320

var investeringen i skip og båter i 1967 8,8 prosent. Siden 1960 har skipsinvesteringene svingt mellom 8,8 prosent (1961) og 7 prosent (1964) av bruttonasjonalproduktet. Tallene lå atskillig høyere i den foregående femårsperiode. Investeringstallene for 1967 blir ikke så meget høyere enn 1966-tallene som leveringen av ny tonnasje skulle tilsi. Dette skyldes bl. a. at det i 1967 var en stor eksport av brukte skip.

Den sterke lagerøking som var observert de to foregående år, fortsatte også i 1967, men i noe svakere tempo. Økingen gjelder både importvarer og norsk-produserte varer for innenlandsk forbruk og eksport.

De foreløpige anslag for de volummessige endringer fra 1966 til 1967 i investeringene etter næring gir et uensartet bilde. Det var spesielt stor øking i investeringene i bergverksdrift m. v., forretningsbygg, sjøfart og andre tjenesteytende næringer. I industri, boliger, annen samferdsel og offentlig konsumkapital steg investeringene med 8—10 prosent. I næringer som jordbruk, skogbruk og fiske m. v. var det en meget liten øking i investeringene. I 1967 var det en betydelig øking i investeringene både i statlig og i kommunal konsumkapital.

Bruttoinvesteringer i bygninger og anlegg økte i volum med 8,1 prosent fra 1966 til 1967,

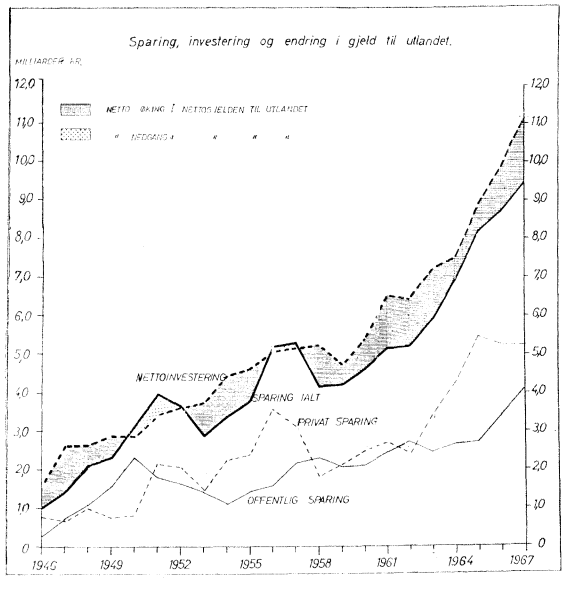

Fig. 43.

Tabell 91. *Offentlig og privat bruttoinvestering i fast kapital ekskl. lager i løpende priser.*

	1963	1964	1965	1966*	1967*
Privat bruttoinvestering ..... mill. kr.	11 655	12 087	13 887	15 340	17 949
Offentlig bruttoinvestering ..... » »	4 880	5 199	5 571	5 993	6 704
Av dette:					
Offentlige bedrifter ..... » »	2 544	2 551	2 716	2 850	3 161
Offentlig konsumkapital ..... » »	2 336	2 648	2 855	3 143	3 543
I alt mill. kr.	16 535	17 286	19 458	21 333	24 653
Prosentvis fordeling:					
Privat bruttoinvestering	70,5	69,9	71,4	71,9	72,8
Offentlig bruttoinvestering	29,5	30,1	28,6	28,1	27,2
Av dette:					
Offentlige bedrifter	15,4	14,8	14,0	13,4	12,8
Offentlig konsumkapital	14,1	15,3	14,6	14,7	14,4
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

mot 5,1 prosent fra 1965 til 1966. Bruttoinvesteringene i annet transportmateriell økte i volum med 2,2 prosent og i maskiner og annet utstyr med 11,7 prosent.

De offentlige bruttoinvesteringers andel av de totale bruttoinvesteringer var i 1967 27,2 prosent, regnet i løpende priser (se tabell 91). Dette tall er noe lavere enn tallene for de foregående 5 år. Også investeringen i offentlige bedrifter var lavere i 1967 enn i de foregående år. Investeringen i offentlig konsumkapital har derimot holdt seg på et mer konstant nivå de siste år. I 1950-årene var de offentlige bruttoinvesteringer stort sett under 25 prosent av de totale bruttoinvesteringer, men i begynnelsen av 1960-årene viste andelen en stigning, som kulminerte i 1964 med 30,1 prosent. Økingen falt særlig på andelen for investeringer i offentlig konsumkapital. For investeringer i offentlige bedrifter var den relative øking svakere, og deres andel av de totale bruttoinvesteringer lå i 1965—1967 lavere enn i begynnelsen av 1950-årene.

Kapitalslitet er i 1967 foreløpig beregnet til 13,8 milliarder kr. i løpende priser. Nettoinvesteringen blir dermed 11,1 milliarder kr.; det er 1,2 milliarder kr. mer enn foregående år (se tabell 92). Det har nå gjennom flere år vært en sterk stigning i nettoinvesteringen. Omregnet i faste priser var nettoinvesteringene i 1961 og 1967 henholdsvis 6,5 og 9,5 milliarder kr. Nettoinvesteringen utgjorde i 1967 23,8 prosent av nettonasjonalproduktet. Det har vært en ganske betydelig stigning i denne prosentsats de siste fire år (i 1964 var den 20,0 prosent). Av nettoinvesteringen ble i 1967 83,6 prosent dekket ved innenlandsk kapitaltilvekst (sparing). Resten ble dekket ved en øking i landets nettogjeld til utlandet. Denne prosentsats er lavere enn den tilsvarende prosentsats de foregående tre år. Ved bedømmelsen av dette forhold må man ta i betraktning at det har funnet sted en sterk stigning i nettoinvesteringen. Kapitaltilveksten innenlands har også steget betydelig.

Privat sparing dekket 56,2 prosent av den totale innenlandske kapitaltilvekst i 1967. Denne andel var atskillig mindre enn i de foregående år. Den private kapitaltilvekst er sterkt påvirket av konjunkturbestemte variasjoner i selskapssparingen, spesielt innenfor eksportnæringene. Siden 1963 har den private kapitaltilveksten utgjort rundt regnet 60 prosent av den totale kapitaltilvekst, mens den lå omkring 50 prosent i årene 1959—1962. Vi må helt tilbake til 1956 for å finne en andel på over 60 prosent.

Samtidig som det offentlige i 1960-årene har økt sin andel av bruttoinvesteringene, har den offentlige andel av sparingen gått ned, og fra 1963 har det offentlige for noen år gått over fra å være netto långiver til å bli netto låntaker. I årene 1966 og 1967 var det offentlige på ny netto långiver i forbindelse med en nedgang i den offentlige bruttoinvesteringen og en sterk øking i den offentlige sparing.

Tabell 92. *Investering, kapitaltilvekst og nettoøking i lån. Mill. kr.*

	1963	1964	1965	1966*	1967*
A. Bruttoinvestering (inkl. lager)	16 538	17 482	20 190	22 255	24 987
B. Kapitalslit	9 389	10 033	11 301	12 390	13 844
C. Nettoinvestering (A—B)	7 149	7 449	8 889	9 865	11 143
1. Offentlig	2 784	2 908	2 972	3 131	3 595
2. Privat	4 365	4 541	5 917	6 734	7 548
D. Kapitaltilvekst i alt[1]	5 863	6 917	8 159	8 680	9 318
1. Offentlig	2 437	2 661	2 718	3 406	4 084
2. Privat	3 426	4 256	5 441	5 274	5 234
E. Nettoopplåning (C—D)[2]	1 286	532	730	1 185	1 825
1. Offentlig	347	247	254	— 275	— 489
2. Privat	939	285	476	1 460	2 314

[1] Medregnet netto gaver fra utlandet. [2] Samlet nettoopplåning svarer til underskottet på driftsbalansen overfor utlandet.

Finanser, kredittmarked og priser.

Offentlige finanser.

Finanspolitikken og de finanspolitiske virkningene.[1])

En kan stort sett skille mellom to hovedgrupper av finanspolitiske virkninger: de direkte budsjettvirkningene og de konjunkturpolitiske virkningene.

Med de direkte virkningene menes de bidrag de enkelte utgifts- og inntektsposter yter til fremme av spesielle offentlige formål (undervisningsformål, forsvarsformål, virkningene på inntektsfordelingen m. v.).

De konjunkturpolitiske virkningene kan grovt inndeles på følgende måte:

1. Virkningene av den offentlige etterspørsel etter varer og tjenester.
2. Virkningene av inntektsoverføringer mellom den private sektor og den offentlige forvaltning.
3. Virkningene av de offentlige lånetransaksjoner (utlån, opptak av lån, aksjetegning m. v.).

En grov indikator for den samlede konjunkturpolitiske virkning har en i netto fordringsøkingen for offentlig forvaltning («overskott før lånetransaksjoner»), som er lik nettoresultatet av inntektsoverføringene fra og til publikum, fratrukket den offentlige forvaltnings netto utgifter til varer og tjenester. Mer enn en grov orientering kan denne størrelsen imidlertid ikke gi. Den tar blant annet ikke hensyn til de offentlige lånetransaksjonene og til virkningene av totalnivået for de offentlige utgifter og inntekter.

Den offentlige forvaltnings regnskaper. De direkte budsjettvirkninger.

Statens bevilgningsregnskap.

Forslaget til statsbudsjett for 1967 («Gule bok» 1967) ble gjort opp med 60 mill. kr. i netto inntektsinndragning («overskott før lånetransaksjoner»), mot 125 mill. kr. i det vedtatte budsjett for 1966. (Det endelige regnskap for 1966 viste et «overskott før lånetransaksjoner» på 493 mill. kr.) Det ble budsjettert med en sterkere utgiftsøking i 1967 enn for året før. De samlede utgifter til kjøp av varer og tjenester og til overføringer var ført opp med et beløp som var 9,7 prosent større enn i det vedtatte budsjett for 1966. Budsjettforslaget innebar en sterk stigning i statens utgifter særlig til undervisning og forskning, samferdsel, boligbygging og sosiale formål. I samsvar med den vedtatte langtidsplan var det også en betydelig øking i bevilgningene til forsvaret. Andre utgifter til varer og tjenester viste en moderat stigning sammenliknet med det vedtatte budsjett for 1966. Budsjettforslaget for 1967 ble lagt opp ut fra

[1]) En mer detaljert og fullstendig analyse av de konjunkturpolitiske virkningene av finanspolitikken er gitt i avsnittet om «Offentlige finanser» i Økonomisk utsyn over året 1964 (NOS XII 160) og i avsnittet «Statsbudsjettets stilling i den økonomiske politikk» i Stortingsmelding nr. 66 (1963—64) «Om gjennomføring av nasjonalbudsjettet 1964».

Tabell 93. *Den offentlige forvaltnings inntekter og utgifter etter art. Mill. kr.*

	I alt			Stats- og trygdeforvaltningen						Kommuneforvaltningen		
				I alt			Av dette statens bevilgningsregnskap					
	1965	1966*	1967*	1965	1966*	1967*	1965	1966	1967*	1965	1966*	1967*
Inntekter												
1. Formuesinntekt	649	641	732	508	538	620	380	408	451	141	103	112
a. Renter og utbytte[3]	789	870	971	676	746	847	548	616	678	113	124	124
b. Inntektsført overskott av offentlige foretak	–140	–229	–239	–168	–208	–227	–168	–208	–227[2]	28[2]	–21[2]	–12
2. Skatter	17 264	19 408	22 058	13 017	14 598	16 874	8 782	9 558	10 585	4 247	4 810	5 184
a. Trygde- og pensjonspremier	3 441	4 000	5 218	3 441	4 000	5 218	–	–	–	–	–	–
b. Andre direkte skatter	6 721	7 525	8 219	[1] 2 587	[1] 2 841	[1] 3 167	2 264	2 425	2 727	4 134	4 684	5 052
c. Indirekte skatter	7 102	7 883	8 621	6 989	7 757	8 489	6 518	7 133	7 858	113	126	132
3. Overføringer mellom stats- og kommuneforvaltningen	–	–	–	531	611	693	115	156	170	1 309	1 427	1 616
4. Overføringer til bevilgningsregnskapet fra annen statsforvaltning	–	–	–	–	–	–	71	125	153	–	–	–
5. Inntekter i alt	17 913	20 049	22 790	14 056	15 747	18 187	9 348	10 247	11 359	5 697	6 340	6 912
Utgifter												
6. Renteutgifter[3]	645	667	729	500	512	550	480	508	546	145	155	179
7. Overføringer til private	7 192	7 863	9 184	6 563	7 164	8 456	1 826	1 927	2 143	629	699	728
a. Trygde- og pensjonsstønader	4 335	4 794	5 844	4 168	4 615	5 691	–	–	–	167	179	153
b. Andre stønader til konsumenter	581	675	774	214	255	304	207	241	290	367	420	470
c. Subsidier til næringslivet	2 276	2 394	2 566	2 181	2 294	2 461	1 619	1 686	1 853	95	100	105
8. Overføringer mellom stats- og kommuneforvaltningen	–	–	–	1 309	1 427	1 616	1 144	1 248	1 437	531	611	693
9. Overføringer fra bevilgningsregnskapet til annen statsforvaltning	–	–	–	–	–	–	800	822	1 017	–	–	–
10. Stønader til utlandet (netto)	91	114	127	91	114	127	77	91	104	–	–	–
11. Konsum	7 111	7 812	8 661	3 767	4 061	4 542	3 628	3 889	4 283	3 344	3 751	4 119
a. Bruk av varer og tjenester til forsvarsformål	1 862	1 898	2 141	1 856	1 895	2 138	1 856	1 895	2 138	6	3	3
b. Bruk av varer og tjenester til sivile konsumformål	4 202	4 752	5 240	1 508	1 717	1 907	1 369	1 545	1 648	2 694	3 035	3 333
c. Beregnet kapitalslit på konsumkapital	1 047	1 162	1 280	403	449	497	403	449	497	644	713	783
12. Nettoinvestering i sivil konsumkapital	1 808	1 981	2 263	653	709	862	638	672	825	1 155	1 272	1 401
13. Øking i kapitalinnskott i offentlige foretak	595	639	696	553	597	654	553	597	654	42	42	42
14. Annen netto fordringsøking («Overskott før lånetransaksjoner»)	471	973	1 130	620	1 163	1 380	202	493	350	–149	–190	–250
15. Utgifter i alt	17 913	20 049	22 790	14 056	15 747	18 187	9 348	10 247	11 359	5 697	6 340	6 912
16. Disponibel inntekt (5 ÷ (6 + 7 + 8 + 9 + 10))	9 985	11 405	12 750	5 593	6 530	7 438	5 021	5 651	6 112	4 392	4 875	5 312
— Konsum (11)	7 111	7 812	8 661	3 767	4 061	4 542	3 628	3 889	4 283	3 344	3 751	4 119
= Kapitaltilvekst (12 + 13 + 14)	2 874	3 593	4 089	1 826	2 469	2 896	1 393	1 762	1 829	1 048	1 124	1 193

[1] Omfatter også øking i skatteoppkrevernes beholdninger, 1965 161 mill. kr., 1966 230 mill. kr. og 1967 254 mill. kr. [2] Omfatter også den selvfinansierte delen av økingen i egenkapitalen i kommuneforetakene (ekskl. kommunale aksjeselskaper). [3] Omfatter også henholdsvis agiofortjeneste og agiotap.

det syn at det var ønskelig å dempe den innenlandske etterspørselen. Likevel kom det med på statsbudsjettet for 1967 en del bevilgninger som virket til at budsjettet totalt sett ble mer ekspansivt enn i 1966. For inntektsskatten til staten ble det i budsjettet foreslått en reduksjon svarende til ca. 100 mill. kr på årsbasis.

Under budsjettbehandlingen i Stortinget ble det foretatt en del forandringer, men dette førte ikke til noen endring i «overskott før lånetransaksjoner». I løpet av året ble det gitt en rekke tilleggsbevilgninger, blant annet i forbindelse med lønnsreguleringer for offentlige tjenestemenn, pristilskott til fiskerinæringen og tilskott til Norsk Koksverk A/S. Av tilleggsbevilgningene ble 81 mill. kr. dekket ved reduksjon av reserveposten «Tilfeldige utgifter». Ved årets utgang gjenstod det 176 mill. kr. på denne posten. Både de direkte og de indirekte skatter antas å ha innbrakt betydelig større beløp enn det var budsjettert med. Dessuten viser det seg erfaringsmessig at de regnskapsførte utgifter blir noe mindre enn de budsjetterte (blant annet på grunn av ubesatte stillinger). Abonnentlån og leverandørkreditt under Telegrafverket er i det salderte budsjett for 1967 ført opp blant lånetransaksjoner. Alt i alt tydet anslag før årsskiftet 1967—68 på at overskottet før lånetransaksjoner for 1967 ville bli omtrent 350 mill. kr., mot som nevnt 493 mill. kr. i det endelige regnskapet for 1966.

I tabell 93 er hovedpostene i bevilgningsregnskapet gruppert etter nasjonaløkonomisk art. Tallene for 1965 og 1966 er regnskapstall, mens tallene for 1967 bygger på anslag. Bevilgningsregnskapet er satt opp noe annerledes i tabell 93 enn i de oppstillinger som brukes i de trykte statsregnskaper og statsbudsjetter. Av større avvik kan nevnes at tabellen ikke omfatter utgifter i forbindelse med utlån, gjeldsavdrag m. v. og heller ikke inntekter i form av mottatte avdrag på utlån. Videre er underskott på statens forretningsdrift i tabell 93 ført til fradrag under posten «formuesinntekt» på inntektssiden, mens det i vanlige oppstillinger et tatt med blant utgiftene. Det kan også nevnes at bruk av varer og tjenester for konsum- og forsvarsformål er regnet netto (utgifter minus inntekter), mens de vanligvis regnes brutto. Endelig bør merkes at i Statistisk Sentralbyrås oppstillinger blir utgifter til nybygg og nyanlegg ved offentlig forretningsdrift — i likhet med aksjetegning i offentlige aksjeselskaper — regnet som fordringsøking for den offentlige forvaltning (og som investering for vedkommende næring). I tabell 93 er beløpet ført opp som egen post under betegnelsen «Øking i kapitalinnskott i offentlige foretak». På den måten blir posten «Annen netto fordringsøking» lik det som i statens bevilgningsregnskap kalles «Overskott før lånetransaksjoner».

De samlede u t g i f t e r over statens bevilgningsregnskap ifølge oppstillingen i tabell 93 (ekskl. balansepostene «Øking i kapitalinnskott i offentlige foretak» og «Overskott før lånetransaksjoner») er for 1967 anslått til 10 355 mill. kr. Det vil si en øking på 1 198 mill. kr. eller 13,1 prosent i forhold til foregående år. Den tilsvarende øking i 1966 var 6,6 prosent. Nesten halvparten av utgiftene (5 108 mill. kr.) gikk med til å dekke statens nettokjøp av varer og tjenester. Av dette gikk 1 322 mill. kr. til bruttoinvestering i veianlegg, administrasjonsbygninger og andre former for offentlig konsumkapital. Sammenliknet med 1966 var det en stigning på 17,9 prosent. Utgifter til varer og tjenester til forsvaret utgjorde i 1967 2 138 mill. kr. og til sivile konsumformål 1 648 mill. kr. I forhold til foregående år var dette en øking på henholdsvis 12,8 prosent og 6,7 prosent. Utgiftsøkingen var til dels en følge av lønns- og prisforhøyelser, men den gir også uttrykk for en fortsatt utvidet statlig virksomhet. I tabell 96 er det gitt en spesifikasjon av den offentlige forvaltnings nettoutgifter til varer og tjenester etter formål. Av stats- og trygdeforvaltningens utgifter i denne tabellen faller mesteparten på bevilgningsregnskapet. Bortsett fra økingen i forsvarsutgiftene, som er i samsvar med langtidsplanen, var det i 1967 særlig sterk stigning i utgiftene til sosiale formål og til veier. Utgiftene til administrasjon steg også sterkt, vesentlig som følge av lønnsreguleringer.

Av utgiftene på bevilgningsregnskapet for 1967 falt 5 247 mill. kr. på forskjellige former for overføringer til private, til utlandet eller til andre offentlige regnskaper (tabell 93). Av økingen i disse overføringer fra foregående år på 651 mill. kr. gikk 195 mill. kr. til annen statsforvaltning, 189 mill. kr. til kommuneforvaltningen og 167 mill. kr. til subsidier til næringslivet (pristilskott, driftstilskott, investeringstilskott m. v.). Renteutgiftene viste en stigning på 38 mill. kr.

Bevilgningsregnskapets i n n t e k t e r økte fra 10 247 mill. kr. i 1966 til 11 359 mill. kr. i 1967, dvs. med 10,9 prosent. Inntektene består i det alt vesentlige av direkte og indirekte skatter. De indirekte skattene steg fra 7 133 mill. kr. til 7 858 mill. kr., eller med 10,2 prosent. Til tross for de lettelser som ble gjennomført i inntektsskatten til staten i 1967 (se avsnittet nedenfor om virkningene av inntektsoverføringene mellom den private sektor

og den offentlige forvaltning) økte de direkte skattene fra 2 425 mill. kr. til 2 727 mill. kr., dvs. med 12,5 prosent.

De samlede inntekter på bevilgningsregnskapet i 1967 oversteg utgiftene med rundt 1 000 mill. kr. Dette overskott (postene «Øking i kapitalinnskott i offentlige foretak» og «Annen netto fordringsøking» i tabell 93) var 86 mill. kr. lavere enn i 1966. Av det beregnede overskott i 1967 (som er et foreløpig og usikkert anslag) gikk 654 mill. kr. med til å dekke øking i kapitalinnskott i statens forretningsdrift. Til dekning av utlån, gjeldsavdrag m. v. gikk det med om lag 1 745 mill. kr. De totale utgifter og inntekter over bevilgningsregnskapet for 1967 balanserte da med bruk av kontantbeholdninger og lånopptak på omkring 1 400 mill. kr.

Trygdeforvaltningens regnskaper.

Den 1. januar 1967 ble folketrygden (lov om Folketrygd av 17. juni 1966) satt ut i livet. Den omfatter alderstrygd, attføringshjelp, uføretrygd, enke- og morstrygd og forsørgertrygd for barn. Det er planen at folketrygden etter hvert skal omfatte alle de forskjellige trygdeordninger, bortsett fra barnetrygden, som helt finansieres av staten, og krigspensjoneringene som er av spesiell karakter. Utgiftene til folketrygdens ytelser og administrasjon dekkes ved medlemsavgift, arbeidsgiveravgift og ved tilskott fra stat, kommuner og folketrygdfondet. Medlemsavgiften beregnes i prosent av den enkeltes pensjonsgivende inntekt fra det 17. til og med det 69. år. Det er fastsatt én sats for medlemsavgift av lønnsinntekt (4,0 prosent) og en annen sats for annen ervervsinntekt, dvs. for inntekt av selvstendig næringsvirksomhet og av arbeid utenfor tjenesteforhold (for 1967 5,4 prosent). Sammenlikner en folketrygdavgiften med de premier som tidligere ble betalt for alderstrygd, uføretrygd, enke- og morstrygd og forsørgertrygd, vil belastningen for medlemmene stort sett øke noe, særlig for personer med inntekt over gjennomsnittet og for dem som driver selvstendig næringsvirksomhet. Arbeidsgiverne har i 1967 betalt avgift til folketrygden med 7,0 prosent av arbeidstakernes lønn. Til sammenlikning kan nevnes at arbeidsgiverne for de trygder som er med i folktrygden, i 1966 betalte ca. 5 prosent av lønnsbudsjettet i arbeidsgivertilskott. Forskjellen mellom premieinntektene og utgiftene til folketrygden overføres til folketrygdfondet.

For de trygdeordninger som i 1967 var holdt utenom folketrygden, ble det i 1967 gjennomført enkelte endringer i satsene for premier og stønader. For syketrygden ble premiesat-

Tabell 94. *Anslag over trygdeforvaltningens inntekter og utgifter 1967. Mill. kr.*

	Inntekter						Utgifter		
	Medlemspremie	Premietilskott			Andre inntekter	Inntekter i alt	Administrasjonsutgift.	Stønadsutgifter	Utgifter i alt
		Arbeidsgivere	Kommunene	Staten					
Folketrygd[1]	1 293	1 627	249	246	15	3 430	102	2 749	2 851
Syketrygd	821	447	212	179	10	1 669	66	1 530	1 596
Tilleggstrygd for sykepenger	16	47	–	–	1	64	4	66	70
Yrkesskadetrygd	3	110	–	7	17	137	13	122	135
Arbeidsløysetrygd	45	45	23	14	30	157	37	90	127
Barnetrygd	–	–	–	273	–	273	2	271	273
Pensjonstrygd for skogsarbeidere	2	6	–	–	1	9	1	8	9
Pensjonstrygd for fiskere	4	–	–	–	13	17	–	12	12
Pensjonstrygd for sjømenn	43	74	–	29	23	169	2	115	117
Krigspensjonering	18	26	4	19	–	67	1	66	67
Arbeidsløysetrygda for sjømenn i utenriksfart	2	2	1	–	1	6	–	2	2
Arbeidsløysetrygdas riksreservefond	–	–	–	15	20	35	–	–	–
I alt	2 247	2 384	489	782	131	6 033	228	5 031	5 259

[1] Omfatter alderstrygd, attføringshjelp, uføretrygd, enke- og morstrygd og forsørgertrygd for barn.

sene og dagpengene økt med ca. 10 prosent i gjennomsnitt fra 2. januar. Dessuten ble premiesatsene økt med 2,5 prosent fra 1. juli. For arbeidsløysetrygden steg stønadssatene med ca. 11—12 prosent i gjennomsnitt fra og med januar. Fra samme tidspunkt ble maksimum for trygdet arbeidsinntekt i yrkesskadetrygden hevet fra 20 000 til 24 000 kr. En tilsvarende forhøyelse ble, med visse modifikasjoner, gjennomført for allerede eksisterende pensjoner. I pensjonstrygden for sjømenn ble det fra 1. januar 1967 foretatt en vesentlig øking i statens tilskott, og fra 1. juli ble bruttopensjonene hevet med 10 prosent. Satsene for barnetrygd ble økt fra 1. januar 1967, og fra 1. oktober ble det gitt en ytterligere øking.

I tabell 94 er det gitt anslag for trygdeforvaltningens inntekter og utgifter i 1967. Tallene for folketrygden er spesielt usikre. De samlede utgifter for trygdeforvaltningen er foreløpig anslått til 5 259 mill. kr. Av dette var 228 mill. kr. administrasjonsutgifter og resten stønadsutgifter. Av stønadene falt 2 749 mill. kr. på folketrygden og 1 530 mill. kr. på syketrygden. Trygdeforvaltningens utgifter ble dekket ved medlemspremier på 2 247 mill. kr., tilskott fra arbeidsgiverne på 2 384 mill. kr., fra kommunene på 489 mill. kr. og fra staten på 782 mill. kr.

Regnskapene for annen statsforvaltning (staten eksklusive bevilgningsregnskapet og trygdeforvaltningen).

I tabell 95 er det gitt en oversikt over inntekter og utgifter for sektoren «annen statsforvaltning». Tallene er rent anslagsvise og bygger i det vesentlige på regnskapstall for 1966. Av inntektene utgjorde indirekte skatter 614 mill. kr. I denne posten inngår blant annet kraftfôravgiften (ca. 140 mill. kr.) og diverse avgifter til Prisdirektoratets fond. De direkte skattene (440 mill. kr.) består vesentlig av innbetalt skatteutjamningsavgift til Skattefordelingsfondet og av øking i skatteoppkrevernes beholdninger. I disse beholdninger inngår også beholdninger vedrørende medlemsavgift til folketrygden. Pensjonspremiene som er anslått til 589 mill. kr., består av betalte pensjonsinnskott til Statens pensjonskasse, Statsbanenes Pensjonskasse og Pensjonstrygden for statens arbeidere. I dette beløp er også inkludert statens tilskott. I forbindelse med innføringen av folketrygden ble medlemmenes innskott i Statens pensjonskasse satt ned fra 6 til 2 prosent. Samtidig ble regelen om at staten skulle refundere ¾ av medlemspremien, tatt bort.

Av utgiftene utgjorde pensjonsstønader fra Statens pensjonskasser 660 mill. kr., subsidier til næringslivet 598 mill. kr. og overføringer til kommuneforvaltningen 179 mill. kr. (vesentlig skatteutjamningstilskott).

Kommuneforvaltningens regnskaper.

Kommuneforvaltningens (kommunekassenes samlede utgifter og inntekter gruppert etter nasjonaløkonomisk art er ført opp i tabell 93. Tabellen omfatter ikket rene finanstransaksjoner som utlån, gjeldsavdrag eller opptak av lån. Kjøp av varer og tjenester er regnet netto. Oppgavene for 1965 og 1966 er regnskapstall, mens tallene for 1967 er anslag bygd på budsjettoppgaver fra kommunene. Kommuneforvaltningens samlede utgifter (ekskl. «Øking i kapitalinnskott i offentlige foretak» og «Annen netto fordringsøking») var etter disse anslagene 7 120 mill. kr. i 1967. Det vil si en øking på 632 mill. kr. eller 9,7 prosent i forhold til året før. Utgiftsøkingen for kommuneforvaltningen var således atskillig svakere enn for statens bevilgningsregnskap (13,1 prosent). Bruttoinvesteringene i kommunal konsumkapital[1]) (veier, skoler, sykehus, administrasjonsbygninger m. v.) er anslått til 2 184 mill. kr. Det svarer til en øking på 10 prosent i 1967 eller omtrent det samme som i 1966. Anslagene for kommunenes investeringsutgifter i 1967 er imidlertid meget usikre. Det løpende forbruk av varer og tjenester knyttet til administrasjon, skolevesen, helsestell m. v. (postene 11 a og b i tabell 93) er anslått til 3 336 mill. kr. eller 9,8 prosent mer enn i 1966. Økingen skyldes dels lønnstillegg og dels øking i omfanget av den kommunale virksomhet. I tabell 96 er gitt en oversikt over kommuneforvaltningens nettokjøp av varer og tjenester fordelt etter formål. Av disse utgifter gikk i 1967 anslagsvis 47 prosent til undervisningsformål, 14 prosent til veier, 12 prosent til adminstrasjon og 10 prosent til helsevern. Da tallene for 1967 er usikre, er det vanskelig å si noe om hvilke utgiftsposter som har vist sterkest stigning det siste år. Kommuneforvaltningens overføringer til andre sektorer (postene 6—8 i tabell 93) var for 1967 anslått til 1 600 mill. kr., dvs. 135 mill. kr. mer enn foregående år. I denne posten inngår overføringer til stats- og trygdeforvaltningen (vesentlig kommunenes lovbestemte tilskott til trygdeordningene) med 693 mill. kr. Dessuten omfatter posten direkte overføringer til private (blant annet kommunale tilleggspen-

[1] Postene 11 c og 12 i tabell 93.

Tabell 95. *Anslag over annen statsforvaltnings*[1] *inntekter og utgifter etter art 1967. Mill. kr.*

	Deposita og forskott	Statsforvaltningens fond m. v.[2]	Statens Pensjonskasse m.v.[3]	Skatteoppkrevere	Korreksjonsregnskap[4]	I alt
Inntekter:						
1. Formuesinntekt	–	62	13	–	–	75
2. Direkte skatter	–	186	–	[5] 254	–	440
3. Pensjonspremier	–	–	589	–	–	589
4. Indirekte skatter	20	375	–	–	219	614
5. Overført fra kommuneforvaltningen	31	3	–	–	–	34
6. Inntekter i alt	51	626	602	254	219	1 752
Utgifter:						
7. Pensjonsstønader	–	–	660	–	–	660
8. Subsidier til næringslivet	1	378	–	–	219	598
9. Overført til kommuneforvaltningen	9	170	–	–	–	179
10. Netto overføring til annen stats- og trygdeforvaltning	14	–112	–	–	–	–98
11. Andre utgifter	37	60	8	–	–	105
12. Netto fordringsøking	–10	130	–66	254	–	308
13. Utgifter i alt	51	626	602	254	219	1 752

[1] Stats- og trygdeforvaltningen eksklusive bevilgningsregnskapet og trygdeforvaltningen. [2] Omfatter Finansdepartementets, Kirkedepartementets og Prisdirektoratets fond, Kraftfôrfondet, Arbeidsløysetrygdas tiltaksfond for fylkene og Norsk Utviklingshjelp. [3] Omfatter Statens Pensjonskasser, Pensjonstrygden for statens arbeidere og Statsbanenes Pensjonskasse. [4] Korreksjonsregnskapet omfatter beløp som en av regnskapsmessige grunner har latt gå inn i offentlig forvaltning som indirekte skatter og ut igjen som subsidier med samme beløp. [5] Inkl. beholdningsendringer vedr. medlemsavgift til folketrygden.

sjoner) på 728 mill. kr. og renteutgifter på 179 mill. kr.

Kommuneforvaltningens samlede inntekter er anslått til 6 912 mill. kr. i 1967. Det vil si en øking på 9,0 prosent fra året før. Den største inntektsposten er skattene, som steg med 374 mill. kr. til 5 184 mill. kr. i 1967. Økingen i kommunenes skatteinntekter i 1967 var noe lavere enn i de nærmest foregående år. Tallet for 1967 er imidlertid meget usikkert. Overføringene fra statsforvaltningen steg fra 1 427 mill. kr. i 1966 til 1 616 mill. kr. i 1967.

Kommuneforvaltningens beregnede utgifter og inntekter balanserte med et underskott på 208 mill. kr. i 1967, mot et underskott på 148 mill. kr. året før. Underskottet i 1967 består av en anslått øking i kapitalinnskottet[1]) i kommuneforetak på 42 mill. kr. og annen netto fordringsnedgang («underskott før lånetransaksjoner») på 250 mill. kr. Størrelsen av underskottet er imidlertid usikkert og sterkt avhengig av påliteligheten av de anslag en har gjort for de enkelte utgifts- og inntektsposter.

[1] Kapitalinnskottet i kommuneforetakene er satt lik egenkapitalen i kommuneforetakene (ekskl. kommunale aksjeselskaper), og økingen i kapitalinnskottet omfatter da også den selvfinansierte delen av økingen i egenkapitalen.

Virkningen av den offentlige etterspørsel etter varer og tjenester.

Den offentlige forvaltnings bruttoinvesteringer i konsumkapital (summen av «Nettoinvestering i sivil konsumkapital» og «Beregnet kapitalslit på konsumkapital» i tabell 93) er for 1967 anslått til 3 543 mill. kr. for stat og kommunekasser under ett. Bruttoinvesteringene i konsumkapital består av den offentlige forvaltnings utgifter til nyanlegg (veier, flyplasser m. v.), nybygg (skoler, administrasjonsbygninger m.v.), reparasjoner og vedlikehold av bygninger og anlegg, nettokjøp av fast eiendom og kjøp av varig utstyr. (Utgifter til bygge- og anleggsarbeider under for-

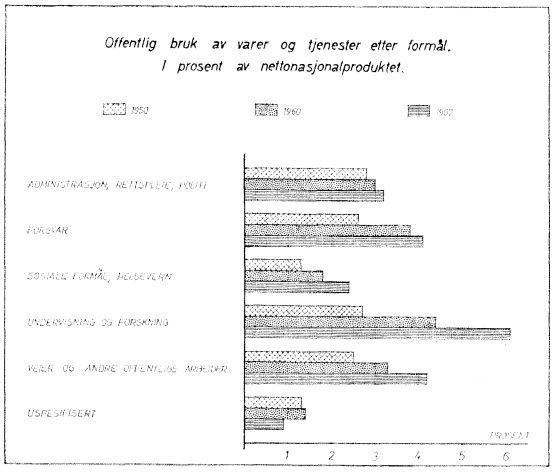

Fig. 44.

svaret og utgifter til nybygg og nyanlegg i offentlige bedrifter er ikke med her.) Anslagene over bruttoinvesteringene i 1967 for den offentlige forvaltning bygger på budsjettoppgaver og er usikre, da det erfaringsmessig kan være stor forskjell mellom budsjettene og regnskapene. Dette gjelder særlig for kommunebudsjettene. Anslaget for de offentlige bruttoinvesteringene i 1967 viser en stigning fra foregående år på 400 mill. kr. eller 13 prosent. Økingen skyldes for en del stigning i priser og lønninger, men det er tydelig at det også har vært en vesentlig øking i omfanget av investeringsvirksomheten. Til sammenlikning kan nevnes at bruttoinvesteringene i 1966 steg med 10 prosent.

Den offentlige forvaltnings samlede utgifter til bruk av varer og tjenester utenom bruttoinvesteringer er i 1967 anslått til 7 381 mill. kr. Denne posten består for en vesentlig del av lønninger til offentlige funksjonærer og tjenestemenn (inkl. alle offentlig ansatte lærere, leger m. v.). Dessuten omfatter posten alle utgifter til forsvaret, også utgifter til bygge- og anleggsarbeider. I forhold til 1966 var det en øking i utgiftene til varer og tjenester på 731 mill. kr. eller 11 prosent. Økingen skyldes også her dels pris- og lønnsøking og dels en øking i omfanget av den offentlige virksomhet.

Det offentliges samlede kjøp av varer og tjenester til investerings- og konsumformål i 1967 er anslått til 10 924 mill. kr. Det vil si en stigning på 1 131 mill. kr. eller 11,5 prosent fra året før. Det er antatt at denne stigning fordeler seg med omtrent 5,2 prosent på pris- og lønnsstigning og 6,0 prosent på volumøking. Lønnsstigningen skyldes blant annet de lønnstillegg som ble gitt offentlige tjenestemenn fra våren 1967. Den samlede øking i det offentliges kjøp av varer og tjenester på 1 131 mill. kr. svarer til ca. 1,7 prosent av bruttonasjonalproduktet. Når en også regner med de indirekte virkninger av denne etterspørselsøking, er det tydelig at økingen i den offentlige forvaltnings kjøp av varer og tjenester i 1967 må ha gitt betydelige ekspansive impulser til næringslivet.

I figur 44 er det gitt en oversikt over den offentlige forvaltnings nettokjøp av varer og tjenester etter formål i prosent av nettonasjonalproduktet for årene 1950, 1960 og

Tabell 96. *Den offentlige forvaltnings nettokjøp av varer og tjenester etter formål. Mill. kr.*

	I alt			Stats- og trygdeforvaltningen			Kommuneforvaltningen		
	1965	1966*	1967*	1965	1966	1967*	1965	1966*	1967*
Administrasjon	1 102	1 214	1 350	547	600	677	555	614	673
Forsvar	1 862	1 898	2 141	1 856	1 895	2 138	6	3	3
Rettspleie, politi	265	288	313	261	284	309	4	4	4
Kirker og religiøse formål	117	127	142	47	51	59	70	76	83
Undervisning og forskning	2 490	2 871	3 174	443	556	593	2 047	2 315	2 581
Helsevern	612	691	736	129	149	158	483	542	578
Sosiale formål	367	432	541	167	194	267	200	238	274
Veier	1 426	1 530	1 736	771	818	956	655	712	780
Andre offentlige arbeider	417	447	454	69	74	66	348	373	388
Uspesifisert	261	295	337	130	149	181	131	146	156
I alt	8 919	9 793	10 924	4 420	4 770	5 404	4 499	5 023	5 520
I prosent av bruttonasjonalproduktet	16,0	16,2	16,5	7,9	7,9	8,2	8,1	8,3	8,3

1967. Av figuren går det fram at det har skjedd en stigning for disse årene i prosentandelen for alle formål og dermed også en stigning i den totale andel som det offentliges samlede nettokjøp av varer og tjenester utgjør av nettonasjonalproduktet. Stigningen i det offentliges prosentandel har vært særlig sterk når det gjelder utgifter til undervisning og til veier og trafikkformål.

Virkningen av inntektsoverføringene mellom den private sektor og den offentlige forvaltning.

I 1967 ble det gjennomført en del lettelser i de direkte inntektsskattene til staten. Progresjonstrinnene fra foregående år ble i alle skatteklasser forskjøvet oppover med 1 000 kr., og de første trinnene i progresjonstabellen ble utvidet fra 5 500 kr. til 7 000 kr. Dessuten ble det innført nye progresjonstabeller for skatteklassene 7 og over. Formuesskatt til staten ble i 1967 beregnet etter de samme satser og regler som gjaldt for foregående år. Også for kommuneskattene ble det gjennomført lettelser i 1967, idet dårligste reduksjonstabell for beregning av inntektsskatt for 1966 ble sløyfet. Dessuten ble de skattefrie fradragene økt fra og med klasse 4. For å motvirke skattetapet har en rekke kommuner måttet heve skattøren i 1967.

Når det gjelder endringer i premiesatser og stønadssatser under trygdeordningene, viser en til avsnittet foran om trygdeforvaltningens regnskaper.

Tabell 97. *Innbetalte indirekte skatter. Mill. kr.*

	1965	1966	1967*
Alminnelig omsetningsavgift	3 622	4 051	4 460
Avgifter på bensin og motorkjøretøyer[1]	853	984	1 153
Avgifter på alkohol	668	720	788
Tollavgifter	544	537	485
Avgifter på tobakk	392	394	485
Avgifter på sjokolade m. v.	123	133	145
Andre indirekte skatter	900	1 064	1 105
Indirekte skatter i alt	7 102	7 883	8 621

[1] Omfatter ikke årsavgift på personbiler og motorsykler, da denne avgift er regnet som en direkte skatt.

I løpet av 1967 ble det foretatt få endringer i reglene for de indirekte skattene. Toll på industrivarer fra EFTA-land falt i prinsippet helt bort f. o. m. 1. januar 1967. Ved midl. vedtak av 4. des. 1967 besluttet Stortinget å øke avgiftssatsene for midlertidig avgift på motorkjøretøyer Forhøyelsen antas å gi en årlig merinntekt på omkring 40 mill. kr., men har ingen vesentlig betydning for regnskapsåret 1967.

De samlede inntektsoverføringer i 1967 fra publikum til den offentlige forvaltning er anslått til 22 790 mill. kr. I forhold til foregående år var dette en øking på 2 741 mill. kr. eller 13,7 prosent. Inntektsoverføringene fra publikum omfatter skatter, trygde- og pensjonspremier, renter, aksjeutbytte og inntektsført overskott (underskott —) av offentlige foretak.

De indirekte skattene utgjorde i 1967, etter foreløpige beregninger, 8 621 mill. kr., dvs. en stigning på 738 mill. kr. (+ 9,4 prosent fra året før). Vareprisene blir påvirket av de indirekte skattene, og disse virker dermed til å redusere publikums realinntekter. I tabell 97 er det gitt en oversikt over de indirekte skattene. Vel halvparten av disse skatter faller på den alminnelige omsetningsavgift. I 1967 innbrakte denne avgift 4 460 mill. kr. eller 409 mill. kr. mer enn i 1966. Av den totale øking i de indirekte skatter i 1967 falt 55 prosent på omsetningsavgiften. Stigningen skyldtes både økt omsetning og høyere priser. Omsetningsavgiften har hatt en generell etterspørselsreduserende virkning, som gjelder de aller fleste varer og tjenester. De andre indirekte skattene virker ikke bare reduserende på publikums realinntekter, men virker også slik at de kan forskyve etterspørselens retning. De viktigste indirekte skatter utenom omsetningsavgiften er avgiftene på bensin og motorkjøretøyer (1 153 mill. kr. i 1967), avgifter på alkohol (788 mill. kr.), tollavgifter (485 mill. kr.) og avgifter på tobakk (485 mill. kr.). Til sammen steg de indirekte skattene, utenom omsetningsavgiften, med 329 mill. kr. i 1967. Økingen skyldes dels at satsene for særavgiftene på brennevin, øl, tobakksvarer og bensin ble hevet med virkning fra 1. juli 1966 og dels økt omsetning og høyere priser. Nedgangen i tollavgiftene skyldes blant annet nedtrapping av tollsatsene mellom EFTA-landene (se ovenfor).

De direkte skattene (utenom trygde- og pensjonspremier) er for 1967 anslått til 8 219 mill. kr., dvs. 402 mill. kr. mindre enn de samlede indirekte skatter. I forhold til 1966 var økingen 694 mill. kr. eller 9,2 prosent. De direkte skattene bidrar til å redusere publikums nominelle inntekter.

Tabell 98. *Innbetalte direkte skatter*[1]. *Mill. kr.*

	1965	1966	1967*
Forskottstrekk[2]	4 746	5 350	7 147
Forskottsskatt	1 037	1 097	1 300
Etterskottsskatt	746	845	902
Restskatt ÷ tilbakebetalinger	–156	–255	–328
Andre direkte skatter..	348	488	491
Direkte skatter i alt ...	6 721	7 525	9 512

[1] Tallene for 1965 og 1966 omfatter ikke trygde- og pensjonspremier. I 1967 er medlemsavgift til folketrygden inkludert. [2] Omfatter også øking i arbeidsgivernes beholdninger av forskottstrukket skatt.

I tabell 98 er det gitt en oversikt over de direkte skattene. Tallene for 1965 og 1966 er gitt eksklusive trygde- og pensjonspremier. For 1967 har det ikke vært mulig å skille medlemsavgiften til folketrygden ut fra de innbetalte skatter. Tallene for forskottstrekk og forskottsskatt for 1967 i tabell 98 er derfor ikke sammenliknbare med tallene for tidligere år. Det er likevel klart at det til tross for lempninger i skattereglene også i 1967 har vært en ganske sterk øking i innbetalte skatter både fra personlige skattytere og fra selskaper. Stigningen skyldes vesentlig øking i inntektene.

De samlede utgifter for publikum til trygde- og pensjonspremier er for 1967 anslått til 5 218 mill. kr. Det vil si en øking fra foregående år på 1 218 mill. kr. eller 30 prosent, mens det i 1966 var en stigning på 559 mill. kr. Den sterke økingen i 1967 skyldes for størstedelen økte premieinnbetalinger i forbindelse med innføringen av folketrygden (jfr. avsnittet foran om trygdeforvaltningens regnskaper). Av det samlede anslåtte beløp i trygde- og pensjonspremier, som ble innbetalt til det offentlige fra medlemmer og arbeidsgivere i 1967, falt godt og vel halvparten (57 prosent) på folketrygden.

I inntektsoverføringene fra publikum inngår videre det offentliges formuesinntekter i form av renter, aksjeutbytte og inntektsført overskott (underskott —) av offentlige foretak. Disse postene steg fra 641 mill. kr. i 1966 til 732 mill. kr. i 1967.

De samlede overføringer fra den offentlige forvaltning til publikum (ekskl. stønader til utlandet) i 1967 er anslått til 9 913 mill. kr. I forhold til 1966 var dette en øking på 1 383 mill. kr. Overføringene til publikum består av renteutgifter, trygde- og pensjonsstønader og andre stønader og av subsidier til næringslivet. Subsidiene (pristilskott på mjølk, korn, kraftfôr, forskjellige former for investeringstilskott m. v.) har en prisvirkning som er motsatt av de indirekte skattene. De fører dels til heving av publikums realinntekter og dels til øking av produsentenes nominelle inntekter. De andre formene for overføringer (renter, trygdestønader m. v.) fører direkte til øking av publikums nominelle inntekter. Etter de anslag en har bygd på for 1967 i tabell 93 og 94, økte trygde- og pensjonsstønadene i 1967 med 1 050 mill. kr., mot 459 mill. kr. i foregående år. Av de samlede trygde- og pensjonsstønader som ble utbetalt i 1967, falt nesten halvparten (47 prosent) på folketrygden. Subsidiene gikk opp med 172 mill. kr.

Alt i alt førte overføringene til og fra publikum til at publikums inntekter i 1967 ble redusert med 12 877 mill. kr. (postene 5 ÷ 6 ÷ 7 i tabell 93). I forhold til 1966 betydde dette en øking i netto inntektsinndragning fra publikum til det offentlige på 1 358 mill. kr. eller 11,8 prosent. Totalt sett tyder dette på at skatte- og stønadspolitikken i vesentlig grad har motvirket den ekspansive virkningen av økingen i den offentlige etterspørsel etter varer og tjenester.

Virkningene av de offentlige lånetransaksjoner.

Det offentliges overskott av inntekter over utgifter — dvs. det offentliges netto fordringsøking — er anslått til 1 826 mill. kr. i 1967 (summen av postene «Øking i kapitalinnskott i offentlige foretak» og «Annen netto fordringsøking» i tabell 93). Det vil si en øking på 214 mill. kr. i forhold til 1966. Netto fordringsøking representerer en inndragning av likvider fra publikum. Likviditetsvirkningen av det offentliges virksomhet vil imidlertid også påvirkes av de offentlige lånetransaksjoner. Det virker således til å øke likviditeten hos publikum når det offentlige øker sine fordringer ved å yte lån, tegne aksjer eller øke sitt kapitalinnskott i offentlig forretningsdrift. På den annen side skjer det en inndragning av likviditet fra publikum når det offentlige opptar lån i markedet.

For økingen i kapitalinnskottet i offentlig forretningsdrift var det en oppgang fra 639 mill. kr. i 1966 til 696 mill. kr. i 1967. Økingen av ihendehaverobligasjonslånene var for 1967 anslått til 750 mill. kr. eller 135 mill. kr. mer enn året før (jfr. tabell 99). En vesentlig del av økingen faller på kommunekassene. Tallene for 1967 er imidlertid usikre.

Tabell 99. *Den offentlige forvaltnings netto fordringsøking. Mill. kr.*

	I alt			Stats- og trygde-forvaltningen			Kommune-forvaltningen		
	1965	1966*	1967*	1965	1966*	1967*	1965	1966*	1967*
Netto fordringsøking[1]	1 066	1 612	1 826	1 173	1 760	2 034	–107	–148	–208
Øking i fordringer	1 812	..	..	1 539	..	..	273	..	..
Utlån	1 217	..	..	986	..	..	231	..	..
Kapitalinnskott i offentlige foretak	595	639	696	553	597	654	42	42	42
Nedgang i gjeld (øking —)	–936	..	..	–481	–456	..	–455	..	..
Statskassevekselgjeld	4	–	..	4	–	..	–	–	–
Ihendehaverobligasjonslån	–687	–615	–750	–466	–530	–575	–221	–85	–175
Andre lån	–253	..	..	–19	74	..	–234	..	..
Annen netto fordringsøking	190	..	..	115	..	..	75	..	..

[1] Svarer til summen av postene 13 «Øking i kapitalinnskott i offentlige foretak» og 14 «Annen netto fordringsøking» i tabell 93.

For utlån og andre lån har det ikke vært mulig å gi brukbare anslag for 1966 og 1967, men det er grunn til å tro at utlånsøkingen fra det offentlige var minst like stor i 1966 og 1967 som i 1965. For «andre lån» vil tallet for 1966 trolig ligge noe under tallet for 1965. For 1967 var det ikke mulig å gi noe utsagn om denne posten på det tidspunkt da tabell 99 ble laget. På grunnlag av dette er det meget vanskelig å si noe sikkert om den samlede likviditetsvirkning av de offentlige lånetransaksjoner i 1967, men alt i alt er det sannsynlig at nettovirkningen av de offentlige lånetransaksjoner bidrog til å øke publikums likviditet noe mindre i 1967 enn året før.

De offentlige lånetransaksjoner kan også ha andre virkninger utenom likviditetsvirkningen. Dette gjelder særlig for utlånene. En vesentlig del av utlånsøkingen fra staten faller på statsbankene og blir brukt til å finansiere privat investeringsvirksomhet (boligbygging m. v.). Anslag for økingen i brutto utlån til statsbankene i 1967 viser en vesentlig stigning i forhold til foregående år. I løpet av de elleve første måneder av 1967 var det således en øking i statsbankenes lån fra statskassen på 672 mill. kr., mot 441 mill. kr. i samme tidsrom året før. Økingen i kapitalinnskottet i statens forretningsdrift[1]) blir i sin helhet brukt til realinvesteringer (Statsbanene, statskraftverkene m. v.). Økingen i kapitalinnskottet i 1967 viste også en svak stigning i forhold til foregående år. De anslag en har å bygge på, tyder på at økingen i de ovenfor omtalte utgifter har vært vesentlig større i 1967 enn året før, og at virkningene på den private investeringsvirksomhet og på investeringsvirksomheten for de offentlige foretak har vært betydelig større i 1967 enn i 1966.

[1] Økingen i kapitalinnskottet i kommuneforetakene er i stor utstrekning finansiert av foretakene selv og representerer ikke noen tilsvarende finansiering av realinvesteringene over kommuneregnskapene.

Sammenfatning.

På grunn av usikkerhet når det gjelder anslagene for folketrygdens inntekter og utgifter i 1967, er det for dette året spesielt vanskelig å gi en samlet vurdering av finanspolitikkens virkninger. En slik vurdering kan best knyttes til tabell 100, der hovedpostene i den offentlige forvaltnings regnskaper for 1963—1967 er satt i forhold til bruttonasjonalproduktet. Det ble i innledningsavsnittet pekt på at netto fordringsøkingen eller inntektsoverskottet for den offentlige forvaltning er et viktig enkelttall ved vurderingen av de konjunkturpolitiske virkninger av den offentlige forvaltnings inntekter og utgifter. Denne størrelsen gir et samlet uttrykk for virkningene av den offentlige forvaltnings etterspørsel etter varer og tjenester og inntektsoverføringene mellom private og den offentlige forvaltning. Men den tar ikke hensyn til virkningene av totalnivået for de offentlige utgifter og inntekter og de offentlige lånetransaksjoner. Etter de anslag for de offentlige inntekter og utgifter som tabell 100 bygger på, var den offentlige forvaltnings netto fordringsøking i 1967 2,7 prosent, dvs. det samme som i 1966. I 1965 var den 1,9 prosent.

Tabell 100. *Hovedposter fra den offentlige forvaltning i prosent av bruttonasjonalproduktet.*

	Offentlig forvaltning i alt					Av dette stats- og trygdeforvaltningen				
	1963	1964	1965	1966	1967*	1963	1964	1965	1966	1967*
A. Inntektsoverføringer fra publikum[1]	31,9	31,1	32,1	33,2	34,4	23,7	23,6	24,2	25,1	26,4
B. Inntektsoverføringer til publikum[2]	14,1	13,5	14,2	14,3	15,2	12,7	12,2	12,8	12,9	13,8
C. Nettooverføringer til kommuner.	–	–	–	–	–	1,1	1,5	1,4	1,4	1,4
D. Disponibel inntekt (A ÷ B ÷ C) ..	17,8	17,6	17,9	18,9	19,2	9,9	9,9	10,0	10,8	11,2
E. Kjøp av varer og tjenester, netto[3]	15,7	15,7	16,0	16,2	16,5	7,6	7,5	7,9	7,9	8,1
F. Netto fordringsøking (= inntektsoverskott) (D ÷ E)..	2,1	1,9	1,9	2,7	2,7	2,3	2,4	2,1	2,9	3,1
1. Kapitalinnskott i off. foretak .	1,5	1,2	1,1	1,1	1,0	1,2	1,3	1,0	1,0	1,0
2. Annet (= «overskott før lånetransaksjoner»)	0,6	0,7	0,8	1,6	1,7	1,1	1,1	1,1	1,9	2,1

[1] Omfatter postene 1 og 2 i tabell 93. [2] Omfatter postene 6, 7 og 10 i tabell 93. [3] Omfatter postene 11 og 12 i tabell 93.

Den offentlige finanspolitikken vurdert på grunnlag av netto fordringsøkingen må altså ha virket betydelig mindre ekspansivt i 1966 og 1967 enn i 1965. (En vil her minne om at anslaget for netto fordringsøking i 1967 er meget usikkert.) Av tabell 100 går det videre fram at det for stats- og trygdeforvaltningen sett isolert var en mindre oppgang i netto fordringsøkingen i 1967 i forhold til året før.

I avsnittet foran om «Virkningene av de offentlige lånetransaksjoner» kom en fram til at nettovirkningen av de offentlige lånetransaksjoner i 1967 antakelig har vært noe mindre etterspørselsstimulerende i 1967 enn året før. En minner om at også disse anslagene er meget usikre.

Av tabell 100 går det videre fram at alle hovedpostene for inntekter og utgifter over den offentlige forvaltnings regnskaper stort sett har steget som andel av bruttonasjonalproduktet i årene 1963—1967 (et unntak danner 1964, da det var en meget sterk øking i bruttonasjonalproduktet). Den ekspansive virkning av et stigende totalnivå for de offentlige inntekter og utgifter må da ha gjort seg tilsvarende sterkt gjeldende for alle årene. Dette må i særlig grad ha vært tilfelle for årene 1965, 1966 og 1967. I disse årene var det en sterk stigning i bruttonasjonalproduktet, men den offentlige forvaltnings inntekter og utgifter steg enda raskere.

Selv om de offentlige lånetransaksjoner i 1967 trolig bidrog til å øke publikums likviditet noe mindre enn året før, må konklusjonen bli at de offentlige inntekter og utgifter også i 1967 virket ekspansivt på den alminnelige

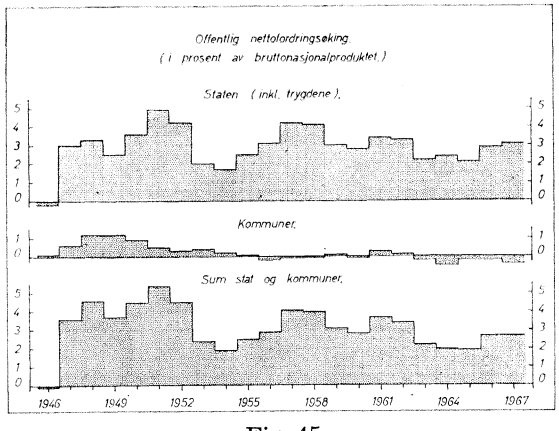

Fig. 45.

økonomiske utvikling, når en tar hensyn til at det var like sterk endring i det offentliges netto fordringsøking (regnet i prosent av bruttonasjonalproduktet) i 1967 som i 1966 og til at det var en ekspansiv effekt av at totalnivået for inntekter og utgifter viste øking.

I figur 45 er det gitt en oversikt over utviklingen i den offentlige forvaltnings netto fordringsøking (i prosent av bruttonasjonalproduktet) for hele etterkrigsperioden. Det framgår der at netto fordringsøkingen for de fem siste år lå en god del lavere enn det som var vanlig tidligere i perioden. Men den kontinuerlige nedgangen som fant sted i årene 1962 til 1964, har stoppet opp, og de foreløpige anslag viser et markert høyere nivå for 1966 og 1967.

Kredittmarkedet.

Penge- og kredittpolitikken og utlånsutviklingen i 1967.

I Nasjonalbudsjettet for 1967 ble det regnet med en netto fordringsøking for statsforvaltningen på 500 mill. kr. og en øking i fordringene for andre innenlandske sektorer på rundt 5 500 mill. kr. Sammen med et forventet underskott på driftsregnskapet, som for 1967 var anslått til 1 500 mill. kr., skulle dette betinge en samlet kredittilførsel til kommuner og private på om lag 7 000 mill. kr. Det er en øking fra 1966 på nær 1 200 mill. kr. Da det var ventet at den private og kommunale nettoopplåning i utlandet ville bli på bortimot 1 800 mill. kr., måtte den innenlandske kredittilførsel til kommuner og private søkes holdt innenfor en ramme på 5 200 mill. kr. Siden anslagene over utviklingen i den innenlandske sparing og i utenriksøkonomien var usikre, ble kredittpolitikken i første omgang lagt opp med sikte på å begrense den innenlandske kredittilførsel til 5 000 mill. kr. Forutsetningen var da at anslaget for den private og kommunale nettoopplåning i utlandet på 1 800 mill. kr. ville holde.

Sammenliknet med 1966, da den samlede innenlandske kredittilgang var beregnet til rundt 4 700 mill. kr., innebar anslaget for 1967 en øking på 300 mill. kr. i kredittilførselen. Etter som statsbankene alene, ifølge innvilgningsbudsjettene, skulle svare for vel 260 mill. kr. av økingen, var det ikke noe nevneverdig rom for utvidelse av utlånsrammen for de øvrige finansinstitusjoner sett undet ett.

Tabellen nedenfor viser myndighetenes anslag over utlånsøkingen i 1966 og rammer for utlånsøkingen i 1967.

	Budsjett 1966		
	Opprinnelige anslag[1]	Reviderte anslag[2]	Budsjett 1967[3]
Forretningsbanker	600	800	700
Sparebanker.....	500	600	550
Livsforsikringsselskaper	350	375	300
Statsbanker	950	935	1 200
Kredittforeninger o. l..	400	400	400
Andre långytere	1 500	1 490	1 590
Obligasjonsmarkedet ..	100	100	260
Innenlandsk kredittilg.	4 400	4 700	5 000

Kilder: [1] St.meld. nr. 24 (1965—66). [2] St.meld. nr. 1 (1966—67). [3] St.meld. nr. 57 (1966—67).

For forretnings- og sparebanker ble budsjettallene for utlånsøkingen i 1967 flyttet noe opp i forhold til de opprinnelige anslag for 1966, men de lå en del under de reviderte tall for 1966 publisert i Nasjonalbudsjettet 1967. Utlånsøkingen fra livsforsikringsselskapene regnet en med ville bli mindre i 1967 enn året før, særlig fordi innføringen av folketrygden ville føre til en redusert pensjonssparing. For obligasjonsmarkedets del ble det i Nasjonalbudsjettet gitt uttrykk for at det ville være av stor betydning for investeringene i industri, kraftforsyning og for de kommunale investeringer i undervisning og boliger m. v. at en større del av sparingen ble kanalisert over obligasjonsmarkedet.

Av nettoopplåningen fra utlandet på i alt 1 800 mill. kr. var det anslått at 1 200 mill. kr. ville gå til finansiering av skipsimport. Denne opplåning har liten betydning for den innenlandske etterspørsel, og det blir derfor ikke fastlagt noen bestemt ramme for slike lånopptak ved opplegget av kredittpolitikken. Resten av opplåningen i utlandet — 600 mill. kr. — som representerer lån opptatt av kommuner og private, har omtrent samme virkning for etterspørselen som den innenlandske kredittilførsel. Rammen for den kredittilførsel som er av betydning for omfanget av den innenlandske etterspørsel ble således i 1967 satt til 5 600 mill. kr.

I et rundskriv av 27. januar 1967 fra Norges Bank ble det gjort nærmere rede for retningslinjene for kredittpolitikken i 1967. Dette rundskriv ble senere supplert med en avtale av 4. april mellom Finansdepartementet, Norges Bank og Den norske Bankforening om forretningsbankenes utlånsvirksomhet.

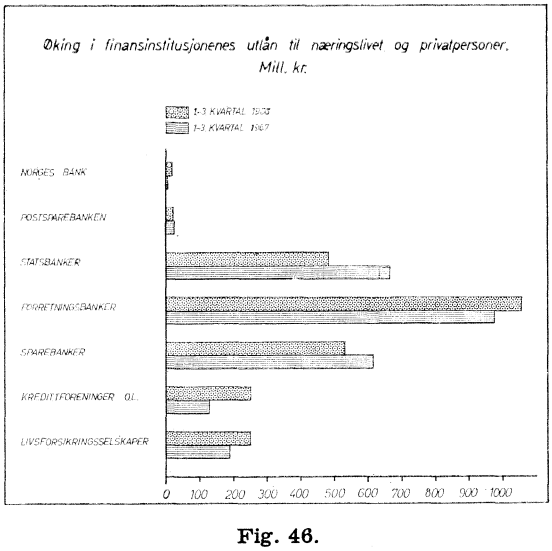

Fig. 46.

Med Sparebankforeningen ble det ikke inngått noen tilsvarende avtale, men den tok på eget initiativ kontakt med sine medlemmer med oppfordring om å holde igjen på utlånsøkingen. Av rundskrivet gikk det fram at kredittpolitikken for 1967 i hovedsak ville bli basert på loven av 25. juni 1965 om adgang til regulering av penge- og kredittforholdene. Videre ble det, som i tidligere år, inngått en avtale mellom Finansdepartementet og De norske Livsforsikringsselskapers Forening om selskapenes plasseringsvirksomhet. Etter rundskrivet tok myndighetene foreløpig sikte på en øvre grense for forretnings- og sparebankenes utlånsøking til næringslivet og privatpersoner på henholdsvis 700 mill. og 550 mill. kr. Regnet i forhold til 1966 ville dette svare til en prosentvis stigning på nær 7 prosent for forretningsbankene og på vel 6,5 prosent for sparebankene. (Som utgangspunkt ved beregningen av utlånsøkingen ble Byråets oppgaver over bankenes utlån pr. 31/12 1966 brukt.) For forretningsbankene, hvor utlånene i deler av 1966 hadde ligget betydelig høyere enn myndighetene hadde tilsiktet, var det forutsatt at den prosentvise øking i motsvarende perioder av 1967 måtte være tilsvarende lavere. I avtalen med Bankforeningen var det tatt inn et forbehold om grensen for forretningsbankenes utlånsøking. Dette gikk ut på at dersom kredittbehovet skulle øke vesentlig som følge av en særlig sterk vekst innen høyt prioriterte virksomheter (strukturrasjonalisering, eksportfinansiering og boligbygging), ville forretningsbankene etter nærmere drøftinger mellom Finansdepartementet og Bankforeningen kunne øke sine utlån med ytterligere 100 mill. kr. utover de første 700 millioner.

For å holde forretnings- og sparebankenes utlånsøking innenfor de tilsiktede rammer, skulle disse bankene i likhet med i 1966, bli pålagt å holde likviditetsreserver etter kredittlovens §§ 4—6. I henhold til denne lov var det i kgl. res. av 21. juni 1966 fastsatt at forretningsbankene skulle holde en reserve av primære[1]) og sekundære[2]) likvider på minst 8 prosent av de samlede passiva[3]). For sparebanker med forvaltningskapital over 50 mill. kr. var minsteprosentsatsen satt til 17 prosent og for banker med forvaltningskapital mellom 10 til 50 mill. kr. til 15 prosent. Sparebanker med mindre enn 10 mill. kr. i fovaltningskapital ble fritatt for reservekrav. Videre ville bestemmelsene om tilleggsreserver etter kredittlovens § 8 bli opprettholdt et stykke ut i 1967. Etter denne paragraf ble i kgl. res. av 16. september 1966 bestemt at forretningsbanker som økte sine utlån (ekskl. boliglån) utover nærmere angitte grenser, skulle holde en tilleggsreserve som innskott på separatkonto i Norges Bank. For den tid denne bestemmelse ville komme til å gjelde i 1967, ble tilleggsreservene fastsatt til 50 prosent av det beløp som utlånene i hver enkelt måned ville ligge mer enn 8 prosent over utlånsnivået ett år tidligere. Tilleggsreserven kunne ikke regnes med i likviditetsreservene. Bestemmelsene om tilleggsreserver ble for øvrig opphevet med virkning fra 17. mars i forbindelse med avtalen som ble inngått mellom Finansdepartementet, Norges Bank og Den norske Bankforening. Rundskrivet av 27. januar 1967 varslet også om forslag til endring i ordlyden i kredittlovens § 6 slik at det uttrykkelig blir fastslått at kravet til å holde likviditetsreserver skal være oppfylt til enhver tid og ikke bare på oppgavetidspunktet (utgangen av måneden).

Fra myndighetenes side ble det gitt direktiver om at emisjonsreguleringene skulle bli opprettholdt i samme omfang som i tidligere år, dvs. at bruttoemisjonene av ihendehaverobligasjoner (utenom statslån) skulle holdes innenfor en ramme av 1 000 mill. kr. Ifølge kredittavtalen skulle Den norske Bankforening henstille til medlemsbankene — i den utstrekning likviditetssituasjonen gjør det mulig — å øke sine beholdninger av obligasjoner (ekskl. stats- og statsgaranterte), slik at disse minst kom på samme nivå som ved utgangen av 1965. (Forretningsbankene hadde i 1966 redusert sine beholdninger av slike obligasjoner med nær 60 mill. kr.)

Etter avtalen mellom Finansdepartementet og De norske Livsforsikringsselskapers Forening forpliktet selskapene seg til å reinvestere mottatte avdrag på statslån fortrinnsvis i nye statslån. Videre forpliktet de seg til å øke sine beholdninger av ihendehaverobligasjoner (utenom statsobligasjoner) med et beløp som svarte til 2/9 av de første 450 mill. kr. av økingen i forvaltningskapitalen og 7/9 av økingen utover de 450 mill. kr. Halvparten av avdrag på slike lån skal reinvesteres i nye lån. Utover dette var selskapene forpliktet til å øke sine obligasjonsbeholdninger med et beløp som svarte til summen av de obligasjonsbeholdninger som ble overtatt fra bestående pensjonskasser og -fonds, og 50 prosent av disse fondskassebeholdninger og bankinnskott.

Denne avtalen kunne slik som avtalen med Bankforeningen, tas opp til ny vurdering dersom den økonomiske utvikling ble vesentlig endret i løpet av avtaleperioden.

[1] Kassebeholdning, folioinnskott i Norges Bank, innskott på Postgiro og beholdning av statskasseveksler. [2] Beholdninger av norske stats- og statsgaranterte obligasjoner. [3] Unntatt remboursforpliktelser og iliknede, ikke betalte skatter.

Tabell 101. *Øking i kjent kreditt til næringslivet og privatpersoner etter kredittens art*[1]. *Mill. kr.*

	1961	1962	1963	1964	1965	1966		1967 1.–3. kvartal
						Hele året	1.–3. kvartal	
I. Emisjoner innenlands av ihendehaverobligasjoner, netto[2]	188	246	306	300	250	221	56	130
II. Emisjoner av aksjer[3]	305	278	236	408	481	256	193	299
III. Utlån[4]	2 535	2 310	2 207	2 775	2 878	3 574	2 874	2 800
Norges Bank	46	4	—10	—11	—18	33	19	5
Norges Postsparebank	18	43	29	36	20	19	20	26
Statsbanker	601	595	704	748	839	747	483	665
Forretningsbanker	880	568	412	730	511	934	1 057	975
I norske kroner	492	441	406	589	697	..	1 115	972
I utenlandsk valuta	388	127	6	141	—186	..	—58	3
Sparebanker	369	454	484	473	494	695	531	616
Kredittforeninger o. l.	180	230	133	321	378	374	252	127
Livsforsikringsselskaper	325	319	317	351	374	390	250	189
Skadeforsikringsselskaper m. v.	40	27	34	39	70	106	33	75
Private finansieringsselskaper	..	..	..	..	—	117	69	42
Private pensjonskasser og -fond	76	70	103	83	171	109	119	50
F.T.P.	..	..	1	5	39	50	41	30
IV. Sum kjent innenlandsk kredittilførsel (I+II+III)	3 028	2 834	2 749	3 483	3 609	4 051	3 123	3 229
V. Kredittilførsel fra utlandet[5]	1 321	1 088	1 489	1 439	2 044	2 132	127	2 077
VI. Kredittilførsel i alt	4 349	3 922	4 238	4 922	5 653	6 183	3 250	5 306

[1] Inkl. kommunekasser. [2] Ekskl. statskassen og finansinstitusjoner. Avdrag er trukket fra. [3] Ekskl. finansinstitusjoner. [4] F.o.m. 1962 før avskrivninger. [5] Gjeldsøking overfor utlandet iflg. finanstellingen. For 1.—3. kvartal 1966 og 1967 er brukt tall fra utenriksregnskapet.

Regnet fra utgangen av januar 1966 viste utlånene i forretningsbankene ved utgangen av januar 1967 en øking på 891 mill. kr. (Se tabell 102.) For februar og mars var de tilsvarende tall 901 mill. og 996 mill. kr. Dette svarer til en prosentvis stigning over året i de tre første måneder av året på henholdsvis 9,3, 9,2 og 10,0 prosent. I sparebankene steg utlånene fra samme tid ett år tidligere med 707 mill. kr. i januar og med 711 mill. og 739 mill. kr. i februar og mars. I prosent utgjorde dette en øking på 9,2 for både januar og februar og 9,4 for mars. Stigningstakten gikk ytterligere opp i de to etterfølgende måneder og nådde toppen i mai med en øking på 9,7 prosent i forhold til utlånsnivået til samme tid i 1966. I tiden fram til og med september lå økingen på rundt 9,5 prosent. I forretningsbankene var utlånsøkingen sammenliknet med året før størst i mars, og veksten i utlånene avtok deretter forholdsvis jamt til og med august.

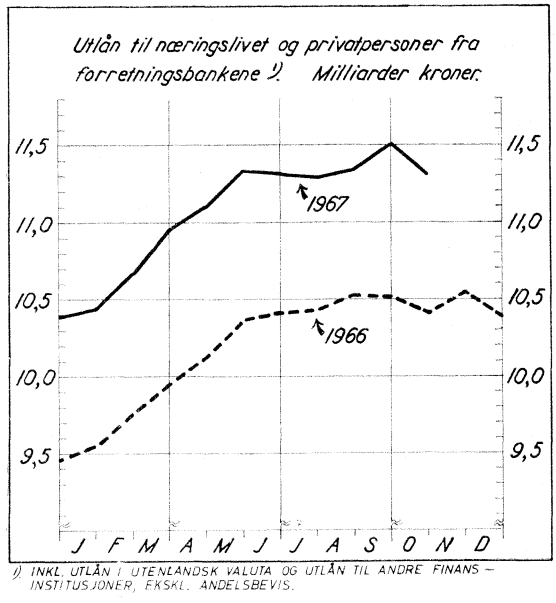

Fig. 47.

Sammenliknet med utlånsnivået i august 1966 var da økingen 813 mill. kr. eller 7,7 prosent.

Med virkning fra 1. september ble kravene til bankene om å holde likviditetsreserver strammet til. De endringer i kredittloven av 25. juni 1965 som var varslet, ble vedtatt av Stortinget den 30. juni 1967, og i kgl. res. av 11. august ble det bestemt at plikten til å holde likviditetsreserver var å anse som oppfylt når reservene i gjennomsnitt for månedens virkedager minst svarte til de beregnede krav. Prosentsatsene for bankenes likviditetsreserver forble inntil videre uendret slik de var bestemt i kgl. res. av 21. juni 1966.

Bevegelsene både i forretnings- og sparebankenes utlån i årets sju første måneder gjorde det imidlertid klart utpå høsten at utlånsøkingen i resten av året — under forutsetning av et normalt sesongmønster — ville bli markert sterkere enn forutsatt. For å bremse på takten i utlånsøkingen ble prosentsatsene for forretningsbankenes og sparebankenes reserver av primære og sekundære likvider hevet med 1 prosentpoeng med virkning fra 1. november.

Før disse tiltak kunne ha fått noen innflytelse på utlånsbevegelsene, inntraff det fra august til september en sterk øking i vekstakten for forretningsbankenes utlån. Fra utgangen av september 1966 til samme tidspunkt i 1967 gikk utlånene for denne bankgruppe opp med hele 982 mill. kr. eller 9,3 prosent. I oktober falt veksttakten igjen tilbake til nivået for juni — juli. Også for sparebankene gikk veksten i utlånene ned i oktober. For begge bankgrupper lå imidlertid utlånene ennå en god del over rammen for den utlånsøking som myndighetene tilsiktet.

I brev av 19. oktober 1967 fra Finansdepartementet til Stortingets finanskomité om kredittopplegget for 1968 er det gitt reviderte anslag for utlånsøkingen i bankene i 1967. Anslagene er justert opp til 800 mill. kr. for forretningsbankene og til 700 mill. kr. for sparebankene.

Statsbankenes samlede innvilgningsbudsjett for 1967 var i Nasjonalbudsjettet fastsatt til 1 925 mill. kr. Innvilgningsbudsjettet for Husbanken ble senere forhøyet med 257 mill. kr. (til innvilgning av 2. prioritets lån) og for Kommunalbanken med 15 mill. kr., slik at det samlede innvilgningsbudsjett kom opp i 2 197 mill. kr., eller 452 mill. kr. mer enn de faktiske innvilgninger for 1966. Utbetalingene av nye lån i 1967 var anslått til 1 650 mill. kr. og nettoutlånsøkingen til om lag 1 200 mill. kr. For første halvår 1967 utgjorde utbetalingene av lån 580 mill. kr. eller 35 prosent av anslaget for hele året. I 1966 var det tilsvarende prosenttall 37. Av den samlede øking på 452 mill. kr. i innvilgningsbudsjettet gjaldt 384 mill. kr. Husbanken, 32 mill. kr. Kommunalbanken, 32 mill. kr. Lånekassen for studerende ungdom og 10 mill. kr. Industribanken. Innvilgningsbudsjettene for Landbruksbanken og Fiskarbanken ble redusert med henholdsvis 4 mill. og 2 mill. kr. Kommunalbanken regner med å yte lån til kommuner mot utbetaling i grunnkjøpsobligasjoner på i alt ca. 30 mill. kr. eller om lag like mye som i 1966.

Kredittforeninger o. l. hadde ved utgangen av 1966 utestående lån til næringslivet og privatpersoner for i alt 3 405 mill. kr., dvs. en øking fra 1965 til 1966 på 374 mill. kr. I løpet av de tre første kvartaler av 1967 steg utlånene med 127 mill. kr. mot 252 mill. kr. i samme periode i 1966.

Livsforsikringsselskapenes utlån utgjorde pr. 31/12 1966 4 355 mill. kr.

Tabell 102. *Forretnings- og sparebankenes utlånsøking*[1] *til næringslivet og privatpersoner i de enkelte måneder i 1967 i forhold til tilsvarende måneder i 1966.*

	Januar	Febr.	Mars	April	Mai	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.
Forretningsbanker i alt, mill. kr. ekskl. andelsbevis	891	901	996	971	962	889	854	813	982	898
Prosentvis øking	9,3	9,2	10,0	9,6	9,3	8,5	8,2	7,7	9,3	8,6
I alt mill. kr. inkl. andelsbevis	838	841	936	892	879	810	773	741	903	806
Prosentvis øking	8,5	8,4	9,2	8,6	8,3	7,6	7,2	6,9	8,4	7,6
Sparebanker i alt, mill. kr. ekskl. andelsbevis	707	711	739	750	771	765	766	771	785	734
Prosentvis øking	9,2	9,2	9,4	9,5	9,7	9,5	9,5	9,5	9,6	8,9

[1] Inkl. finansinstitusjoner.

Tabell 103. *Utlån fra innenlandske finansinstitusjoner*[1]. *Endringstall. Mill. kr.*

Låntakere	1965		1966		1967
	1. halvår	2. halvår	1. halvår	2. halvår	1. halvår
A. Offentlig forvaltning	126	89	26	— 63	75
1. Statskassen	70	— 50	— 10	— 110	20
2. Sosiale trygder	–	–	–	–	–
3. Kommunekasser	56	139	36	47	55
B. Finansinstitusjoner	175	— 262	220	— 110	340
1. Statsbanker	9	— 15	12	— 8	12
2. Forretnings- og sparebanker	162	— 222	188	— 117	273
3. Kredittforeninger o. l. og forsikring	4	— 25	20	15	4
4. Andre[2]	–	–	–	–	51
C. Andre innenlandske låntakere[3]	1 610	796	2 015	[5] 1 353	1 956
1. Jordbruk og skogbruk	73	78	124	53	92
2. Fiske m. v.	39	3	61	35	31
3. Industri og bergverksdrift	364	207	533	403	455
4. Bygge- og anleggsvirksomhet	34	85	99	16	37
5. Kraft- og vannforsyning	36	— 5	21	52	38
6. Varehandel	218	11	277	47	206
7. Boliger,forretningsbygg til utleie[4]	641	489	716	784	987
8. Sjøtransport, inkl. hvalfangst	120	— 179	111	15	30
9. Annen samferdsel	5	16	12	— 4	32
10. Annen tjenesteyting	74	65	36	93	75
11. Andre næringer	6	26	25	— 141	— 27
D. Utenlandske låntakere	17	58	— 1	2	— 34
E. Utlån i alt	1 928	681	2 260	[4] 1 182	2 337

[1] Omfatter foruten banker også kredittforeninger o. l. og livsforsikringsselskaper, f. o. m. 1967 også private finansieringsselskaper. [2] Før 1967 med under C, Andre innenlandske låntakere. [3] Inkl. statsforetak og kommuneforetak. [4] Omfatter også lån til private forbrukere. [5] Av økingen i 2. halvår 1966 gjelder 259 mill. kr. utlån mot andelsbevis som tidligere ikke var tatt med under utlån.

etter en øking på 390 mill. kr. i løpet av året. Fra utgangen av 1966 til utgangen av september 1967 steg utlånene med i alt 189 mill. kr. I samme periode 1966 var stigningen 250 mill. kr.

Private finansieringsselskaper, som omfatter en rekke finansinstitusjoner utenom banker, kredittforeninger o. l. og forsikringsselskaper økte i 1966 sine utlån med 117 mill. kr. til 875 mill. kr. I de tre første kvartaler av 1967 steg utlånene med 42 mill. kr. mot en stigning på 69 mill. kr. i samme tidsrom året før.

Av andre kredittinstitusjoner som yter lån, hadde private pensjonskasser og -fond pr. 31/12 1966 utestående lån til et samlet beløp på 1 601 mill. kr. Økingen i løpet av året var 109 mill. kr.

I skadeforsikringsselskapene steg utlånene i 1966 med 106 mill. kr. til 698 mill. ved utgangen av året.

Utlånene fra Distriktenes utbyggingsfond steg i 1966 med nær 70 mill. kr. til 261 mill. kr. ved utgangen av året. I tillegg hadde fondet stilt garantier for i alt 169 mill. kr. I de første elleve måneder av 1967 var det gitt lånetilsagn for 174 mill. kr. mot 142 mill. kr. i samme tidsrom året før.

Ved utgangen av første halvår 1967 ut-

gjorde de samlede utlån fra innenlandske finansinstitusjoner (banker, kredittforeninger o.l., livsforsikringsselskaper og private finansieringsselskaper) i alt 43 157 mill. kr. Av utlånene falt 18 713 mill. kr. på boliger og forretningsbygg til utleie, 7 293 mill. kr. på bergverksdrift og industri, 3 778 mill. kr. på varehandel, 3 154 mill. kr. på jordbruk og skogbruk og 2 527 mill. kr. på sjøtransport. De samlede utlån steg i løpet av første halvår 1967 med 2 337 mill. kr., mot en øking på 2 260 mill. kr. i samme periode året før. Av utlånsøkingen i første halvår 1967 falt 987 mill. kr. på boliger og forretningsbygg til utleie, 455 mill. kr. på bergverksdrift og industri, 206 mill. kr. på varehandel, 92 mill. kr. på jordbruk og skogbruk og 30 mill. kr. på sjøtransport (se tabell 103).

Næringslivets samlede lån (inkl. ihendehaverobligasjoner) i utlandet utgjorde ved utgangen av 1966 nær 12 500 mill. kr. Av dette falt 8 379 mill. kr. på sjøtransport. Næringslivets nettoopplåning i utlandet er for de tre første kvartaler av 1967 anslått til 1 712 mill. kr. mot 452 mill. kr. i samme periode året før. Midler som er lånt i utlandet av norske banker og lånt videre til norske bedrifter, er holdt utenfor. Disse lån er inkludert i forretningsbankenes utlån.

Obligasjonsmarkedet.

Den samlede ihendehaverobligasjonsgjeld utgjorde ved utgangen av 1966 18 063 mill. kr. I løpet av de tre første kvartaler av 1967 steg gjelden med 1 155 mill. kr. til 19 218 mill. kr. Av dette var 15 158 mill. kr. obligasjonslån tatt opp i norske kroner og 4 060 mill. kr. tatt opp i utlandet. Statskassen hadde pr. 30. september 1967 en samlet obligasjonsgjeld i norske kroner og i utenlandsk valuta på 8 580 mill. kr. og det private næringsliv en gjeld på i alt 1 720 mill. kr. (se tabell 104). Av den samlede ihendehaverobligasjonsgjeld hadde staten på dette tidspunkt garantert for rundt 2 100 mill. kr.

I 1966 ble det emittert ihendehaverobligasjoner i norske kroner (ekskl. statslån) for i alt 906 mill. kr., dvs. temmelig nær opp til den grense myndighetene hadde satt.

Tabell 104. *Ihendehaverobligasjonsgjelden. Emisjoner og total gjeld. Mill. kr.*

Låntakere	Emittert			Obligasjonsgjeld i alt[1]		
	1966		1967			
	Hele året	1/1—30/9	1/1—30/9	31/12—65	31/12—66	30/9—67
A. Obligasjoner i norske kroner	1 773	1 229	1 360	13 322	14 362	15 158
1. Statskassen	867	734	658	6 210	6 805	7 238
2. Kommunekasser	69	–	20	528	554	542
3. Statsbanker	–	–	–	517	485	462
4. Forretningsbanker	–	–	–	7	6	6
5. Kredittforeninger o. l.	474	308	428	2 831	3 088	3 344
6. Statsforetak	37	7	50	903	901	938
7. Kommuneforetak	141	57	61	1 184	1 258	1 272
8. Andre norske sektorer	185	123	143	1 142	1 265	1 356
B. Obligasjoner i utenlandsk valuta	143	143	469	3 658	3 701	4 060
1. Statskassen	–	–	–	1 442	1 382	1 342
2. Kommunekasser	72	72	158	914	971	1 087
3. Statsbanker	–	–	–	167	165	161
5. Kredittforeninger o. l.	71	71	–	21	90	87
6. Statsforetak	–	–	–	248	246	244
7. Kommuneforetak	–	–	249	546	536	775
8. Andre norske sektorer	–	–	62	320	311	364
C. Obligasjoner i alt	1 916	1 372	1 829	16 980	18 063	19 218

[1] Inkl. oppkjøpte egne obligasjoner.

I løpet av de første ti måneder av 1967 ble det solgt obligasjoner for 733 mill. kr. mot for 575 mill. kr. i samme periode 1966. Av emisjonene i 1967 la kredittforeninger o. l. ut for 449 mill. kr., private foretak for 143 mill. kr., stats- og kommuneforetak for 121 mill. kr. og kommunekasser for 20 mill. kr. I samme tidsrom emitterte statskassen innenlands obligasjoner for 680 mill. kr. i 1967 og for 735 mill. kr. i 1966.

I utlandet ble det i de ti første måneder av 1967 lagt ut obligasjonslån for i alt 612 mill. kr. Tilsvarende tall for samme periode — og også for hele året — 1966 var 143

Tabell 105. *Enkelte større obligasjonsemisjoner i tiden 1. november 1966—31. oktober 1967.*

Utsteder	År	Beløp	Rentesats	Løpetid	Emisjonskurs
		Mill.kr.	Pst.	År	Pst.
A. *Emisjoner i norske kroner:*					
1. Statskassen	1967	25,2	4¾	15	100
»	1967	522,2	5	35	100
»	1967	133,0	4¼	5	100
2. Kommunekasser:					
Bergen kommune	1966	15,0	5½	15	100
3. Kredittforeninger o. l.:					
Norsk Skibs Hypothekbank A/S	1967	40,0	5¾	10	100
A/S Forretningsbankenes Finansierings- og Eksportkredittinstitutt	1967	30,0	5⅜	15	100
Låneinstituttet for skipsbyggeriene (statsgarantert)	1966II	53,5	4¼	5	100
» »	1967II	90,0	4¼	5	100
4. Statsforetak:					
Røldal-Suldal Kraft A/S	1966	20,0	5½	14,5	100
» »	1967	25,0	5½	15,5	100
Kongsberg Våpenfabrik	1967	15,0	4¼	5	100
5. Kommuneforetak:					
Asker og Bærum Kraftselskap	1966	16,0	5½	17	100
Sør-Trøndelag fylke	1966	11,0	5½	18	99
Bergenhalvøens Komm. Kraftselskap	1967	25,0	5½	15	100
Tafjord Kraftselskap	1967	15,0	5½	16	99
6. Andre norske sektorer:					
Saugbrugsforeningen	1966	30,0	5¾	18	100
A/S Alnor Aluminium Norway	1967	35,0	5¾	20	100
Nordenfjelske Treforedling A/S	1967	25,0	5¾	20	99
Sør-Norge Aluminium A/S	1967	25,0	5¾	19	100
Elektrokemisk A/S	1967	20,0	5¾	18	100
O. Mustad & Søn	1967	15,0	5¾	18	100
B. *Emisjoner i utenlandsk valuta:*					
1. Kommunekasser:					
Oslo kommune, $-lån i New York	1967	85,9	6¾	10	98¼
» » lån i Vest-Tyskland	1967	72,0	7	12	97,5
2. Kommuneforetak:					
Sira-Kvina Kraftselskap, $-lån i London	1967	107,3	6¾	10–15	96,5
Kraftlaget Opplandskraft, $-lån i London	1967	107,3	6½	15	96¾
Trondheim kommune, lån i Sverige	1967	34,6	6½	20	100
3. Andre norske sektorer:					
Nordenfjelske Treforedling, $-lån i London	1967	45,0	6¾	14	96½
A/S Norsk Elektrisk & Brown Boveri, lån i Sveits	1967	9,9	6	15	100
Christiania Glasmagasin, lån i Sveits	1967	7,5	6	7	100
Norsk Hydro A/S, $-lån i Europa	1967	143,1	6⅞	15	97½

mill. kr. Lånopptakene i 1967 fordelte seg med 249 mill. kr. på kommuneforetak, 205 mill. kr. på private foretak og 158 mill. kr. på kommunekasser. Staten emitterte ingen obligasjoner verken i 1966 eller i perioden januar—oktober 1967. I tabell 104 er det vist en oversikt over enkelte større obligasjonsemisjoner i tiden 1. november 1966 — 31. oktober 1967.

Den gjennomsnittlige nominelle rentesats for ihendehaverobligasjoner emittert innenlands var 5,06 prosent i 1966 mot 5,08 prosent i 1965. For statskassen var rentesatsen i 1966 i gjennomsnitt 4,80 prosent, for kommuner og kommuneforetak 5,50 prosent, for kredittforeninger o. l. 5,05 prosent og for private foretak 5,75 prosent. For kommuner og kommuneforetak var satsene uendret fra 1965, for staten og private foretak gikk satsene noe opp, mens obligasjoner for kredittforeninger o. l. ble lagt ut til lavere gjennomsnittlig rentesats i 1966 enn i 1965. Av tabell 104 går det fram at de gjennomsnittlige rentesatser ikke har endret seg nevneverdig fra 1966 til 1967.

Den gjennomsnittlige rentesats for emisjoner i utenlandsk valuta var i 1966 6,38 prosent mot 5,77 prosent i 1965. Det ble i 1966 bare lagt ut to lån i utlandet.

På det innenlandske obligasjonsmarked har det i noen perioder vært tegn til tilstramming i kursene for enkelte grupper av obligasjoner. Etterspørselen var, med enkelte unntak, sterkest for obligasjoner med kort løpetid. For obligasjoner med lang løpetid var det til dels svært dårlig oppslutning, slik at garantistene i mange tilfelle ble sittende med nesten hele lånene. Låneinstituttet for skipsbyggeriene la f. eks. i februar ut to lån (statsgaranterte), begge på 30 mill. kr. Det ene lånet hadde 5 prosent rente og 25 års løpetid, det andre 4¼ prosent rente og 5 års løpetid. Av det første lån ble det bare tegnet for 10 mill. kr., mens det annet ble overtegnet med hele 90 mill. kr. Låneinstituttets andre korte lån i mai 1967 på 90 mill. kr. til 4¼ prosent rente med tilbakebetaling over 5 år ble overtegnet med nær 100 prosent. Tafjord Kraftselskaps lån i april på 15 mill. kr. til 5½ prosent rente og avdragstid på 16 år fikk dårlig oppslutning, og tegningsresultatet ble bare 4,6 prosent. Nordenfjelske Treforedlings lån på 25 mill. kr. til 5¾ prosent rente med 20 års løpetid fikk også dårlig oppslutning; i alt ble det solgt offentlig obligasjoner for bare en halv mill. kr., eller 2,5 prosent av verdien av obligasjonene. Stort bedre oppslutning fikk heller ikke A/S Sør-Norge Aluminiums lån på 25 mill. kr. med 19 års avdragstid og til 5¾ prosent rente. Her ble det bare tegnet for ca. 1,5 mill. kr.

To lån med lang løpetid, Kongsberg Våpenfabriks lån (statsgarantert) på 10 mill. kr. til 5 prosent og 25 års løpetid og Sparebankenes Obligasjonskasses første lån på 6,5 mill. kr. til 5½ prosent rente og 20 års løpetid, ble begge overtegnet — det første lånet med nær 30 prosent.

En del lån ble solgt underhånden. Dette gjaldt blant annet A/S Elektrokemisks lån på 20 mill. kr. til 5¾ prosent rente og Eksportfinans lån på 30 mill. kr. til 5⅜ prosent rente.

Asker og Bærum Kraftselskap la i juni ut et lån på 15 mill. kr. Som for Vestfolds interkomm. vannverks lån i 1966 var lånet delt i to serier. Serie I var på 8 mill. kr. til 5½ prosent rente, 17 års løpetid med tre års avdragsfrihet og emisjonskurs 100. Serie II på 7 mill. kr. ble lagt ut på samme betingelser som serie I, bortsett fra en emisjonskurs på 100½ og med anledning til etter 6 måneders varsel å kreve lånet oppsagt til hel eller delvis innfrielse så vel av låntaker som av långiver inntil 15. juni 1977. Også for dette lange lån ble resultatet dårlig med tegning på ca. 5 prosent.

Reglene for opptak av obligasjonslån i utlandet ble endret i 1967. Norske banker og finansselskaper kan nå — foreløpig som en prøveordning — delta i garanti-konsortier ved emisjoner av slike lån. De nye regler ble praktisert for første gang i forbindelse med Sira-Kvina Kraftselskaps dollarlån i London i januar 1967. Andre valutainnlendinger er imidlertid fortsatt avskåret fra å tegne i norske lån i utenlandsk valuta.

I begynnelsen av 1967 ble det lagt ut to nye statslån særlig beregnet som plasseringsobjekt for finansinstitusjonene. Det ene lånet var på 5 prosent med 35 års løpetid, det andre hadde 4¾ prosent rente og 15 års løpetid. I august ble det emittert enda ett statslån med 5 års avdragstid, denne gang til 4¼ prosent rente. Av disse tre emisjoner ble det i de ti første måneder solgt for i alt 680 mill. kr. Medregnet salg av obligasjoner fra eldre lån, var det inntil utgangen av oktober 1967 solgt statsobligasjoner for til sammen 803 mill. kr. Av dette overtok Postgiro for 351 mill. kr., forretningsbankene for 188 mill. kr., Postsparebanken for 105 mill. kr. og forsikringsselskapene for 95 mill. kr. En viser ellers til tabell 105, som gir tall for nettoendringer i finansinstitusjonenes beholdninger av innenlandske ihendehaverobligasjoner.

Aksjemarkedet.

Nedgangen i aksjekursene i 1966 fortsatte et godt stykke ut i 1967. For alle grupper av aksjer under ett lå gjennomsnittskursen i mai ifølge Byråets aksjekursindeks på 190 etter et

Tabell 106. *Netto endring i beholdningene av innenlandske ihendehaverobligasjoner. Mill. kr.*

Långivergrupper	Jan.—des. 1966			Jan.—sept. 1966			Jan.—sept. 1967		
	Stats- og statsgaranterte obligasjoner	Andre obligasjoner	Obligasjoner i alt	Stats- og statsgaranterte obligasjoner	Andre obligasjoner	Obligasjoner i alt	Stats- og statsgaranterte obligasjoner	Andre obligasjoner	Obligasjoner i alt
1. Postgiro	241	2	243	245	–	245	341	–	341
2. Norges Postsparebank	165	36	201	172	— 2	170	89	43	132
3. Forretningsbanker	213	— 59	154	138	— 132	6	259	— 3	256
4. Sparebanker	161	29	190	92	2	94	— 6	— 23	— 29
5. Livsforsikringsselskaper	— 52	299	247	— 50	214	164	— 61	149	88
I alt	728	307	1 035	597	82	679	622	166	788

fall fra 202 ved utgangen av desember 1966. Fra juni viste kursene en oppgang til en topp på 212 i juli. Særlig var det et kraftig oppsving i kursene for skipsaksjer. En ny nedgang satte deretter inn, og ved utgangen av november var kursene falt tilbake til nivået fra årsskiftet 1966—67.

Den samlede aksjekapital for norske selskaper var ved utgangen av 1966 beregnet til rundt 6 700 mill. kr. i pålydende verdi. Av dette var 970 mill. kr. utstedt av banker og andre finansinstitusjoner og rundt 5 milliarder kr. av det private næringsliv. Aksjer på utenlandske hender utgjorde 955 mill. kr.

Den markerte stigningen i aksjeemisjonene fra 1960 nådde en topp i 1965. Det ble da emittert aksjer i nye og gamle selskap til en samlet verdi av 601 mill. kr. I 1966 utgjorde emisjonene 336 mill. kr. I de tre første kvartaler av 1967 ble det emittert aksjer for i alt 352 mill. kr., mot 235 mill. kr. i samme periode året før. Av emisjonene i 1966 falt 162 mill. kr. på industri, 80 mill. kr. på finansinstitusjoner og 32 mill. kr. på varehandel. Tilsvarende tall for tidsrommet 1/1 — 30/9 1967 var 152 mill. kr., 53 mill. kr. og 110 mill. kr.

Ved lov av 30. juni 1967 ble skattereglene endret slik at friaksjer ikke lenger blir inntektsbeskattet på aksjonærenes hender. Det første børsnoterte selskap som nyttet denne endring, var Orkla Grube-Aktiebolag. Ved fondsemisjon ble aksjene oppskrevet fra 180 kr. til 300 kr. og deretter splittet i aksjer à 100 kroner.

Bankinnskottene.

De samlede innskott i bankene fra næringslivet og privatpersoner (inkl. postgiroens skattekonti) steg i 1966 med 1 913 mill. kr. til 24 620 mill. kr. I 1965 var stigningen 2 148 mill. kr. Fra utgangen av 1966 til utgangen av oktober 1967 gikk innskottene opp med 1 973 mill. kr. eller 8 prosent til 26 593 mill. kr. I tilsvarende periode 1966 var økingen 1 233 mill. kr. Av de samlede innskott pr. 31. oktober 1967 falt 12 268 mill. kr. på spare-

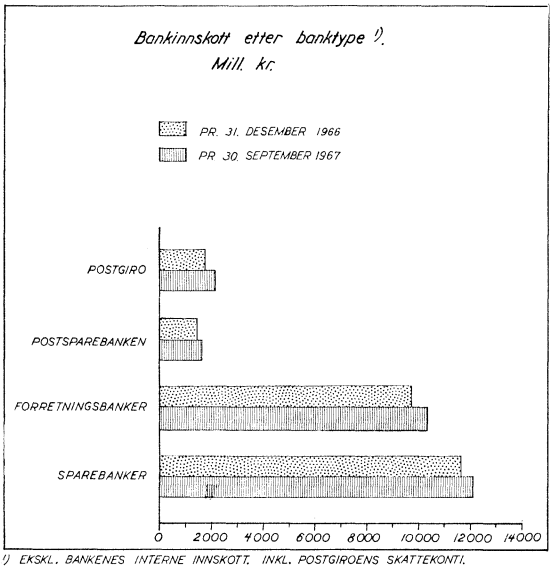

Fig. 48.

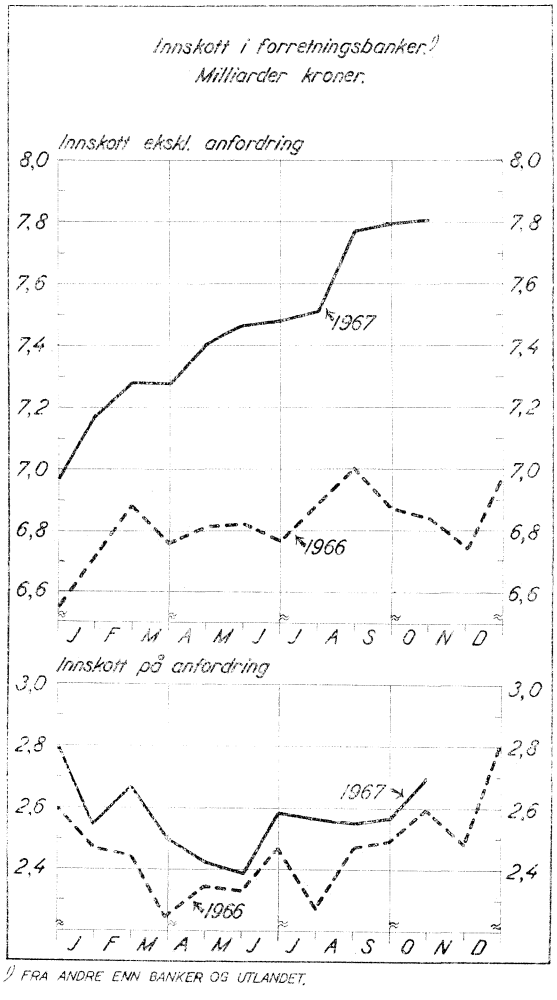

Fig. 49.

banker, 10 507 mill. på forretningsbanker og 1 612 mill. kr. på Postsparebanken (se figur 48).

Innskottene i forretningsbankene steg i 1966 med 626 mill. kr. mot en øking på 1 053 mill. kr. i 1965. Av økingen i 1966 falt 409 mill. kr. som innskott på 12 måneders oppsigelse, 194 mill. kr. på anfordring og 118 mill. kr. på sparevilkår. Nedgangen i innskott på 6 og 9 måneders oppsigelse fortsatte også inn i 1966, men i betydelig svakere tempo. For innskott på 6 måneders oppsigelse var nedgangen i 1966 17 mill. kr. (146 mill kr. i 1965) og for 9 måneders oppsigelse 49 mill. kr. (206 mill. kr. i 1965). Innskott i utenlandsk valuta, som i 1965 gikk opp med 376 mill. kr., falt i 1966 med 110 mill. kr. I de første ti måneder av 1967 økte de samlede innskott i forretningsbankene med 740 mill. kr. Innskott på 12 måneders oppsigelse steg med 322 mill. kr. og på sparevilkår med 102 mill. kr., mens innskott i utenlandsk valuta falt med 31 mill. kr. Innskott på anfordring viste en nedgang på 98 mill. kr. Innskott på 6 og 9 måneders oppsigelse ble redusert også i 1967.

I sparebankene gikk innskottene fra næringslivet og privatpersoner i 1966 opp med 970 mill. kr. sammenliknet med en øking på 841 mill. kr. i 1965. I løpet av 1966 steg innskott på 12 måneders oppsigelse med 861 mill. kr., på sparevilkår med 158 mill. kr. og på anfordring med 106 mill. kr., mens innskott på 6 og 9 måneders oppsigelse falt med henholdsvis 103 mill. og 110 mill. kr. I tidsrommet januar—oktober 1967 økte innskottene med 610 mill. kr., hvorav den overveiende del falt på 12 måneders oppsigelse.

I Postsparebanken økte innskottene i 1966 med 176 mill. kr., mot 158 mill. kr. i 1965. I de ti første måneder av 1967 var innskottsøkingen 164 mill. kr.

Likviditetsutviklingen.

Likviditetstilførselen til bankene og publikum fra staten og Norges Bank under ett utgjorde i 1965 og 1966 henholdsvis 523 mill. kr. og 398 mill. kr. I gjennomsnitt for årene 1961—1964 lå likviditetstilførselen på rundt 260 mill. kr. I løpet av de første ti måneder av 1967 har bankenes og publikums likviditet blitt redusert med 359 mill. kr. I tilsvarende periode 1966 var likviditetsinndragningen 76 mill. kr.

I årene 1961—1964 bidrog både staten og Norges Bank til økingen i de likvide beholdninger. I gjennomsnitt for disse fire år utgjorde statens bidrag til bankenes og publikums likviditet omkring 125 mill. kr. pr. år og Norges Banks bidrag ca. 135 mill. kr. pr. år. I de tre siste år har statens transaksjoner medvirket til å redusere de likvide beholdninger. Staten trakk i 1965 og i 1966 inn likvider for henholdsvis 66 mill. kr. og 261 mill. kr. For de første ti måneder av 1967 trakk staten til seg likvider for hele 914 mill. kr. mot 350 mill. kr. i tilsvarende periode året før. Norges Bank tilførte i 1965, 1966 og i 1967 inntil utgangen av oktober, bankene og publikum likvider for 568 mill. kr., 662 mill. kr. og 543 mill. kr. Forklaringen på reduksjonen i de likvide beholdninger ved staten ligger i at inn- og utbetalinger før lånetransaksjoner over statens konti (se tabell 107 A. 1 og A. 5) i de siste tre år har hatt en betydelig større inndragningseffekt enn i tidligere. For 1965 og 1966 ble det over disse konti trukket inn likvider for 570 — 560 mill. kr. pr. år, mens inndragningen i de fire foregående år i gjennomsnitt utgjorde bare rundt 170 mill. kr. I perioden 1/1—31/10 1967 ble bankenes og publikums likvide beholdninger ved transak-

Tabell 107. *Likviditetstilførsel (inndragning—) ved statens og Norges Banks virksomhet. Mill. kr.*

	1965	1966	Jan.—okt. 1966	Jan.—okt. 1967
A. Staten og andre offentlige konti:				
1. Statskassens transaksjoner ekskl. lånetransaksjoner	— 580	— 553	— 415	— 161
2. Utlån til statsbankene	921	875	450	599
3. Avdrag på innenlandsk statsgjeld	338	265	213	246
4. Statens innenlandske låneopptak	— 756	— 840	— 620	— 1407
5. Transaksjoner over andre off. konti	11	— 8	22	— 191
Likviditetstilførsel ved staten og andre offentlige konti, i alt	— 66	— 261	— 350	— 914
B. Norges Bank:				
1. Norges Banks netto valutakjøp fra bankene og publikum	754	621	206	545
2. Netto øking ved utlån etc. fra Norges Bank	— 90	121	183	43
3. Netto øking i beholdning av norske verdipapirer	— 12	16	22	35
4. Andre transaksjoner[1]	— 84	— 96	— 124	— 80
Likviditetstilførsel ved Norges Bank, i alt	568	662	287	543
C. Annen netto likviditetstilførsel	21	— 3	— 13	12
D. Samlet likviditetstilførsel (A + B + C)	523	398	— 76	— 359
Av dette:				
1. Endring i seddelomløpet	362	383	103	104
2. Endring i bankenes folio i Norges Bank	145	–	— 188	— 498
3. Endring i bankenes beholdninger av statskasseveksler	— 4	–	–	26
4. Annet[2]	20	15	9	9

[1] Omfatter bl. a. endringer i skattefrie fondsavsetninger. [2] Vesentlig endringer i skillemyntomløpet.

sjoner over disse konti redusert med 352 mill. kr. mot 393 mill. kr. i samme tidsrom i 1966.

Denne likviditetsinndragningen var i 1965 og 1966 for en vesentlig del et resultat av statskassens transaksjoner. I 1967 har inn- og utbetalingene før lånetransaksjoner over statskassen hatt en mindre kontraktiv effekt på likviditeten enn i foregående år. Likviditetsinndragningen over statskassens konti eksklusive lånetransaksjoner utgjorde i de første ti måneder av 1967 161 mill. kr. mot 415 mill. kr. i samme periode året før.

Den usedvanlig kraftige likviditetsinndragning fra bankene og publikum i 1967 over statens konti (lånetransaksjoner medregnet) henger for en stor del sammen med premieinnbetalingene til folketrygden. Inntil utgangen av oktober 1967 var det midlertidig overført 585 mill. kr. som kontolån til statskassen.

Både i 1965, 1966 og i 1967 har bankene og publikum kompensert den reduserende effekt av statens transaksjoner på de likvide beholdninger ved salg av valuta til Norges Bank.

Forretnings- og sparebankenes likvide beholdninger (kassebeholdning, innskott i Norges Bank, innskott på postgiro og statskasseveksler) steg i 1966 med 105 mill. kr. og utgjorde ved utgangen av året 1 437 mill. kr. I løpet av de første ti måneder av 1967 gikk bankenes likvide beholdninger ned med hele 533 mill. kr. I det tilsvarende tidsrom i 1965 og i 1966 var nedgangen henholdsvis 308 mill. kr. og 77 mill. kr.

Av bankenes likvide beholdninger pr. 31/12 1966 hadde forretningsbankene 1 083 mill. kr.

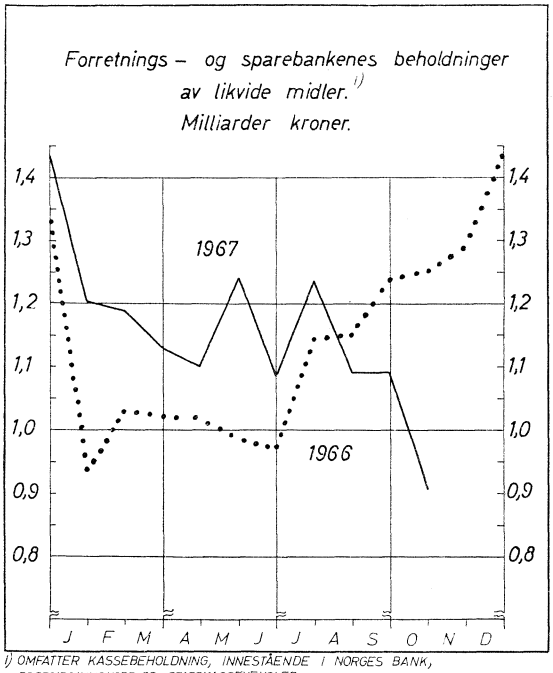

1) OMFATTER KASSEBEHOLDNING, INNESTÅENDE I NORGES BANK, POSTGIROINNSKOTT OG STATSKASSEVEKSLER.

Fig. 50.

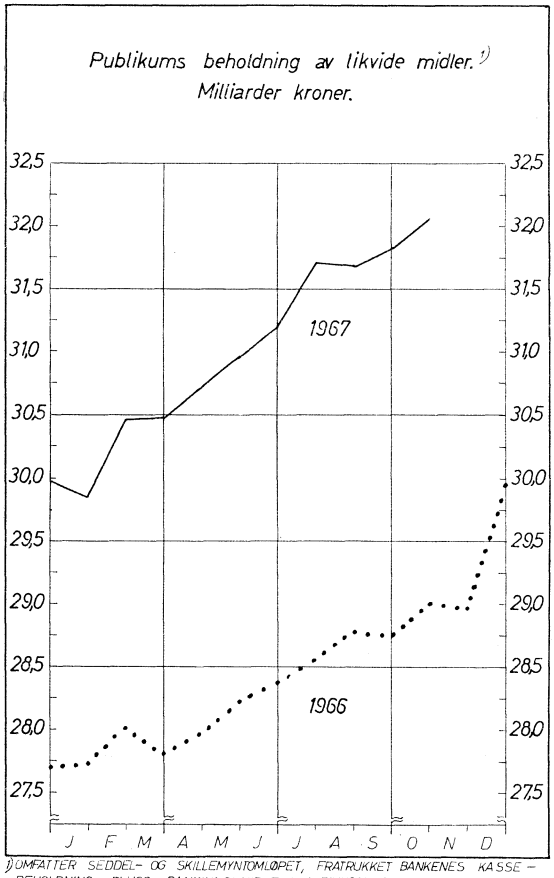

1) OMFATTER SEDDEL- OG SKILLEMYNTOMLØPET, FRATRUKKET BANKENES KASSE-BEHOLDNING, PLUSS BANKINNSKOTT FRA NÆRINGSLIVET. INKL. POSTGIROENS SKATTEKONTI.

Fig. 51.

og sparebankene 354 mill. kr. Ved utgangen av oktober 1967 utgjorde forretningsbankenes likvide beholdninger 611 mill. kr. og sparebankenes beholdninger 293 mill. kr., til sammen 904 mill. kr.

P u b l i k u m s beholdninger av likvide midler (sedler og skillemynt minus bankenes kassebeholdninger pluss bankinnskott fra næringslivet og privatpersoner) steg i 1966 med 2 277 mill. kr. og var 29 988 mill. kr. ved utgangen av året. I løpet av de ti første måneder av 1967 steg beholdningene med 2 078 mill. kr. til 32 066 mill. kr. Beholdningene ved utgangen av oktober 1967 fordelte seg med 26 593 mill. kr. på bankinnskott og 5 473 mill. kr. på sedler og skillemynt. I disse tallene er inkludert postgiroens og andre bankers skattekonti.

Prisutviklingen.

Konsumprisindeksen steg noe sterkere og engrosprisindeksen litt svakere i 1967 enn i de to foregående år. Konsumprisindeksen gikk opp med 4,6 prosent fra 3. kvartal 1966 til 3. kvartal 1967. I de tilsvarende perioder fra 1964 til 1965 og fra 1965 til 1966 var oppgangen henholdsvis 3,7 og 3,6 prosent. Engrosprisindeksen steg med 1,3 prosent fra 3. kvartal 1966 til 3. kvartal 1967. I samme periode året før var stigningen 2,2 prosent. Importprisnivået har stort sett holdt seg uforandret gjennom de siste årene.

Importpriser.

Byråets prisindeks for importvarer etter handelsstatistikken, som kan være påvirket av endringer i importens sammensetning, lå i de tre første kvartalene av 1967 på omtrent samme nivå som i tilsvarende periode året før. Prisutviklingen var imidlertid svært for-

Tabell 108. *Prisindeks for importvarer (uten skip) etter handelsstatistikken. 1961 = 100.*

År	1. kvartal	2. kvartal	3. kvartal	4. kvartal	Gjennomsnitt
1964	101	101	101	102	101
1965	102	102	101	101	101
1966	101	102	102	102	102
1967	101	101	101	..	..

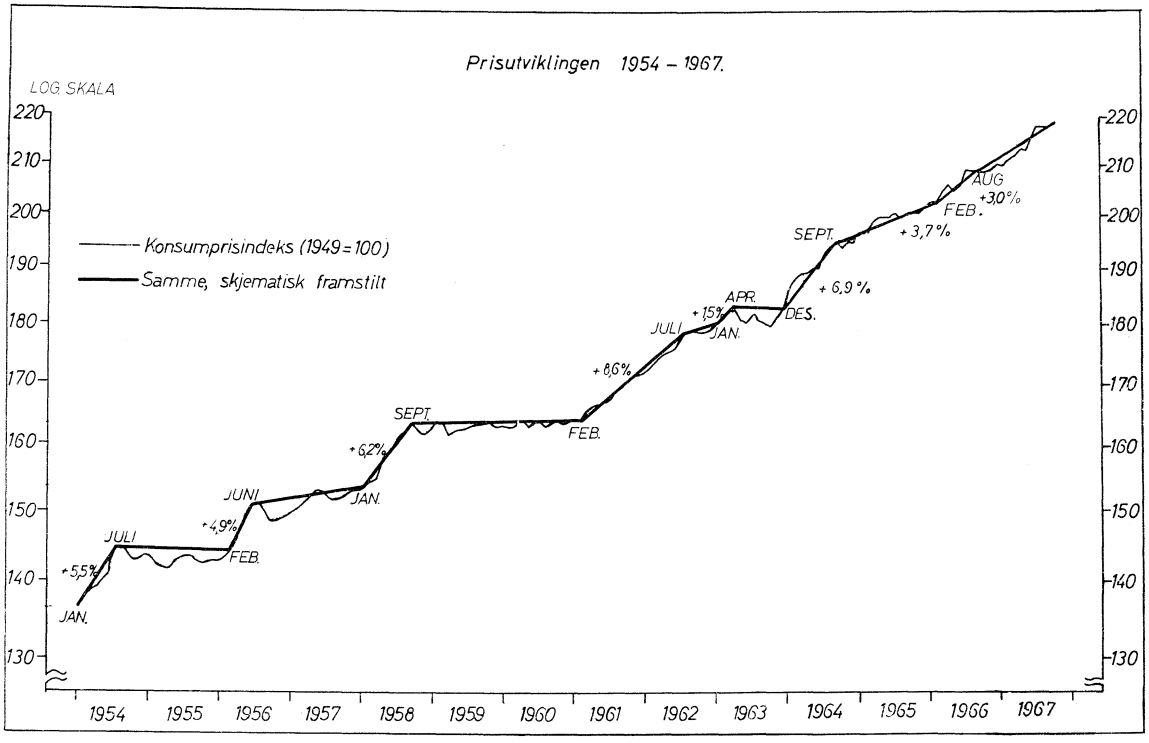

Fig. 52.

Tabell 109. *Gjennomsnittlige importpriser etter handelsstatistikken. Kr. pr. kg.*

	Hvete	Mais	Sukker (farin)	Kaffe, rå	Råtobakk, usauset	Kopra	Ull, vasket, ikke kardet	Råbomull	Ullgarn, ufarget	Bomullsgarn, enkelt, ubleikt	Fyringsolje nr. 1	Steinkull[1]
1961	0,48	0,39	0,77	5,77	10,31	1,24	12,88	4,39	26,46	10,14	0,22	111,07
1962	0,49	0,39	0,69	5,43	10,82	1,18	12,48	4,56	25,93	10,06	0,21	109,38
1963	0,48	0,43	1,34	5,38	11,02	1,27	13,28	4,41	25,51	9,75	0,21	118,78
1964	0,50	0,44	1,84	6,72	11,17	1,41	15,48	4,27	28,05	9,55	0,20	128,28
1965	0,46	0,46	0,89	7,25	10,98	1,56	13,50	4,17	27,76	9,75	0,18	120,03
1966	0,47	0,46	0,56	6,91	10,95	1,49	12,79	4,11	26,70	9,83	0,17	120,72
1966. 1. kv.	0,46	0,45	0,60	7,11	9,50	1,58	12,75	4,18	26,38	10,04	0,18	120,34
2. »	0,45	0,45	0,59	7,01	12,14	1,55	12,98	4,23	27,29	9,57	0,18	120,14
3. »	0,48	0,46	0,54	6,85	11,42	1,43	12,90	3,91	27,48	9,77	0,17	124,45
4. »	0,48	0,48	0,54	6,63	10,76	1,38	12,52	4,00	26,14	9,93	0,17	119,27
1967. 1. kv.	0,47	0,47	0,49	6,51	11,08	1,24	11,69	4,03	25,96	9,57	0,17	117,73
2. »	0,49	0,47	0,55	6,39	11,65	1,31	11,17	4,19	25,29	9,55	0,17	108,60
3. »	0,53	0,45	0,55	6,35	11,41	1,33	10,98	4,12	26,11	9,16	0,21	111,74
September	0,53	0,47	0,56	6,45	12,22	1,24	10,91	4,24	27,30	9,02	0,21	108,20
Prosentvis endring:												
Jan.—sept. 1966—1967	8,7	2,2	— 5,3	— 8,4	3,4	— 17,0	— 13,0	— 0,7	— 4,5	— 3,8	5,9	— 7,4
Sept. 1966–sept. 1967	6,0	0,0	5,7	— 5,8	4,7	— 7,5	— 16,7	7,6	0,8	— 9,1	23,5	— 23,1

[1] Prisen pr. tonn.

skjellig for de ulike importvarene (se tabell 109). Importprisen på fyringsolje nr. 1 steg med hele 23,5 prosent fra september 1966 til september 1967, vesentlig som følge av stengningen av Suezkanalen i juni måned, og importprisen på steinkull falt med 23,1 prosent i samme periode. Ellers gikk prisene på råbomull opp 7,6 prosent, hvete 6 prosent og sukker (farin) 5,7 prosent i perioden september 1966 til september 1967. Importprisen på ull falt 16,7 prosent og på råkaffe 5,8 prosent i samme tidsrom.

Engrospriser.

I løpet av de 9 første månedene av 1967 (fra 15. desember 1966 til 15. september 1967) steg engrosprisindeksen med 1,9 prosent. Dette er om lag like sterk stigning som i tilsvarende periode året før — 1,8 prosent. Stigningen siste året — regnet fra september 1966 til september 1967 — var også 1,8 prosent.

Engrosprisindeksen viste noe ulik utvikling for de enkelte varegrupper. (Se tabell 110.) Den varegruppen som sterkest bidrog til å trekke totalindeksen opp, var brensel, brenselolje og elektrisk kraft. Indekstallet for denne varegruppen, som i 3. kvartal 1966 lå

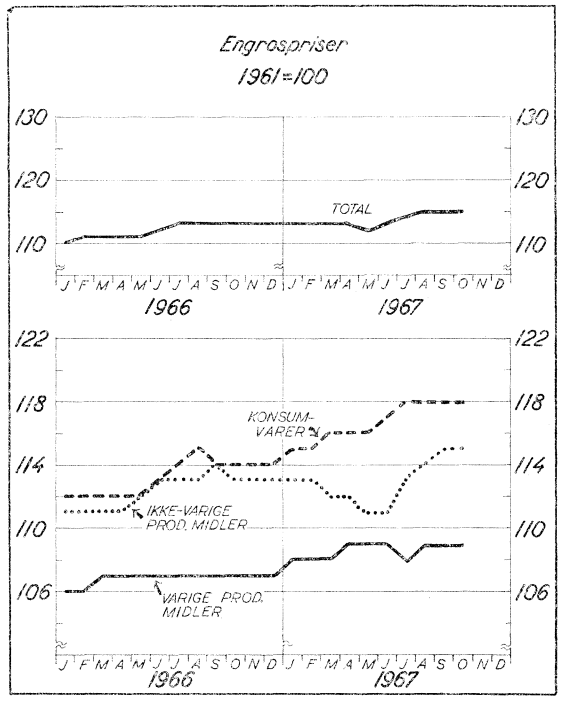

Fig. 53.

Tabell 110. *Engrosprisindeks. 1961 = 100.*

	Totalindeks	Matvarer	Drikkevarer og tobakk	Råvarer	Brensel, brenselolje og elektrisk kraft	Animalske og vegetabilske oljer og fett	Kjemikalier	Bearbeidde varer	Maskiner og transportmidler	Forskjellige ferdigvarer
1960	99	101	97	94	100	106	97	100	98	99
1961	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
1962	102	105	104	100	100	82	101	100	101	102
1963	103	106	109	100	101	93	102	100	101	103
1964	107	113	114	104	105	114	102	104	102	106
1965	110	115	115	109	103	125	105	108	105	110
1966	112	117	119	108	103	119	108	112	108	111
1966. 1. kvartal[1]	111	115	115	108	103	125	107	111	107	110
2. »	111	115	116	107	102	125	108	113	109	110
3. »	113	120	121	108	103	119	108	113	109	111
4. »	113	120	122	108	103	105	109	113	109	112
1967. 1. kvartal	113	119	122	108	107	103	110	112	109	113
2. »	113	118	122	108	107	98	110	112	109	113
3. »	115	123	123	108	113	94	110	113	109	114
September	115	123	123	108	114	89	110	113	109	115
Prosentvis endring:[2]										
3. kv. 1966—3. kv. 1967	1,3	2,3	1,2	0,2	9,6	— 20,6	1,9	— 0,2	0,2	2,5
Sept. 1966—sept. 1967 ..	1,7	2,4	0,7	0,4	11,4	— 24,3	1,8	0,9	0,1	2,7

[1] Alle kvartalsindekser er beregnet på grunnlag av månedsindekser med 1 desimal. [2] Den prosentvise endring er beregnet på grunnlag av indekstall med 1 desimal.

på 103 (1961 = 100), steg til 113 for 3. kvartal 1967. Denne sterke stigningen skyldtes for en stor del oppgangen i importprisene på mineraloljeprodukter etter krisen i Midt-Østen. Gruppen matvarer bidrog også merkbart til stigningen i engrosprisindeksen. Engrosprisindeksen for matvarer steg med 2,4 prosent fra september 1966 til samme måned 1967. Innen gruppen matvarer steg indekstallet for fisk og fiskevarer med 14,5 prosent. For kjøtt, kjøttvarer og flesk gikk indekstallet opp med 8,4 prosent og for mjølk, smør, egg og ost med 5,7 prosent. Denne økingen skyldes for en stor del tillegget til jordbruksavtalen for årene 1966—1968.

Av grupper som bidrog til å trekke engrosprisindeksen ned, kan nevnes animalske og vegetabilske oljer og fett. Indekstallet for denne varegruppen viste en nedgang på 24,3 prosent. For gruppene drikkevarer og tobakk, råvarer, bearbeidde varer og maskiner og transportmidler var det en svak prisoppgang (under én prosent).

Engrosprisene for konsumvarer i alt gikk opp med 3,2 prosent fra september 1966 til september 1967. Prisene på varige produksjonsmidler økte med 1,3 prosent i samme tidsrom (se tabell 111). For ikke-varige produksjonsmidler var stigningen 0,9 prosent. Engrosprismaterialet er gruppert også på

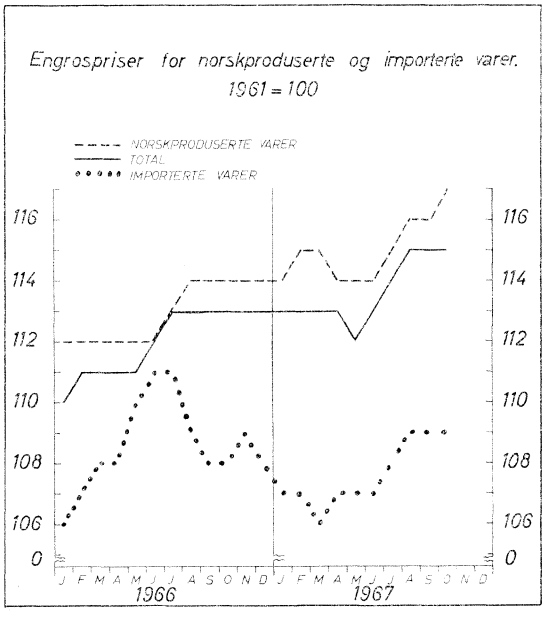

Fig. 54.

Tabell 111. *Engrosprisindeks. Grupper etter varenes anvendelse og fordeling på norskproduserte og importerte varer. 1961 = 100.*

	Konsumvarer		Varige produksjonsmidler	Ikke-varige produksjonsmidler		Norskproduserte varer	Importerte varer
	I alt	Av dette: Matvarer		I alt	Av dette: Byggematerialer		
1960	99	100	..	99	94	98	102
1961	100	100	100	100	100	100	100
1962	104	106	101	101	101	102	100
1963	106	107	102	101	101	103	102
1964	111	116	103	106	104	107	107
1965	111	115	105	110	110	111	106
1966	113	116	107	112	116	113	109
1966. 1. kv.[1]	112	114	106	111	113	112	107
2. »	112	115	107	112	116	112	109
3. »	114	117	107	114	117	114	109
4. »	114	116	107	113	117	114	108
1967. 1. kv.	115	117	108	113	116	114	107
2. »	116	119	109	111	116	114	107
3. »	118	122	109	114	116	116	109
September	118	121	109	115	117	116	109
Prosentvis endring:[2]							
3. kv. 1966—3. kv. 1967	3,1	3,8	1,3	0,4	— 0,3	1,8	— 0,1
Sept. 1966—sept. 1967	3,2	4,2	1,3	0,9	0,5	1,7	1,3

[1] Alle kvartalsindekser er beregnet på grunnlag av månedsindekser med 1 desimal. [2] Den prosentvise endring beregnet på grunnlag av indekstall med 1 desimal.

norskproduserte og importerte varer. Alle varer som har gjennomgått en produksjonsprosess her i landet, er registrert som norskproduserte. Fra september 1966 til september 1967 var prisstigningen for importerte varer 1,3 prosent og for norskproduserte varer 1,7 prosent.

Konsumprisindeksen.

I løpet av de 9 første månedene av 1967 (fra desember til september) steg konsumprisindeksen med 3,8 prosent, mot 3,5 prosent i samme tidsrom året før. I år kom størstedelen av økingen i konsumprisindeksen i første halvår. Fra juni til september var oppgangen knapt 0,7 prosent. En stor del av stigningen i første halvår skyldtes tillegget til jordbruksavtalen 1966—1968, som førte til en stigning i prisene på jordbruksvarer med virkning fra 1. juni 1967. I 1966 fikk en prisøkingen på jordbruksvarer i 2. halvdel av året, idet jordbruksavtalen ble gjort gjeldende fra 1. juli.

Tabell 112. *Endring i poeng i konsumprisindeksen september 1966—september 1967.*

Varegrupper	Indekspoeng
Matvarer i alt	*2,68*
Kjøtt, kjøttvarer og flesk	0,92
Fisk og fiskevarer	0,27
Mjølk og mjølkeprodukter	0,72
Egg	0,01
Margarin og annet fett	—0,15
Mjøl, gryn og bakervarer	0,15
Poteter, grønnsaker, frukt og bær	0,67
Sjokolade, sukker og sukkervarer	0,07
Kaffe og te	—0,06
Andre matvarer	0,08
Alkoholholdige drikkevarer	*0,07*
Tobakk	*0,02*
Bolig, lys og brensel	*0,82*
Bolig	0,31
Elektrisitet	0,22
Brensel	0,29
Klær og skotøy	*0,51*
Klær	0,42
Skotøy	0,09
Andre utgifter	*1,67*
Møbler og utstyrsvarer	0,17
Helsepleie	0,60
Renhold og personlig pleie	0,14
Transport	0,34
Annet	0,42
I alt	*5,77*

I alt var stigningen i konsumprisindeksen siste året, fra september 1966 til september 1967, 4,5 prosent, mot 3,7 prosent året før. Regnet i indekspoeng var stigningen siste året 5,77 (se tabell 112). En stor del av denne oppgangen, i alt 2,68 poeng, kan føres tilbake til gruppen matvarer. Gruppen andre utgifter trakk indeksen opp med 1,7 poeng, gruppen bolig, lys og brensel 0,82 poeng og gruppen klær og skotøy 0,51 poeng.

For de enkelte grupper av matvarer var prisbevegelsene forskjellige (se tabell 114). Fra september 1966 til september 1967 steg indeksen for gruppen kjøtt, kjøttvarer og flesk med 7,9 prosent, og gruppen mjølk og mjølkeprodukter økte med 7,7 prosent. Indeksen for fisk og fiskevarer steg med 6,2 prosent. Samme stigning hadde også gruppen poteter, grønnsaker, frukt og bær. Som følge av nedgang i importprisen gikk konsumprisen for gruppen kaffe og te ned med 2,7 prosent. Prisindeksen for gruppen margarin og annet fett falt med 7,8 prosent. I løpet av tre år, fra september 1964 til september 1967, har indekstallet for denne gruppen falt med nær 20 prosent.

Indeksen for sjokolade, sukker og sukkervarer gikk opp med 3,8 prosent, for mjøl, gryn og bakervarer med 2,8 prosent og for gruppen andre matvarer med 2,9 prosent fra september 1966 til september 1967. Prisen på egg økte bare med 0,6 prosent i samme periode.

Av varegrupper utenom matvarer som steg relativt sterkt, kan nevnes helsepleie med en oppgang på vel 10 prosent fra september 1966 til september 1967, vesentlig på grunn av en øking av kurpengene ved offentlige sykehus.

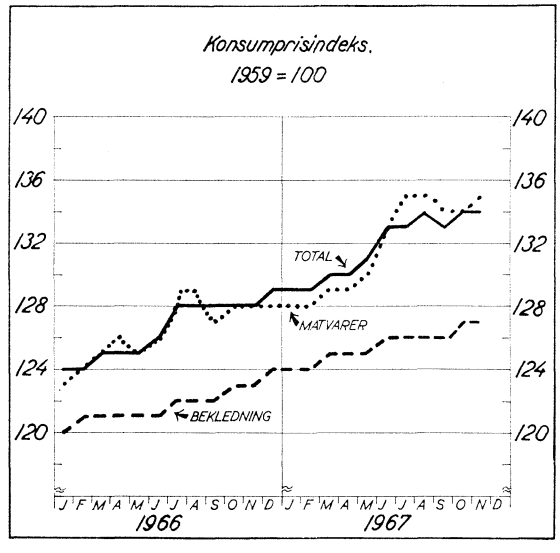

Fig. 55.

Tabell 113. *Konsumprisindeks. 1959 = 100.*

	I alt	Matvarer	Alkoholholdige drikkevarer	Tobakk	Bolig, lys og brensel	Klær og skotøy	Andre utgifter
1959	100,0	100	100	100	100	100	100
1960	100,3	99	101	101	102	101	101
1961	102,9	101	102	106	105	103	105
1962	108,3	109	111	107	109	106	109
1963	111,1	110	113	118	112	109	112
1964	117,4	120	119	119	116	112	116
1965	122,4	124	124	125	120	118	123
1966	126,4	127	129	129	124	122	129
1966. 1. kvartal[1]	124,3	124	125	125	123	121	127
2. »	125,4	126	126	125	123	121	128
3. »	127,6	129	132	133	125	122	130
4. »	128,3	128	133	133	126	123	132
1967. 1. kvartal	129,4	128	135	133	128	124	133
2. »	131,2	131	135	133	130	125	135
3. »	133,5	135	137	133	131	126	136
September	133,4	134	137	133	131	126	136
Prosentvis endring:[2]							
3. kv. 1966—3. kv. 1967	4,6	4,7	3,3	0,5	5,3	3,5	4,9
Sept. 1966—sept. 1967	4,5	5,1	3,3	0,5	4,9	3,4	4,4

[1] Alle kvartalsindekser er beregnet på grunnlag av månedsindekser med 1 desimal. [2] Den prosentvise endring er beregnet på grunnlag av indekstall med 1 desimal.

Tabell 114. *Konsumprisindeks. Gruppeindekser for matvarer. 1959 = 100.*

	Kjøtt, kjøttvarer og flesk	Fisk og fiskevarer	Mjølk og mjølkeprodukter	Egg	Margarin og annet fett	Mjøl, gryn og bakervarer	Poteter, grønnsaker, frukt og bær	Sjokolade, sukker og sukkervarer	Kaffe og te	Andre matvarer
1959	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
1960	100	104	95	99	90	101	101	96	94	102
1961	105	110	98	98	84	105	104	91	93	105
1962	112	117	106	108	84	116	116	89	90	113
1963	113	122	97	110	82	116	123	115	88	118
1964	120	129	113	114	104	125	120	151	109	127
1965	130	141	111	122	96	127	133	106	114	136
1966	135	152	118	120	94	130	137	89	109	139
1966. 1. kvartal[1]	132	147	112	119	97	128	135	91	111	138
2. »	133	149	113	124	98	128	139	91	109	139
3. »	137	153	124	116	94	131	139	89	107	140
4. »	138	158	124	121	89	131	134	86	107	141
1967. 1. kvartal	139	161	124	117	89	131	136	83	106	143
2. »	140	162	127	126	87	131	140	91	105	143
3. »	145	164	133	113	87	134	148	92	105	144
September	147	164	133	113	86	135	144	91	105	145
Prosentvis endring:[2]										
3. kv. 1966—3. kv. 1967	6,4	6,8	7,7	−2,7	−7,8	2,7	6,2	4,1	−2,6	2,9
Sept. 1966—sept. 1967	7,9	6,2	7,7	0,6	−7,8	2,8	6,2	3,8	−2,7	2,9

[1] Alle kvartalsindekser er beregnet på grunnlag av månedsindekser med 1 desimal. [2] Den prosentvise endring er beregnet på grunnlag av indekstall med 1 desimal.

Tabell 115. *Konsumprisindeks. Gruppeindekser for bolig, lys og brensel, klær og skotøy og andre utgifter. 1959 = 100.*

	Bolig, lys og brensel			Klær og skotøy		Andre utgifter				
	Bolig	Elektrisitet	Brensel	Klær	Skotøy	Møbler og utstyrsvarer	Helsepleie	Renhold og personlig pleie	Transport	Annet
1959	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
1960	104	101	99	101	102	100	101	102	102	101
1961	107	102	101	102	103	102	106	108	107	103
1962	110	108	106	106	106	104	110	114	110	109
1963	113	111	110	108	109	105	117	118	112	114
1964	115	117	116	112	111	106	127	122	114	118
1965	120	121	120	119	116	112	139	131	119	127
1966	124	123	125	123	119	115	151	136	123	132
1966. 1. kvartal[1]	123	122	123	121	118	115	149	134	120	130
2. »	124	122	123	122	119	114	151	135	121	132
3. »	124	124	126	123	119	114	152	137	125	133
4. »	125	124	129	124	120	116	154	138	127	135
1967. 1. kvartal	126	131	130	125	121	118	159	139	127	136
2. »	128	131	132	126	122	117	168	141	128	137
3. »	129	132	136	127	123	117	169	143	130	138
September	129	132	137	127	123	117	169	143	131	139
Prosentvis endring:[2]										
3. kv. 1966—3. kv. 1967	3,8	6,1	8,4	3,6	3,0	2,6	11,1	3,7	4,3	4,1
Sept. 1966—sept. 1967	3,4	6,1	7,6	3,4	2,9	2,4	10,2	3,8	3,4	3,9

[1] Alle kvartalsindekser er beregnet på grunnlag av månedsindekser med 1 desimal. [2] Den prosentvise endring er beregnet på grunnlag av indekstall med 1 desimal.

Prisindeksen for brensel steg med 7,6 prosent i samme tidsrom. Denne økingen er for en stor del en følge av høyere importpriser på fyringsolje.

Foruten den offisielle konsumprisindeksen, som bygger på gjennomsnittsforbruket i landet, beregner Byrået særskilte prisindekser på grunnlag av forbrukssammensetningen hos arbeidere og funksjonærer. Det er beregnet indekstall for siste måned i hvert kvartal. I perioden fra 15. september 1966 til 15. september 1967 har økingen stort sett vært den samme for de tre indekser (om lag + 4,4 prosent), heller ikke i løpet av året har det vært noen større forskjeller i indeksene.

Prispolitikk og prisregulering.

Ved kongelig resolusjon av 3. mars 1967 ble retningslinjene for prismyndighetenes virksomhet i 1967 fastsatt. Det ble her slått fast at retningslinjene for 1966 i det vesentligste også skulle danne grunnlaget for prismyndighetenes virksomhet i 1967. Om prisreguleringen heter det at denne skal nyttes i den utstrekning det er nødvendig på områder hvor konkurransen ikke er tilstrekkelig virksom til å holde prisene på et forsvarlig nivå, eller hvor det ellers måtte vise seg nødvendig for å trygge en samfunnsmessig forsvarlig prisutvikling. Prismyndighetenes undersøkelser

	1966		1967			Prosentvis endring
	15/9	15/12	15/3	15/6	15/9	15/9-66—15/9-67
Konsumprisindeks for arbeiderhusholdninger	127,1	127,9	129,4	131,8	132,7	4,4
Konsumprisindeks for funksjonærhusholdninger	127,7	128,7	130,1	132,3	133,3	4,4
Konsumprisindeksen	127,6	128,5	129,9	132,5	133,4	4,5

Tabell 116. *Utbetalte pristilskott over statsregnskapet*[1] *og Prisdirektoratets fond. Mill. kr.*

	1960	1961	1962	1963	1964	1965	1966	1967*
Kunstgjødsel	31	33	44	47	48	46	46	48
Kraftfôr	57	51	53	49	[2] 27	—	—	—
Korn og mjøl	145	143	107	150	151	152	158	193
Mjølk og mjølkeprodukter	435	453	461	569	505	621	663	667
Margarin m. v.	25	40	38	43	—	54	50	52
Farin	—	—	—	—	—	32	—	—
Bensin	—	—	—	—	—	—	1	1
Torske- og sildefisket	52	83	93	117	117	166	161	120
Statsregnskapet i alt	745	803	796	975	848	1 071	1 079	1 081
Prisdirektoratets fond	99	74	34	47	74	76	173	170
I alt	844	877	830	1 022	922	1 147	1 252	1 251

[1] Pristilskott fra statsregnskapet til Prisdirektoratets fond er ikke tatt med under statsregnskapet.
[2] Kraftfôrtilskottene er fra og med 2. halvår 1964 overført til Kraftfôrfondet.

av konkurranseforholdene og av pris- og avanseutviklingen skal føres videre.

Direkte detaljreguleringer for nye varer ble ikke satt i verk i 1967, men en del priser ble justert. For å regulere prisene på kondensert mjølk og mjølkepulver har tilskottssatsene for disse varene blitt økt fra 1. mars 1967. Da nye fraktavtaler mellom sementindustrien og Fraktefartøyenes Rederiforening har ført til større transportkostnader på sjøverts transportert sement, har maksimalprisene på sement blitt tillatt økt med et beløp svarende til fraktøkingen ved levering på de forskjellige leveringsstedene. Denne bestemmelsen trådte i kraft fra 13. mars 1967.

Fra 1. april 1967 har det ikke lenger blitt innkrevet omsetningsavgift på bøker og ukeblad. Forbrukerprisene på ukeblad ble imidlertid ikke redusert tilsvarende da forlagene samtidig økte sine priser noe. For bøker derimot førte avgiftens bortfall til en tilsvarende nedgang i forbrukerprisene.

Kurprisene ved offentlige sykehus ble økt med om lag 10 prosent fra 1. april 1967. Fra og med 3. juni ble drosjetakstene økt med 4 prosent på steder hvor det er taksameterplikt, og fra 12. juni kom nye prisbestemmelser for transport med lastebil.

Ifølge jordbruksavtalen 1966—1968 skulle det for annet avtaleår, 1. juli 1967—30. juni 1968, gjennomføres tiltak som skulle gi jordbruket en inntektsøking på 47,5 mill. kr. Dessuten ble følgende reguleringsbestemmelse knyttet til avtalen: Dersom Statistisk Sentralbyrås konsumprisindeks pr. 15. september 1966 eller senere viser stigning eller fall på minst 5 poeng i forhold til indekstallet 125,0, skal den beregningsmessige arbeidsinntekt i jordbruket reguleres med 14,82 mill. kr. pr. poeng, med tillegg av et beløp til beregnede økte arbeidskostnader ved meieriene. Videre ble det avtalt at partene kunne kreve opptatt reguleringsforhandlinger dersom kostnadene i jordbruket etter nærmere regler økte eller minket med mer enn 50 mill. kr. fra 1966 til 1967.

Konsumprisindeksen pr. 15. april 1967, offentliggjort 15. mai, viste indekstallet 130,4, og det kom i stand forhandlinger mellom jordbruksorganisasjonene og Landbruksdepartementet. Resultatet av disse forhandlingene ble at jordbruket skulle få økt sine inntekter med 160,9 mill kr. i alt pr. år, gjeldende fra 1. juni 1967. Dette bevirket bl. a. at forbrukerprisene på mjølk og mjølkeprodukter samt kjøtt, kjøttvarer og flesk gikk opp fra 1. juni 1967. Prisen på vanlig helmjølk på flasker økte med 8 øre pr. liter og prisen på mjølk i en-liters pappemballasje med maksimalt 13 øre. Når det gjelder ost, kan nevnes at forbrukerprisen på Gouda, F. 35 Kløvermerket, ble satt opp fra kr. 8,70 til kr. 9,25 pr. kg. Produsentprisen på kjøtt ble økt med 20 øre pr. kg og på flesk med 45 øre. Med virkning fra 1. juli 1967 ble prisen på brødvarer satt opp. Som eksempel kan nevnes at maksimalprisen for husholdningsbrød (vekt 1 040 gram) ble satt opp med 5 øre. De økte transportkostnader for råolje etter stengningen av Suezkanalen i begynnelsen av juni måned førte til øking i prisene på en del mineraloljeprodukter. Med virkning fra 5. juli gikk ut-

salgsprisen på vanlig bensin, autodieselolje, fyringsolje nr. 1 og gassolje (solarolje) opp med 2 øre pr. liter. En samtidig justering av forhandleravansen på superbensin førte til at utsalgsprisen gikk opp med 2,5 øre. Som følge av øking i kostprisene og en justering av forhandleravansen på vanlig bensin og autodieselolje ble utsalgsprisen for bensin, autodieselolje, fyringsolje nr. 1 og gassolje allerede 3. august hevet på nytt, denne gangen med 2,5 øre pr. liter. Med virkning fra 10. november ble så bensinprisen satt ned igjen med 1,5 øre pr. liter.

Lov av 20. juni 1964 om husleieregulering gjaldt til 1. juli 1967. Da den nye loven om husleieregulering av visse grunner ikke kunne sanksjoneres før 7. juli, ble det ved kongelig resolusjon av 30. juni 1967 gitt midlertidig bestemmelse for tiden 1. til 7. juli 1967. Ifølge den nye loven kan utleieren kreve endring i husleien som følge av indre og ytre vedlikeholdsutgifter, vederlag for tilleggsytelser samt for avgifts- og skatteøkinger.

Ved kongelig resolusjon av 17. november 1967 ble det fastsatt midlertidige bestemmelser om meldeplikt ved forhøyelser av leverandørregulerte priser og avanser. Ett av hovedpunktene i bestemmelsene går ut på at en leverandør som pr. 17. november 1967 har meddelt videreforhandlere veiledende videreforhandlerpriser, ikke må foreta forhøyelser av de prisene som gjaldt denne dato, før tidligst én måned etter at han har sendt melding om forhøyelsen til Prisdirektoratet. Direktoratet kan bestemme at forhøyelsen ikke må settes i verk.

Utbetalte pristilskott over statsregnskapet og over Prisdirektoratets fond framgår av tabell 115.

Oppstillingen nedenfor gir en oversikt over gjennomsnittlige pristilskott (direkte forbrukertilskott og øvrige tilskott) pr. enhet for mjølk, mjølkeprodukter, margarin og matmjøl i annet halvår 1967. Sammenliknet med 2. halvår 1966 er det ingen øking i tilskottet til helmjølk og margarin. Det har vært størst tilskottsøking i 2. halvår 1967 i forhold til 2. halvår 1966 for fløte og meierismør (+ 1,4 og + 0,9 prosent).

	Mengde-enhet	Tilskott i kroner utenom avanse og omsetn.-avgift
		Kr.
Helmjølk	l	0,59
Fløte	l	2,12
Meierismør	kg	6,08
Gudbrandsdalsost, G 35	»	4,24
Sveitserost, F 45	»	4,21
Gaudaost, F 45	»	4,15
Margarin	»	0,60
Matmjøl i gj.snitt	»	0,26

Sluttord.

Konjunkturbildet.

For verdensøkonomien var 1967 et år med svak produksjonsvekst og tendenser til stagnasjon i flere industriland, særlig i første del av året. Etter foreløpige overslag for OECD-landene under ett — Sambandsstatene, Canada og Japan er da regnet med — steg den samlede produksjonen med 3 prosent fra 1966 til 1967. I Sambandsstatene økte bruttonasjonalproduktet med 2,5 prosent. For Vest-Europa under ett ble stigningen bare 2 prosent regnet i volum. Vest-Tyskland skilte seg klart ut med et fall i bruttonasjonalproduktet på 1 prosent. Veksten i Storbritannia var omtrent som gjennomsnittet for Vest-Europa. I Frankrike holdt produksjonsveksten seg noenlunde bra oppe, men i de fleste mindre industriland økte produksjonen lite. Av de større landene i Vest-Europa var det bare Italia som i 1967 hadde en solid produksjonsframgang. Utenom Europa var produksjonsøkingen uvanlig sterk i Japan, der bruttonasjonalproduktet økte med 12,5 prosent.

Inntil midten av 1966 var det stort sett tilgangen på produksjonsutstyr og arbeidskraft som satte grenser for produksjonsøkingen både i Sambandsstatene og i Vest-Europa. Men i tiden etterpå har det kommet fram helt andre trekk i konjunkturbildet. Stigningstakten i etterspørselen har holdt seg godt under hva tilgangen på ny produksjonskapasitet har gitt rom for. I de fleste land har svakere etterspørsel etter hvert ført til en god del unyttet produksjonskapasitet, og arbeidsledigheten har økt. Mens næringslivet fram til 1966 særlig hadde oppmerksomheten rettet mot å øke produksjonsutstyret, har i det siste halvannet år avsetningsproblemene — og dermed konkurranseevnen — kommet sterkere i forgrunnen, og samtidig i mange land. For landene i Vest-Europa betydde tilbakeslaget i Vest-Tyskland mye. Svikt i eksporten dit var en viktig årsak til den svakere produksjonsveksten i flere land, særlig innenfor Fellesmarkedet. For Storbritannia, som på forhånd hadde alvorlige betalingsproblemer, ble problemene ytterligere skjerpet.

Norge var, ved siden av Italia, det land i Vest-Europa der totalproduksjonen økte sterkest fra 1966 til 1967 og et av de få land som hadde en høyere vekstrate på årsbasis i 1967 enn i 1966. Etter foreløpige beregninger økte bruttonasjonalproduktet i faste priser med 5,3 prosent fra 1966 til 1967, eller omtrent like sterkt som i gjennomsnitt for den foregående fireårsperiode. Oppgangen i totalproduksjonen fra 1966 til 1967 var karakterisert ved at noen få næringer hadde uvanlig sterk vekst. Produksjonsoppgangen var særlig markert i fiske og i bergverksdrift (begge + 15 prosent), i skipsfart, der den seilende tonnasje gikk sterkt opp (+ 11 prosent), og i bygge- og anleggsvirksomhet (+ 8 prosent). Hele 2,3 prosentpoeng av stigningen på 5,3 prosent i totalproduksjonen skriver seg fra veksten i disse næringene. For industrien, som vanligvis har sterkere stigning i produksjonen enn næringslivet ellers, var produksjonsutviklingen ikke så gunstig. Fra 1966 til 1967 økte bruttoproduktet i industrien etter foreløpige nasjonalregnskapstall med 3 prosent. Det var store variasjoner fra industrigruppe til industrigruppe. Produksjonen økte sterkt i primær jern- og metallindustri, i jern- og metallvareindustri og i møbel- og innredningsindustri, mens det var liten eller ingen øking i kjemisk industri, i tekstil- og bekledningsindustri og i næringsmiddelindustri. I de fleste tjenesteytende næringer økte produksjonen gjennomgående med 4—5 prosent, mens jordbrukets bruttoprodukt gikk ned for fjerde år på rad.

Konjunkturbildet var for Norge mer variert enn året før. Etterspørselspresset var sterkt i begynnelsen av året, men etter hvert ble stigningen både i den innenlandske etterspørsel og den utenlandske svakere. Kapasitetsutnyttingen i næringslivet var likevel stort sett god og produksjonsveksten, med unntak for industrien, sterk gjennom hele året. I enkelte bransjer innenfor industrien tyder produksjonstallene på at det var en del ledig kapasitet mot slutten av året. Også utviklingen på arbeidsmarkedet gir det inntrykk at veksten totalt sett har vært sterk. Tallet på sysselsatte lønnstakere fortsatte å øke sterkt, og arbeidsledigheten holdt seg lav, men i industrien økte sysselsettingen en god del svakere enn i foregående år. Etter sesongjusterte månedstall lå den samlede industriproduksjon ved slutten av året ikke over nivået i januar—februar. Veksten stoppet først opp i eksportproduksjonen, og etter hvert også i mange industrigrener som produserer konsum- og

investeringsvarer for hjemmemarkedet. For stagnasjonen i hjemmeindustriens produksjon var det trolig først og fremst den skjerpede konkurransen fra importerte konsum- og investeringsvarer som var utslagsgivende, og ikke svikt i den innenlandske etterspørsel. Den svakere konjunkturutviklingen ute i 1967 fikk således følger for avsetning og lønnsomhet — ikke bare i eksportindustrien, men også i de deler av hjemmeindustrien som arbeider i sterk konkurranse med import.

Den økonomiske politikken.

Da nasjonalbudsjettet for 1967 ble lagt fram, var det klart at etterspørselspresset i norsk økonomi var meget sterkt. Dette skulle isolert sett motivere en tilstramning av den økonomiske politikken. Men samtidig ønsket regjeringen å gi høy prioritet til en utvidet boligbygging, til fortsatt sterk utbygging innenfor samferdsel og undervisning og til gjennomføring av visse skattejusteringer. Dette resulterte i et statsbudsjett som var mindre stramt enn året før. Men i motsatt retning virket det at folketrygden ble satt i verk fra 1. januar 1967.

Statsbudsjettet for 1967 ble vedtatt med en øking i utgiftene til varer og tjenester og overføringer på hele 10,7 prosent, mot 6,6 prosent for året før. Overskottet før lånetransaksjoner i det vedtatte statsbudsjett var omtrent som året før. Med den oversikt en nå har, regner en med at statsregnskapet for 1967 vil vise et overskott før lånetransaksjoner på om lag 350 mill. kr., mot 493 mill. kr. i regnskapet for 1966.

Trygdeforvaltningens inntekter og utgifter i 1967, som var sterkt påvirket av at folketrygden ble satt i verk fra begynnelsen av året, fikk en langt sterkere virkning på statens samlede budsjettpolitikk enn i noe tidligere år. Mens det i 1966 var et «overskott før lånetransaksjoner» for trygdeforvaltningen på 160 mill. kr., vil det tilsvarende overskott i 1967 etter foreløpige anslag bli 770 mill. kr., dvs. hele 600 mill. kr. mer enn i 1966.

Et summarisk uttrykk for endringene i statens samlede budsjettpolitikk gir størrelsen «overskott før lånetransaksjoner» anvendt på stats- og trygdeforvaltningen under ett og uttrykt som prosent av bruttonasjonalproduktet. Dette prosenttallet, som i 1950-årene stort sett varierte mellom 3,0 og 1,5 prosent, var så lavt som 1,1 prosent i årene 1963—1965; det steg til 1,9 prosent i 1966 og etter foreløpige tall til 2,1 prosent i 1967.

Kredittpolitikken for 1967 tok sikte på en samlet innenlandsk kredittilførsel til næringslivet og kommunene på 300 mill. kr. mer enn i 1966. For statsbankene alene ble innvilgningsbudsjettene satt opp med 260 mill. kr., eller 35 prosent. Dette innebar at det bare ble en beskjeden øking i forhold til 1966 for de private kredittinstitusjoner sett under ett. For forretnings- og sparebanker gav kredittrammen rom for en utlånsøking på 6—7 prosent, som betydde en tilstramning sammenliknet med den faktiske utlånsøkingen året før. Forretnings- og sparebankenes utlån ble i 1967 søkt regulert ved generelle bestemmelser om likviditetsreserver og, for forretningsbankenes vedkommende, også ved en avtale om grenser for utlånsøkingen. For livsforsikringsselskapene ble det inngått en egen avtale om selskapenes plassering av midler. Utviklingen i forretnings- og sparebankenes utlån gjennom første halvår gjorde det klart at utlånsøkingen for året — med normalt sesongmønster — ville bli vesentlig større enn myndighetene hadde tilsiktet. Kravene til bankenes likviditetsreserver ble strammet til i to omganger i 1967, første gang fra 1. september og annen gang fra 1. november. Den samlede innenlandske kredittilførsel i 1967 til næringslivet og kommunene (medregnet direkte emisjoner av aksjer og obligasjoner) vil etter foreløpige beregninger bli 4,5 milliarder kroner, dvs. en øking på 400 mill. kroner i forhold til 1966.

Byggeløyveordningen ble lempet ytterligere i 1967 slik at byggeløyveplikten fra 1. januar helt ble opphevet i visse distrikter hvor det normalt ikke er press på arbeidsmarkedet. Etter at denne endring var gjennomført, omfattet byggeløyveordningen bare om lag en sjettedel av den samlede byggevirksomhet. For de regulerte grupper av bygg ble arealkvotene opprinnelig fastsatt om lag som året før, hensyn tatt til endringene i reguleringens omfang.

For å motvirke det etterspørselspress som gjorde seg gjeldende, ble det våren 1967 foretatt en del mindre justeringer av den økonomiske politikken. Blant de tiltak som ble satt i verk, var en forskyvning av igangsettingen til senere på året for visse statlige bygg og en reduksjon i kvotene for den regulerte byggevirksomhet. Med sikte på å øke sparingen, og med den virkning å dempe skatteprogresjonen, ble det gjennomført en ordning med skattefrihet for kontraktsmessig banksparing. Samtidig ble ordningen for skattefrie avsetninger til investeringsfond effektivisert. For å bremse på veksten i den kredittfinansierte konsumetterspørsel, ble kravet om minste kontantandel ved avdragshandel økt fra 25 prosent til 35 prosent av kjøpesummen.

Realøkonomi og etterspørsel.

Året 1967 ble det femte i rekken med sterk realøkonomisk vekst for den norske økonomi. Som i de nærmest foregående år kom vekstimpulsene først og fremst fra volumøkingen i eksporten og i investeringene i fast realkapital. I 1967 som i 1966 forklarer økingen i eksporten om lag 40 prosent av veksten i bruttonasjonalproduktet. Den sterke veksten i handelsflåten bidrog alene med halvparten av dette. De tradisjonelle eksportnæringer, som hadde svak eksportøking, bidrog lite til veksten i nasjonalproduktet. Økte investeringer i fast realkapital svarer for om lag 30 prosent av produksjonsveksten; særlig sterke var vekstimpulsene fra bygge- og anleggsinvesteringene. Lagerutviklingen fra 1966 til 1967 for norskproduserte varer — etter foreløpige og usikre tall — synes å ha hatt en noe dempende virkning på veksten i nasjonalproduktet. Lønnsstigningen fra 1966 til 1967 virket til å stimulere den private konsumetterspørsel, og bidrog dermed også til å øke produksjonen.

Den samlede eksport av varer og tjenester økte i volum med 11,0 prosent fra 1966 til 1967, dvs. en god del sterkere enn året før, da økingen var 7,4 prosent. Det var i første rekke eksportvolumet av skipsfartstjenester og utførselen av brukte skip som brakte totaleksporten så sterkt opp i 1967. For vareeksporten var volumøkingen, når utførselen av nye skip fra norske verft regnes med, omtrent like sterk i de to år, 8,1 prosent fra 1966 til 1967, mot 7,3 prosent fra 1965 til 1966. Eksportøkingen var nokså forskjellig for ulike varegrupper. Som i de nærmest foregående år steg utførselen meget sterkt for ferdigvarer, særlig for verkstedprodukter. Utførselsverdien av nye skip gikk etter foreløpige tall opp med noe over 300 mill. kr. og maskiner og transportmidler unntatt skip med vel 200 mill. kr. eller 20 prosent. Også for jern og stål og for sildemjøl var det sterk eksportøking, mens viktige varegrupper som treforedlingsprodukter, dyre- og plantefett og brenselsstoffer bare hadde liten stigning. For kunstgjødning og metaller unntatt jern og stål gikk eksportverdien ned.

Den norske vareeksporten i 1967 var ikke uberørt av den svakere konjunkturutviklingen i Vest-Europa og Sambandsstatene. Etter sesongjusterte månedstall steg riktignok eksportverdien gjennom hele første halvår 1967, men for siste delen av året viste tallene ingen stigning. Også de oppgaver som foreligger over ordretilgangen fra utlandet viser at eksportetterspørselen ble svakere i løpet av året. Noen markant svikt var det imidlertid ikke tale om; bl. a. for den viktige eksportnæringen primær jern- og metallindustri holdt ordrereservene seg godt oppe. Den noe vanskeligere stilling for norsk vareeksport gjenspeiles også i eksportens fordeling på avtakerland. Verdien av eksporten til Vest-Tyskland, hvor konjunkturtilbakeslaget var særlig sterkt, gikk ned med om lag 3 prosent, og eksporten til fellesmarkedslandene under ett hadde ingen øking. Heller ikke eksporten til Sambandsstatene viste noen oppgang. Utførselen til Sverige og Storbritannia steg derimot sterkt.

Bruttoinvesteringene i fast kapital økte sterkere fra 1966 til 1967 enn i noe tidligere år etter siste verdenskrig. Målt i faste priser var stigningen etter foreløpige beregninger hele 9,8 prosent. Bruttoinvesteringene i skip og båter, som imidlertid betyr lite som vekstimpuls for aktiviteten i den indre økonomi, gikk opp med 13,7 prosent. Også bruttoinvesteringer i fast kapital utenom skip hadde en sterk volumøking (8,5 prosent), sterkere enn noen gang tidligere i 1960-årene. Sammenliknet med de nærmest foregående år var den kraftige veksten i bygge- og anleggsinvesteringene (8,4 prosent regnet i volum) et nytt trekk i bildet. En må helt tilbake til byggeboomen i begynnelsen av 1950-årene for å finne en tilsvarende sterk øking i byggeaktiviteten. Men investeringsetterspørselen var ikke utpreget sterk gjennom hele året. Fra annet halvår 1967 avtok stigningstakten i industriens investeringer, og etter de planer som forelå ved årsskiftet, ventes investeringene i bergverksdrift, industri og kraftforsyning under ett å bli lavere i 1968 enn i 1967. Den noe svakere veksten i etterspørselen kunne i annet halvår 1967 også spores i tallene for ordretilgang og ordrereserver i deler av jern- og metallindustrien.

Lagerutviklingen i 1967 bød ikke på avgjørende nye tendenser. De samlede lagerbeholdninger målt i faste priser økte, etter foreløpige og usikre nasjonalregnskapstall, likevel noe svakere enn i de to foregående år. Det ser ut til at industriens lagre av egne produkter fortsatte å øke. Særlig markert var oppgangen for lagerbeholdningene av eksportvarer. Ved utgangen av 3. kvartal 1967 var lagrene av slike varer 11 prosent større enn på samme tid i 1966. Industriens beholdninger av produkter for innenlandsk levering og av råvarer viste derimot ingen nevneverdig øking i året som gikk. Engroslagrene økte noe svakere enn i 1966.

Det offentlige konsum viste i 1967 en forholdsvis moderat øking. Regnet i faste priser var stigningen etter foreløpige beregninger 4,9 prosent og, som i foregående år, noe sva-

kere enn stigningen i bruttonasjonalproduktet. Det militære konsum viste en volumoppgang på vel 6 prosent i 1967 etter en svak nedgang i 1966, mens det sivile offentlige konsum økte med 4 prosent.

Det private konsum, regnet i faste priser, økte fra 1966 til 1967 med 4,1 prosent, eller om lag like sterkt som fra 1965 til 1966. Beregninger som er foretatt, viser at konsumbevegelsen i de to siste år — og nivået for årene under ett — forklares godt ved den forskjellige utvikling i de disponible realinntekter for henholdsvis lønnstakere, trygdede m. v. og selvstendig næringsdrivende. Både i 1966 og i 1967 økte lønnstakernes og de trygdedes disponible realinntekter kraftig, henholdsvis 6 prosent og 7 prosent, mens de disponible realinntekter for selvstendig næringsdrivende falt med henholdsvis 3 prosent og 5 prosent i de to årene. Fordi endringer i lønnstakernes og de trygdedes inntekter virker sterkere på det private konsum enn endringer i selvstendiges inntekter, ble konsumøkingen i begge år noe sterkere enn økingen i de totale disponible realinntekter (som var 2,6 prosent i 1966 og 2,7 prosent i 1967).

Den samlede import av varer og tjenester, regnet i volum, økte fra 1966 til 1967 med 11,9 prosent. Skipsimporten, som steg med 1 300 millioner kroner regnet i verdi, forklarer alene mer enn tredjeparten av økingen i samlet importverdi. For vareimporten utenom skip var volumøkingen 9,3 prosent. Etter beregninger basert på foreløpige og usikre tall ser det ut til at denne økingen kan føres tilbake til normale virkninger av økt lageropplegg og økt økonomisk aktivitet.

Lønninger, priser, inntektsfordeling.

Pris- og lønnsutviklingen i 1967 hadde de samme karakteristiske trekk som i 1966: Mens importprisene og eksportprisene stort sett holdt seg stabile, fortsatte oppgangen i innenlandsprisene og i lønningene. For de konkurranseutsatte næringer førte denne ytterligere forskyvning i forholdet mellom utenlandsprisene og det innenlandske kostnadsnivå til økt press mot lønnsomheten og, som i 1966, til nedgang i eierinntekten. Også blant de næringer som ikke i særlig grad er utsatt for utenlandsk konkurranse («de skjermede næringer») var det flere som fikk eierinntektene redusert noe fra 1966 til 1967. For de skjermede næringer under ett var stigningen i eierinntekten fra 1966 til 1967 vesentlig svakere enn stigningen i den totale faktorinntekt. Denne utvikling, som nå også kan spores i reviderte nasjonalregnskapstall for 1966, står i skarp kontrast til erfaringene fra alle år i ti-årsperioden 1955—1965, da de skjermede næringers andel av den totale faktorinntekt holdt seg på det nærmeste stabil. For lønningene var det, likesom i 1966, sterk oppgang.

I 1967 var det bare få lønnstakergrupper som hadde tariffoppgjør, idet avtalene ble regulert (for en to-årsperiode) i 1966 for langt de fleste. Jordbruket hadde en toårig inntektsavtale fra 1966, mens det for fisket ble inngått ny avtale i 1967. Indeksregulering av lønningene for lønnstakergrupper som hadde avtale fra 1966, ble utløst av konsumprisindeksen med virkning fra 16. mai 1967. Andre lønnstakergrupper hadde indeksregulering senere på året. Innebygde lavtlønnstillegg og forskjellige andre avtalebestemte tillegg ble gitt i første delen av året for store lønnstakergrupper. Alt i alt ble den faktiske stigning fra 1966 til 1967 i de nominelle lønninger pr. årsverk 11 prosent, når arbeidsgivernes andel av folketrygdpremien og andre sosiale tillegg regnes med. Denne økingen i bedriftenes utgifter på 11 prosent i 1967 kom på toppen av en stigning i 1966 på 9,3 prosent og var nærmere 4 prosentpoeng mer enn årsgjennomsnittet for fem-årsperioden 1960—1965. Det var karakteristisk for lønnsutviklingen i 1967 at arbeidsgivernes andel av folketrygdpremiene kom inn som en ny og vesentlig komponent i bedriftenes lønnsutbetalinger. Som følge av dette økte de sosiale tilleggsytelser fra 2 728 mill. kr. i 1966 til hele 3 566 mill. kr. i 1967. For den kontraktsmessige lønn pr. årsverk — dvs. når arbeidsgivernes andel av folketrygdpremien og andre sosiale tillegg holdes utenfor — var oppgangen fra 1966 til 1967 vesentlig lavere, nemlig 9,6 prosent. Det var også karakteristisk for 1967 at utviklingen ble nokså forskjellig i næringene. For sjøfart økte bedriftenes lønnsutgifter (inklusive arbeidsgiverandel av folketrygdpremien m. v.) pr. årsverk etter foreløpige tall med hele 19 prosent, i varehandel med 13 prosent og i offentlig administrasjon og forsvar med 10 prosent. For industrien og også for bygge- og anleggsvirksomheten var stigningen lavere enn for alle næringer under ett (henholdsvis 10 prosent og 9 prosent). De sparsomme opplysninger som foreligger om lønnsglidning i 1967, tyder på at denne var noe større enn i 1966.

Den innenlandske prisstigning var i 1967 omtrent like sterk som i 1966. Konsumprisindeksen steg med 4,4 prosent fra 1966 til 1967. Etter nasjonalregnskapet steg konsumprisene med samme prosent og investeringsvareprisene med 3,6 prosent fra 1966 til 1967. Fra 1965 til 1966 var oppgangen henholdsvis 3,3 og 4,3 prosent. Beregninger av hovedkomponentene i konsumprisstigningen siste år basert på foreløpige tall, viser at knapt ett pro-

sentpoeng av prisoppgangen kan føres tilbake til høyere utenlandspriser.

Som i 1966 fikk lønnstakerne sett under ett også i 1967 en sterk reallønnsforbedring. Dette fremgår både av nasjonalregnskapets tall for total lønn, som har arbeidsgivernes andel av folketrygdpremien og andre sosiale tillegg med, og av tallet for lønnen uten disse tillegg (den kontraktsmessige lønn). Uten de sosiale tillegg og deflatert med nasjonalregnskapets konsumprisindeks var reallønnsstigningen pr. sysselsatt fra 1966 til 1967 4,2 prosent, dvs. i overkant av stigningen i nettonasjonalproduktet pr. årsverk, 4 prosent.

I den samlede faktorinntekten regnet i løpende priser var det en oppgang fra 1966 til 1967 på 3,7 milliarder kroner (+ 8,7 prosent). På 200 mill. kr. nær svarte dette til økingen i næringslivets lønnsutgifter (utenom jordbruket); da er de sosiale tillegg regnet med. Jordbrukets andel i faktorinntekten økte med 205 mill. kr. (10,2 prosent), mens bedriftene i de skjermede næringer utenom jordbruket fikk omtrent 460 mill. kr. (+ 5,6 prosent) etter foreløpige tall. Bedriftene i de konkurranseutsatte næringer, som måtte tilpasse seg utlandets priser og et stigende innenlandsk kostnadsnivå, måtte tåle en inntektsnedgang på 440 mill. kr. (— 9,4 prosent). Etter reviderte nasjonalregnskapstall hadde både jordbruket og bedriftene i de skjermede næringer utenom jordbruket en vesentlig svakere inntektsøking i 1966 enn det ble regnet med i fjorårets Økonomisk utsyn.

Med de korreksjoner for 1966 som følger av de reviderte nasjonalregnskapstall er det klart at eierinntektene i de skjermede næringer utenom jordbruket (som foruten bedriftsinntekter i vanlig forstand, omfatter inntekt av boliger og selvstendig arbeidendes inntekter i bl. a. bygge- og anleggsvirksomhet, varehandel, biltransport og annen tjenesteyting, herunder alle liberale yrker) i de to siste år har vist en prosentvis svakere stigning enn den samlede faktorinntekt. Som andel av den samlede faktorinntekt sank disse eierinntekter fra 20,3 prosent i 1965 til 19,6 prosent i 1966 og til 19 prosent i 1967. Stabiliteten gjennom en årrekke i denne prosentandel synes dermed å være brutt, iallfall midlertidig. Stilt overfor den uvanlig sterke stigningen i lønnsutgiftene i de to siste år, ser det derfor ut til at bedriftene i de skjermede næringer har kommet i en markedssituasjon som ikke har gitt rom for å øke priser og avanser i samme grad som kostnadene har steget. Dette gjelder for de skjermede næringer under ett. Innenfor denne gruppen ser det ut til at eierinntektsutviklingen fortsatt har vært forholdsvis gunstig for bygge- og anleggsvirksomhet, treindustri og grafisk industri, mens de fleste andre grupper synes å ha hatt et dårligere år enn på lenge.

Eierinntektene i de konkurranseutsatte næringer, som falt med omtrent 100 mill. kr. fra 1965 til 1966, gikk ned med ytterligere 440 mill. kr. fra 1966 til 1967. Regnet som andel av den samlede faktorinntekt var det et fall i disse eierinntekter fra 12,0 prosent i 1965 til 10,9 prosent i 1966 og videre til 9,1 prosent i 1967. Av inntektsnedgangen på 440 mill. kr. fra 1966 til 1967 gjaldt hele 270 mill. kr. fisket, der eierinntekten i 1966 var ekstraordinært høy. Når fisket holdes utenom, sank eierinntekten i de øvrige konkurranseutsatte næringer som andel av den samlede faktorinntekt fra 10,3 prosent i 1965 til 9,0 prosent i 1966 og helt ned til 7,9 prosent i 1967 etter foreløpige tall. Andelen kom dermed under lavnivået i 1963 (8,5 prosent). Langt de fleste grupper innenfor de konkurranseutsatte næringer hadde nedgang i eierinntekten fra 1966 til 1967. Foruten i fisket var nedgangen sterk innenfor den kjemiske grunnindustri, i olje- og fettindustrien, i tekstil- og bekledningsindustrien og i skipsindustrien. Blant grupper som hadde til dels sterk oppgang i eierinntekten, var de fleste bransjer innenfor jern- og metallvareindustrien.

Lønnsandelen for alle næringer under ett (total lønn medregnet sosiale tillegg i prosent av total faktorinntekt) steg fra 63,4 prosent i 1965 til 65,4 prosent i 1966 (reviderte tall) og videre — etter foreløpige tall — til 67,7 prosent i 1967. De sosiale tillegg betydde mye for økingen fra 1966 til 1967 i den summariske lønnsandel. Det var også her arbeidsgivernes andel av folketrygdpremien som var utslagsgivende. Økingen i de sosiale tillegg siste år på vel 800 mill. kr. motsvarer 2,1 prosentpoeng i andelen, eller omtrent hele stigningen. Lønnsandelen beregnet særskilt for konkurranseutsatte og skjermede næringer viser oppgang fra 1965 til 1966 og fra 1966 til 1967 for begge disse grupper. For de konkurranseutsatte næringer sett under ett steg lønnsandelen fra 61,1 prosent i 1965 til 63,9 prosent i 1966 (reviderte tall) og til 68,6 prosent i 1967, etter foreløpige tall. I de skjermede næringer (utenom jordbruk) sett under ett gikk lønnsandelen opp fra 68,4 prosent i 1965 til 69,9 prosent i 1966 (reviderte tall) og videre til 71,2 prosent i 1967, etter foreløpige tall.

Den private disponible inntekt (dvs. de private ervervsinntekter med tillegg av stønader fra det offentlige, men med fradrag for be-

talte skatter og trygdepremier) steg med nesten 2 700 mill. kr. eller 7,3 prosent fra 1966 til 1967. Deflatert med nasjonalregnskapets konsumprisindeks var stigningen 2,7 prosent. Omtrent hele økingen i den disponible inntekt tilfalt gruppen lønnstakere, trygdede og pensjonister, som sett under ett fikk en øking på 11,6 prosent i den nominelle disponible inntekt og 6,8 prosent i den realdisponible inntekt. Prosentvis sterkest var økingen for trygdede. For selvstendig næringsdrivende og selskaper skulle etter dette den disponible inntekt i 1967 nominelt ha gått ned med 0,8 prosent mot en nedgang på 0,2 prosent i 1966.

Den private sparing er for 1967 foreløpig anslått til 5,2 milliarder kroner, eller om lag som i 1966, svarende til 10,0 prosent av privat disponibel inntekt og 10,0 prosent av nettonasjonalproduktet. De tilsvarende prosentandeler for 1966 var 11 prosent i begge tilfelle. Fra 1965 til 1966 var det en nedgang i den private sparingen på om lag 170 mill. kr. etter reviderte anslag. Som pekt på i fjorårets Økonomisk utsyn, må det antas at stagnasjonen i den private sparing i vesentlig grad har en nokså direkte sammenheng med den svake inntektsutvikling for gruppen selvstendig næringsdrivende og selskaper.

Den offentlige sparing økte sterkt både i 1966 og i 1967. Fra 1965 til 1966 var økingen om lag 700 mill. kr. etter reviderte nasjonalregnskapstall, og fra 1966 til 1967 om lag 680 mill. kr. etter foreløpige anslag.

Utenriksøkonomien.

Underskottet på driftsregnskapet overfor utlandet økte fra 1 185 mill. kr. i 1966 til 1 825 mill. kr. i 1967, etter foreløpige oppgaver.[1]) Det høye underskottet i 1967 svarer til 2,8 prosent av bruttonasjonalproduktet, om lag samme prosentandel som i årene 1962 og 1963, men noe lavere enn andelen på 3,4 prosent i 1961.

Det store driftsunderskottet skyldtes for en vesentlig del en sterk oppgang i skipsimporten. Den kraftige stigning i innførselen av nye skip begynte allerede i siste kvartal 1966 og fortsatte gjennom hele 1967. Verdien av innførselen av nye og brukte skip gikk opp med mer enn 1 300 mill. kr. fra 1966 til 1967. Samtidig steg utførselen av eldre skip med 361 mill. kr., og nettoimporten av skip til handelsflåten gikk opp fra 1 764 mill. kr. i 1966 til 2 735 mill. kr. i 1967. Bruttofraktinntektene i skipsfarten viste liten endring i første halvår, men skjøt kraftig i været i 3. kvartal etter stengningen av Suezkanalen. I 4. kvartal lå de 31 prosent høyere enn ett år tidligere. Til tross for at også skipsfartens utgifter i utlandet gikk opp, steg nettofraktinntektene for året som helhet med nær 800 mill. kr. Importoverskottet for varer (medregnet eksport av nybygde skip) økte med 490 mill. kr. fra 1966 til 1967, mot en øking på 775 mill. kr. fra 1965 til 1966. Den noe svakere oppgang i 1967 enn året før hang sammen med at eksporten av skip fra norske verft var vel 300 mill. kr. høyere i 1967 enn i 1966. I det rene varebytte, når også eksport av nybygde skip holdes utenfor, var økingen fra 1966 til 1967 169 mill. kr. større enn fra 1965 til 1966.

I bytteforholdet, både totalt og for varer uten skip, var det fra 1966 til 1967 en svak forverring, som for det totale vare- og tjenestebytte svarte til nesten 300 mill. kr. På rente-og stønadsbalansen, som nå er helt dominert av netto-rentebetalingene til utlandet, var underskottet i 1967 90 mill. kr. større enn i 1966.

Nettoinngangen på langsiktig lånekapital fra utlandet var i 1967, som i de foregående år, større enn økingen i underskottet på driftsregnskapet. Valutabeholdningene steg derfor også siste år og var 7 107 mill. kr. ved utgangen av november 1967, svarende til nesten et halvt års vareimport. For ti år siden svarte valutabeholdningene til nesten fire måneders vareimport.

Devalueringen av pundet og en del andre valutaer i november 1967 skapte en situasjon som etter hvert vil påvirke konkurranseforholdene i den internasjonale handel. Dette, sammen med en endret europeisk tollstruktur, har stilt viktige deler av norsk næringsliv overfor nye markeds- og lønnsomhetsforhold. Hvorledes næringslivet skal klare å tilpasse seg disse utenfra gitte endringene uten at det rammer sysselsettingen og aktivitetsnivået, vil være et av hovedproblemene for norsk økonomi i tiden framover, og — med de valutabeholdninger landet nå har — et problem som helt overskygger det å finansiere noen års store underskott på vare- og tjenestebalansen.

Perspektiver.

Det er grunn til å regne med at 1968 for verdensøkonomien under ett vil gi noe bedre produksjonsvekst enn 1967. Usikkerheten

[1] Årsanslagene fra utenriksregnskapet i dette avsnitt og i tabelldelen var stilt sammen før tallene for utenrikshandelen i desember forelå. Importen i desember ble vesentlig lavere enn forutsatt og eksporten en del høyere. Endringen på disse to poster var til sammen 240 mill. kr. Det endelige utenriksregnskap vil derfor komme til å vise noe lavere tall for underskottet i utenriksøkonomien enn drøftet her. Dette vil føre til endringer også andre steder i nasjonalregnskapet.

knytter seg først og fremst til styrken i oppgangen og til oppgangens fordeling på land. For Sambandsstatene regnes det med sterk produksjonsvekst i alle fall gjennom første delen av 1968. I Vest-Europa er en moderat oppgang under utvikling. Men den internasjonale valutasituasjonen skaper usikkerhet, og i de fleste land gir verken budsjettpolitikken eller tendensene i den private investeringsetterspørsel særlig sterke impulser til ekspansjon. Likevel skulle det være en rimelig gjetning at norsk vareeksport totalt sett vil stå overfor noe bedrede avsetningsmuligheter i 1968.

Eierinntekten i de konkurranseutsatte næringer sett under ett har i de to siste år vist sterk nedgang, og noen av dem har arbeidd under vanskelige lønnsomhetsforhold. For disse utsatte næringsgrupper vil kostnadsutviklingen innenlands kunne bli avgjørende for evnen til å utvide produksjonen ved en konjunkturoppgang ute.

Den økonomiske politikken som er lagt opp for 1968, vil fortsatt gi vekst både i det offentlige konsum og i investeringene totalt. Men næringslivets investeringer vil neppe øke så sterkt som i 1967, bl. a. i sjøfart vil investeringene komme til å gå ned, sannsynligvis også i bergverksdrift og industri. Bygge- og anleggsvirksomheten vil trolig fortsette å øke sterkt.

Etter alt å dømme vil Norge også i året som kommer få en betydelig pris- og kostnadsstigning. Forutsatt at dette ikke svekker konkurranseevnen for sterkt, skulle forholdene alt i alt ligge til rette for fortsatt god produksjonsvekst i 1968, men neppe like sterk som i året som gikk.

English summary.

The economic situation.

For the world economy as a whole 1967, particularly the first part of the year, was characterized by a weak growth in production and stagnation tendencies in several of the industrialized countries. For the OECD countries combined — including the United States, Canada, and Japan — the growth in total production is provisionally estimated at 3 per cent from 1966 to 1967. In the United States gross domestic product increased by 2,5 per cent, and in Western Europe the rise in volume is estimated at only 2 per cent. West Germany deviated clearly by showing a decline of 1 per cent in gross domestic product. In France the growth in production remained relatively high, but in most of the smaller industrial countries production increased little. Of the larger countries in Western Europe, only Italy showed a substantial advance in production in 1967. Outside Europe, the increase in production was unusually strong in Japan, where gross domestic product rose by 12,5 per cent.

The supply of manpower and new production equipment generally set the limits for increased production in the United States and Western Europe until mid-1966. After that time, however, quite different features became apparent in the economic situation. The rate of increase in demand has for more than one year remained well below what the supply of new production capacity would have permitted. In most countries the reduced demand has gradually resulted in excess production capacity, at the same time that unemployment has increased. While industry up to 1966 particularly focused its attention on increasing production capacity, the problems of competition and finding markets for their goods have become simultaneously in the last year and a half, more dominant in a number of countries. The recession in West Germany has greatly affected the other countries in Western Europe. Reduced exports to West Germany contributed considerably to the weaker growth in production in several countries, particularly within the Common Market. For Great Britain, which had serious balance of payments difficulties, this reduction in exports further accentuated the problems.

In Western Europe Norway — in addition to Italy — showed the strongest increase in total production from 1966 to 1967, and was one of the few countries which experienced a higher annual rate of growth in 1967 than in 1966. Based on preliminary caluculations at constant prices, gross domestic product increased by 5,3 per cent from 1966 to 1967, or about the same as for the preceeding four-year period. The advance in total production from 1966 to 1967 was characterized by an exceptionally strong growth in a few industries. The production increase was pronounced in fishing and mining (both + 15 per cent), shipping, where total tonnage increased strongly (+ 11 per cent), and building and construction (+ 8 per cent). As much as 2,3 percentage points of the increase in total production can be attributed to the growth in these industries. Manufacturing, which during most years has shown a stronger increase in production than industry in general, did not have such a favourable development in production. The gross product in manufacturing rose slightly less than 3 per cent from 1966 to 1967 according to preliminary national account figures. There were considerable variations from one manufacturing sector to another. Production advanced strongly in the basic metals industries, the manufacture of metal products and furniture and fixtures, while there was little or no increase in chemicals, textiles, clothing and the food manufacturing industries. In most service industries production increased by 4—5 per cent, while agricultural production declined for the fourth successive year.

The economic situation for Norway in 1967 was more varied than the preceding year. Demand pressure was strong in the beginning of the year, but the rise in both domestic and foreign demand grew weaker as the year progressed. Industry, nevertheless, utilized most of its production capacity and — with the exception of manufacturing — there was a strong growth in total production throughout the year. However, in certain branches, particularly in manufacturing, the production figures indicate that there must have been some excess capacity towards the end of the year. The development in the labour market also gives the impression of strong growth.

The total number of wage and salary earners continued to increase strongly, and unemployment remained low; however, the rate of increase in manufacturing was lower than in the preceding year. Based on seasonally adjusted monthly figures, there was no further increase in total production in manufacturing after the high level reached in January—February 1966. Growth culminated first in production for exports, and also eventually in many other branches of manufacturing producing consumer and capital goods for the domestic market. The decisive factor influencing the stagnation of production in industries, manufacturing goods for the domestic market, was probably, first and foremost, increased competition from imported consumer and capital goods and not lack of domestic demand. The less favourable economic developments abroad in 1967 thus influenced the volume of sales and profitability, not only in the export industries, but also in those sectors of the domestic market industries which compete directly with imports.

Economic policy.

When the national budget for 1967 was presented, it was obvious that the pressure of demand in the Norwegian economy was very strong. Regarded separately, this should motivate a tightening of the economic policy. At the same time, however, the government wished to give high priority to expansion in certain sectors as housing, roads and education as well as certain tax adjustments. While this resulted in a more expansive nentral government budget than for the preceding year, the introduction of the General National Insurance Scheme, which became effective 1 January 1967, counteracted the expansionary effect.

The central government budget for 1967 was adopted with an increase in expenditures for goods and services and transfers of as much as 10,7 per cent as compared to 6,6 per cent the preceding year. The surplus prior to loan transactions in the adopted central government budget was about the same as in the preceding year. Estimates at the end of 1967 indicate that the central government accounts for 1967 will show a surplus prior to loan transactions of about 350 million kroner compared to 493 million kroner in 1966.

The income and expenditures of the social insurance administration in 1967, which were greatly influenced by the introduction of the General National Insurance Scheme at the beginning of the year, had a much greater influence on the central government's total budget policy than in any preceding year. While there was, in 1966, a «surplus prior to loan transactions» of 160 million kroner for social insurance, the equivalent surplus in 1967 will be 770 million kroner, based on preliminary estimates, i. e. as much as 600 million kroner more than in 1966.

A summary indicator for changes in the central government's total budget policy may be found in the size of «surplus prior to loan transactions» for the central government and social insurance combined, stated as a percentage of the gross domestic product. This percentage, which in the 1950's generally varied between 1,5 and 3,0 per cent, was as low as 1,1 per cent in the years 1963—1965; it rose to 1,9 per cent in 1966 and, according to provisional estimates, to 2,1 per cent in 1967.

Credit policy for 1967 was planned with the aim of providing industry and the municipalities with a total domestic supply of credit of 300 million kroner more than in 1966. The amount of credits to be granted from the state banks alone was raised by 260 million kroner or 35 per cent. This entails that for private credit institutions combined there was only a modest increase in relation to 1966. The credit budget provided for an increase of 6—7 per cent in bank loans from commercial banks and savings banks, which represented a tightening of credit compared with the actual increase in loans during the preceding year. In 1967 one attempted to regulate the loans from commercial banks and savings banks through general regulations on liquidity reserves and also, in the case of commercial banks, through an agreement on limitations for the increase in loans. A separate agreement concerning the investment of funds was made with the life insurance companies. The development in loans from commercial banks and savings banks through the first six months made it clear that the increase in loans for the year — given the normal seasonal variation — would be substantially larger than what the authorities had intended. The banks' liquidity reserve requirements were therefore sharpened on two occations in 1967, the first time from 1 September and the second time from 1 November. The total domestic supply of credit in 1967 to enterprises and municipalities (including direct issues of shares and bonds) will, according to preliminary estimates, be 4,5 billion kroner, i. e. an increase of 400 million kroner in relation to 1966.

Direct building regulation was eased further in 1967, which entailed that after 1 January the building permit requirement was

completely abolished in certain districts where there is no pressure on the labour market. After this change was executed, only about one sixth of total building activity was regulated by building permit requirements. The area quotas for building activity still under government regulation was stipulated to be about the same as in the preceding year with changes in the scope of regulation taken into consideration.

In order to counteract the demand pressure which still existed, some minor adjustments in economic policy were made in the spring of 1967. The measures which were put into effect included a postponement of building starts for certain government buildings and a reduction in quotas for regulated building activity. With the aim of increasing saving and with the effect of dampening the progressivenes of taxation a regulation concerning tax exemption on certain contractual bank deposits was introduced. In order to slow down the growth in credit-financed consumer demand, the requirement relating to the cash share in hire purchase was raised from 25 to 35 per cent of the purchase amount.

Production and demand.

1967 was the fifth consecutive year which showed a strong expansion of the Norwegian economy. As in more recent years, the stimuli came first and foremost from the volume increase in exports and from domestic demand for fixed capital formation. In 1967, as in 1966, about 40 per cent of the growth in gross domestic production can be explained by the increase in exports. The rapid growth of exports from shipping accounted for about half of this. The traditional export industries, which showed a weak increase in exports, contributed little towards the growth in the domestic product. About 30 per cent of the growth in production may be attributed to increased fixed real capital formation; the growth impetus from investments in building and construction was particularly strong. The development of inventories from 1966 to 1967 for Norwegian-produced goods appears, according to preliminary and uncertain figures, to have had a somewhat dampening effect on the growth of the domestic product. The rise in wages and salaries from 1966 to 1967 had the effect of stimulating private consumer demand as well as increasing production.

Total exports of goods and services increased in volume by 11,1 per cent from 1966 to 1967, i.e. considerably more than the preceding year when the increase was 7,4 per cent. The export volume of shipping services and the exports of used ships were the major contributing factors for the strong increase in 1967. The volume increase for the export of commodities, when the exports of new ships from Norwegian shipyards are included, was about the same as in the preceding year, 8,1 per cent from 1966 to 1967 and 7,3 per cent from 1965 to 1966. The increase in exports varied considerably for the different commodity groups. As in most recent years the exports of finished products, particularly the manufacture of iron and metal products, increased very strongly. The value of exports of new ships, according to provisional data, rose by a little more than 300 million kroner and machinery and transport equipment, excluding ships, by more than 200 million kroner, or 20 per cent. There was also a substantial increase in exports of iron and steel as well as herring meal, while important commodity groups such as paper and pulp products, animal and vegetable fats and fuels showed little increase. The value of exports declined for fertilizers and metals other than iron and steel.

In 1967 Norwegian exports of commodities were not unaffected by the weaker economic developments in Western Europe and the United States. It is true that seasonally adjusted monthly figures suggest that the value of exports continued to rise through the first six months of 1967, but the figures show no increase for the last part of the year. New orders received from abroad also indicate, according to available data, that the demand for Norwegian exports slowed down in the course of the year. There was, however, no pronounced slackening. The basic iron and metals industry, an important export industry, was one where unfilled orders remained quite high. The more difficult situation for Norwegian commodity exports is also reflected in the distribution of exports by importing countries. The value of exports to West Germany, where the recession was particularly strong, declined by about 3 per cent, and exports to the Common Market countries showed no increase. Nor did exports to the United States show any rise. Exports to Sweden and Great Britain, on the other hand, increased substantially.

Gross fixed capital formation increased more from 1966 to 1967 than in any of the post-World War II years. Measured at constant prices the increase amounted to 9,8 per cent, according to provisional estimates. Gross investments in ships and boats, which, however, are of little significance as growth stimuli in the domestic economy, increased by

13,7 per cent. Gross fixed capital formation, excluding ships, showed a strong increase in volume (+ 8,5 per cent), larger than any of the preceding years in the 1960's. Compared with most recent years the vigorous growth in volume in gross investments in building and construction (+ 8,4 per cent) was a new feature on the economic scene. One must go all the way back to the building boom in the beginning of the 1950's to find a corresponding surge in building activity. Investment demand was not particularly strong throughout the entire year. In the last six months of 1967 the rate of increase of investments in manufacturing slackened, and according to the plans which were available at the end of the year, investments in mining, manufacturing and electricity are expected to be lower in 1968 than in 1967. The somewhat weaker growth in demand in the last two quarters could also be seen in the figures for new and unfilled orders in segments of the iron and metals manufacturing industry.

The development of inventories in 1967 did not reveal any decisively new tendencies. Measured at constant prices, total inventories, however, increased, according to preliminary and uncertain national accounts figures, somewhat less strongly than in the two preceding years. It seems, however, that the manufacturing industry's stocks of their own products continued to rise. Particularly pronounced was the increase in stocks of export goods. By the end of the third quarter in 1967, stocks of such commodities were 11 per cent greater than in the corresponding period in 1966. The manufacturing industry's stocks of products for domestic delivery and raw materials showed, on the other hand, no noticeable increase in the past year. The stocks held by wholesalers increased less than in 1966.

Public consumption once again showed a relatively moderate increase in 1967. Calculated at constant prices, the increase was, according to provisional data, 4,9 per cent and, as in the preceding year, was somewhat weaker than the rise in gross domestic product. Military expenditures showed an increase in volume of a little more than 6 per cent in 1967, following a slight decline in 1966, while government consumption for civilian purposes rose by 4 per cent.

Private consumption, calculated at constant prices, increased from 1966 to 1967 by 4,2 per cent, or about the same as from 1965 to 1966. Analysis shows that the movement in consumption in the last two years — and the level for these years combined — are well explained by the uneven developments in disposable real income for wage earners, recipients of social insurance and pensions and self-employed persons respectively. In both 1966 and 1967 the disposable real income of the wage and salary earners and the recipients of social insurance increased substantially, 6 per cent and 7 per cent respectively, while the income of the self-employed declined by 3 per cent and 5 per cent respectively in those two years. Because changes in the wage and salary earner's income influence private consumption more strongly than changes in income for the self-employed group, the increase in consumption in both these years was somewhat stronger than the increase in total disposable real income (2,6 per cent in 1966 and 2,7 per cent in 1967).

Total imports of goods and services increased in volume by 11,9 per cent from 1966 to 1967. The imports of ships alone, which rose in value by more than 1 300 millions of kroner, explain more than one third of the increase in total value of imports. The increase in volume for commodity imports, excluding ships, was 9,3 per cent. According to calculations based on provisional and uncertain data, it appears that the increase can be explained as a normal result of stock changes and increased economic activity during the year.

Prices, wages and income distribution.

The development of prices and wages in 1967 had the same characteristics as the preceding year; while import and export prices generally remained stable, the rise in domestic prices and wages continued. For the «market exposed» industries this further shift in the relationship between foreign prices and the domestic cost level resulted in increased pressure on profitability and, as in 1966, a decline in entrepreneurial income. Even a greater number of industries which are not to any great extent exposed to foreign competition on the domestic market (the «market sheltered» industries) experienced a reduction in entrepreneurial income from 1966 to 1967. Entrepreneurial income for the «market sheltered» industries as a whole showed a considerably weaker rise than total factor income from 1966 to 1967. This development, which now also can be seen in revised national accounts figures for the year 1966, contrasts sharply with the experience of all the years in the decade 1955—1965, when the «market sheltered» industries' share of total factor income remained almost stable. Wages and salaries, however, showed a further strong increase in 1967.

In 1967 there were only a few wage-earner groups which negotiated income settlements,

inasmuch as two-year agreements were concluded in 1966 for the majority of wage-earners. A two-year agreement on agricultural prices was reached in 1966, while a new agreement on fishing prices was concluded in 1967. The increase in the consumer price index resulted in an index adjustment of wages and salaries for the groups of wage-earners covered by the general income settlement in 1966. This index adjustment became effective from 16 May 1967. Other groups of wage-earners received index adjustments later in the year. In accordance with the agreements, built-in supplements for low-income trades as well as other special adjustments were given during the early part of the year. These adjustments affected large groups of wage-earner. All total, the actual increase in nominal wages per man-year from 1966 to 1967, including the employer's share of the General National Insurance Scheme premiums and other social benefits, amounted to 11,0 per cent. The increase in the wage bill of enterprises of 11,0 per cent came in addition to the 9,3 per cent increase from 1965 to 1966 and was almost 4 percentage points more than the annual average of the five-year period 1960—1965. It was characteristic for the development of wages and salaries in 1967 that the employer's share of the General National Insurance Scheme premiums became a new and important component of the establishment's wage bill. As a result, wage supplements increased from 2 728 million kroner in 1966 to 3 566 million kroner in 1967. The contractual wages per man-year, which excludes social benefits, increased by 9,6 per cent. It was also characteristic for 1967 that the development of wages and salaries varied considerably from one industry to another. For shipping (including the employer's share of General National Insurance Scheme premiums) total wage payments per man-year increased by as much as 19 per cent based on preliminary figures, while the trade sector had an increase of 13 per cent and government administration and defence, 10 per cent. In manufacturing and construction the increase was less than the average for industry as a whole (10 per cent and 9 per cent respectively). Based on the limited information available, it appears that the wage drift in 1967 influenced the increase in actual wages and salaries somewhat more than in the preceding year.

The domestic price increase in 1967 was approximately the same as in 1966. The consumer's price index increased by 4,4 per cent from 1966 to 1967. According to the national accounts, prices for consumer goods increased by the same per cent and prices for capital goods by 3,6 per cent. The increase from 1965 to 1966 was, by comparison, 3,3 and 4,3 per cent respectively. Further analysis of the major components in the consumer goods price increase last year, based on preliminary estimates, indicates that higher import prices accounted for approximately one percentage point of the price increase.

As in 1966 wage-earners combined received a marked improvement in real income in 1967. This holds true, according to national account figures, both for wages excluding social benefits and for wages including social benefits. The improvement in real income, when social benefits are excluded, (average wage per man-year deflated by the consumer price index of the national accounts) was 4,2 per cent from 1966 to 1967, and accordingly somewhat above the increase in net domestic product per man-year, 4,0 per cent.

Total factor income at current prices, showed an increase of 3,7 billion kroner. Almost the entire increase, comprising also social benefits, accrued to wage earners (outside agriculture). Agriculture's share of factor income increased by 205 million kroner (+ 10,2 per cent), while approximately 460 million kroner (+ 5,6 per cent) accrued to establishments in the «market sheltered» industries excluding agriculture, according to preliminary figures. The establishments in the «market exposed» industries, which had to adjust to the price level in other countries and a rising domestic cost level, had to bear an income reduction of 440 million kroner (— 9,4 per cent). According to revised national accounts figures both agriculture and the establishments in the «market sheltered» industries excluding agriculture had a considerably weaker income increase in 1966 than that calculated in last year's Economic Survey.

Given the corrections in 1966 which follow as a result of revised national accounts figures, it is obvious that entrepreneurial income in the «market sheltered» industries excluding agriculture (which, in addition to income of establishments in the usual sense, encompasses income from dwellings and the income of self-employed workers in such sectors as building and construction, trade, motor vehicle transport and other services, including here all liberal professions) during the last two years has shown, in terms of per cent, a weaker increase than total factor income. As a share of total factor income these entrepreneurial incomes declined from 20,3 per cent in 1965 to 19,6 per cent in 1966 and to 19,0 per cent in 1967. The stability over a period

of years in this percentage share thus seems to have been disrupted as of 1966, at least temporarily. Faced with the exceptionally strong increase in wage and salary expenditure during the last two years, it also seems that the establishments in the «market sheltered» industries have not been able to increase their prices and trade margins in step with the cost increase. This holds true for the group of «market sheltered» industries as a whole. Within the group it seems, however, that the development of entrepreneurial income has continued to be rather favourable for building and construction, manufacture of wood, and printing and publishing and allied industries, while for most other industries 1967 was a poorer year than for quite some time.

In the «market exposed» industries entrepreneurial income, which decreased by approximately 100 million kroner from 1965 to 1966, declined by an additional 440 million kroner from 1966 to 1967. Calculated as a share of total factor income, this represents a drop in entrepreneurial income for these industries from 12,0 per cent in 1965 to 10,9 per cent in 1966 and further, to 9,1 per cent in 1967. Of the 440 million kroner decline in income from 1966 to 1967, 270 million kroner related to the fisheries, where entrepreneurial income in 1966 was exceptionally high. When the fisheries are excluded, entrepreneurial income, calculated as a share of total factor income, in the remaining «market exposed» industries declined from 10,3 per cent in 1965 to 9,0 per cent in 1966 and to a level of 7,9 per cent in 1967, according to provisional data. The share was thus brought below the low level of 8,5 per cent reached in 1963. The majority of groups within the «market exposed» industries experienced a decline in entrepreneurial income from 1966 to 1967. In addition to the fisheries, the decline was substantial in basic chemicals, oils and fats, textile and clothing and shipbuilding. Among the groups which showed a relatively strong increase in entrepreneurial income were most of the branches manufacturing metal products.

The share of wages and salaries for all industries combined (total wages and salaries, including social benefits, as a per cent of total factor income) rose from 63,4 per cent in 1965 to 65,4 per cent in 1966 (revised figures) and to 67,7 per cent — according to preliminary figures — in 1967. Social benefits accounted for a considerable part of the increase from 1966 to 1967. The employer's share of premiums for the General National Insurance Scheme again played a decisive role. The increase of a little more than 800 million kroner in social benefits last year corresponds to 2,1 percentage points of the share, or almost the entire increase. The share of wages and salaries, calculated separately for the «market exposed» industries and the «market sheltered» industries, shows an increase for both these groups from 1965 to 1966 as well as from 1966 to 1967. The share of wages and salaries in the «market exposed» industries combined advanced from 61,1 per cent in 1965 to 63,9 per cent in 1966 (revised figures) and to 68,6 per cent in 1967, according to preliminary figures. The share of wages and salaries in the «market sheltered» industries (excluding agriculture) rose from 68,4 per cent in 1965 to 69,9 per cent in 1966 (revised figures) and to 71,2 per cent in 1967, according to preliminary figures.

Private disposable income (that is, private earned income supplemented by transfers from public budgets and reduced by taxes and social security premiums paid) increased by nearly 2 700 million kroner, or 7,3 per cent, from 1966 to 1967. Deflated by the national accounts consumer price index the increase was 2,7 per cent. Almost the entire increase in disposable income accrued to wage and salary earners and recipients of social insurance and pensions, which as a group had an increase of 11,6 per cent in nominal disposable income, and 6,8 per cent in real disposable income. As a percentage the increase was highest for recipients of social insurance and pensions. Disposable income for self-employed persons and corporations in nominal kroner, accordingly declined 0,8 per cent in 1967 and 0,2 per cent in 1966.

Private saving for 1967 is provisionally estimated at 5,2 billion kroner, or about the same as in 1966 corresponding to 10,0 per cent of private disposable income, and 10,0 per cent of net domestic product. The corresponding shares for 1966 were 11,0 per cent and 11,0 per cent respectively. According to revised estimates there was a decline in private saving amounting to approximately 170 million kroner from 1965 to 1966. As indicated in last year's Economic Survey, there is reason to believe that this stagnation in saving is, to a large extent, related to the weak growth in income for the group encompassing self-employed persons and corporations.

Public saving rose considerably both in 1966 and 1967. From 1965 to 1966 it increased by about 700 million kroner, according to revised national accounts figures, and from 1966 to 1967 by about 680 million kroner, according to preliminary estimates.

The balance of payments.

The deficit on current account in the balance of payments increased, according to preliminary data, from 1 185 million kroner in 1966 to 1 825 million kroner in 1967.[1]) The high deficit in 1967 corresponds to 2,8 per cent of the gross domestic product, which is approximately the same percentage as in the years 1962 and 1963, but somewhat lower than the percentage of 3,4 in 1961.

The increased deficit is primarily caused by a substantial increase in the imports of ships. The marked rise in imports of new ships actually began in the last quarter of 1966 and continued throughout 1967. The value of imports of new and used ships rose by more than 1 300 million kroner from 1966 to 1967. At the same time exports of used ships increased by 361 million kroner, and net imports of ships for the merchant marine rose from 1 764 million kroner in 1966 to 2 735 million kroner in 1967. Gross freight earnings in shipping showed little change during the first six months, but increased considerably in the third quarter after the Suez-canal was closed. In the fourth quarter the gross freight earnings were 31 per cent higher than during the same period in the preceding year. In spite of an increase in Norwegian shipping expenditures abroad, net freight earnings for the year as a whole rose by almost 800 million kroner. The import surplus for commodities (including exports of new ships) increased by 490 million kroner from 1966 to 1967 as compared to an increase of 775 million kroner from 1965 to 1966. The somewhat weaker increase in 1967 as compared to the preceding year resulted from an increase in the exports of ships from Norwegian shipyards by 300 million kroner from 1966 to 1967. In terms of pure commodity trade, when exports of new ships are excluded, the increase from 1966 to 1967 was 169 million kroner more than from 1965 to 1966.

The terms of trade showed a deterioration from 1966 to 1967 to an extent which, for the total foreign trade of goods and services, corresponds to nearly 300 million kroner. The deficit on the balance of interest and transfers, which is now completely dominated by net interest payments to other countries, was 90 million kroner greater in 1967 than in 1966.

The net long-term capital receipts from abroad in 1967, as in the preceding years, was greater than the increase in the deficit on current account. Net holdings of gold and foreign exchange therefore increased also last year and was 7 107 million kroner by the end of November 1967 corresponding to about six months imports. Ten years ago net holdings of gold and foreign exchange amounted to about four months imports.

The devaluation of the pound sterling and some other currencies in November 1967 affected the purchasing power of Norway's holdings of foreign exchange and created a situation which gradually will influence the terms of trade in international commerce. This, together with current changes in the structure of European customs duties, will confront important sectors of Norwegian industry with substantially altered market and profitability conditions. How industry shall be able to adjust to these changes imposed by external conditions, without affecting the level of employment and production, will be one of the key problems in the Norwegian economy henceforth. In view of the current holdings of foreign exchange in Norway this problem will completely overshadow the problem of financing future large deficits in the balance of commodities and services.

Prospects.

There is reason to believe that there will be a somewhat better growth in production in 1968 than in 1967 for the world economy as a whole. The uncertainty is related first and foremost to the strength of increase and the distribution of this increase by country. A strong growth in production is expected, at least in the first part of 1968, in the United States. A moderate growth in Western Europe is already under way. But the international exchange situation is causing uncertainty and in most countries, neither the policy nor the tendencies in private investment demand are providing any particularly strong expansionary stimuli. For Norwegian commodity exports there should nevertheless be possibilities for a somewhat stronger increase than in 1967.

The entrepreneurial incomes of the «market exposed» industries, taken as a whole,

[1] The estimates for the year for the balance of payments, which are provided above and in the tabular section, were compiled before figures for foreign trade in December were available. Imports in December were considerably lower than assumed and exports somewhat higher. The deviation for these two items reduced the deficit by altogether 240 million kroner. The final figures for the balance of payments will, therefore, indicate a somewhat lower deficit in the balance of payments than has been discussed here. This will also lead to changes other places in the national accounts.

have shown a sharp decline during the last two years, and some of them have been operating under low profitability. For these exposed industries the development of internal costs will be decisive for the ability to increase production under an international upturn.

The economic policy which has been adopted for 1968 will continue to lead to growth in total government consumption and investment. Industry's investments, however, will hardly increase as strongly as in 1967. Investments in shipping, inter alia, are expected to decline, and the same will probably be true for mining and manufacturing. Building and construction activity will, in all probability, continue to increase strongly.

Indications are that Norway also in the year ahead will experience considerable price- and cost increases. Provided that these increases do not impair the competitive strength of industry too much, a continued favourable growth in production could be anticipated, but the growth will hardly be as strong as in 1967.

Økonomisk-politisk kalender 1967.

Utlandet.

Januar.

1. Internasjonalt.
De siste 20 prosent av tollen ved inngangen til 1960 på industrivarer bortfaller mellom EFTA-landene. Norge, Portugal og Irland får imidlertid en lengre overgangstid for visse varer.

5. Vest-Tyskland.
Bundesbank setter ned diskontoen med ½ prosent til 4½ prosent.

19. Vest-Tyskland.
Forbundsdagen vedtar første trinn i konjunkturprogrammet. I alt kan det etter dette foretas offentlige investeringer på DM 2,5 milliarder.

26. Storbritannia.
Diskontoen settes ned fra 7 prosent til 6½ prosent.

27. Storbritannia.
Underhuset vedtar å nasjonalisere 90 prosent av landets stålindustri. Loven trer i kraft 28. juli.

30. Frankrike.
Regjeringen opphever valutarestriksjoner som har vært gjeldende i de siste 30 år. Franskmenn får heretter ubegrenset tilgang bl. a. på turistvaluta.

Februar.

2. Belgia.
Diskontoen settes ned fra 5¼ prosent til 5 prosent.

3. Sverige.
Diskontoen settes ned fra 6 prosent til 5½ prosent.

6. Danmark.
Forhandlingene mellom LO og Dansk Arbeidsgiverforbund om en rammeavtale for årets lønnsoppgjør bryter sammen.

17. Vest-Tyskland.
Diskontoen settes ned fra 4½ prosent til 4 prosent.

22. Sverige.
Riksdagen vedtar regjeringens forslag om en del skatteforhøyelser.

Mars.

6. Danmark.
Et meklingsforslag blir lagt fram for LO og DAF om lønnsforhøyelser på i alt en halv milliard danske kroner for en toårsperiode. Fra sommeren 1968 foreslås arbeidstiden satt ned for dagarbeidere til 42½ timer pr. uke.

10. Sverige.
Diskontoen settes ned fra 5½ prosent til 5 prosent.

15. Nederland.
Diskontoen settes ned fra 5 prosent til 4½ prosent.

16. Storbritannia.
Diskontoen settes ned fra 6½ prosent til 6 prosent.

17. Sambandsstatene.
Kongressen vedtar å gjeninnføre regelen om at 7 prosent av investeringer i maskiner og utstyr skal kunne fratrekkes inntektsskatten. (Suspendert siden 10/10-66).

23. Belgia.
Diskontoen settes ned fra 5 prosent til 4¾ prosent.

28. Sverige.
Regjeringen framlegger proposisjon om statlig investeringsbank.

28. Danmark.
Medlemmene i LO og DAF godtar meklingsforslaget av 6. mars.

29. Danmark.
Med 90 mot 86 stemmer vedtar Folketinget innføring av merverdiavgift fra 3. juli. Loven om kildeskatt skal ha virkning fra. 1. januar 1969.

April.

7. Sambandsstatene.
Diskontoen settes ned fra 4½ prosent til 4 prosent.

13. Vest-Tyskland.
Diskontoen settes ned fra 4 prosent til 3½ prosent.

26. Vest-Tyskland.
Forbundsdagen vedtar innføring av merverdiavgift i Vest-Tyskland fra 1. januar 1968.

Mai.

4. Storbritannia.
Diskontoen settes ned fra 6 prosent til 5 prosent.

10. Storbritannia.
Underhuset godkjenner søknaden om medlemskap i EEC. Søknaden blir levert i Brüssel 11. mai.

11. Belgia.
Diskontoen settes ned med ¼ prosent til 4½ prosent.

12. Danmark.
Den danske søknad om medlemskap i Fellesmarkedet blir levert i Brüssel.

12. Eire.
Den irske søknad om medlemskap i Fellesmarkedet blir levert i Brüssel.

12. Vest-Tyskland.
Diskontoen settes ned fra 3½ prosent til 3 prosent.

19. Sverige.
Regjeringens forslag om en statlig investeringsbank blir vedtatt i Riksdagen.

23. Vest-Tyskland.
Forbundsdagen godkjenner etter tredje gangs behandling den såkalte konjunkturstabiliseringslov.

Juni.

16. Frankrike.
Den franske regjering får tillatelse av nasjonalforsamlingen til i 4 måneder framover å styre i økonomiske og sosiale saker ved fullmaktslover.

30. Internasjonalt.
Representanter for 46 land undertegner avtalen om tollreduksjoner etter forhandlingene i Kennedy-runden. 80 prosent av verdenshandelen blir berørt av avtalen.

Juli.

3. Danmark.
Merverdiavgiften eller «momsen» blir innført.

10. Sveits.
Diskontoen settes ned fra 3 prosent til 2½ prosent.

13. Frankrike.
Regjeringen vedtar en statlig investeringsplan på i alt FF 1 300 millioner. Nær FF 1 000 millioner av bevilgningene går til boligbygging, veier og telekommunikasjoner.

28. Sverige.
Regjeringens søknad om tilslutning til Fellesmarkedet blir overlevert.

August.

3. Sambandsstatene.
President Johnson ber Kongressen om å vedta en 10 prosents øking av personbeskatningen og selskapsbeskatningen.

September.

7. Sambandsstatene.
160 000 arbeidere ved Ford-fabrikkene går til streik etter at forhandlingene er brutt.

12. Vest-Tyskland.
Forbundsdagen vedtar med stort flertall annet trinn i konjunkturprogrammet. I alt kan det etter dette foretas offentlige investeringer på DM 5,3 milliarder.

13. Sambandsstatene.
Flere stålverk i Sambandsstatene setter opp prisene.

Oktober.

12. Finland.
Mark blir devaluert overfor dollar med 31,25 prosent. Samtidig blir det innført en eksportavgift på 14 prosent. Den skal gjelde fram til 1970.

19. Storbritannia.
Diskontoen settes opp fra 5½ prosent til 6 prosent.

21. Sambandsstatene.
Streiken ved Ford-fabrikkene slutter.

26. Belgia.
Diskontoen settes ned fra 4¼ prosent til 4 prosent.

November.

6. Internasjonalt.
President de Gaulle gjør det klart at Storbritannia og de andre land som har søkt medlemskap i Fellesmarkedet, deriblant Norge, bør bli assosierte medlemmer og beholde denne status i lang tid framover.

18. Storbritannia.
Pundet devalueres med 14,3 prosent overfor dollar. Samtidig heves diskontoen fra 6½ prosent til 8 prosent.

19. Danmark.
Den danske krone blir devaluert med 7,9 prosent overfor dollar.

20. Internasjonalt.
I alt 6 land utenom Storbritannia har pr. denne dato gjort kjent at de vil devaluere sin valuta. Det er Eire, Danmark, Israel, Spania, Malaysia og Fidji.

20. Sambandsstatene.
Diskontoen settes opp fra 4 prosent til 4½ prosent.

27. Storbritannia.
Havnearbeiderstreiken i Londen er slutt. Den varte i 7 uker.

27. Internasjonalt.
EEC's landbrukskomité gir sin støtte til et forslag fra Europakommisjonen om utforming av ny fiskeripolitikk for Fellesmarkedet. Forslaget går bl. a. ut på å fjerne restriksjoner som hindrer medlemslandene i å drive fiske i de enkelte lands territorialfarvann.

31. Internasjonalt.
Det er klart for IMF-lånet (International Monetary Fund) på $ 1,4 milliarder til Storbritannia.

Desember.

2. Storbritannia.
«Gå sakte»-aksjon ved de britiske jernbaner blir satt i verk. Aksjonen avblåses 6. desember.

7. Vest-Tyskland.
Forbundsdagen vedtar en øking i personbeskatningen og selskapsbeskatningen på 3 prosent.

14. Sverige.
Diskontoen settes opp fra 5 prosent til 6 prosent.

19. Danmark.
Diskontoen settes opp fra 6½ prosent til 7½ prosent.

19. Internasjonalt.
Det blir ikke enighet om utvidelse av Fellesmarkedet blant utenriksministrene på møte i Brüssel 18. — 19. desember. Ingen av de 4 land som har søkt om medlemskap, Storbritannia, Eire, Danmark og Norge, vil få anledning til å innlede forhandlinger om opptakelse i denne omgang.

27. Sambandsstatene.
Federal Reserve Board (den amerikanske sentralbank) kunngjør at de fleste amerikanske banker vil bli pålagt å holde større likvide reserver enn hittil fra januar 1968.

Norge.

Januar.

1. Loven om folketrygd trer i kraft.

5. Kommunal- og arbeidsdepartementet kunngjør endringer i ordningen med byggetillatelser.

Februar.

17. Forhandlingene mellom LO og NAF om forkortelse av arbeidstiden brytes.

Mars.

2. Stortinget vedtar Kommunalkomitéens innstilling om tilbakebetaling av nedskrivningsbidrag og støttelån fra Statens boligbanker. Det dreier seg om et utestående beløp på 1 500 mill. kr.

8. Regjeringen foreslår gjennomført tiltak for å dempe etterspørselspresset i økonomien. Forslaget innebærer bl. a. skjerpede regler for avbetalingshandel med forbruksvarer, øking av skattefrie bankinnskott og forsikringspremiebeløp, endringer i lov om bedriftenes avsetning til investeringsfond, omsetningsavgift for alle bygg og utsettelse av visse statlige investeringer i bygninger.

18. Endringer i reglene for avbetalingshandel blir gjennomført med virkning fra 1. april. Kontantandelen heves fra 25 prosent til 35 prosent. De gjeldende regler for personbiler og bøker, der kontantandelen er henholdsvis 50 prosent og 10 prosent, skal fortsatt gjelde uendret.

April.

6. Stortinget opphever de preferanser norsk næringsliv har hatt ved leveranser til og arbeider for det offentlige. Ordningen gjelder bare land innenfor EFTA-området.

19. Arbeidstidskomitéen foreslår for Regjeringen at arbeidstiden forkortes til 42½ timer pr. uke fra 1968.

Mai.

15. Konsumprisindeksen pr. 15. april var 130,4 og utløste dermed indeksregulering for store grupper arbeidstakere fra 15. mai.

19. Norges Bank og Federal Reserve Bank inngår avtale om et kredittarrangement (SWAP) på $ 100 mill.

30. Stortinget vedtar utvidelse av rammen for utstedelse av grunnkjøpsobligasjoner fra 100 til 200 mill. kr.

Juni.

16. Stortinget vedtar at kravet om bankenes likviditetsreserver skal være oppfylt til enhver tid gjennom hele året.

30. Stortinget vedtar skatteendringer som innebærer en samlet skattereduksjon til stat og kommuner på 314 mill. kr. Skatteendringene innebærere bl. a. at det skattefrie minstefradraget øker, at fradraget for livsforsikringspoliser blir forhøyet og at åpningsavskrivninger kan kreves for lagerbygninger.

Juli.

7. Reglene for skattefri banksparing fastsettes ved kongelig resolusjon. Det samlede årlige fradrag for livsforsikringspremier og bankinnskott kan ikke overstige 1 250 kr. i skatteklasse 1 og 2 500 kr. i høyere skatteklasser. Banksparingen må skje regelmessig gjennom en 10-årsperiode.

13. Med 136 mot 13 stemmer vedtar Stortinget å søke medlemskap i Fellesmarkedet.

24. Den norske søknad om medlemskap i Fellesmarkedet blir overlevert i Brüssel.

August.

15. Konsumprisindeksen kommer opp i 133,4 poeng og utløser indeksregulering av lønninger for arbeidstakere som ikke ble berørt av indeksreguleringen i mai.

September.

14. Handelsforhandlinger med Polen tar til. Den nåværende 3-års avtalen løper ut ved årsskiftet. En ny 3-årig avtale blir undertegnet 21. september.

16. En proposisjon om forhøyelse av barnetrygdens satser fremmes i statsråd.

22. Utbyggingsfondet passerer den første milliard i utlån og garantier.

25. Lønnsoppgjøret starter for handelen. Kommunevalg med stort sett dårlig frammøte.

Oktober.

4. Forslag til Statsbudsjett blir lagt fram i Stortinget. Budsjettet han en sluttsum på 15 360 mill. kr., en øking på 1 390 mill. kr. (9,9 prosent) i forhold til budsjettet for 1967. Det er gjort opp med et overskott før lånetransaksjoner på 235 mill. kr. En lettelse i progresjonsbeskatningen vil etter forslaget gi et inntektstap for staten på 125 mill. kr. Samtidig med Statsbudsjettet legges også forslaget til Nasjonalbudsjett for 1968 fram for Stortinget.

7. Industridepartementet og Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S inngår en avtale om investeringslån på inntil 32 mill. kr. for åpning av en ny kullgruve på Svarbard.

13. Det blir foreslått å endre myntloven slik at 5-ører blir minste myntenhet.

16. Det største norskbygde tankskip «Bergetun» blir levert til rederiet Sig. Bergesen fra A/S Rosenberg mek. verksted. Skipet er på 200 000 t. dw.

23. En 3-årig handelsavtale blir inngått med Romania.

26. Flertallet i Stortingets finanskomité slutter opp om Regjeringens forslag om omsetningsavgift på boligbygg fra 1/1-68. Samtidig skal det innføres en kompensasjonsordning for boliger på inntil 140 kvm etter nærmere angitte regler. 31. oktober blir Regjeringens forslag vedtatt av Stortinget.

November.

4. Stortinget vedtar den foreslåtte lettelse i den progressive beskatningen.

16. Det blir ingen prisstopp for varer med veiledende priser. I stedet vil leverandørene bli pålagt å anmelde på forhånd alle påtenkte prisforhøyelser til prismyndighetene.

24. Lov om tvungen voldgift for tømmerprisene 1967—68 sanksjoneres i statsråd.

25. Stemmerettsalderen blir senket til 20 år.

Desember.

5. Med 70 mot 63 stemmer vedtar Stortinget å redusere statens andel av aksjekapitalen i A/S Sydvaranger fra 62,4 prosent til 51 prosent.

6. Arbeidstidskomitéen går i sin innstilling samlet inn for en forkortelse av den ukentlige arbeidstid fra 45 til 42½ timer, men deler seg i tre fraksjoner når det gjelder tidspunktet for iverksettelsen. Statsadministrasjonens representanter foreslår 1/7-68, LO's representanter 1/4-68, mens arbeidsgivernes representanter foreløpig ikke vil ta noe standpunkt til tidspunkt for iverksettelsen.

7. Industriminister Rostoft opplyser at Regjeringen har besluttet å sette i gang gruvedrift i Bidjovagge, Kautokeino.

8. Lagtinget godkjenner Odelstingets vedtak om forhøyelse av satsene for barnetrygden m. v. f. 1/10-67.

Kommunalminister Seip opplyser at det hittil er bevilget grunnkjøpsobligasjonslån for vel 102 mill. kr. I alt 128 kommuner har gjort bruk av ordningen, og grunnarealer på i alt 28 000 dekar er blitt sikret kommunene på denne måten.

12. Stortinget vedtar mot tre stemmer, med endelig virkning, den tidligere midlertidig vedtatte forhøyelse (4/12) av bilavgiften. Samtidig blir den foreslåtte lettelse i kilometeravgiften for godsvogner vedtatt med 69 mot 64 stemmer. Enstemmig vedtatt blir forslaget om nedsettelse av den midlertidige avgift på sølvvarer fra 15 prosent til 7,5 prosent. Med 72 mot 64 stemmer blir det vedtatt å holde omsetningsavgiften uforandret i 1968 som i 1967.

Stortinget vedtar enstemmig at resultatene fra Kennedy-runden skal godkjennes. Samtidig vedtas det at fra 31/12-67 skal en 10 prosent reduksjon i tollen gjennomføres for varer som er berettiget til områdetollbehandling iflg. EFTA-konvensjonen.

Stortinget vedtar en utlånsramme på 1 670 mill. kr. for Husbanken i 1968. Statsbankene får derved en samlet utlånsmasse på 2,5 milliarder kr. i 1968, ca. 300 mill. kr. mer enn i 1967.

13. Stortinget vedtar å forhøye grunnbeløpene i folketrygden, alders- og uføretrygden med 500 kr. m. v. f. 1/1-68.

15. NAF anmoder Regjeringen, i et brev til statsminister Borten, om ikke å følge flertallsforslaget i arbeidstidskomitéen, som foreslår å sette ned den ukentlige arbeidstid til 42½ timer fra 1/7-68.

22. Voldgiftsnemnda for tømmerprisene fastsetter tømmerprisene. Østlandsprisen for bl. a. midtmålt gran blir satt ned med kr. 10,50 pr. m^3 til kr. 82,— pr. m^3.

Nasjonalregnskap.

	1963	1964	1965	1966*	1967*
A. Nasjonalprodukt etter anvendelse. Mill. kr.					
Privat konsum	24 481	26 788	28 805	30 983	33 680
Offentlig konsum	5 592	6 189	7 111	7 812	8 661
Sivilt	4 178	4 660	5 249	5 914	6 520
Militært	1 414	1 529	1 862	1 898	2 141
Bruttoinvestering	16 538	17 482	20 190	22 255	24 987
Bygninger og anlegg	7 719	8 200	9 039	9 986	11 266
Skip og båter	3 735	3 546	4 372	4 558	5 829
Annet transportmateriell	1 460	1 546	1 740	1 930	2 083
Maskiner, redskap, inventar	3 621	3 994	4 307	4 859	5 475
Lagerendring	3	196	732	922	334
Eksportoverskott	— 950	— 125	— 278	— 665	— 1 215
Eksport	16 469	18 924	20 701	22 461	25 270
— Import	17 419	19 049	20 979	23 126	26 485
Bruttonasjonalprodukt	45 661	50 334	55 828	60 385	66 113
Kapitalslit	9 389	10 033	11 301	12 390	13 844
Bygninger og anlegg	3 241	3 449	3 881	4 238	4 608
Skip og båter	2 790	2 930	3 324	3 706	4 363
Annet transportmateriell	1 290	1 385	1 551	1 689	1 862
Maskiner, redskap, inventar	2 068	2 269	2 545	2 757	3 011
Nettonasjonalprodukt	36 272	40 301	44 527	47 995	52 269
B. Nasjonalprodukt etter anvendelse. Prosentvis fordeling.					
Privat konsum	53,6	53,2	51,6	51,3	50,9
Offentlig konsum	12,3	12,3	12,7	12,9	13,1
Sivilt	9,2	9,3	9,4	9,8	9,9
Militært	3,1	3,0	3,3	3,1	3,2
Bruttoinvestering	36,2	34,7	36,2	36,9	37,8
Bygninger og anlegg	16,9	16,3	16,2	16,5	17,0
Skip og båter	8,2	7,0	7,9	7,6	8,8
Annet transportmateriell	3,2	3,1	3,1	3,2	3,2
Maskiner, redskap, inventar	7,9	7,9	7,7	8,1	8,3
Lagerendring	–	0,4	1,3	1,5	0,5
Eksportoverskott	— 2,1	— 0,2	— 0,5	— 1,1	— 1,8
Eksport	36,1	37,6	37,1	37,2	38,2
— Import	38,2	37,8	37,6	38,3	40,0
Bruttonasjonalprodukt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Kapitalslit	20,6	19,9	20,2	20,5	20,9
Bygninger og anlegg	7,1	6,9	6,9	7,0	7,0
Skip og båter	6,1	5,8	6,0	6,1	6,6
Annet transportmateriell	2,8	2,7	2,8	2,8	2,8
Maskiner, redskap, inventar	4,6	4,5	4,5	4,6	4,5
Nettonasjonalprodukt	79,4	80,1	79,8	79,5	79,1
C. Nasjonalprodukt etter anvendelse. Prisindekser. 1961 = 100.					
Privat konsum	107,3	112,9	117,3	121,1	126,5
Offentlig konsum	114,4	121,1	128,8	137,4	145,2
Sivilt	115,0	122,0	130,9	139,8	147,6
Militært	112,7	118,3	123,2	130,3	138,3
Bruttoinvestering	103,5	104,1	109,9	114,6	118,7
Bygninger og anlegg	108,2	110,7	119,7	125,9	131,1
Skip og båter	91,5	87,8	92,5	95,5	107,4
Annet transportmateriell	109,9	111,9	118,8	121,9	128,6
Maskiner, redskap, inventar	103,6	105,3	109,9	111,3	112,9
Lagerendring	..	..	..	..	..
Eksportoverskott	..	..	..	..	..
Eksport	97,5	101,1	103,6	104,7	106,1
— Import	97,3	98,5	99,4	100,9	103,2
Bruttonasjonalprodukt	107,0	111,8	118,0	122,7	127,6
Kapitalslit	101,9	102,8	109,2	112,8	118,8
Bygninger og anlegg	108,5	110,9	119,9	126,2	132,0
Skip og båter	91,3	90,0	95,1	98,6	108,0
Annet transportmateriell	110,0	112,0	118,8	122,0	128,6
Maskiner, redskap, inventar	103,8	105,4	110,2	111,2	112,6
Nettonasjonalprodukt	108,4	114,3	120,4	125,5	130,2

Nasjonalregnskap (forts.).

	1963	1964	1965	1966*	1967*
D. Bruttonasjonalprodukt etter næring. Mill. kr.					
Jordbruk	1 926	2 048	2 120	2 219	2 313
Skogbruk m. v.	907	995	1 109	1 007	994
Fiske m. v.	640	739	1 029	1 251	1 033
Hvalfangst	55	100	110	51	37
Bergverksdrift m. v.	380	426	491	522	544
Industri	11 058	12 253	13 489	14 512	15 614
Bygge- og anleggsvirksomhet	3 490	3 661	4 114	4 673	5 390
Kraft- og vannforsyning m. v.	1 264	1 402	1 536	1 654	1 845
Varehandel	8 354	9 301	10 307	11 179	12 355
Finansinstitusjoner	888	1 005	1 091	1 140	1 250
Forretningsbygg og boliger	2 250	2 380	2 602	2 773	2 991
Sjøfart	4 555	5 098	5 614	5 963	6 898
Tjenester i tilknytting til sjøfart	316	331	387	400	441
Annen samferdsel	2 813	3 053	3 343	3 633	3 944
Offentlig adm. og forsvar	1 700	1 888	2 084	2 263	2 534
Offentlig og privat tjenesteyting	3 373	3 826	4 338	4 910	5 476
Personlig tjenesteyting	853	909	1 017	1 073	1 174
Bruttotjenesteyting av offentlig konsumkapital	839	919	1 047	1 162	1 280
Bruttonasjonalprodukt	45 661	50 334	55 828	60 385	66 113
E. Privat konsum. Mill. kr.					
Matvarer	6 824	7 662	8 087	8 505	9 064
Drikkevarer og tobakk	1 871	1 945	2 173	2 410	2 655
Bolig, lys og brensel	2 709	2 889	3 146	3 406	3 722
Møbler og husholdningsartikler	1 893	2 053	2 136	2 358	2 490
Klær og skotøy	3 241	3 470	3 634	3 817	4 103
Helsepleie og personlig hygiene	1 460	1 668	1 884	2 058	2 368
Reiser og transport	2 119	2 412	2 603	2 895	3 270
Fritidssysler og utdanning	1 621	1 738	1 872	2 130	2 345
Annet konsum	2 407	2 623	2 912	3 093	3 312
Spesifisert konsum	24 145	26 460	28 447	30 672	33 329
+ Korreksjonsposter[1]	336	328	358	311	351
Privat konsum	24 481	26 788	28 805	30 983	33 680
F. Bruttoinvestering uten lager etter næring. Mill. kr.					
Jordbruk	781	818	843	886	943
Skogbruk	169	169	180	218	210
Fiske m. v.	309	330	417	508	532
Hvalfangst	20	23	20	13	12
Bergverksdrift m. v.	122	166	170	153	206
Industri	2 647	2 764	3 112	3 697	4 166
Bygge- og anleggsvirksomhet	276	359	439	487	537
Elektrisitetsforsyning	1 359	1 350	1 396	1 459	1 550
Gassforsyning	7	3	5	6	6
Varehandel	772	850	917	1 001	1 088
Forretningsbygg	510	512	575	689	849
Boliger	2 148	2 270	2 550	2 775	3 178
Sjøfart	3 525	3 336	4 105	4 224	5 477
Tjenester i tilknytting til sjøfart	49	57	58	64	70
Annen samferdsel	1 193	1 298	1 434	1 594	1 816
Andre tjenesteytende næringer	312	333	382	416	470
Offentlig konsumkapital	2 336	2 648	2 855	3 143	3 543
Bruttoinvestering i fast kapital	16 535	17 286	19 458	21 333	24 653
Av dette i:					
Private foretak	11 655	12 087	13 887	15 340	17 949
Offentlige foretak	2 544	2 551	2 716	2 850	3 161
Offentlig konsumkapital	2 336	2 648	2 855	3 143	3 543

[1] Omfatter nordmenns konsum i utlandet minus utlendingers konsum av de spesifiserte poster.

Nasjonalregnskap (forts.).

	1963	1964	1965	1966*	1967*
G. Øking i nasjonalformuen. Mill. kr.					
Privat kapitaltilvekst	3 426	4 256	5 441	5 274	5 234
Offentlig kapitaltilvekst[1]	2 437	2 661	2 718	3 406	4 084
Øking i nasjonalformuen	5 863	6 917	8 159	8 680	9 318
Innenlandsk nettoinvestering	7 149	7 449	8 889	9 865	11 143
Netto nedgang (+) eller øking (—) i Norges nettogjeld til utlandet[2]	— 1 286	— 532	— 730	— 1 185	— 1 825
H. Faktorinntekt etter næring. Mill. kr.					
Nettonasjonalprodukt	36 272	40 301	44 527	47 995	52 269
— Indirekte skatter	5 603	6 263	7 102	7 883	8 621
+ Subsidier	1 847	1 746	2 276	2 394	2 566
Faktorinntekt	32 516	35 784	39 701	42 506	46 214
Av dette i:					
Jordbruk	1 486	1 543	1 654	1 710	1 808
Skogbruk m. v.	883	971	1 083	979	962
Fiske m. v.	373	459	733	907	655
Hvalfangst	18	70	81	30	21
Bergverksdrift m. v.	346	365	427	509	521
Industri	9 281	10 290	11 451	12 281	13 120
Herav: Skjermede industrigrupper	3 595	3 882	4 225	4 536	4 889
Konkurranseutsatte industrigr.[3]	5 686	6 408	7 226	7 745	8 231
Bygge- og anleggsvirksomhet	2 831	2 930	3 218	3 715	4 328
Kraft- og vannforsyning m. v.	666	728	759	817	943
Varehandel	4 584	4 890	5 399	5 599	6 222
Finansinstitusjoner	938	1 062	1 153	1 194	1 315
Forretningsbygg og boliger	1 122	1 204	1 303	1 362	1 468
Sjøfart	2 026	2 435	2 590	2 565	2 871
Tjenester i tilknytting til sjøfart	279	288	344	355	396
Annen samferdsel	1 868	2 028	2 206	2 402	2 592
Offentlig adm. og forsvar	1 700	1 888	2 084	2 263	2 534
Offentlig og privat tjenesteyting	3 339	3 810	4 297	4 852	5 404
Personlig tjenesteyting	776	823	919	966	1 054
I. Lønn etter næring. Mill. kr.					
Lønn	21 070	22 901	25 164	27 801	31 293
Av dette i:					
Jordbruk	126	124	125	131	131
Skogbruk m. v.	336	327	341	330	334
Fiske m. v.	69	75	75	83	101
Hvalfangst	40	49	28	28	14
Bergverksdrift m. v.	181	182	206	228	251
Industri	6 353	6 948	7 630	8 517	9 463
Herav: Skjermede industrigrupper	2 325	2 527	2 782	3 078	3 426
Konkurranseutsatte industrigr.[3]	4 028	4 421	4 848	5 439	6 037
Bygge- og anleggsvirksomhet	2 116	2 245	2 467	2 737	3 133
Kraft- og vannforsyning m. v.	331	324	354	385	434
Varehandel	2 394	2 659	2 881	3 187	3 681
Finansinstitusjoner	646	688	755	837	994
Forretningsbygg og boliger	17	19	22	25	27
Sjøfart	1 606	1 732	1 879	1 997	2 342
Tjenester i tilknytting til sjøfart	203	210	250	253	275
Annen samferdsel	1 631	1 733	1 891	2 088	2 254
Offentlig adm. og forsvar	1 700	1 888	2 084	2 263	2 534
Offentlig og privat tjenesteyting	2 676	3 007	3 421	3 910	4 464
Personlig tjenesteyting	645	691	755	802	861

[1] Kapitaltilvekst i offentlig forvaltning og offentlige foretak. [2] Her satt lik overskott på driftsregnskapet overfor utlandet. [3] Se noter til tabell M.

Nasjonalregnskap (forts.).

	1963	1964	1965	1966*	1967*
J. Eierinntekt etter næring. Mill. kr.					
Eierinntekt	11 446	12 883	14 537	14 705	14 921
Av dette i:					
Jordbruk	1 360	1 419	1 529	1 579	1 677
Skogbruk m. v.	547	644	742	649	629
Fiske m. v.	304	384	658	824	553
Hvalfangst	— 22	21	53	2	7
Bergverksdrift m. v.	165	183	221	281	270
Industri	2 928	3 342	3 821	3 764	3 657
Herav: Skjermede industrigrupper	1 270	1 355	1 443	1 458	1 463
Konkurranseutsatte industrigrp.[1]	1 658	1 987	2 378	2 306	2 194
Bygge- og anleggsvirksomhet	715	685	751	978	1 195
Kraft- og vannforsyning m. v.	335	404	405	432	509
Varehandel	2 190	2 231	2 518	2 412	2 541
Finansinstitusjoner	292	374	398	357	322
Forretningsbygg og boliger	1 105	1 185	1 281	1 337	1 440
Sjøfart	420	703	711	568	529
Tjenester i tilknytting til sjøfart	76	78	94	102	121
Annen samferdsel	237	295	315	314	338
Offentlig adm. og forsvar	–	–	–	–	–
Offentlig og privat tjenesteyting	663	803	876	942	940
Personlig tjenesteyting	131	132	164	164	193
K. Faktorinntekt etter inntektstype. Mill. kr.					
Privat inntekt av arbeid og kapital	31 985	35 360	39 293	42 108	45 531
Lønn	21 070	22 901	25 164	27 801	31 293
Herav: Kontraktmessig lønn	19 216	20 854	22 848	25 073	27 677
Arbeidsgivers andel av trygdepremier m. v.	1 854	2 047	2 316	2 728	3 616
Selvstendiges inntekt av jordbruk, skogbruk m. v. og fiske m. v.	2 075	2 304	2 778	2 898	2 685
Inntekt av boliger	310	323	360	341	312
Personlige renteinntekter (netto)	477	537	595	656	716
Annen privat inntekt av arbeid og kapital	8 053	9 295	10 396	10 412	10 525
Offentlig nettoinntekt av kapital	118	— 39	— 95	— 155	58
Renter, aksjeutbytter og inntektsført overskott av offentlige foretak	96	— 98	4	— 26	3
Skatt på offentlige foretak	55	56	57	58	60
Kapitaltilvekst i offentlige foretak	— 33	3	— 156	— 187	— 5
Utlendingers nettoinntekt av kapitalplasseringer i Norge	413	463	503	553	625
Faktorinntekt	32 516	35 784	39 701	42 506	46 214
L. Faktorinntekt etter inntektstype. Prosentvis fordeling.					
Privat inntekt av arbeid og kapital	98,4	98,8	99,0	99,0	98,5
Lønn	64,8	64,0	63,4	65,4	67,7
Selvstendiges inntekt av jordbruk, skogbruk m. v. og fiske m. v.	6,4	6,4	7,0	6,8	5,8
Inntekt av boliger	1,0	0,9	0,9	0,8	0,7
Personlige renteinntekter (netto)	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5
Annen privat inntekt av arbeid og kapital	24,7	26,0	26,2	24,5	22,8
Offentlig nettoinntekt av kapital	0,4	— 0,1	— 0,3	— 0,3	0,1
Utlendingers nettoinntekt av kapitalplasseringer i Norge	1,2	1,3	1,3	1,3	1,4
Faktorinntekt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

[1] Se noter til tabell M.

Nasjonalregnskap (forts.).

	1963	1964	1965	1966*	1967*
M. Inntekter i skjermede og konkurranseutsatte næringer. Mill. kr.					
Inntekt av jordbruk og mjølkeforedling ..	1 741	1 813	1 983	2 003	2 208
Lønn utenom jordbruk og mjølkeforedling	20 826	22 649	24 898	27 528	31 003
Herav: Skjermede næringer[1]	14 490	15 783	17 421	19 303	21 785
Konkurranseutsatte næringer[2] .	6 336	6 866	7 477	8 225	9 218
Eierinntekt utenom jordbruk og mjølkeforedling	9 949	11 322	12 820	12 975	13 003
Herav: Skjermede næringer[1]	6 879	7 384	8 060	8 328	8 741
Konkurranseutsatte næringer[2] .	3 070	3 938	4 760	4 647	4 262
Faktorinntekt	32 516	35 784	39 701	42 506	46 214
N. Inntekter i skjermede og konkurranseutsatte næringer. Prosentvis fordeling.					
Inntekt av jordbruk og mjølkeforedling ..	5,3	5,1	5,0	4,7	4,8
Lønn utenom jordbruk	64,1	63,3	62,7	64,8	67,1
Herav: Skjermede næringer[1]	44,6	44,1	43,9	45,4	47,1
Konkurranseutsatte næringer[2] .	19,5	19,2	18,8	19,4	20,0
Eierinntekt utenom jordbruk	30,6	31,6	32,3	30,5	28,1
Herav: Skjermede næringer[1]	21,2	20,6	20,3	19,6	18,9
Konkurranseutsatte næringer[2] .	9,4	11,0	12,0	10,9	9,2
Faktorinntekt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
O. Driftsregnskapet overfor utlandet. Mill. kr.[4]					
Varer og tjenester:					
Eksport:					
Varer fob[3]	7 266	8 639	9 473	10 403	10 900
Skip, nybygde	73	142	340	208	530
Skip, eldre	409	493	566	639	1 000
Bruttofrakter opptjent i skipsfart	6 960	7 655	8 280	8 855	10 150
Reisetrafikk	512	559	599	670	715
Andre tjenester	1 249	1 436	1 443	1 686	1 975
I alt	16 469	18 924	20 701	22 461	25 270
Import:					
Varer cif[3]	10 866	12 312	13 368	14 941	16 250
Skip	2 249	1 988	2 593	2 403	3 735
Skipsfartens utgifter i utlandet	3 185	3 400	3 660	4 095	4 600
Reisetrafikk	428	486	514	545	600
Andre tjenester.....	691	863	844	1 142	1 300
I alt	17 419	19 049	20 979	23 126	26 485
Eksportoverskott	— 950	— 125	— 278	— 665	— 1 215
Renter og stønader:					
Fra utlandet:					
Renter, aksjeutbytte o. l.	167	191	273	364	430
Stønader	213	225	240	249	275
I alt	380	416	513	613	705
Til utlandet:					
Renter, aksjeutbytte o. l.	580	654	776	917	1 055
Stønader	136	169	189	216	260
I alt	716	823	965	1 133	1 315
Rente- og stønadsoverskott	— 336	— 407	— 452	— 520	— 610
Overskott på driftsregnskapet	— 1 286	— 532	— 730	— 1 185	— 1 825

[1] Utenom jordbruk og mjølkeforedling. [2] Skogbruk, fiske, hvalfangst, bergverksdrift, sjøfart, lufttransport og konkurranseutsatt industri (tobakksindustri, tekstilindustri, bekledningsindustri, treforedlingsindustri, gummivareindustri, kjemisk industri, kull- og mineraloljeforedling, primær jern- og metallindustri, jern- og metallvareindustri, maskinindustri, elektroteknisk industri, skipsindustri og «diverse industri.»). [3] Omfatter også varer utenom handelsstatistikken. [4] Se note side 134.

Nasjonalregnskap (forts.).

	1963	1964	1965	1966*	1967*
P. Private inntekter og utgifter. Mill. kr.					
Inntekter:					
Privat inntekt av arbeid og kapital[1] ...	31 985	35 360	39 293	42 108	45 531
Stønader fra det offentlige[2]	3 925	4 415	4 916	5 469	6 618
Stønader fra utlandet	213	225	240	249	275
Inntekter i alt	36 123	40 000	44 449	47 826	52 424
Utgifter:					
Direkte skatter og trygdepremier[3]	8 148	8 868	10 105	11 467	13 377
Stønader til utlandet.....	68	88	98	102	133
Privat konsum	24 481	26 788	28 805	30 983	33 680
Privat kapitaltilvekst	3 426	4 256	5 441	5 274	5 234
Utgifter i alt	36 123	40 000	44 449	47 826	52 424
Q. Offentlig forvaltnings inntekter og utgifter.[4] Mill. kr.					
Inntekter:					
Formuesinntekt	609	470	649	641	732
Direkte skatter og trygdepremier.....	8 203	8 924	10 162	11 525	13 437
Indirekte skatter	5 603	6 263	7 102	7 883	8 621
Stønader fra utlandet	–	–	–	–	–
Inntekter i alt	14 415	15 657	17 913	20 049	22 790
Utgifter:					
Renteutgifter.....	513	568	645	667	729
Stønader til private konsumenter	3 925	4 415	4 916	5 469	6 618
Subsidier.....	1 847	1 746	2 276	2 394	2 566
Stønader til utlandet.....	68	81	91	114	127
Offentlig konsum	5 592	6 189	7 111	7 812	8 661
Kapitaltilvekst	2 470	2 658	2 874	3 593	4 089
Utgifter i alt	14 415	15 657	17 913	20 049	22 790
R. Sysselsetting etter næring. 1 000 årsverk.					
Årsverk utført av selvstendige	379	373	369	364	361
Årsverk utført av lønnstakere	1 124	1 140	1 156	1 168	1 184
Årsverk utført i alt	1 503	1 513	1 525	1 532	1 545
Av dette i:					
Jordbruk	242	237	231	226	224
Skogbruk m.v.	22	21	20	18	17
Fiske m.v.	38	37	36	35	34
Hvalfangst	1	1	1	1	1
Bergverksdrift	9	8	8	9	9
Industri	370	374	381	386	389
Herav: Skjermede indnstrigrupper	146	148	152	154	152
Konkurranseutsatte industrigrp.[5]	224	226	229	232	237
Bygge- og anleggsvirksomhet	119	120	121	122	127
Kraft- og vannforsyning m.v.	14	14	14	14	14
Varehandel	180	183	187	190	194
Finansinstitusjoner	25	26	27	28	29
Forretningsbygg og boliger	3	3	3	3	3
Sjøfart	64	65	64	62	61
Tjenester i tilknytting til sjøfart	12	11	11	11	11
Annen samferdsel	90	90	91	91	91
Offentlig adm. og forsvar	84	87	87	87	88
Offentlig og privat tjenesteyting	150	157	164	171	179
Personlig tjenesteyting	80	79	79	78	74

[1] For spesifikasjon se tabell K side *4. [2] Inkluderer ytelser fra sosiale trygder. [3] Ekskl. skatter fra offentlige foretak. [4] For spesifikasjon se tabell 93, avsnittet om offentlige finanser. [5] Se noter til tabell M.

Nasjonalregnskap (forts.).

	1963	1964	1965	1966*	1967*
S. Bruttonasjonalprodukt etter næring. I 1961-priser. Mill. kr.					
Jordbruk	1 857	1 793	1 778	1 725	1 654
Skogbruk m. v.	910	963	983	793	840
Fiske m. v.	584	653	854	1 007	1 158
Hvalfangst	73	96	79	40	38
Bergverksdrift m. v.	386	410	446	452	517
Industri	10 512	11 332	12 030	12 745	13 122
Bygge- og anleggsvirksomhet	3 055	3 182	3 165	3 308	3 562
Kraft- og vannforsyning m. v.	1 208	1 296	1 422	1 487	1 554
Varehandel	7 574	7 852	7 984	8 250	8 724
Finansinstitusjoner	889	903	960	966	1 025
Forretningsbygg og boliger	2 133	2 212	2 329	2 400	2 494
Sjøfart	4 791	5 113	5 654	6 008	6 664
Tjenester i tilknytting til sjøfart	291	280	314	310	328
Annen samferdsel	2 545	2 751	2 844	3 011	3 151
Offentlig adm. og forsvar	1 441	1 508	1 560	1 573	1 655
Offentlig og privat tjenesteyting	2 921	3 105	3 297	3 464	3 587
Personlig tjenesteyting	721	726	745	742	738
Bruttotjenesteyting av offentlig konsumkapital	778	829	881	935	995
Bruttonasjonalprodukt	42 669	45 004	47 325	49 216	51 806
T. Privat konsum. I 1961-priser. Mill. kr.					
Matvarer	6 251	6 351	6 593	6 768	6 921
Drikkevarer og tobakk	1 698	1 674	1 680	1 782	1 878
Bolig, lys og brensel	2 589	2 680	2 835	2 969	3 089
Møbler og husholdningsartikler	1 824	1 923	1 933	2 089	2 152
Klær og skotøy	3 045	3 157	3 105	3 183	3 322
Helsepleie og personlig hygiene	1 367	1 501	1 617	1 656	1 737
Reiser og transport	2 027	2 270	2 432	2 602	2 785
Fritidssysler og utdanning	1 519	1 591	1 644	1 807	1 916
Annet konsum	2 210	2 313	2 437	2 511	2 609
Spesifisert konsum	22 530	23 460	24 276	25 367	26 409
+ Korreksjonsposter[1]	287	268	275	225	226
Privat konsum	22 817	23 728	24 551	25 592	26 635
U. Bruttoinvestering uten lager etter næring. I 1961-priser. Mill. kr.					
Jordbruk	730	735	716	737	743
Skogbruk	161	155	152	174	177
Fiske m. v.	291	307	377	447	459
Hvalfangst	21	24	17	13	11
Bergverksdrift m. v.	114	150	147	129	166
Industri	2 486	2 561	2 658	3 068	3 379
Bygge- og anleggsvirksomhet	267	350	410	455	480
Elektrisitetsforsyning	1 261	1 210	1 169	1 165	1 192
Gassforsyning	7	3	5	5	5
Varehandel	723	793	852	915	960
Forretningsbygg	473	471	490	560	659
Boliger	2 015	2 105	2 190	2 288	2 516
Sjøfart	3 879	3 843	4 499	4 501	5 157
Tjenester i tilknytting til sjøfart	44	51	47	50	53
Annen samferdsel	1 095	1 155	1 189	1 267	1 380
Andre tjenesteytende næringer	304	326	359	384	441
Offentlig konsumkapital	2 162	2 385	2 385	2 500	2 716
Bruttoinvestering i fast kapital	16 033	16 624	17 662	18 658	20 494

[1] Se note 1 side *2.

Nasjonalregnskap (forts.).

	1963	1964	1965	1966*	1967*
V. Nasjonalprodukt etter anvendelse. I 1961-priser. Mill. kr.					
Privat konsum	22 817	23 728	24 551	25 592	26 635
Offentlig konsum	4 888	5 111	5 520	5 686	5 965
Sivilt	3 633	3 819	4 009	4 229	4 417
Militært	1 255	1 292	1 511	1 457	1 548
Bruttoinvestering	15 980	16 794	18 369	19 413	21 046
Bygninger og anlegg	7 131	7 410	7 553	7 933	8 596
Skip og båter	4 080	4 038	4 726	4 775	5 429
Annet transportmateriell	1 328	1 382	1 465	1 583	1 620
Maskiner, redskap, inventar	3 494	3 794	3 918	4 367	4 849
Lagerendring	— 53	170	707	755	552
Eksportoverskott	— 1 016	— 629	— 1 115	— 1 475	— 1 840
Eksport	16 895	18 709	19 981	21 452	23 819
— Import	17 911	19 338	21 096	22 927	25 659
Bruttonasjonalprodukt	42 669	45 004	47 325	49 216	51 806
Kapitalslit	9 210	9 755	10 348	10 980	11 654
Bygninger og anlegg	2 987	3 111	3 236	3 357	3 492
Skip og båter	3 057	3 255	3 496	3 760	4 040
Annet transportmateriell	1 173	1 237	1 306	1 384	1 448
Maskiner, redskap, inventar	1 993	2 152	2 310	2 479	2 674
Nettonasjonalprodukt	33 459	35 249	36 977	38 236	40 152
W. Nasjonalprodukt etter anvendelse. Vekstrater.					
Privat konsum	3,9	4,0	3,5	4,2	4,1
Offentlig konsum	4,2	4,6	8,0	3,0	4,9
Sivilt	4,6	5,1	5,0	5,5	4,4
Militært	3,1	2,9	17,0	— 3,6	6,2
Bruttoinvestering	6,7	5,1	9,4	5,7	8,4
Bygninger og anlegg	4,6	3,9	1,9	5,0	8,4
Skip og båter	17,1	— 1,0	17,0	1,0	13,7
Annet transportmateriell	8,1	4,1	6,0	8,1	2,3
Maskiner, redskap, inventar	4,3	8,6	3,3	11,5	11,0
Lagerendring	..	..	..	..	..
Eksportoverskott	..	..	..	..	..
Eksport	10,0	10,7	6,8	7,4	11,0
— Import	9,0	8,0	9,1	8,7	11,9
Bruttonasjonalprodukt	5,2	5,5	5,2	4,0	5,3
Kapitalslit	5,7	5,9	6,1	6,1	6,1
Bygninger og anlegg	4,0	4,2	4,0	3,7	4,0
Skip og båter	6,0	6,5	7,4	7,6	7,4
Annet transportmateriell	6,4	5,5	5,6	6,0	4,6
Maskiner, redskap, inventar	7,3	8,0	7,3	7,3	7,9
Nettonasjonalprodukt	5,1	5,3	4,9	3,4	5,0
X. Bruttoprodukt pr. årsverk. Indekstall. 1961 = 100.					
Jordbruk og mjølkeforedling	100,6	99,8	102,9	102,2	102,4
Andre skjermede næringer[1]	104,6	107,5	109,2	112,0	115,3
Konkurranseutsatte næringer[1]	111,0	120,3	130,7	137,1	146,2
Alle næringer	107,3	112,4	117,3	121,4	126,7

[1] Se noter til tabell M.

Publikasjoner sendt ut fra Statistisk Sentralbyrå siden 1. januar 1967

Publications issued by the Central Bureau of Statistics since 1 January 1967

I serien Norges offisielle statistikk (NOS):

Rekke XII **Boktrykk 1967**

Nr. 210 Økonomisk utsyn over året 1966 *Economic Survey* Sidetall 158 Pris kr. 11,00
— 211 Syketrygden 1965 *National Health Insurance* Sidetall 103 Pris kr. 8,00
— 212 Skattestatistikk 1964 *Tax Statistics* Sidetall 73 Pris kr. 7,00
— 213 Skogstatistikk 1965 *Forestry Statistics* Sidetall 113 Pris kr. 8,00
— 214 Samferdselsstatistikk 1965 *Transport and Communication Statistics* Sidetall 137 Pris kr. 8,00
— 215 Utenrikshandel 1966 I *External Trade I* Sidetall 263 Pris kr. 9,00
— 216 Bedriftstelling 1963 II Varehandel *Census of Establishments II Wholesale and Retail Trade* Sidetall 235 Pris kr. 9,00
— 217 Psykiatriske sykehus 1965 *Mental Hospitals* Sidetall 54 Pris kr. 6,00
— 218 Statistisk årbok 1967 *Statistical Yearbook of Norway* Sidetall 410 Pris kr. 11,00
— 219 Helsestatistikk 1965 *Health Statistics* Sidetall 141 Pris kr. 8,00
— 220 Folkemengdens bevegelse 1965 *Vital Statistics and Migration Statistics* Sidetall 99 Pris kr. 7,00
— 221 Utenrikshandel 1966 II *External Trade II* Sidetall 240 Pris kr. 9,00
— 222 Bedriftstelling 1963 III Bygge- og anleggsvirksomhet, finansinstitusjoner, samferdsel og tjenesteyting *Census of Establishments III Construction, Banks etc., Insurance, Transport etc. and Services* Sidetall 115 Pris kr. 8,00
— 223 Kredittmarkedstatistikk 1965 *Credit Market Statistics* Sidetall 237 Pris kr. 9,00
— 224 Jordbruksstatistikk 1966 *Agricultural Statistics* Sidetall 95 Pris kr. 8,00
— 225 Fiskeristatistikk 1965 *Fishery Statistics* Sidetall 89 Pris kr. 7,00
— 226 Skattestatistikk 1965 *Tax Statistics* Sidetall 89 Pris kr. 7,00
— 227 Utenrikshandel 1966 III *External Trade III* Sidetall 285 Pris kr. 9,00

Rekke A **Offsettrykk 1967**

Nr. 182 Markedstall Bedriftstellingen 1963 II Varehandel *Market Data. Census of Establishments II Wholesale and Retail Trade* Sidetall 93 Pris kr. 4,50
— 183 Dødsårsaker 1965 Hovedtabeller *Causes of Death. Main Tables* Sidetall 80 Pris kr. 4,50
— 184 Aksjonærforhold og styresammensetning i aksjeselskaper 1963 *Share Ownership and Composition of the Boards of Directors in Joint-Stock Companies* Sidetall 77 Pris kr. 4,50
— 185 Lønnsstatistikk for sjøfolk på skip i innenriks rutefart. November 1966 *Wage Statistics for Seamen on Ships in Scheduled Coasting Trade* Sidetall 18 Pris kr. 3,00
— 186 Hotellstatistikk 1966 *Hotel Statistics* Sidetall 24 Pris kr. 3,00
— 187 Folketallet i kommunene 1965—1967 *Population in Municipalities* Sidetall 29 Pris kr. 4,00
— 188 Barnevernsstatistikk 1965 *Child Welfare Statistics* Sidetall 34 Pris kr. 4,00
— 189 Undervisningsstatistikk 1966—1967 III Høgre allmennskoler *Educational Statistics III Secondary Schools* Sidetall 38 Pris kr. 4,00
— 190 Undervisningsstatistikk 1966—1967 II Folkehøgskolar *Educational Statistics II Folk High Schools* Sidetall 22 Pris kr. 3,00
— 191 Daginstitusjoner for barn 1965 *Nursery Schools and Day Nurseries* Sidetall 22 Pris kr. 3,00
— 192 Lønnsstatistikk for arbeidere i offentlig anleggsvirksomhet 3. kvartal 1966 *Wage Statistics for Workers in Public Construction Activity* Sidetall 25 Pris kr. 4,00
— 193 Sykehusstatistikk 1965 *Hospital Statistics* Sidetall 25 Pris kr. 4,00

Rekke A — Offsettrykk 1967 (forts.)

Nr. 194 Skogavvirking til salg og industriell produksjon 1965—66 *Roundwood Cut for Sale and Industrial Production* Sidetall 37 Pris kr. 4,00
— 195 Undervisningsstatistikk 1965—66 V Universiteter og høgskoler *Educational Statistics V Universities* Sidetall 49 Pris kr. 4,50
— 196 Jaktstatistikk 1966 *Hunting Statistics* Sidetall 38 Pris kr. 4,00
— 197 Markedstall. Bedriftstellingen 1963 III Bygge- og anleggsvirksomhet, samferdsel og tjenesteyting *Market Data. Census of Establishments III Construction, Transport and Services* Sidetall 71 Pris kr. 4,50
— 198 Lønnsstatistikk 1966 *Wage Statistics* Sidetall 58 Pris kr. 4,50
— 199 Undervisningsstatistikk 1966—67 I Folke- og framhaldsskoler *Educational Statistics I Primary and Continuation Schools* Sidetall 52 Pris kr. 4,50
— 200 Nasjonalregnskap 1949—1965 *National Accounts* Sidetall 49 Pris kr. 4,50
— 201 Veitrafikkulykker 1966 *Road Traffic Accidents* Sidetall 50 Pris kr. 4,50
— 202 Skattestatistikk 1965 Kommuner og handelsdistrikter *Tax Statistics Municipalities and Trade Districts* Sidetall 105 Pris kr. 5,00
— 203 Undervisningsstatistikk 1966—1967 IV Fag- og yrkesskoler *Educational Statistics IV Vocational Schools* Sidetall 46 Pris kr. 4,50
— 204 Sivilrettsstatistikk 1966 *Civil Judicial Statistics* Sidetall 22 Pris kr. 3,00
— 205 Alkoholstatistikk 1966 *Alcohol Statistics* Sidetall 30 Pris kr. 4,00
— 206 Lønnsstatistikk for kommunale arbeidstakere pr. 1. januar 1967 *Salaries of Local Government Employees* Sidetall 59 Pris kr. 4,50
— 207 Finansinstitusjoner 1966 *Financial Institutions* Sidetall 100 Pris kr. 5,00
— 208 Rutebilstatistikk 1966 *Scheduled Road Transport* Sidetall 24 Pris kr. 3,00
— 209 Elektrisitetsstatistikk 1966 *Electricity Statistics* Sidetall 38 Pris kr. 4,00
— 210 Lønnsstatistikk for sjøfolk på skip i utenriksfart. Mars 1967 *Wage Statistics for Seamen on Ships in Ocean Transport* Sidetall 22 Pris kr. 3,00
— 211 Lønnsstatistikk for ansatte i varehandel 1. mars 1967 *Wage Statistics for Employees in Wholesale and Retail Trade* Sidetall 42 Pris kr. 4,00
— 212 Formuesstatistikk 1962 *Property Statistics* Sidetall 27 Pris kr. 3,00
— 213 Sosial hjemmehjelp 1966 *Social Home-Help Services* Sidetall 27 Pris kr. 4,00
— 214 Kommunevalgene 1967 I *Municipal Elections I* Sidetall 57 Pris kr. 4,00
— 215 Lønnsstatistikk for funksjonærer i bankvirksomhet 1. september 1967 *Salaries of Bank Employees* Sidetall 23 Pris kr. 4,00
— 216 Lønnsstatistikk for funksjonærer i forsikringsvirksomhet 1. september 1967 *Wage Statistics for Salaried Employees in Insurance Activity* Sidetall 23 Pris kr. 4,00

Rekke XII — Boktrykk 1968

Nr. 228 Økonomisk utsyn over året 1967 *Economic Survey* Sidetall 158 Pris kr. 11,00

I serien Samfunnsøkonomiske studier (SØS):

Nr. 18 Storbyutvikling og arbeidsreiser. En undersøkelse av pendling, befolkningsutvikling, næringsliv og urbanisering i Oslo-området *Metropolitan Growth, Commuting and Urbanization in the Oslo Area* Sidetall 298 Pris kr. 12,00
— 19 Det norske kredittmarked siden 1900 *The Norwegian Credit Market since 1900* Sidetall 395 Pris kr. 11,00

Pris kr. 11,00.

Publikasjonen utgis i kommisjon hos H. Aschehoug & Co., Oslo,
og er til salgs hos alle bokhandlere.

GRØNDAHL & SØN BOKTRYKKERI, OSLO